

ÉRTEKEZÉSEK

A NYELV- ÉS SZÉPTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

KIADJA A MAGYAR TUD. AKADÉMIA.

AZ I. OSZTÁLY RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI

SZINNYEI JÓZSEF

OSZTÁLYTITKÁR.

XIX. KÖTET. 9. SZÁM.

SZIKSZAI FABRICIUS BALÁZS LATIN-MAGYAR SZÓJEGYZÉKE 1590-BŐL

A KÉSMÁRKI ÁG.EV.FŐGYMNASIUM KÖNYVTÁRÁBAN LÉVŐ EGYETLEN
PÉLDÁNYBÓL KÖZZÉTETTE, BEVEZETÉSSSEL ÉS MAGYARÁZATOKKAL
ELLÁTTA

MELICH JÁNOS

LEV. TAG.

Ára 3 korona.

BUDAPEST.

1906.

Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből.

I. k. I. Telfy: Solon adótvényéről. 20 f. — **II. Telfy:** Adalékok az attikai törvénykönyvhöz. 20 f. — **III. Tarkányi:** A legújabb magyar Szentírásról. 40 f. — **IV. Szász K.:** A Nibelungének keletkezéséről és gyanítható szerzőjéről. 20 f. — **V. Toldy F.:** Tudománybeli hátramaradásunk okai, s ezek tekintetéből Akadémiánk feladata. 20 f. — **VI. Vámbéry:** A keleti török nyelvről. 20 f. — **VII. Imre S.:** Geleji Katona István főleg mint nyelvész. 60 f. — **VIII. Bartalus:** A magyar egyházak szertartásos énekei a XVI. és XVII. században. Hangjegyekkel. 1 K 20 f. — **IX. Toldy:** Adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez. 1 K 20 f. — **X. Brassai:** A magyar bővített mondat. 40 f. — **XI. Bartalus I.:** A felsőaustriai kolostoroknak Magyarországot illető kéziratai- és nyomtatványairól. 40 f. (1867—1869.)

II. k. I. Mátray G.: A Konstantinápolyból legújabbán érkezett négy Corvin-codexről. 20 f. — **II. Szász K.:** A tragikai felfogásról. 40 f. — **III. Joannovics:** Adalékok a magyar szóalkotás kérdéséhez. 40 f. — **IV. Finály:** Adalékok a magyar rokonértelmű szók értelmezéséhez. 40 f. — **V. Telfy:** Solomos Dénes költeményei és a hétszigeti görög népnyelv. 40 f. — **VI. Zichy A.:** Q. Horatius satirái. 40 f. — **VII. Toldy:** Újabb adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez. 80 f. — **VIII. Gr. Kuun G.:** A sémi magánhangzókrol és megjelölésök módjairól. 40 f. — **IX. Szilády:** Magyar szófejtetések. 20 f. — **X. Szénassy S.:** A latin nyelv és dialektusai. 60 f. — **XI. Szilády Áron:** A defterekről. 40 f. — **XII. Szvorényi J.:** Emlékbeszéd Árvay Gergely felett. 20 f. (1869—1872.)

III. k. I. Brassai: Commentator commentatus, Tarlózatok Horatius satiráinak magyarázói után. 80 f. — **II. Szabó K.:** Apáczai Csérei János Barcsai Ákos fejedelemhez benyújtott terve a magyar hazában felállítandó első tudományos egyetem ügyében. 20 f. — **III. Szabó I.:** Emlékbeszéd Bitnitz Lajos felett. 20 f. — **IV. Vadnai:** Az első magyar társadalmi regény. 40 f. — **V. Finály:** Emlékbeszéd Engel József felett. 20 f. — **VI. Barna F.:** A finn költészetről, tekintettel a magyar ösköltészetre. 80 f. — **VII. Riedl Sz.:** Emlékbeszéd Schleicher Ágost, külső I. tag felett. 20 f. — **VIII. Dr. Goldziher I.:** A nemzetiségi kérdés az araboknál. 60 f. — **IX. Riedl Sz.:** Emlékbeszéd Grimm Jakab felett. 20 f. — **X. Gr. Kuun G.:** Adalékok Krim történetéhez. 40 f. — **XI. Riedl Sz.:** Van-e elfogadható alapja az ik-es igék külön ragozásának. 40 f. (1872—1873.)

IV. k. I. Brassai: Paraleipomena kai diorthoumena. A mit nem mondtak s a mit rosszul mondtak a commentatorok Virgilius Aeneise II-ik könyvére különös tekintettel a magyarra. 80 f. — **II. Bálint G.:** Jelentése Oroszország- és Ázsiában tett utazásáról és nyelvészeti tanulmányairól. 40 f. — **III. Bartal A.:** A classica philológiának és az összehasonlító árja nyelvtudománynak mívelése hazánkban. 80 f. — **IV. Barna F.:** A határozott és határozatlan mondatról. 40 f. — **V. Dr. Goldziher I.:** Jelentés a m. t. Akadémia könyvtára számára keletre hozott könyvekről, tekintettel a nyomdai viszonyokra keleten. 40 f. — **VI. Hunfalvy P.:** Jelentések: I. Az orientalistáknak Londonban tartott nemzetközi gyűléséről. — II. **Budenz J.:** A németországi philológok és tanférfiak 1874-ben Innsbruckban tartott gyűléséről. 30 f. — **VII. Fogarasi J.:** Az új szókról. 30 f. — **VIII. Toldy F.:** Az új magyar orthologia. 30 f. — **IX. Barna F.:** Az ik-es igékről. 30 f. — **X. Szarvas G.:** A nyelvújításról. 30 f. (1873—1875.)

V. k. I. Barna F.: Nyelvészkedő hajlamok a magyar népnél. 50 f. — **II. Brassai S.:** A neo- és palaeologia ügyében. 60 f. — **III. Barna F.:** A hangsúlyról a magyar nyelvben. 60 f. — **IV. Ballagi M.:** Brassai és a nyelvújítás. 30 f. — **V. Szász K.:** Emlékbeszéd Kriza János I. t. felett. 50 f. — **VI. Bartalus I.:** Művészet és nemzetiség. 40 f. — **VII. Telfy I.:** Aeschylus. 1 K 60 f. — **VIII. Barna F.:** A mutató névmás hibás használata. 20 f. — **IX. Imre S.:** Nyelvtörténelmi tanulságok a nyelvújításra nézve. 1 K 20 f. — **X. Arany L.:** Berczy Károly emlékezete. (1875—1876.)

VI. k. I. Mayr A.: A lágy aspiráták kiejtéséről a zendben. 20 f. — **II. Bálint G.:** A manduk szertartásos könyve. 20 f. — **III. Dr. Barna I.:** A rómaiak satirájáról és satirairóikról. 40 f. — **IV. Dr. Goldziher I.:** A spanyolországi arabok helye az iszlám fejlődése történetében, összehasonlítva a keleti arabokéval. 1 K. — **V. Szász K.:** Emlékbeszéd Jakab István I. t. fölött. 20 f. — **VI. Adalékok a m. t. Akadémia megalapítása történetéhez.** I. **Szilágyi I.** II. **Vasary K.** III. **Révész I.** 1 K 20 f. — **VII. Bartalus:** Emlékbeszéd Mátray Gábor I. t. felett. 20 f. — **VIII. Barna:** A mordvaiak történelmi viszontagságai. 40 f. — **IX. Telfy:** Eranos. 40 f. — **X. Joannovics:** Az ik-es igékről. 80 f. (1876.)

VII. k. I. Barna F.: Egy szavazat a nyelvújítás ügyében. 1 K. — **II. Budenz J.:** Podhorszky Lajos magyar-sinai nyelvhasonlítása. 20 f. — **III. Zichy A.:** Lessing. 40 f. — **IV. Barna F.:** Kapcsolat a magyar és szuomi

SZIKSZAI FABRICIUS BALÁZS
LATIN-MAGYAR SZÓJEGYZÉKE
1590-BŐL

A KÉSMÁRKI ÁG.EV.FŐGYMNASIUM KÖNYVTÁRÁBAN LÉVŐ EGYETLEN
PÉLDÁNYBÓL KÖZZÉTETTE, BEVEZETÉSSSEL ÉS MAGYARÁZATOKKAL
ELLÁTTA

MELICH JÁNOS

LEV. TAG.

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

1906.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Szikszai Fabricius Szójegyzéke.

(Felolvastatott a M. T. Akadémia 1905. decz. 4-ikén tartott ülésén.)

Ismeretes dolog, hogy a középkori iskolázásnak legfőbb czélja a latin nyelvnek szóban és írásban való elsajátítása volt. Latin volt a tanítás nyelve s ez volt az érintkezés nyelve az iskolán kívül is. Ezt a czélt óhajtotta elérni a renaissance és a humanismus is, s e tekintetben csak abban különbözött a középkortól, hogy megvetette az egyházi latin nyelvet, s ideálul Cicero nyelvét állította fel. Hogy a latin nyelvet a tanulók minél jobban elsajátíthassák, tankönyvekre volt szükség. Ezek a tankönyvek három csoportba oszthatók; az első csoportot az Abecedarium-ok alkotják, a melyekben a latin betűk, a Hiszekegy, Üdvözlégys, Miatyánk, s néhány a legszükségesebb alkalmakra szóló ima van közölve. Az imák után 10—15 fogalomcsoportban latin és nemzeti nyelven való szavak. Ilyen emlékünks az 1630. és 1694. évi Abecedarium, a melynek végén tíz fogalomcsoportban latin-magyar szavak vannak. Ezeknek az abéczés könyveknek a feladata az volt, hogy a gyermekeket az írás- és olvasás elemeibe, valamint néhány legszükségesebb latin szó birtokába juttassák. A második csoportot azok a tankönyvek alkotják, a melyekben kérdések és feleletek alakjában közölt beszélgetések vannak; ilyen emlékünks HEYDEN SEBALD «Gyermeki beszélgetései» cz. könyve, a mely legelőször 1531-ben jelent meg. Ezeknek a tankönyveknek az volt a czéljuk, hogy a tanulók a latin grammatika elemeit kérdések és feleletek alakjában megtanulják. A harmadik és utolsó csoportba azok a tankönyvek tartoznak, a melyek czélja az ifjúval a latin grammatikát, a latin szókészletet minél szélesebb alapon megismertetni. A szókészlet megismertetésénél a középkort is,

meg a renaissance és a humanismus korát is az a pædagogiai elv vezette, hogy fogalomkörök szerint csoportosítva kell a szókincset az ifjakkal elsajátíttatni. E harmadik csoportba tartozó emlékeink az ú. n. szójegyzékek, nomenclatorok, nomenclaturák, a melyek első sorban tankönyvek, a mint azt 1847-ben SZILÁGYI ISTVÁN, a Beszterczei Szójegyzék felfedezése alkalmával pedig TAGÁNYI KÁROLY is kifejtette. Ez emlékeink egyik legbecsesebbike SZIKSZAI FABRICIUS BALÁZS «Nomenclaturá»-ja, a mely nyomtatásban először 1590-ben jelent meg.

SZIKSZAI FABRICIUS BALÁZS 1561-től 1576-ig bekövetkezett haláláig sárospataki tanár volt. *) Híve volt a humanismus pædagogiai elveinek, s vallotta ő is, hogy a latin nyelvi oktatásnál arra kell törekedni, hogy a tanuló mindenről, a mi körülötte van, szabatosan, választékosan tudjon latin nyelven beszélni. SZIKSZAI e tekintetben vallotta azt, a mi STURM JÁNOS egyik levelében olvasható s a mit a Nomenclatura 1597-iki kiadásához mellékelve is találunk, hogy t. i. «Nihil videatur in corpore hominis: nihil in pecudibus: nihil sit in culina: in cella vinaria: in cella frumentaria: ad coenam quotidianam nihil afferatur: nihil in hortis conspiciatur herbarum, fruticum, arborum: nihil in Scholis sit usurpatum: nihil in bibliotheca: nihil in templis frequentatum: nihil in cælo sensus quotidie hominum moveat, quod pueri tui quoad ejus fieri poterit, non queant latino nominare nomine». SZIKSZAI azonban azt is tapasztalta, hogy nincs olyan tankönyvünk, a mely alkalmas volna a tanulót annak a latin szókészletnek az elsajátítására vezérelni, a melyre a mindennapi életben szüksége van. Volt ugyan SZIKSZAI előtt humanista elvek alapján megírt két latin-magyar szógyűjteményünk, ezek MURMELLIUSNAK 1533-ban megjelent Lexicona és PESTHY GÁBOR négy kiadást ért (1538, 1550, 1561, 1568) Nomenclaturá-ja, ezeknek a műveknek azonban következő hibái voltak: α) Mind a két mű a magyar szavakat német betűvel nyomtatva adta, a mi miatt, a mint azt MOLNÁR ALBERT MURMELLIUSRÓL, SZILVÁS UJFALVY IMRE pedig

---

*) Életrajzát olv.: Oratio de vita et obitu clarissimi viri... D. Basilii Fabbicii (sic!) Szikszouiani habita à Georgio Cæsare Cassoviensi. Witebergæ 1577 (megvan a M. N. Muzeum könyvtárában Hung. l. 270. 4-edrét jelzet alatt) és Pallas Lexikonában.

PESTHY GÁBORRÓL mondja, iskoláinkban nem lehetett használni. β) MOLNÁR és SZILVÁS UJFAIVY azt is mondja, hogy e művek nem is voltak elterjedve hazánkban. A PESTHY-féle Nomenclaturából, a mely hat nyelvű, összesen négy kiadás jelent ugyan meg, a XVI. századi magyar írókból azonban kimutatható, hogy nálunk csak az utolsó, az 1568-iki volt ismeretes. A többi kiadás tehát nem a magyar, hanem a cseh és német szöveg miatt jelent meg. MOLNÁR ALBERT különben PESTHYnek a nevét sem tudja, csak arra emlékszik, hogy a kezében volt ilyen szójegyzék. γ) A legnagyobb hibája azonban nézetem szerint e szógyűjteményeknek az volt, hogy latin-német szójegyzékek fordításai voltak. Más szóval, hibájuk, hogy az egyes fogalomkörökön belül nem a magyar viszonyoknak megfelelő szavak fordulnak elő bennük, hanem a német viszonyokra illők. Így például a szőlőfajokra vonatkozó elnevezések közt nem a XVI. századi magyar szőlőfajták vannak felsorolva MURMELLIUSban és PESTHYben, hanem a németek; a városok nevei csoportjában MURMELLIUS («Terrarum, gentium et ciuitatum nomina») és PESTHY («De patria et patriotis in Germania, de ciuitatibus et castellis») egyetlen egy magyart sem sorol fel. Mily más ezzel szemben SZIKSZAI, a hol a «Regionum, terrarum, gentium et civitatum nomina» csoportban csupa hazai város latin-magyar elnevezése van közölve.

SZIKSZAI FABRICIUST tehát műve megalkotásánál az a pædagogiai elv vezette, hogy tanítványai az őket körül vevő tárgyakról tudjanak szabatosan latinul beszélni, más szóval, hogy a magyar fiúk a magyar viszonyok közt előforduló tárgyakat tudják latinul megnevezni. S ebben rejlik SZIKSZAI rendkívüli nagy érdeme és hatása, hogy humanista pædagogiai elvek alapján hazai viszonyainknak megfelelő tankönyvet írt; műve épp ezért nem csupán becses nyelvi, de még inkább pædagogiai és művelődéstörténeti emlékünks is.

SZIKSZAI a maga Nomenclaturáját kora legjobb humanista forrásai alapján készítette; e források közül egyet kétségtelenül ki tudunk mutatni, s ez MURMELLIUS Lexicon, a melynek latin-német-magyar kiadása ismeretes volt SZIKSZAI előtt. Erre több magyar nyelvbeli értelmezés-egyezés is mutat; ilyenek:

MURMELLIUS 1533.	SZIKSZAI FABRICIUS 1590.
56. l. Szamota 724: Ilia — <i>Embernek syue kórneke</i>	88. l.: Ilia, <i>Az embernek szíue kórnieke</i> , vagy agyeka
56. l. Sz. 727: Præcordia — <i>Synek haloia</i>	88. l.: Præcordia, tela cordis — <i>Szűnek haloia</i>
56. l. Sz. 728: Omentum — <i>Cheples guay</i>	88. l.: Omentum — <i>Czepez haay*)</i>
56. l. Sz. 729: Lactes — <i>Etneknek rta</i>	88. l.: Lactes — <i>Eteknék rta</i> ,
57. l. Sz. 742: Scapula — <i>Valkőz laroczka</i>	89. l.: Scapula — <i>Val kőz, lapoczka</i> ,
57. l. Sz. 743: Interscapilium — <i>ket Valkőzzy</i>	89. l.: Inter scalpium, spacium — <i>ket ral kőz</i>
57. l. Sz. 746: Subalares pili — <i>Holna allat valo sőr</i>	89. l.: Subalares pili — <i>Holnal alat valo sőr</i>
59. l. Sz. 768: Manus auersa, id est retorta — <i>Hargas kez</i>	90. l.: Manus auersa, i. retorta — <i>Horgas kez</i>
59. l. Sz. 769: Talitrum — <i>őköllel valo ewttes ul patok</i>	90. l.: Talitrum — <i>Homlokon vôt patok</i>
101. l. Sz. 1254: Redinius nermiculus — <i>Myndenkor veer sopo jerűk</i>	72. l.: Redinius — <i>Mindenkor ver szopo fereg</i>
101. l. Sz. 1255: Lyta — <i>ebnyelneben valo jerűk</i>	72. l.: Lytta-Farkas, <i>vág eb nielueben valo fereg</i>
172. l. Sz. 2255: Canonicatus — <i>Jumbornak valo istenigheeben solgalad</i>	122. l.: Canonicatus — <i>Isten igieben iamborul valo szolgalat</i>
172. l. Sz. 2257: Sacerdos — <i>Isten mondassanak tistan predicalloia</i>	123. l.: Sacerdos — <i>Isten igieienek tisztan praedikalloia</i>

Más nyomtatott magyar forrást azonban aligha használt. Annál többet kellett azonban a nép közt gyűjtenie. Kitészik ez különösen abból, hogy ő, a protestáns író, a ki a lat. «papa, Pontifex maximus» szót «Eretnek papa, antichristus» szóval értelmezi, a füvek nevei közt «Boldog asszony haja, mentája, -tenyere», «Szent János füve, -gyökere, -kenyere, -virága», «Szent Benedek füve», «Szent

*) Így 1593. 1602. Az 1597. és 1619. Sz. Ujfalvy-féle kiadásban kijavítva *czepez haay*.

Mária Magdolna asszony fűve» stb., tehát szentek neveivel jelölt füvekről szól, a mijelen esetben csakis népies eredetű lehet.

A művet SZIKSZAI fogalomkörök szerint csoportosította, összesen 101 ily csoport van s a sárospataki iskolában dictando tanította 1561—1576 közt; 1576-ban SZIKSZAI meghalt, művét azonban kéziratban több iskolában továbbra is használták. 16 éven át forgott közkézen SZIKSZAI kézirati Nomenclaturája, míg végre PESTHY GÁSPÁR sárospataki tanár 1590-ben nyomtatásban is kiadta. A mű jelességét dicséri, hogy belőle a következő években, még pedig 1592-ben, 1593-ban, 1597-ben, 1602-ben, 1619-ben és 1630-ban új kiadások jelentek meg. Ha e kiadásokat egymással összevetjük, azt fogjuk tapasztalni, hogy három főbb kéziratra vezethetők vissza. Az első kézirati csoportba tartozik az 1590, 1592(?) és 1593. évi kiadás; a második csoportba az 1597. és 1619. évi kiadás. E két kiadást SZILVÁS UJFALVY IMRE rendezte sajtó alá, a ki SZIKSZAINAK tanítványa volt. A kiadáshoz írt bevezetésben (lásd a függelékben) azt mondja, hogy a maga kézirati példányát (a M. T. Akadémia kéziratgyűjteményében levő SZIKSZAI az 1597. évi kiadásnak egykorú másolata) más tanulók példányai-val összevetette s így javítva adta ki a Nomenclaturát. A harmadik csoportba tartozik az 1602. és az 1630. évi kiadás. Az itt megállapítottak bizonyításául hadd álljanak itt a különböző kiadások legelső fogalomcsoportjának szavai:

I. csoport.

Debreczen, 1590. évi kiadás.	Debreczen, 1593. évi kiadás.
Nomenclatura seu Dictionarium Latino-vngaricum.	Nomenclatura seu Dictionarium Latino-Vngaricum.
Substantiæ spirituales.	Substantiæ Spirituales.
Spiritus — <i>Lótki allat,</i>	Spiritus — <i>Lótki allat,</i>
Deus — <i>Isten,</i>	Deus — <i>Isten,</i>
Deitas — <i>Istenseg,</i>	Deitas — <i>Istenseg,</i>
Deus Pater — <i>Atya Isten,</i>	Deus Pater — <i>Atya Isten,</i>
Deus Filius — <i>Fiu Isten,</i>	Deus Filius — <i>Fiu Isten,</i>
Deus Spiritus Sanctus — <i>Szent Lelek Isten,</i>	Deus Spiritus Sanctus — <i>Szent Lelek Isten</i>
Angelus — <i>Angyal,</i>	Angelus — <i>Angyal,</i>
Anima — <i>Lelek,</i>	Anima — <i>Lelek,</i>
Archangelus — <i>Archangyal,</i>	Archangelus — <i>Archangyal,</i>

Sancta Trinitas — *Szent haromsag,*
 Deus tutelarís — *Oltalmazó Isten,*
 Numen — *Isteni akarat,*
 Diabolus, Dæmon — *Órdóg.*

Sancta Trinitas — *Szent haromsag,*
 Deus tutelarís — *Oltalmazó Isten,*
 Numen — *Isteni akarat,*
 Diabolus, Dæmon — *Órdóg.*

II. csoport.

Debreczen 1597. évi kiadás.

Nomenclatvra seu Dictionarium Latino-Ungaricum. Nev Szamlalas vagy, Neues könyv Deakul s-Magyarul.

Caput II. Svstantiarvm spirituum nomina. Lelki allatoknak nevek.

Spiritus — *Lelek,*
 Deus — *Isten,*
 Deitas — *Istensegh,*
 Deus Pater — *Atya Isten,*
 Deus Filius — *Fiu Isten,*
 Deus Spiritus Sanctus — *Szent Lelek Isten,*

Sancta Trinitas — *Szent haromsagh,*

Jesus, Redemptor — *Szabadító,*
 Christus — *Megh kenettetet,*
 Mediator — *Közben jaro,*
 Deus tutelarís — *Oltalmazó Isten,*
 Numen — *Isten, Isteni akarat,*
 Angelus — *Angyal, követ,*
 Angelus bonus — *Jo lelki követ,*

Angelus malus, Diabolus, Dæmon, Satanas — *Gonosz lelki követ, Órdóg, Satan,*

Archangelus — *Archangyal, Fő Angyal,*

Debreczen 1619. évi kiadás.

Dictionarium Latino-Ungaricum. Neues könyv, Deakul s-Magyarul.*)

Caput I. Substantiarvm spirituum Nomina. Lelki allatoknak nevek.

Spiritus — *Lelek,*
 Deus — *Isten,*
 Deitas — *Istenseg,*
 Deus Pater — *Atya Isten,*
 Deus Filius — *Fiu Isten,*
 Deus Spiritus Sanctus — *Szent Lelek Isten,*

Sancta Trinitas — *Szent haromsag*

Jesus, Redemptor — *Szabadító,*
 Christus — *Megh kenettetet,*
 Mediator — *közben jaro,*
 Deus tutelarís — *Oltalmazó Isten,*
 Numen — *Isten, Isteni akarat,*
 Angelus — *Angyal, követ,*
 Archangelus — *Archangyal, Fő Angyal,*

Angelus bonus — *Jo lelki követ,*

Angelus malus — *Gonosz lelki követ*

Diabolus, Dæmon, Satanas — *Órdóg, Satan,*

*) Az I. csoportbeli kiadásoktól való eltéréseket ritkított betűvel szedtettem, ugyanígy a III. csoportnál is. Ez utóbbi csoportban a †-tel jelzett szavak nagyjában egyeznek a II. csoportbeliekkel.

Anima — <i>Ielek</i> ,	Anima — <i>Lelek</i> ,
Anima vegetativa — Nyersentarto lelek,	Anima vegetativa — Nyersentarto lelek,
Anima sensitiva — Erzekeny lelek,	Anima sensitiva — Erzekeny lelek,
Anima rationalis, Mens — Okos lelek.	Anima rationalis, Mens — Okos lelek.

III. csoport.

Sárvár, 1602. évi kiadás.	Bártfa 1630. évi kiadás.	Bécs 1629. és 1641. évi kiadás. Nomenclatura Rerum. Capvt primum. Svstantiæ Spirituales.
Svstantiæ spirituales.	Svstantiæ Spirituales.	Svstantiæ Spirituales.
Spiritus — <i>Lelki allat</i> ,	Spiritus — <i>Lelki allat</i> ,	Spiritus — <i>Lelki állat</i> ,
Deus — <i>Isten</i> ,	Deus — <i>Isten</i> ,	Deus — <i>Isten</i> ,
Deitas — <i>Istenseg</i> ,	Deitas — <i>Istenseg</i> ,	Deitas — <i>Istenség</i> ,
Deus Pater — <i>Atia Isten</i> ,	Deus Pater — <i>Atya Isten</i> ,	Deus Pater — <i>Atya Isten</i> ,
Deus Filius — <i>Fiu Isten</i> ,	Deus Filius — <i>Fiu Isten</i> ,	Deus Filius — <i>Fiu Isten</i> ,
Deus S. spiritus — <i>S. Lélek Isten</i> ,	Deus Spiritus Sanctus — <i>Szent Lélek Isten</i> ,	Deus spiritus S. — <i>S. Lélek Isten</i> ,
S. Trinitas — <i>S. Háromság</i> ,	Sancta Trinitas — <i>Szent Háromság</i> ,	S. Trinitas vnus Deus — <i>S. Háromság, egy Isten</i> ,
vnus Deus — <i>egy Isten</i> ,	Vnus Deus — <i>Egy Isten</i> ,	
Angelus — <i>Angyal</i> ,	Angelus — <i>Angyal</i> ,	Angelus — <i>Angyal</i> ,
Archangelus — <i>Archangyal</i> ,	Archangelus — <i>Archangyal</i> ,	Archangelus — <i>Archangyal</i> ,
Anima — <i>Lelek</i> ,	Anima — <i>Lélek</i> ,	Anima — <i>Lélek</i> ,
Deus omnipotens — <i>Mindenható Isten</i> ,	Deus omnipotens — <i>Mindenható Isten</i> .	Deus omnipotens — <i>Mindenható Isten</i> ,
Deus tutelarís — <i>Olaltalmazó Isten</i> ,	Deus tutelarís — <i>Olaltalmazó Isten</i> ,	Deus tutelarís — <i>Olaltalmazó Isten</i> ,
Dominus Deus — <i>Vr Isten</i> ,	Dominus Deus — <i>VR Isten</i> ,	Dominus Deus — <i>Vr Isten</i> ,
Numen — <i>Isteni akarat</i>	Numen — <i>Isteni akarat</i>	Numen — <i>Isteni akarat</i>
†Iesus Saluator — <i>Iduóztó</i> ,	†Iesus, Salvator — <i>Idvőztó</i> ,	†Iesus Salvator — <i>Iduóztó</i> ,

†Christus — Ke- netet	†Christus — Ke- netet,	†Christus — Kene- ter (sic, mindkettő- ben),
†Redemptor — Megvalto,	†Redemptor — Meg-váltó,	†Redemptor — Meg váltó,
Iudex — Biro,	Iudex — Bíró,	Iudex — Biro,
Diabolus — <i>ördög</i> ,	Diabolus, Dæmonium <i>ördög</i> ,	Diabolus — <i>ördög</i> ,
Dæmonium — idem.		Dæmonium — idem,
Spiritus malignus — Gonoz szellet,	Spiritus malignus — Gonoz szellet,	Spiritus malignus — Gonoz-lélek,
Inimicus—Ellen- seg,	Inimicus—Ellen- seg,	Inimicus—Ellen- ség,
Aeterna Mors — örök halál,	Aeterna mors — örök halál,	Aeterna Mors — örök halál,
Infernus — Pokol.	Infernus — Pokol.	Infernus — Pokol.

E három főbb kézirati variánsra visszavezethető kiadásokon mindenütt megvan jelölve, hogy a szóban forgó Nomenclatura SZIKSZAI műve. A kiadások számán kívül SZIKSZAI Nomenclaturájának nagy elterjedtségét a következő körülmények is vallják: 1. Az 1602. évi kiadásban a latin-magyar szöveg mellé csatolva van a német értelmezés is. A Nomenclaturát használták tehát német iskoláinkban is. Hogy ki volt a szójegyzék német értelmezője, nem tudjuk, kétségtelennek tartjuk azonban, hogy erdélyi szász tanár volt a fordító. Erre abból a körülményből következtetünk, hogy az a német szókiincs, a mely e Nomenclaturában van, nem osztrák-bajor, pl. a szombat neve itt *Sonnabend* stb. Legfontosabb bizonyíték azonban a *Szamos* német neve. A mi Nomenclaturánk német fordítója ugyanis a 154. lapon azt mondja, hogy «Chrysus — *Kőrös* — der *Kreisch*, Marusius — *Maros* — der *Mórisch*, Samusius — *Samos* — der *Timesz*», azaz a Szamos folyót németül der *Timesz*-nek nevezi. Ismeretes dolog, hogy HONTERUS térképén 1532-ben Nagyszamos der «*Thymesz* flusz»-nak van nevezve, s az ő nyomán MERCATOR azt írja, hogy «Der Samus, bei den Ungern und Teutschen *Tymmes* genannt, entspringt aus den Alpen Calota». Egy 1589. évi okirat azt mondja, hogy Nagy-Demeter község mellett folyik a «das wasser *Times*» s erdélyi szász emlékek Kolozsvárt *Temesburg*, *Themisvaria*-nak is hívják

(vö. Korrespondenzblatt II., IV., IX. köt. index). Ma ez a név nincs meg a szászban, de Nagy-Demeter szász falu Szamos mellett elterülő egyik határát ma is *Timesz-Hattert*-nek hívják. Mivel mármost Nagyszamost csakis erdélyi szász írók hívják *Thymesz*-nek, s mivel SZIKSZAI német értelmezője is a Szamost *Thymesz*-nek mondja, más megerősítő adatokkal kapcsolatban azt hiszem, hogy SZIKSZAI német értelmezője erdélyi szász ember volt. 2. Protestáns iskolákon kívül katolikus tanintézetek is használták SZIKSZAI Nomenclaturáját, a mit igazol az a körülmény, hogy vannak olyan kiadások, a melyekből a katolikus vallást gyalázó, illetve becsmérlő kitételek ki vannak hagyva, pl. az 1590, 1593, 1597, 1619. évi kiadások ezt írják: «Pontifex maximus, papa = magy. *eretnek papa, antichristus* | cucullatus erro = magy. *kullogua pusztító, dulo, foztó, fattyu onto cziuklias barát*». Ez értelmezéseket az 1602. és 1630. évi kiadás kihagyta, jeléül annak, hogy e kiadások kath. tanintézetek számára készültek. 3. SZIKSZAI nagy elterjedtségét bizonyítja végül az is, hogy vannak szójegyzékek, a melyek SZIKSZAI Nomenclaturájának lenyomatai, s a melyek eddig irodalmunkban úgy szerepeltek, mint önálló művek. SZIKSZAI-val való összehasonlítás után azonban rögtön látjuk, hogy részben vagy egészben egyszerű lenyomatok. Ilyen Nomenclatura az 1629-ben Nagyszebenben megjelent «Nomenclatura seu Dictionarium Latino-Germanicum, ex varijs probatisque autoribus collecta». Latin-német-magyar szógyűjtemény, s a címlap azt mondja, hogy «nunc denuo adiectum idioma hungaricum, in usum discentium», a valóság azonban az, hogy e Nomenclatura nagyjában nem más, mint SZIKSZAI Nomenclaturájának 1602. évi latin-német-magyar kiadása; hadd bizonyítsa ezt a következő egybevetés:

SZIKSZAI FABRICIUS: Nomenclatura,
Sárvár 1602, latin-magyar-német
értelmezéssel:

154. s köv. lap: Vestis — *Ruha* —
ein Kleid,
Vestis linea — *Len ruha* — *Leinin*
kleid,

1629. évben Nagyszebenben meg-
jelent latin-német-magyar «Nomen-
clatura» (címlap szerint a magyar
szavak először):

B. 4. lap: Vestis — *ein Kleid* —
Ruha,
Vestis linea — *Leinen kleid* —
Len ruha,

Vestis lanea — *Gyapiubol szót ruha — Wüllen kle :*,

Vestis xylyna — *Gyapotbol szót ruha — Baumwollen Kleid.* Vestis gossipina idem.

Vestis acupicta — *Iratos ruha — ein Gesticks klei :*,

Vestis cymitalis — *Czómólyyet ruha — Atlasz klei :*,

Ve: vndulata — *Habos, czómólyyet — Schamlot k :*,

Vestis serica — *Selyem ruha — Seyden kleid.* stb.

Vestis lanea — *Wüllen kleid — Gyapiubol szót ruha,*

Vestis xylyna — *Baumwollen kl.*)*

Vestis acupicta — *Gestickt kleid — Iratos ruha,*

Vestis cymitalis — *Atlasz kleid — Czómólyyet ruha,*

Vestis undulata — *Schamlot kleid — habo (sic!), czómólyyet,*

Vestis serica, holoserica, Bombicina — *Seyden kleid — Selyem ruha* stb.

60. lap: Homo et partes humani corporis, tam exteriores quam interiores.

Homo, g. c. — *Ember — Mensch, Humanus — Emberseges — Menschlich : gütig,*

Inhumanus — *Embertelen — Vnmenschlich : vngütig,*

Humanitas — *Emberseg — Güttigkeit,*

Inhumanitas — *Embertelenség — Vnfreundlichkeit,*

Homunculus — *Kis emberke — Menschlein,*

homulus et homuncio, idem,

Homo omnium horarum — *Játékos ember — Der zum schimpf vnd schertz geschickt ist,*

Homo trium literarum — *Lopo — ein Dieb* stb.

A. 7. lap: Homo et partes humani corporis, tam exteriores, quam interiores.

Homo — *Mensch — Ember, Humanus — Menschlich / gütig — Emberseges,*

Inhumanus — *Vnmenschlich : vngütig — embertelen,*

Humanitas — *Gütigkeit — Embersegh,*

Inhumanitas — *Vnfreundlichkeit — embertelenség,*

Homuncio, homunculus — *Menschlein — kis emberke,*

Homo omnium horarum — *Der zu Schimpf vnd Ernst geschickt ist — Játékos jeles ember,*

Homo trium literarum — *Ein Dieb — Lopo,* stb.

*) Az eredetiben a magyar értelmezés azért maradt el, mert nem fért el a sorban.

111. lap: Morborum diuersorum et diuersis morbis affectiorum (sic!) appellationes.	E. 5. lap: Morborvm diuersorvm et diuersis morbis affectorum ap- pellationet (sic).
Morbus — <i>Betegseg, nyaualya</i> — <i>ein Kranckheit</i> ,	Morbus — <i>Ein Kranckheit</i> — <i>Be- tegeseg, nyaualya</i> ,
Albugo — <i>Szõmõn valo halyog</i> — <i>der Staar</i> ,	Albugo — <i>der Staar</i> — <i>Szõmõn valo hályogh</i> ,
Alopecia — <i>Haynak el koppadasa</i> — <i>ein hauptsucht / dauon das Haar ausfelt</i> ,	Alopecia — <i>ein Hauptsucht dauon das Har auszfelt</i> — <i>Hainak el koppadasa</i> ,
Alphus, vitiligo — <i>Szeplõ</i> — <i>ein Sprossel</i> ,	Alphus, vitiligo — <i>ein Sprossel</i> — <i>Szeplõ</i> ,
Amphimerinon — <i>Mindennapi hi- degleles</i> — <i>Tegliche Fieber</i> . stb.	Amphimerinon — <i>Das tägliche Fieber</i> — <i>Mindennapi hideglelés</i> , stb.
159. s köv. lap: Regionum, Ter- rarum, Gentium et Ciuitatum no- mina.	A. 6. és 7. lap: Regionvm, gen- tivism, terrarvm, ciuitatum nomina.
Strigonium, ab Ister et garā, <i>Eztergam</i> — <i>Grann</i> .	Strigonium, ab Ister et Garam — <i>Grann</i> — <i>Esztergam</i> ,
Sopronium — <i>Sopron</i> — <i>Edenburg</i> ,	Sopronium — <i>Edenburg</i> — <i>Sop- rony</i> ,
Tyrnauiā — <i>Naj Szombat</i> — <i>Tyr- naw</i> ,	Tyrnavia — <i>Tyrnaw</i> — <i>Nagy Szombat</i> ,
Tyropolis — <i>Kesmark</i> — <i>Keszmark</i> ,	Tyropolis, Cæsareopolis — <i>Kesz- mark</i> — <i>Késmark</i> ,
Varadinum — <i>Varad</i> — <i>Grosz- wardein</i> ,	Varadinum — <i>Grosz Wardein</i> - <i>Várad</i> ,
Venetiae — <i>Velentze</i> — <i>Venedig</i> ,	Venetiae — <i>Venedig</i> — <i>Velentze</i> ,*)
Visegrad — <i>Misegrad</i> — <i>Wisegrad</i> ,	Visegradum — <i>Wisegrad</i> — <i>Mise- grad</i> ,
Varna — <i>Varna</i> — <i>Warna</i> .	Varna — <i>Warna</i> — <i>Varna</i> .

Ugyancsak 1629-ben, de Bécsben jelent meg egy latin-magyar-német-cseh «Nomenclatura rerum seu Dictionarium quatuor linguarum». A könyv címlapja azt mondja, hogy «nunc primum editum», az 1641-ben Bécsben megjelent kiadás pedig, hogy «nunc secundum editum». A valóság pedig az, hogy csak a cseh szöveg jelent meg először, mert különben a Nomen-

*) Ez a helynév az A. 6. lapon van.

clatura SZIKSZAI FABRICIUS Nomenclaturájának szóról-szóra való lenyomata. Ezt az állítást a 9. lapon felsoroltakon kívül a következő egybevetés is igazolja:

Nomenclatura 1629. és 1641. Bécs.
23—257. l.

Papa . . . *Papa*
Cardinalis — *Cardinál*
Patriarcha — *Patriarcha*
Pater purpuratus — *idem*,
Archiepiscopus — *Erszek*,
Metropolitanus — *idem*,
Episcopus, pontifex, Præsul, anti-
stes, Superintendens — *Püspek*,
Suffraganeus — *Szentelő püspek*,
Abbas, tis — *Apathur*,
Præpositus — *Prepost*,
Decanus — *Dekány*,
Archidiaconus — *Fő Esperest*,
Thesaurarius — *Kencz tarto*,
Canonicus, lector — *Canonok*,
letzke oluaso,
Canonicatus — *Isten igeiben iam-*
borul valo szolgálat,
Sacerdotium — *Papság*,
Sacerdos — *Isten igeien*

Pastor, parochus, Mi — *Pap*,
Sacerdos mercenarius — *Fogadot*
Pap,
Vicarius pastoris — *idem*,
Cappellanus — *Kaplan*,
Leuita — *Válaztot pap*,
Diaconus — *Ispitalyban lako pap*
stb.

Nomenclatura 1602.
87—88. l.

Papa — *Pápa*,
Cardinalis — *Cardinal*,
Patriarcha — *Patriarcha*,
Pater purpuratus — *idem*.
Archiepiscopus — *Ersek*,
Metropolitanus — *idem*,
Episcopus, pontifex, præsul, anti-
stes, Superintendens — *Püspek*,
Suffraganeus — *Szentelő püspek*,
Abbas, tis — *Apathur*,
Præpositus — *Prepost*,
Decanus — *Dekany*.
Archidiaconus — *Fő Esperest*,
Thesaurarius — *Kencztarto*,
Canonicus, lector — *Cananok*,
letzke oluaso,
Canonicatus — *Isten igeiben iam-*
borul valo szolgálat,
Sacerdotium — *Papsag*,
Sacerdos — *Isten igeiének tisztan*
prædikaloia,
Pastor, parochus, Minister — *Pap*,
Sacerdos mercenarius — *Fogadot*
pap.
Vicarius pastoris — *idem*,
Capellanus — *Kaplan*,
Leuita — *Valaztot pap*,
Diaconus — *Ispitalyban lako pap*
stb.

Ez összeállításból, a melyben az 1602. évi kiadásnak néhány értelmezés nélküli latin szava hiányzik, kétségtelenül kiderül, hogy az 1629. évi és az 1641. évi Bécsben megjelent «Dictionarium» SZIKSZAI FABRICIUS munkája; kiderül azonban az is, hogy e Bécsben megjelent «Dictionarium»-ok a harmadik csoportbeli

SZIKSZAI FABRICIUS-féle Nomenclaturá-kkal egyeznek meg a legjobban (vö. 9. lap). Az itt közölt összeállításból az is világos, hogy a bécsi kiadások hibái a SZIKSZAI FABRICIUS Nomenclaturájából megigazíthatók. Az összeállításban pl. érthetetlen az 1629. és 1641. évi kiadás e két adata:

Sacerdos — *Isten igeien*,
Pastor, parochus. Mi — *Pap*,

ha azonban összehasonlítjuk SZIKSZAI FABRICIUSSzal, a hol ez áll:

Sacerdos — *Isten igeiének tiztan praedicaloia*,
Pastor, parochus Minister — *Pap*,

rögtön látjuk a kiadásbeli hibát.

S ezzel eljutottunk oda, hogy kimutattuk, hogy SZIKSZAI Nomenclaturáját iskoláinkban 1561—1641-ig, tehát majdnem száz esztendőn át használták. Ilyen szótári műnek mély nyomokat kellett hagynia nemcsak szótárirodalmunkon, hanem irodalmi nyelvünk alakulásában, a különféle tudományok magyar műnyelvének fejlődésében is. S mi e hatásokat ki is tudjuk mutatni MOLNÁR ALBERT szótárában, valamint COMENIUS JÁNOS művei magyar értelmezőinek fordításában. SZIKSZAI FABRICIUS művét ugyanis iskoláinkból COMENIUS művei szorítják ki. COMENIUS újítása azon felül, hogy a tanításba a szemléltetést vitte be, az is, hogy az egy fogalomkörhöz tartozó szavakat a pusztá felsorolás helyett elbeszélés formájába, mondatokba szőtte bele. A mikor már most COMENIUS műveit, pl. a bogarakról szóló fejezetet fordítják magyarra, a fordítók a Szikszainál található «bogarak» című fogalomcsoportban felsorolt terminológiát használják.

Egyrészt pädagogiai, másrészt művelődéstörténeti és nyelvészeti szempontból fontos dolog, hogy SZIKSZAI műve, a XVI. század második fele és a XVII. század első felének ez a legjobb magyar tankönyve, legterjedelmesebb szógyűjteménye kiadassék. Nagy szolgálatot teszünk ezzel nyelvészeti irodalmunknak is. Azzal ugyanis, hogy kimutattuk, hogy SZIKSZAI Nomenclaturája 1590, 1592, 1593, 1597, 1602, 1619, 1629. Bécs, 1629. Nagyszében, 1630, 1641-ben jelent meg, tudni fogjuk, hogy az olyan adatok, a milyen e szójegyzék minden kiadásában előforduló

Visegrad helyett álló *Misegrad*, jóllehet tíz könyvben fordul elő, valójában csak egy, még pedig sajtóhibás adat. Ilyen lesz a HELTAINÁL és VERBEWCZINÉL egyszer előforduló *Missegrad* is (vö. MÁTYÁS FLÓRIÁN kézirati szótára 694. l.). A kiadással tehát hozzájárulunk a nyelvészeti adatok kritikai értékének megállapításához. Azonban SZIKSZAI nem dolgozta fel a NySzótár sem; tévesen azt írja ugyanis SZIKSZAI művéről, hogy «nagyrészt azonos PESTHY GÁBOR Nomenclaturájá»-val, s ezért nem vették fel adatait. Teljesen hibás állítás, mert PESTHY Nomenclaturája fordított mű s nem iskolai tankönyv, hanem utazáshoz szükséges segédkönyv, míg SZIKSZAI tankönyv. Az 1629. évi nagyszebeni kiadásról is azt állítja e szótár, hogy második kiadása 1641-ből való, holott helyesen azt kellett volna mondania, hogy az 1629-ben Bécsben megjelent Nomenclatura második kiadása 1641-ben jelent meg. SZIKSZAI kritikai kiadásával tehát igen becses pótlékkal járulunk a NySzótár eddigi anyagához.

A fentebbiekben igyekeztem kifejezni, hogy SZIKSZAI Nomenclaturája hazai viszonyaink szerint alkotott egyik legjobb szójegyzékünk, a melynek irodalmi nyelvünk alakulására nagy hatása volt. Teljesen osztozom tehát én is KAZINCZY FERENCZ és SZILÁGYI ISTVÁN ítéletében, hogy «SZIKSZAI FABRICIUS BALÁZS dísze volt a pataki iskolának... a magyar tudományosságnak». (M. Akad. Ért. 1847. 332. lp.)

A kiadásra vonatkozólag ezt jegyzem meg:

1. Célom az volt, hogy az 1590. évi kiadást közzétegyem; ezt a kiadást eddig egyetlen példányból ismerjük. A többi kiadásnak az editio princepstől való eltéréseiről olv. Nyelvtud. Közl. XXXV. 305. s köv. l. E kiadások közül legnevezetesebb a SZILVÁS-ÚJFALVY IMRE által sajtó alá rendezett 1597. és 1619. évi. E kiadásokban van egy előszó, a mely a Szójegyzék történetére fontos. Ezt az előszót a Függelékben tettem közzé.

2. Az editio princepsset lehetőleg híven igyekeztem kiadni; az eredeti sajtóhibáit, pontozását (kivéve a latin szók előttit) megtartottam. Változtatások a következők: A latin és a magyar szó közé nyugvó jelet (—) tettem; az f-et állandóan s-nek szedtettem, úgyszintén az .f.-et sz-nek és az &-et et-nek. Az ő, ű = o, u, de az e ben levő fehér űr sokszor nem látszik, s azért ilyen helyzetben ó-, ú-t közlök.

NOMEN-
CLATURA SEV DI-
CTIONARIUM LATINO-
ungaricum, per
CLARISSIMUM
virum D. Basilium Fabri-
cium Szikßauia-
num.

DEBRECINI
Excudebat Ioannes Czaktor-
nyaj, Anno Domini.

I 5 9 0. *)

---

*) A címnap betűit lehetőleg híven adja vissza e lap, elmaradt a
címlapot befogó kördisztés.

1. NOMENCLATURA

seu Dictionarium Latino-
vngaricum.*)

SVBSTANTIAE SPIRITUALES.

Spiritus — *Lólki allat*
Deus — *Isten*
Deitas — *Istenseg*
Deus Pater — *Atya Isten*
Deus Filius — *Fiu Isten*
Deus Spiritus Sanctus. — *Szent
Lelek Isten*
Angelus — *Angyal*
Anima — *Lelek*
Archangelus — *Archangyal*
Sancta Trinitas — *Szent haromsag*
Deus tutelarís — *Oltalmazó Isten*
Numen — *Isteni akarat*
Diabolus, Daemon — *Ördög.*

SVBSTANTIAE CORPOREAE caelestes.

Mundus — *Vilag*
Coelum — *Meny*
Stella, astrum, sydus — *Czillag*
2. Planeta — *Budoso czillag*
Cometa — *Vstókós czillag*
Vrsa maior — *Gónczól szekere*
Arcton, Helice, calisto. — *idem*
Orion — *Kasza hugy*
Pleiades — *Fias tik*
Vergiliæ — *Tauasz ielétó czillag*

Lucifer, Venus — *Hajnál czillag*
Hesperus, vesper — *Estueli czillag*
Sol, titan — *Nap*
Luna, titanis, diana — *Hold*
Via lactea, Galaxia — *Ország vta
az eghen*
Compita — *Harom rtuak egyben
talalasa.*

SVBSTANTIAE CORPOREAE simplices.

Ignis — *Tűz*
Aër — *Egh*
Aqua — *Viz*
Terra — *Föld,*

METEORA IGNITA:

Iris, arcus — *Szauaruany*
Ventus — *Szeel*
Nix — *Ho*
Grando — *Kóessó*
3. Imber — *Zapor essó*
Nimbus — *Sebes essó*
Psecas — *Lengedező, harmatozo
essó*
Stilla, Gutta — *Czóp.*
Stillicidium — *Czópóges*
Ros — *Hürmat*
Pruina — *Zuzmaraz*
Fons — *Kút fü*
Parelii vel parelia — *Kettós auaj
harmas nap*
Parelius — *Vak nap.*

*) A sor alatti jegyzetekre megjegyzem, hogy csak a legszükségesebbekre terjeszkedtem ki. Sokat mellőztem; a NySz.-ban úgyis ki-kikutána nézhet. Nehezebben érthető helyeknél összevetettem a Szójegyzék többi kiadásával is, de nem valamennyivel, mert valamennyi nem állt rendelkezésemre.

Paraselinæ — *Kettós auaj har-*
mashold
 Halo — *Hold vduar.*
 Pluit — *Essó es*
 Ningit — *Ho es*
 Grandinat — *Kóessó es*
 Nubes — *Kód*)*
 Nebulæ — *Fölyhók*)*
 Caligo — *Homaly*
 Vapor — *Paara*
 Terræ motus — *Föld indulas*
 Flumen, Fluuius — *Folio viz*
 Mare, Pelagus — *Tenger*
 Glacies — *Iegh*
 Gelu — *Fagy*
 Gelascere — *Fagyni*
 Frigus — *Hideg*
 4. Rigor est frigiditas vehemens,
 — *Hidek*
 Stiria — *Iegh czap*
 Pescades — *Czópógések*

CORPORA TERRESTRIA
 fossilia.

Marmor — *Maruany kő*
 Petra — *Kőszikla*
 Rupes — *Kő szal*
 Silex — *Tűzkő*
 Saxum — *Kemény kő*
 Lapis — *Kő*
 Cos — *Fen kő, kasza kő*
 Pumex — *Taytek kő*
 Tophus — *Likadozot kő**)*
 Promontorium — *Tenger partyan*
ráló kő hegy
 Later — *Tegla.*
 Lateres cocti — *Egetet teglak*
 Tegula — *Haz heiazni valóczerep*
 Calx, caementum — *Mesz.*
 Crystallum — *Cristaly*
 Vitrum — *Vüeg*
 Sal — *So*
 Nitrum — *Saletrum*
 Minium — *Vörös agyag*
 Argilla — *Feier agyag*

5. Sabulum — *Homok*
 Arena — *Fóueny*
 Puluis — *Por*
 Creta — *Feier föld*
 Limus, caenum — *Saar*
 Crusta — *Maaz.*

METALLORVM NOMINA.

Metallum — *Ercz*
 Aurum — *Arany*
 Argentum — *Ezüst*
 Cuprum cyprium aes — *Rez*
 Strannum — *Batok, vel feier on*
 Plumbum — *Fekete on.*
 Orichalcum — *Velenczei rez*
 Argentum viuum — *Kenesó*
 Hydrargyrium — *Idem*
 Chalybs — *Aczel*
 Ferrum — *Vas*
 Sulphur — *Kenkő*
 Alumen, stypteria — *Temso*
 Gypsum — *Gyantár*
 Aerugo — *Rez rosda*
 Scoria ferri — *Vas szar*
 Scoria auri, vel, argenti — *Aran-*
nak rag ezüstnek sonkolya
 6. Electrum — *Ercz, kinek ótód*
resze ezüst
 Deaurare — *Meg aranyazni*
 Deargentare — *Meg ezüstözni*
 Orichalceus — *Velenczei rezes*
 Chalybeus — *Aczelos*
 Rubiginosus — *Rosdas*
 Aureus — *Aranyas*
 Argenteus — *Ezüstös*
 Vitreus — *Vüeges raj üveg színó*
 Electrinus — *Erczes.*
 Pyrites silicis genus est quod in
 metallis et fluminibus quibusdam
 inuenitur æris similitudine, cuius
 varia sunt genera, cognationem
 accipientia à metallis quæ in se
 continent. Nam in quo aurum elucet
 Chrysodis, in quo argentum Argy-
 rodis, in quo æs Chalcodis hoc est
 ærosus dicitur.

*) A két értelmezés az eredetiben is föl van cserélve.

**) Az *i* nem látszik.

GEMMARVM NOMINA.

Gemma -- *Gyöngy auagy draga kő*
 Smaragdus -- *Smaragd*
 Sapphirus -- *Saphir*
 Iaspis -- *Iaspis*
 Beryllus -- *Beryllus*
 Adamas -- *Gemant.*

Achates nascitur in eiusdem nominis fluuio. Topazius gignitur in eiusdem nominis insula. Chrysopastus lapis auro aspersus πᾶσις enim spargo significat

7. Alectorius fit in vêtre galli --
Kakas kú
 Chelidonium quē gignit hirundo --
Feczke kú

LIQVIDORVM NOMINA.

Vinum -- *Bor*
 Cereuisia zythum -- *Sór*
 Parabia -- *Boza*
 Vinacium, lora -- *Lóre, cziger*
 Hydromeli, meliceratō -- *Mezsór*
 Muls aqua. -- Idem
 Mulsum -- *Mezesbor*
 Oenomeli Idem
 Mel -- *Mez*
 Oleum -- *Olay*
 Lac -- *Tey*
 Lac coagulatum, cōcretum -- *Alut*
tey
 Spuma vel flos lactis -- *Tey föl*
 Serum -- *Sauo*
 Sanguis -- *Veer*
 Sudor -- *Veritek*
 Spuma -- *Taytek*
 Salina -- *Nyal*
 Pituita -- *Takony.*

LIQVORES CONCRETI.

8. Saccarum -- *Nad mez*
 Cera -- *Viaz*
 Caseus -- *Saitt*
 Caseus parmensis -- *Paarmasan*

HERBARIVM (sic!) NOMINA.

A.

Abrotonū fœmina -- *Cypros*
 Abrotonum mas -- *Isten faia*
 Absynthium -- *Feier úró*
 Absynthium Ponticū -- *Barany*
úró
 Artemisia vulgaris -- *Fekete úró*
 Artemisia tenuifolia -- *Sópró fü*
 Acetosa, acidula, oxalis -- *Sooska*
 Acetosa sylvestris, vel minima --
Madar sooska
 Atriplex satium -- *Vaiias labda*
 Anethum -- *Kapor*
 Apios, filipendula -- *Földi ma-*
gyoro
 Anemone, pulsatilla -- *Kükörcc*
 Asclepias vel hirundinaria -- *Etetes*
ellen valo fü, auagi, Feczke fü
 Aristolochia longa -- *Farkas alma*
 Agrimonia, vel Eupatorium --
Apro boytorian
 Argentilla -- *Hölgy maal*
 9. Anonis vel ononis -- *Iglieze*
 Asparagus -- *Nyul arnyek, alii,*
spargya, alii, Istē loua farka
 Alchacenge, halicacabō -- *Pa-*
ponya fü.
 Acorus luteus. -- *Sarga lilium*
 Althea -- *Feier malua*
 Asarum -- *Kapotnyak*
 Aphace -- *Vad lencze*
 Aristolochia rotūda -- *Likas ür*
 Avena -- *Zab*
 Aegilops vel auena sterilis -- *Vad*
zab
 Aparine. -- *Ragado fü*
 Amaracus -- *Maiorana*
 Auricula muris vel alsine -- *Eger*
fül
 Armoracia radix, vel agrestis ra-
 phang, -- *Torma*
 Apiastrū vel melissa -- *Meh fü.*
 Ambrosia -- *Vad sallya*
 Anchusa -- *Pireto fü*
 Alopecurus -- *Roka fark*
 Aizoon -- *Fül fü, alii, teeli zöld*
 Amaranthus -- *Barsony virag*

Alliaria vel scordiõ — *Foghágyma szagu fû*
 Acanthus vel acanthium — *Tõuisses lapu.*
 Alba benedicta, gallitricum — *Szent Iános füve*
10. Arnoglossa, Plãtago — *Vti fû*
 Angelica — *Angelica*
 Alga — *Hinar*
 Asphodelus — *Vad saphrany, auagvad fog hágyma*
 Aconitum — *Merges fû*
 Arum — *Sûl fû*
 Aron — *Borjú lab, auag, Isteszakulla*
 Accipitrina — *Eb kapor.*
 Anisum — *Oly fû ki embernekio szint ad*
 Anagallis — *Tik szem.*
 Anserina — *Vad varadicz*
 Adianton magnum — *Arua leany haia*
 Arractylis vel cartamus — *Gordon, alii, mohar.*
 Aquilegia. — *Gilizta fû*

B.

Balsamine — *Momortica*
 Bursa pastoris — *Beka tarsoly, vel, Istê taskaia*
 Blitum — *Õstór parei.*
 Batrachium — *Sómór fû*
 Bryonia vel vitis alba — *Földi tók*
 Baculus pastoris — *Eczet koro*
 Buglossum, vel, Sa — *Õkór nyelû*
 Betonica — *Seb fû*
 Basilicon Ocymum — *Basalicum*
 Brasica crispa — *Fodor kapozta*
11. Brassica capitata — *Feies kapozta*
 Benalbum — *Halyog fû*
 Beta — *Czekla*
 Ballote — *Budoso czallyan.*
 Barba hirci — *Bak szakallo fû*
 Brassula — *Zab leveló fû*
 Branca vrsina — *Medue talp*
 Bunias — *Tatorian*
 Borago — *Atraczel fû*

Balsamum — *Balsamum fû*
 Bulbus agrestis — *Vad hágyma*
 Barbula capræ — *Keczke szakal*

C.

Candela regia, vel, verbascum — *kór fark*
 Calamintha — *Lo mentha, auag, vizimentha*
 Cannabis — *Kender.*
 Cyanus — *Kek szinyû virag, auagy, buza virag*
 Consolida regia, alii thalictron — *Szarka lab, auag, sarkátyutaray*
 Chamomilla — *Szeek fû*
 Cartamû, vel, cnecus — *Vad saphrany*
 Chelidonia — *Czinadonia*
 Carduus benedictus — *Pupa fû*
 Cynoglossum, vel, Sa — *Eb nyelû fû, auagyatraczel*
 Coniza tertia — *Keseró fû.*
12. Cæpa capitata — *Verós hágyma*
 Cæpa ascalonia — *Mogyoro hágyma*
 Cæpa scitilis — *Meteló hágyma*
 Carica — *Aszszu füge*
 Chærefolium — *Turbolya*
 Cuscuta, — *Hai neuveló, auag, arany fanal fû, alii, Bodog aszony haia.*
 Colubrina — *Kegyo fû*
 Cösolida maior, solidago, — *Fekete nadaly fû*
 Centû morbia, numularia, — *Penz-leueló fû*
 Cynobatos seu caminus rubus, — *Galagonia*
 Centaurea — *cer allato fû, alij föld merge*
 Cucurbita Indica — *Tórók tók.*
 Cucumis — *Vgorka*
 Conuolulus — *Folyo fû*
 Carduus — *Bogacz koro, auagy, szamar tóuis*
 Calendula, chalta — *Sarga virag, alii, tűz virag*

Est enim natura adeò calida et sicca,
vt in medicina in trinsecus raro
vsurpetur : Tragus

Carduus Mariæ — *Bodog aszony
tenyere*

Chamæcissus — *Földi borostyan*

Chamædrys — *Czerfa leuelő fű,
alii füst fű*

Cichorea — *Katang.*

Cicuta — *Bórók*

13. Crassula — *Bab leuelő fű*

Cuminum — *Olasz kómeny*

Coriandrum — *Sobrag bors fű*

Cythisus — *Zanóth*

Coronopus — *Variu lab*

Colocasia — *Boros kómeny*

Cruciata — *Kórószóss fű*

Cuminum sativum — *Kerti kómeny*

Chamædaphne — *Földi borostyan*

Chamæcissus — *idem*

Chamæcyparissus — *Czipros*

Chamæpitys — *Kalincza*

Codrilla, vel, cichorea lutea —

Sarga viragu katang

Cotula foetida, vel, partheniū, —

Eb kapor

Capparis — *Kaporna*

Cardamon — *Reti torma*

Caput monachi — *Barath fű*

Cypirus — *Kótózó fű*

Cyperon genus palustris herbæ.

Capillus veneris — *Arua leany
háia*

Chironia — *Földi tók*

Crocus — *Safrany*

Cynorhodon — *Czipke rosa*

Carapotia — *Saar fű*

Cartamus — *Erdei zanot, alii, tot
Saphrany*

14. Cartamus sylvestris, vel, attrac-
tilis — *Gordon, mohar*

Centum capita, et ononis — *Szamar
tóuis*

Cauta. — *ókór fark*

Centumnodia — *Porcz fű, auagy,
rtiporczin*

Cicer — *Bagoly borso*

Cicer anetinum, vel, Phasiolus,

Tragi — *Fara folyó borso*

Cissarum, Laurus — *Borostian*

Carduus fullonum, vel, dipsacus

— *Hea kut, alii, bogacz koro*

Cyclaminus — *Dizno kenyer, alii,
földi kenyer*

Coronopus — *Variu lab*

Crassula — *Bab leuelő fű.*

D.

Dictamnus, alyssa vel calceolus

Mariæ — *Ezerio fű*

Dipsacus, carduusfullonū — *Bo-
gacz koro, alii, heakut*

Dolatrū — *Ebszóló*

Daucus — *Vad petreselyem, ko-
czord*

Daucema, amos — *Varadicz koro*

Diopteris nascitur in veterum quer-
eum musco vulgo dicitur — *Szét
Ianos kenyere*

Dracunculus — *Kigyotrangh*

15. Dracunculus maior — *Anyá fű*

Dulce amarum — *Te mondat fű*

Digitalis, — *Vii fű, vel, gyűző fű.*

E.

Esula — *Eb tey*

Equapium, epane — *Vizi lencze*

Ebulus — *Földi bodza*

Eryngium — *Maczka tóuis*

Elleborus, veratrum — *Hunyor*

AEndiua, Intiba — *Dizno kek*

Enula campana — *Oruény fű*

Elelisphacus — *Sallya*

Eupatorium, Tragus dicit vulgo
vocari agrimoniam — *Apro boi-
torian*

Euphrasia, — *Len virago fű,
auagy szem gyogito*

Elaphoboscos — *Szarvas eltető fű*

Epitimus — *Isten szakalla*

Eruca — *Repczin*

Erythrodanum, vel, rubia, — *Vörö-
sítő fű*

Equisetū, Hippuris — *Kanna moso
fű*

Elatine — *Len foito puzpang*

Eruum — *Mohar kóles*

Echium — *Köz okór nyelű.*

F.

Foeniculum — *Kómeny*
16. Fœnum — *Szena*
 Fumaria — *Földi füst*
 Fragaria — *eper illato fű*
 Fragum — *Eper*
 Festuca — *Vad zab*
 Floccus — *Az viragból nót polyh*
 Fenum desectum — *Kaszalt szena.*
 Fabaria — *Kóuer fű*
 Flamula apostematica — *Merigy*
neuó fű
 Flomus, vel, enula — *Órueny*
gyóker
 Filix maior — *Mezei paprad*
 Filix vulgaris seu sylvestris, —
Erdey paprad
 Fœnum græcum. — *Keczke szaru*
fű
 Faba. — *Bab*
 Fraxinula seu fraxinago. — *Szaruas*
fű
 Flos tinctorius — *Festő fű, rag,*
virag
 Fumus terræ — *Föld epeie*
 Frumentum turcicū — *Török buza*

G.

Galion, gallion — *Sz. Iános viraga*
 Gingidium — *Turbolya*
 Gramen — *Pasit*
 Galeopsis, Nepita — *Maczkamez*
 Genista, genistella — *Iglicze, auagy,*
szamar tóuisk
 Gladiolus — *Kek lilium*
17. Gratiola — *Saar ellen valo fű*
 Geranium vel geranion — *Daru*
orru fű
 Glyceriza. — *Edes gyóker*
 Gallitricum — *Kakas tarei*
 Grana solis, miliū solis — *Madar*
kóles
 Garyophyllum Indicum mains, —
Sarga rosa

Garyophyllū min9 — *Barson virag*
 Garyophyllum — *Szók fű*
 Garyophyllata — *Sz. Benedek füve*
 Gith, nigella — *Lonkoly**
 Gluma, — *Az mag az minemő*
kalazban all
 Gnaphalion — *Vizi saasa fű*
τρυχώπιτρον**) Dulcis amara, —
The mondad fű
 Gentiana — *Szent Lazlo füve,*
rag, sz. Ilona füve
 Gratia Dei seu Repertiana, — *Isten*
haragia
 Gramen cyperiodes — *Saas*
 Gramen officinarū — *Perie*
 Gramen vulgare — *Pasit*

H.

Hyacinthus — *Kigyo hagyma*
 Holus — *Parey*
 Helenium — *Órueny gyóker*
 Helxine — *Bolha fű.*
 Hydropiper — *Bolha ízó fű rag*
kessero fű
 Heliochrysos — *Sarga gyopar*
18. Hyssopus — *Isop*
 Hierobotane vel verbenā — *Sza-*
póra fű
 Hemerocales — *Labmoso fű*
 Hipposelinū, petroselinum, equa-
 pium — *Petreseliem*
 Heliotropium, solsequium —
Napra nezó fű, auagy katang
 Hyoscyamus — *Belend fű*
 Hypericum — *Czengő fű*
 Halicacabus — *Paponya fű*
 Helleborus albus — *Feier hunyor*
 Helleborine Matthioli — *Sarga*
kókórczin
 Hieracium latifoliū — *Borin fűl*
 Hepatica — *May gyogito fű*
 Hirundinaria — *Feczke fű*
 Hipice est herba, quæ famen et
 sitim sedat.
 Hippuris — *Taal moso fű*

*) Sajtóhiba Konkoly h.

**) A görög szó γλυκύπιτρον.

Hippuris minor — *Isten nyila*
 Hermodactylus — *Reti saphrany*
 Hastula regia alias asphodelus, —
Vad saphrany, vad hagyma.
 Hedera terrestris — *Földi borostyan*
 Hedera — *Fai borostyan*
 Hordeum — *Arpa*

I.

Iris domestica — *Kék lilium*
 19. Iuncus, Intiba — *Saas*
 Intibus — *Katang koro*
 Intibus maculosa — *Ókór fűl*
 Iringi — *Maczka tóuis*
 Ibiscus — *Tengeri malua*
 Iris aquatica, vel, Pseudonacorus,
 — *Sarga lilium*
 Inula alias enula — *Óruen gyoker.*
 Iberis — *Themondad fű, vag*
torma idem quod nastureium.

L.

Lappa — *Lapu*
 Lappa minor — *Tóuisses ragy*
apro lapu
 Lens palustris — *Beka lencze.*
 Lauendula maior — *Spicanard*
 Lauendula minore folio — *Lecen-*
dula
 Leucoion luteū. — *Sarga viola*
 Leuisticum vulgare — *Leuesticum*
 Lychnis sylvestris — *Vadszekfű*
 Linum — *Len*
 Lagopus — *Nyullab*
 Laureola, Nysia — *Borostyan*
 Linaria — *Len leuelő fű, ragy,*
vad len
 Lolium, zizania, nigella — *Konkoly.*
 Lauer. — *Vizi tók*
 Ligusticum — *Leuesticum*
 Lauendula — *Leuendula*
 20. Labrusca — *Vad szőlő*
 Lotus sylvestris — *Király koronaia*
 Lilium candidum — *Feier lilium*
 Lilium conuallium — *Gyöngyvirág*
 Lilium croceum — *Sarga lilium*
 Lenticula palustris — *Beka lencze*
 Liquiritia — *Keserű mago fű*

Lybanotis — *Tómienszago fű*
 Lapatium acutum — *Lo soska,*
rag, madar soska
 Lupinus, smilax sylvestris — *Ke-*
serű bab.
 Ligustrū. — *Madar hur.*
 Lapathum, Rumex — *Lorum*
 Lupulus — *Komló*
 Labrum veneris — *Bogacz koro*
 Lucea — *Harom színő virág*
 Lingua canis — *Atraczel*
 Lactuca — *Salyata*
 Lactuca crispa — *Fodor salyata*
 Laurus Alexandrina — *Baj fű*
 Lagopus, lactuca leporina, — *Czor-*
baka
 Lactuca erratica, sonchites, Hie-
 raciō, — *pimpo.*
 Lepidium, seu piperitis, — *Saasa fű.*
 Lupularia — *Len leuelő fű*
 Lolium — *Vszóges konkoly*
 Lappa maior — *Szeles lapu*
 Lappa minor seu (Xanthiū, — *Boy-*
torian
 21. Lathyrus — *Nagyob eb tey*

M

Marrubium album — *Feier pe-*
szercze
 Marrubium nigrū — *Fekete pe-*
szercze
 Marrubiū aquaticū — *Vizi peszercze*
 Malua pumilla vel vulgaris, —
Pap saitya
 Malua hortensis — *Malua rosa*
 Mandragora — *Nadragulya*
 Melilotus — *Saarkerep*
 Milium Indicū, Asiaticum, — *Tó-*
rók buza
 Myrrhis: idis — *Mihalka monya*
 Millefolium, caudamurus, — *Eger*
fark
 Mentha crispa — *Fodormenta*
 Menthastrum — *Vizimenta*
 Melampyrus — *Fekete buza*
 Mentha Mariæ alias graeca. —
Bodog aszonmentaia
 Maratrum — *Kömeny.*
 Malua Romana — *Basa rosa*

Melissa — *Mez fű, vag, mereg niomo fű*
 Matricaria — *Madra fű*
 Mercurialis — *Óstór*
 Mariscus vel mariscus, Carex — *Saas*
 Miliun. — *Köles*
 Melo — *Görög dinnye*
 Morsus gallinæ — *Tikkur*
 Matrisylua, hepatica — *Maii fű*
22. Morsus diaboli — *Órdóg marta, vagy, harapta fű*
 Muscus — *Moh.*

N.

Napc vel napis, — *Vörös repa, tatoriã, karo repa*
 Nepeta — *Maczka mez.*
 Nasturcium — *Torma.*
 Nardus — *Spichinard, vag, leuendula*
 Narcissus, — *Kókórcz, kígo hagyma*
 Nigella, lolium, — *Konkoly, auag, niul rosa*
 Nymphæa — *Vizi tók*
 Nymphæa cãdida, — *Feier viragu rizi tók.*
 Nymphæa lutea, — *Sarga viragu rizi tók*
 Nux aquatica, lacustris, — *Sulyom*
 Narcissus, genus lilii, — *Barsony színó lilium*
 Numularia — *Penz leueló fű*

O,

Ocymum cæreale — *Haydina*
 Oriza — *Riskasa*
 Olus, holus — *Paray*
 Olus Hispanicum — *Spinacz*
 Origanum, orminiũ — *Feketegyopar*
 Ocymum — *Tatarka*
 Ocymum odoratum — *Basalicum*

Oxylapathum — *Vad lednek, vag sos lorũ*
 Olusatrum — *petreseliem.*
 Orchis — *Vitez fű, auag, agar mony*
23. Orobus — *Szeges borso, vad lednek*
 Ocymastrum — *Halyog fű, ragado vörös virag*
 Ophioscorodon — *Kéjohágma.*
 Orobanche — *Isté nila, mise gertya*
 Oreoselinum — *Vad mez fű*
 Osyris — *Zöld erdő*
 Opobalsamum — *Balsamum vize*
 Ophioglosson — *Kegyo nyelű*
 Oenanthe — *Szólóuel viragzo fű*
 Oxalis — *Soska*
 Oryx — *Alleluia fű*

P.

Purpureum — *Barsony virag*
 Polypodium — *Szent Iános kenyere*
 Pulegium — *Czöbor, vag, putnok fű*
 Pimpinella — *Czaba ire*)*

à Chaba minore filio Atillæ, qui cum de imperio dimicaret cum fratre Aladario, vulneratos suos milites hac herba dicitur curasse.**)

Polygonaton — *Porczin fű*
 Portulaca — *Bors fű*
 Persicaria — *Keserő bolha fű*
 Potentilla — *Dinnye szago fű*
 Pyrethrum — *Tarkony*
 Ptarmice — *Vad tarkony*
 Pæonia — *Basa rosa*
24. Pentaphyllon — *Ót leueló fű*
 Pulmonaria, pepanũ, — *Galna fű, vag, tudó fű*
 Pedicularia, vel, staphisagria, — *Tetű fű*

*) Az 1630. évi kiadásban: *Chaba írem.*

**) Az 1597. és az 1619. évi kiadásokban így van: «Nomen habet à Chaba minore filio Atillæ (1619-ben: Atillæ), qui cum de imperio dimicaret cum fratre Aladario, vulneratos suos milites 15000 hac herba dicitur curasse, circiter annum Christi, 450.»

Pseudoapios Dodonei, — *Földi mogyoro*

Pulsatilla — *Kökercz.*

pulsatilla dilutor, vel, præcox, — *Lo kökerczin*

pul-atilla saturator, serotina, — *Leã kökércz*

pastinaca, — *Meleg természeteső fű, ráj, sarga repa*

perforata — *Czengő fű.*

pastinaca sylvestris — *Retek*

pseudomelanthion inter segetes nascens, — *Kongoly.¹⁾*

parthenium — *Maczka tóuis*

prunella — *szilua fű, ráj, éjek fű*

pera pastoris — *porczogo fű*

pastinaca domestica — *Mogyoro hagyma*

penta dactylus — *Sar fű*

parietaria — *Kő ronto fű*

petasites — *Keserű lapu*

psyda — *Arua czallyan*

porrum — *par hagyma*

pilosella — *Szörös fű, ráj, eger fűl*

papaner satium — *Maak.*

papauer corniculatū, agreste — *Pipacz*

panicū. — *Czirok, ráj, lor köles*

palma Christi — *Czyuda fű.*

25. Pisum — *Borso*

Pisum græcum — *Török bab*

primula veris, — *Kasa fű virag, ráj, Tauaszi első virag.*

paliurus, — *Medue talpu fű.*

plantago — *Vti fű*

Plantago angustifolia, Lanceola, — *Hoszsú vti fű*

plantago aquatica — *Vizi vti fű*

peristerium — *Galambucz fű*

panicum sylvestre — *Vad köles*

potentilla — *Lud pasit*

petroelinum — *petreselyem*

piper — *Bors*

piperitis, lepidium — *Sasa fű*

pimpinella Italica, sanguisorba — *pimpinella*

pepo — *Sarga heo dinnye*

portulaca — *Kóuer porczin*

peruinca — *Beruingh*

pes leonis vel alchimilla, — *Orozlan lab.*

polytrichon — *sz. Ilonaszony fűue*

polypodium, — *sz. Ianos fűue ráj gyökere*

porrum sectinum — *Metelő hagyma*

peucedanon — *Diszno kómeny*

phaselus vel phasiol9 — *Török borso*

R.

26. Rubus caninus — *Galagonya*

Ricinus — *Czoda fa*

Ranunculus — *Sómór fű, hunior fű, vagy beka fű, vizi apium.*

Remora aratra — *Szamar tóuis*

Rubia Dæmonis — *Vörös gyokerő fű*

Ruta domestica — *Hazi ruta*

Raphanus — *Retek*

Rapa, rapum — *Repa*

Rapum sylvestre — *Vad repa*

Rapunculū vulgare — *Roponcz*

Rosmarinus — *Rosmarin*

Rhophalon — *Vizi tók*

Rapistrum — *Repeze*

Ramnus solutius — *Eb tóuis*

Rubus ideus — *Szederyin²⁾*

Rubia ononis — *Vörös gyopár*

Rosa — *Rosa*

Rosa pumilla — *Parlagi rosa*

Resta bouis — *Zonatt³⁾*

Rhabarbarum monachorū vel rumex hortensis. — *Lorum, vagy, lo soska*

S.

Sempunia — *Kóuer fű*

¹⁾ Sajtóhiba *konkoly* h.

²⁾ Vö. NySz. *szederyin*.

³⁾ Sajtóhiba *zanott* helyett; az 1593., 1597., 1619. évi kiadásokban *zanot*. NySz. *zónát*-ja törlendő a magyar szavak sorából.

Sanguinaria — *Ver gyöker*
 Satureia — *Bors fű*
27. Spinacea — *Spinacz*
 Stellaria — *Czillag leuelő fű*
 Sedū maius vulgare — *Fűl fű*
 Sedum minus — *Baran czóc*
 Sedū minus causticū — *Sarga gyopár*
 Senecio, saxi fraga — *Ronto fű*
 Smilax levis — *Folyó fű*
 Spina alba — *Tóuisses lapu*
 Sisymbrium — *Lomenta*
 Solanum hortense — *Ebszóló vag, szep szőlő*
 Solanum vesicariū — *Paponya.*
 Serpyllum — *Kakuk fű*
 Sinapi — *Mustar*
 Sinapi sylvestre — *Repczin*
 Satureia — *Czombor*
 Solidago — *Fekete nadaly fű*
 Solsequium — *Katangkoro*
 Satyrion, Orchis — *Nőszó fű*
 Scolopendria — *Szarvas nyelű fű*
 Scordium — *Ezer io fű*
 Scabiosa maior Matthioli — *Var, vag, ruh ellen valo főróztó fű, alii pisma, alii gerint fű,** vocant,
 Scabiosa vulgaris, — *Sópró fű, quod ex ea etiam scopas purgatorias frumentorum faciant.*
28. Suffrutex — *Kerti feier rosa*
 Stachascyprina — *Sarga gyopár*
 Scorodoprassum — *Vad foghagyma*
 Saponaria — *Szappanyozo fű*
 Syderitis, Heraclæa — *Tisztes fű*
 Salvia — *Sallya*
 Spicanardus — *Spicanard*
 Santonicum — *Barany úró*
 Scrophularia — *Kőuer fű, vagy torok gye*
 Siligo — *Ros*
 Spitellum — *Keczke szakal*
 Siliqua — *Huell borso*
 Spargus — *Nyul arnyek*
 Squilla — *Kegyo hagyma*
 Spica celtica et siliquastrum — *Sz. Maria Magdolna Aszony fűue*
 Scirpus — *Saas*
 Siler montanus — *Vad kómeny*

Serpentaria — *Kegyotrang*
 Serpentina — *Kegyo fű*
 Semper vna — *Teli zold, fűl fű*
 Smilax hortensis — *Török bab*
 Sigillum Salamonis — *Peczetes fű*
 Spelta — *Tenkely*
 Superba — *Vad szók fű*
 Seseli — *Vad kómeny*
29. Scordium — *Foghagyma illatu fű*
 Scylla — *Kegyo hagyma*
 Siliquastrum — *Indiai bors*
 Solatrum vulgare — *Eb szőlő*
 Senecio — *Ronto fű*
 Scabiosa succisa, vel morsus diaboli — *ördög harapta fű*
 Seryphium — *Tengeri úró*
 Secale — *Ros, vag, tavaszi ros*
 Sanicula vulgaris — *Sanicor*
 Symphytum maius vel solidago — *Fekete nadaly fű.*

T.

Tithymalus — *Teies fű*
 Tanacetum — *Varadicz*
 Typha aquatica vel palustris, — *Eles saas.*
 Trifolium pratense — *Lo here*
 Trifolium odoratum, nardus, — *Molyfű*
 Trifolium vulgare — *Harom leuelő fű*
 Tribulus sylvestris — *Kiralyne aszony dinnyeie*
 Tribulus aquaticus — *Sulyom.*
 Tribulus, — *Boytorian, vagy, szamar tóuis*
 Tapsus — *ókor fark*
 Thlaspi, Thlaspidion, Thlaspe — *Agas gesztyene, vag, palacka fű*
 Thymbra — *Bors fű*
30. Thalli imporrhis et cœpis et allio mediū stipites dicuntur: — *Az czirai*
 Tubercula — *Póffedek*
 Tussilago, vel, vngula caballina, — *Fdes lapu, vag, mostoha lapu*

*) Vö. geréntes, NySz.

Trinitatis herba — *Szent három-*
sag viola, raj, harmas színű
viola.

Triticum — *Buza*

Trichomanes — *Aranyas paprad*

V.

Verbena — *Szaporá fű*

Verbenaca — *Galambucz fű*

Vrtica — *Czallyan*

Virga pastoris — *Bogacz koro*

Verbascum candidū — *Ökör fark*

Vrtica vulgaris — *Czanal*

Verbascum odoratū — *Istē kor-*
soia, raj, pohara

Vaccinium — *Luolya.*

Vrtica periuncta — *Meteng*

Vulgago — *Kapotniak*

Valeriana — *Maczka gyöker*

Vrtica mortua — *Arva czallyan*

Vlua — *Hinar*

Viola — *Viola*

Viola lutea — *Sarga viola*

Viola purpurea — *Olasz virag*

31. Vicia, orobus — *Lednek*

Volubilis, vel, conuolutus. —
Harag fű, raj folyó fű

Vuularia. — *Nyelues fű.*

X.

Xanthion, Philāthropos, — *Apro*
boitorian

Lappa minor, Agrimonia, — *Idem.*

Xilobalsamum — *Balsamum fa*

Xilinum, genus lini candidissimi
et mollissimi.

Z.

Zea vel spelta — *Tónkól, tzirok*

Zizania — *Konkolly*

Zingiber — *Gyömber*

Zedoar herba lumbricos ventris
arcens.

Zoophtalinos — *Szemes fű*

Zopissa viua pix secundum Pliniū,
sed propriē resina ex pinu —
Fenyű gántar

HERBARVM PARTES.

Caulis crassus, Thyrsus, tunica,
— *Az fűnek az temerdei száara.*

Tenuis, hirsutus caulis, — *Vékony*
boitos

Geniculatus, Nodosus caulis —
Izes mint az nád

Radix bulbosa — *Czomos gyöker*

Scaber — *Darabos*

Frondes — *Apro agak*

32. Surculi — *Vy iúesek*

Spica — *Az fűnek kicsi feje*

Culmus — *Buza száar.*

Stipula — *Pozdoria*

Caulis lanuginosus — *Szórós száara*
az fűnek

Fruticosus — *Agas bogas.*

Cubitalis — *Egy singi száru*

Semicubitalis — *Fel singi*

Dodrantalis — *Egy arasz*

Caulis rugosus, vel folia rugosa, —
Sómörges

Rugosum piper — *Sómörgös bors*

Caulis fibrosus — *Czernas uaj*
hais fű

Radix fibrata, — *Hais mint az*
vörös hajma

Scapus — *Az fűnek hosszu jó-*
kere

Rami — *Naj agak.*

Siliqua — *Borsonak es babnak*
huelke

Arista vel spica — *Buza fő raj*
kalasz

Vinca — *Folio fű uaj szederyin*

Calix — *Rosa bimbo.*

Herba hortensis vel satina —
Kerti fű

Caulis lenis. — *Az fűnek sima*
száara

Caulis solidus — *Merő száara*

Vacuus, canus inanis — *Hezagh*

Asper. — *Tóuiskes*

Caulis teres, rotundus — *Gómbó-*
liegh

Quadratus — *Negi szegű*

33. Nervosus — *Inas, czernas*

Folium filatum — *Czernas leuelő*
mint az rti fű

Caulis lactescens — *Teies fű*.
 Folium nunc renatū vel acuminatum — *Az fűnek hegies leuele*
 Raripila vel rari folia — *Ritka leuelő*
 Calamus — *Buza szaar*
 Radix — *Giőker*
 Gluma — *Az mag az mely har-
 tyaban all*
 Geniculum — *Fűnek merő terde*.
 Umbella in fœniculo, aniso, sambuco et similibus plantis, dicitur floris vel seminis pedamentum in plures diuisum longiores in orbem se colligentes pediculos, — *Kömennek, kapornak auagy bod-
 zanak kerekded bokor viraganac,
 auaj maguanak az teteie*.

LEGVMINA DIVERSA ET VO-
cabula frumentanea.

Lens-tis — *Lencze*
 Pisum — *Borso*
 Orobus, Frinum — *Szeges borso*
 Cicer, cicercula — *Bagoly auaj
 cziczeri borso*
 Baba — *Bab*
 Auena — *Zab*
34. Hordeum — *Arpa*
 Triticum — *Buza*
 Siligo — *Ros*
 Frumentum marinū — *Tengeri buza*
 Similag*) — *Sómlie buza*
 Panicum — *Czirok, alii, tatarka*
 Milium — *Kóles*
 Vicia — *Lednek*
 Hilum — *Az babnak fekeeteie*
 Linum — *Len*
 Valnulus — *Babnak az heya*
 Aphace — *Vad lencze*
 Spelta — *Tónkoly, vaj, haydena*
 Siliqua — *Vad borso*.
 Ptisana — *Dara kasa*
 Milium Indicum — *Tórók buza*
 Aegilops — *Vad zab*
 Oriza — *Ris kasa*.

Miliū tritum, Piffa — *Kasa*
 Legumen — *Eltető vetemény el-
 tető mag*
 Frumentum — *Buza vetemény*
 Fruges, Frux — *Buza, gabona*
 Simila — *Sómlye*
 Far, farina — *Lizt*
 Ador — *Lizt lang*
 Furfur — *Korpa*
 Polenta — *Arpa lizt*
35. Alicastrū vel alica — *Konkoly*

RADICES ESCULENTAE
vel ediles.

Rapum, rapa, rapancula. — *Repa*
 Napus. — *Tatorian*
 Pastinaca sylvestris, Raphanus, — *Retek*
 Pastinaca satina — *Sarga repa*
 Nasturcium — *Torma*
 Myrrhis — *Mihalka monia*
 Bumastos, Bumas — *Nagy kerek-
 ded repa*

AROMATA SEV CONDIMENTA

Piper — *Bors*
 Crocum — *Saffrany*
 Garyophyllum — *Szek fű*
 Cynamomum — *Fa hey*
 Saccarum — *Nad mez*
 Malum granatum — *Pomagranat*
 Nux myristica — *Szereczen dio*
 Malum medicum — *Czitrom*
 Malum punicum — *Narancz alma*
 Malicorium, putamē, mali granati, — *pomagranat hey*
 Mala limonia — *Le monya*
 Ficus — *Fige*
 Carica. — *Szaraz fige*
36. Amigdalū, nux græca — *Mondola*
 Vua passa. — *Tengeri szőlő*
 Vua maluatica — *Malosa szőlő*
 Thus — *Tómien*
 Anebra — *Pezma*

*) A latin szó *similago*.

ARBORVM NOMINA.

- Abies — *Iegenie, uág, luczfenió fa*
 Alnus. — *Eger fa.*
 Acer — *Ihar fa*
 Acer crispa — *Fodor tiszta fa*
 Arbutus vnedo — *Vad alma fa*
 Arbor procera — *Magas fa*
 Arbuscula — *Kis fa*
 Acer - - *Iauor fa, estque duplex*
     alba et nigra
 Betula — *Mir fa*)*
 Buxus — *Puspan fa*
 Cerasus — *Czeresniefa*
 Castanea — *Gesztenienek mind az*
     faia smind az gyümölcsze
 Cupressus — *Cypros fa*
 Corylus — *Mogioro fa*
 Cornus — *Som fa*
 Cynobatum — *Galagonia fa*
 Caudex — *Kerges fa*
 37. Escul9, — *Maktermó fa, arbor*
     ex genere gládiferarü, fago mag-
     nitudine et glande inferior.
 Fagus — *Bik fa.*
 Fraxinus — *Körös fa*
 Ficus — *Füge fa*
 Galla — *Galles termó fa*
 Juniperus, Pinus — *Fenió fa*
 Ilex — *Tölly fa, mak fa*
 Iligneus — *Töllyfaból czinalt*
 Laurus — *Borostian fa*
 Lentiscus — *Lencze fa*
 Libanotis — *Tömien fa*
 Ligustrum — *Fugial fa*
 Morus — *Szedery fa*
 Medicum malum — *Citrum*
 Malus, Antenna — *Arbocz fa*
 Malü cidonium, cotoneü — *Birs*
     alma
 Mal9 punica. — *Narancz fa*
 Myrtus - - *Mirtus fa*
 Mespilus — *Nyaspolia fa*
 Malus armeniaca — *Tengeri ba-*
     rack fa
 Nux — *Dio fa*
 Nux græca — *Mondola fa*
- Nux auellana — *Mogioro fa*
 Nux vesicaria — *Ialyag fa*
 Ornus — *Gerttian fa*
 38. Olea — *Olay fa*
 Oleaster — *Vad olay fa*
 Oxyachanta officinis, Berberis —
     Faisoska
 Pom9. — *Alma fa*
 Persicus — *Baracz fa*
 Pyrus — *Körtueli fa*
 Platanus — *Szeles leueló fa*
 Prunus — *Szylua fa*
 Populus alba — *Nyar fa*
 Populus nigra — *Iegenie fa*
 Picea — *Czedrus modu fa*
 Palma — *Palma fa*
 Pinus — *Fenió fa*
 Prunus syluestris — *Kókeny fa*
 Quercus — *Czerfa*
 Quercetum — *Czyeres*
 Rubus caninus — *Galagonia*
 Rubus — *Czipke bokor*
 Robur — *Eros tölly fa*
 Redica — *Szóló karo*
 Ribes — *Galna*
 Salix — *Füz fa*
 Salix amerina — *Vörös füz fa*
 Salicetum — *Fúzes*
 Siler — *Rekettie fa*
 Suber — *Makkos fa*
 39. Sambucus — *Bodza fa*
 Sorbus — *Berkenie fa*
 Sorbus torminalis — *Barkocza fa*
 Tilia — *Has fa*
 Taxus — *Tisza fa*
 Tremula arbor — *Reszketó fa*
 Tenera arbor — *Hailadozo vaj*
     gyége fa
 Ulmus — *Szil fa*
 Virga sanguinea — *Vörös gyúru fa*
 Viburnum — *Ostormen fa*
 Vitex — *Keczkerago fa*
 Vepris — *Töniskes fa*
 Estq omnis generis arbor spinosa.
 Vepretum — *Tüskes.*
 Vua crispa — *Fui egres, vaj,*
     közmete

*) Sajtóhiba *Nirfa* h.

ARBORVM PARTES.

Radix viua — *Eló gyöker*
 Capillamentum — *Gyöker agai*
 Caudex, Truncus — *Tőke*
 Radix limosa — *Földes gyöker*
 Radix geniculata — *Idem*
 Neruus — *Gyöker ag*
 Fibræ — *Apro gyökerek*
 Surculus. — *Vy nóues, ry oltas*
 Radirare*) vel radicari — *Meg gyökerezni*
 40. Stolones, — *Az gyökeren nót fiatalok*
 Termes ramus decerptus ex arbore, — *Le töröt gyümölcszes vagy,*
 Matrix vel medulla arboris — *Fa beel*
 Pulpa arboris — *Idem.*
 Patula arbor — *Ki teriet agu fa*
 Melleolus — *Oltouani ag*
 Virga vel calamusmalleolaris — *Idem*
 Gēma. — *Szemzet, bimbo*
 Germen — *Bimbo*
 Frondes, folia — *Fa leuelek*
 Folia agere — *Levelezni*
 Pediculus pediolus, — *Az leuelnek, raq, gümölcznek az száara*
 Fructificare — *Gyümölcziőzni*
 Flagellum arboris — *Az agnak az hegi*
 Cacumen — *Fa teteie*
 Iuniperium — *Feniő mag*
 Liber — *Az fanak belső heya*
 Cortex — *Az fanak kilső heya*
 Muscus — *Fa moha*
 Telea, taleola — *Űltetni valo vessző*
 Virgultum — *Gyökeren nót ag*
 Germē, surculus prægnans, — *Bimboos ry ióues.*

 AD ARBORVM CVLTV-
 ram pertinentia

41. Arbores serere, plantare — *Fakat űltetni**)*

Planta sylvestris, — *Vad fa, auaf, rad oltouani*
 Metari arbores, — *Fakat rendel űltetni*
 Circūmunire plantas — *Az fiatalat be keríteni*
 Aggerare arbores, — *Az faknak tőuet föl tölteni*
 Delibrare — *Meg hantani.*
 Facere scrobem — *Űltetni valo vermet usni*
 Surculare arbores — *Az fanak rosx agait le metelni*
 Frondare — *Idem.*
 Circumradere arbores — *meg niesni az fat*
 Castrare. — *Idem*
 Extirpare arborem — *Az fat giókerestől ki szakasztani*
 Insitio — *Oltas.*
 Inserere — *Oltani*
 Inoculatio — *Boitas, homlitas*
 Coalescere plantam, — *Az oltouant meg fogonítani*
 Internudare ramos arborum, — *Az sürű agtul meg tisztetani az fat*
 Consolidari, concreescere, — *Megfoganodni*
 Serere arborem — *Fat űltetni*

ARBORVM MORBI.

Vermiculatio — *Fergezes*
 Syderatio — *Rogiazas*
 Radicatio — *Tőuenek ki szakadása*

 DE FRVCTIBVS AD POMA-
 rium pertinentibus.

42. Amigdalum dulce, suaue, — *Edes mondola.*
 Amigdalum amarū, asperum, — *Keserő mōdola*
 Acacia — *Kökkeny.*
 Auellana — *Mogyoro*
 Cerasum — *Czeresnye*

*) Helyesen: *Radicare.*

**) Sajtóhiba *űltetni* h.

Cerasa durantia, — <i>Nagj szemó czeresniek</i>	Malum armeniacū — <i>Tengeri barack</i>
Cerasum Iulianū, — <i>Haliog szemó czeresnie.</i>	Muscatica — <i>Poma granat</i>
Cerasum ascium, — <i>Rad¹⁾ cziresnie, vaj, fekete</i>	Mala aurantia — <i>Narancz</i>
Cerasum cecilianū — <i>Piros czeresnie.</i>	Mala limonia — <i>Lemonia</i>
Cerasū macedonicū — <i>Meggy</i>	Mespillum — <i>Nyaspolya</i>
Corneum cerasum — <i>Vad czeresnie</i>	Morum — <i>Szeder</i>
Caprificus — <i>Vad fige.</i>	Morum rubi — <i>Szeder bokor</i>
Cenchramis — <i>Az fügenek apro-magva</i>	Morum dumi — <i>Tóúisen termet szeder</i>
Calix — <i>Az dionak zöld heia</i>	Nux — <i>Dio.</i>
Cornum — <i>Som</i>	Nux myristica — <i>Szereczen dio</i>
Castanea — <i>Gesztenie</i>	Nux heracleotica — <i>Mogyoro</i>
Corymbus — <i>Vad szőlő</i>	44. Nux pontica prænestina, — <i>Idem</i>
Fragum — <i>Ipery</i>	Nux moluca, Tarentina, — <i>Laggy heio dio</i>
Ficus — <i>Füge</i>	Nux moratia, carinthia — <i>Fas dio</i>
Ficus bifera — <i>Ketső erő füge</i>	Nux græca. — <i>Mondola</i>
Grossula — <i>Főtelen füge, eretle</i>	Nucleus — <i>Dio beel.</i>
Glans — <i>Mak</i>	Nauci — <i>Az dio belinek az hartitia</i>
Iuglans — <i>Kik mak²⁾</i>	Oliua — <i>Olai gyümölcs</i>
Malum præcox — <i>Eleue erő alma</i>	Putamen — <i>Az dionak kisló kemeheia</i>
43. Malum serotinum — <i>Telelő alma</i>	Pinea — <i>Kis belő dio</i>
Malum sericum — <i>Apro piros alma</i>	Palmula, Dactili — <i>Palma gyümölcs</i>
Malum apianum — <i>Muskotal alma</i>	Pomarium — <i>Gyümölcsös kert</i>
Malum melapium — <i>Igen edes alma</i>	Pomum — <i>Alma</i>
Malum muscosum — <i>Mohos alma</i>	Pomum acidum, arbutū — <i>Sauanyu alma</i>
Malum orbiculatū — <i>Keregded alma</i>	Pomū mite. — <i>Puka alma</i>
Ma: orchomasticum — <i>Leani czeccū alma</i>	Pomum turbinatum — <i>Hegyes alma</i>
Malum spadonium — <i>Mag nekől valo al:</i>	Pomū purpureum, Rubelliana, — <i>Piros alma</i>
Malum sparucum — <i>Sómórkózót alma</i>	Pomum vinaceum — <i>Bor ízó alma</i>
Malum agreste — <i>Vad alma</i>	Pomum lapidosum — <i>Kemény alma</i>
Malum persicum — <i>Duranczi barack</i>	Persicum — <i>Barack</i>
Malum medicum — <i>Citrom</i>	Persicum durantium, Malum durantium, — <i>Duranczi barack</i>
Malum struthium — <i>Apro birs alma</i>	Pyrum præcox — <i>Arpaual erő kórtueli</i>
Malum eidonium, cotoneum — <i>Birs alma</i>	Pyrum dolobellinum, — <i>Hosszu szaru kórtueli³⁾</i>

¹⁾ Sajtóhiba Vad h.

²⁾ Sajtóhiba Bik mak h.

³⁾ Sajtóhiba kórtueli h.

Pyrum superbū, apianū, — Mus-
katal kőrtueli

Pyrum crustatinum — Pyros
kőrtueli

Pyrum serotinum — Telelő kőrt-
ueli

45. *Pyrum lacteum — Leues*
kőrtueli

Prunum falornum — Idem

Prunum — Szilua

prunum agreste — Vad szilua

prunum hordeariū — Sarga szilua

prunum durantium — Besztercei
szilua

prunum damascenū — Durancza
szilua

prunum ibericum — Vörös szilua

Sorbum, Sorbellum — Berkenye

Sycomorus, morum — Szedery

AD VINETVM PERTINENTIA.

Vinetum — Szőlő hegy

Vinea — Szőlő

Vinetum conserere — Szőlőt ül-
tetni

Vinitor — Vinczeler

Falx vinatoria, putatoria — Szőlő
mezőkes

Vinealis terra. — Szőlő ültetni való
föld

Vinariū custos — Szőlő pasztor.

Funda — parittyá

Cella vinaria — pince

Vas vinarium — Bor hordo edény

Forum vinarium — Bor vásár

Vitis — Szőlő tő

Labrusca — Vad szőlő

palmes — Szőlő reszszó

46. *Palis consolidare vites. — Ka-*
rozni az szőlőt.

Vas — Hordo.

Antes — Az szőlő tőnek elsórttia

PARTES VITIS.

Vitis, stipes — Szőlő tő

Radix vitis — Szőlő tő gióker

Truncus — Szőlő tőke

Sarmentum — Venike.

Palmes — Szőlő reszszónek ry
ióuese

Palmes præsiarius — Felben
mezet reszszó czap

Palmes pampinalis — Giúmólez-
telő reszszó

Lachrymæ — Szőlő víz

Palmes fructuarius — Hagiot
reszszó

Palmes mergus — Porhaias

Palmes angularis — Sark reszszó.

Palmes aceti uatq, emeritq, — Meg
aggot reszszó

Palmes furunculus — Fattyu resz-
szó

Flagellum vitis — Szőlő reszszó ag

Sagitta vitis — Szőlő reszszó hegy

Capreoli vitis — Szőlő reszszó ku-
czak*)

Palmes nepos — à giókerből nót
reszszó

Articuli palmitum — Az szemzet-
nek helie

Palmes nouellus — Gyermekded
vagy gióngé reszszó

47. *Malleolus, — Az ag reszszón*
való ry ióues.

Propago, — Homletani való reszszó.

Tradux — El homlitot reszszó

Talea vel talcola — Ültetni való
reszszó

Ceruix vitis — Szőlő tőnek à nyaka

Oculus fructuariq — Termót szem

Malleolus triangulus — Harom
szemre hagyot reszszó

Vitis Alba — Feier Szőlő reszszó.

~ Nigra — Fekete ~**)

~ Arbustina — Fara folio ~

~ Ingata, — Magas karora bo-
czatot. ~

*) Értsd: *kacs* s *vő*. NySz. *kacs*-nál a *kocs* alakot.

**) A ~ jel az előző szó ismétlődését jelenti; így az eredetiben is.

~ Veterana — *Agg* ~
 ~ Cōstrata, prostrata — *Le dúlt* ~
 ~ Pedata. — *Karozot* ~
 ~ Ordinaria — *Rendel ültetót* ~
 ~ Brachiata — *Gacsal* ~
 ~ Insana — *Szóló nem erlélő* ~
 Vinea nouella — *Vjōnan plantalt szőlő*
 Vinea veterana — *Regi ag szőlő.*
 Vva Escaria, cibaria — *Enni való szőlő.*
 ~ Pergulana — *Lugason termőr*)* ~
 ~ Venuncula — *Allo* ~
 ~ Spionia — *Nagy szemő* ~
 ~ Maluatica — *Malosa* ~
 ~ Argitis spinaria — *Féier* ~
 48. ~ Bumastos — *Keczke szemő* ~
 ~ Apiana, apiaria — *Muskotal* ~
 ~ Romana, durancina, — *Romonia* ~
 ~ Præcoqua, præciæ, præcociana — *Góher* ~
 ~ Prefsa — *Niomot* ~
 ~ Heluola, — *Rosa szemő ragbakator*
 ~ Inerticulata — *Lagi boru* ~
 ~ Heluenata — *Gersely*
 ~ Acida — *Poshat* ~
 ~ Seminata, semicaduca — *Hullo* ~
 ~ Pensilis. — *Föl kóttót* ~
 ~ Dactylina — *Bolgar* ~
 ~ Variata — *Meg lagyolt* ~
 ~ Launina — *Vad fekete* ~
 ~ Austera — *Sauaniu* ~
 ~ Absque acino — *Mag nélkül való* ~
 Vinea caluata — *Rirka**)* leuelő szőlő
 Vinea valens, cōstitutua — *Meg allapadot szőlő*
 Vva passa. — *Aszszu szőlő*
 Passula — *Tengeri szőlő*
 Vinaceus acinus — *Szóló mag*
 Omphax — *Egres*
 Scapus — *Szóló gerezd fúrta*
 Acinus — *Szóló szem*
 Racemus, Botrus — *Szóló fő.*

Folliculus — *Szóló szemnek kilső heya*
 49. Flocces — *Törköly*
 Pediculus, pediolus acini — *Szóló szemnek száara*
 Pampinus — *Szóló leuel*
 Gemma seu oculus — *Szemzet*
 Labrusca — *Vad Szőlő*
 Mustum — *Must*
 Mustum πρωτόποιον — *Szin must*

AD VINEAE CVLTVRAM
 pertinentia,

Constituere vineam — *Szólót ültetni*
 Consorere vineam — *Vyonnan ültetni*
 Vineam semitare, limitare, ordinare, — *Az ry szőlőt boitással órókíteni*
 Pulcratio — *Forgatas, keueres*
 Iteratio — *Idem*
 Repastinatio — *Idem*
 Occatio — *Boronalas*
 Mergis propagare vitem — *Porhaiassal rakni*
 Supplantare vitem — *Az szőlő részszt elültetni*
 putare vites — *Szólót meczeni*
 Ablequare vitem, — *Az szőlő tőnek az szakallat le metelni, es az tőnet meg tisztítani.*
 50. Facere scrobem — *Ütő vermet asni*
 Propagare vitem — *Homletani*
 Pampinare — *Leuelezni*
 Stercorare vineam — *Ganeozni a szőlőt*
 Pedare statuminare paleare, — *Karozni*
 Alligare vites — *Kótózni.*
 Iugare vites — *Magossá szőlőt föl ereztetni*
 Fodere vineam — *Kapalni az szőlőt*

*) Sajtóhiba *termét* h.

**) Sajtóhiba *Ritka* h.

Fodere tertiam fossuram — *Keuerni*
Sarpa. — *Meg meczet szőlő*

INSTRUMENTA VINEATICA.

Bipalium — *Szeles elő kapa*
Pastinum — *Hegyes orru kapa*
Bidens — *Ket agu kapa*
Falx putatoria — *Mecző kes*
Marra — *Fű metelő kasza*
Ligo — *Kapa*
Rastrum — *Gereblye*
Ridica — *Hasabos szőlő karo*
Pedamentū, statumē — *Szőlő karó*
Vallus — *Vastag karo.*

VITIVM MORBI.

Articulatio — *Az szemnek leverese*
Rubigo, — *Az der miat az iónes-
nek el sűtése*
51. Crambus — *Rogia*
Niuatia, roratio, — *Az szőlő vira-
gában meg veszese*
Exacinatio, — *Az szőlőnek¹⁾ meg
nirlese.²⁾*
Vulnox, voluulus, — *Az szőlő
leuelet egiben tekerő fereg*
Ips vermis viridis vites corrodens
*Ay³⁾ szőlő vasszót⁴⁾ rago
fereg*

AD VINDEMIAM PERTI-
nentia.

Vindemia — *Szűret*
Vindemiare — *Szőlőt szedni*
Vindemitor — *szőlő szedő*
Vas vindemiatoriū — *szőlő szedő
edény*
Corbula, canistrum — *szőlő szedő
kosar*
Fiscina, Fiscella — *Idem*

Qualus, Colum — *szűrő kosar*
Saccus vinarius — *Bor niomo
saak*

Benna. — *Törköly hordo taliga*
Lenobates vel trapetes — *Tör-
köly niomo.*

Dolium vinarium — *Hordo*
Solium — *Bor tóltó desa*
Cadus vinarius — *szőlő szedő kad*
Cuppa — *Niomo kad*
Tina — *Czióbór*

52. Amphora — *Köböl*

Vrna — *Vödör*

Baculus gestatorius — *Czóbór rud*
Iacus vinarius — *Törköly hordo
kad*

Lacus torcularius — *Saito alat
valo kad*

Infundibulum — *Leüu, tölczier*

Oenophorum — *Putton*

Falcula — *Szőlő szedő kes*

Torcular — *Saito*

Cochlea, sucula — *Orso fa*

Vectarius — *Saitolo*

Lingula — *Czatorna à saiton*

Trapeton vel lenus — *Saito szek-
reny*

Fistula — *Czap furas az hordő*

Spina — *Cziap*

Staphilophoros — *putton hordo*

Stipare dolium — *Az hordot tu-
tarazni*

Suffire vas — *Meg forrazni az
hordot*

Circinus — *Circalom.*

VINORVM GENERA.

Vinum — *Bor*
Vinum tenerum — *Forrot bor*
Mustū protopæum — *Szin must*
Vinum hornum — *Ez idei bor*
Hornotinum — *Idem*

¹⁾ Így van.

²⁾ Az 1593., 1597., 1619. évi kiadásokban is *megnirlese*. Vö. MTsz. nyellik alatt: *el nyellik* a szőlő; NySz. II. 1028; M. Nyelv II. 146.

³⁾ Sajtóhiba *Az h.*

⁴⁾ Sajtóhiba *verszót h.*

53. Vinum Austerum — Souanio Bor

- ~ Asperum -- *Vad* ~
 ~ Molle, leue — *Lagi* ~
 ~ primæ notæ, generosum *Fő* ~
 ~ Odoratū. — *Szagos* ~
 ~ Fragrans — *Io illatu* ~
 ~ Torculatum — *Saitolt* ~
 ~ Tenue — *Vekoni* ~
 ~ Fugiens, spissum — *Niulo* ~
 ~ Firmum, consistens -- *Allo* ~
 ~ Forte, potens — *Erős* ~
 ~ Crassum — *Szűrő* ~
 ~ Vehemens — *Fő banto fő faio* ~
 ~ Inueteratū, vetū, vetulum — *O* ~
 ~ Candidum. — *Tiszta feier* ~
 ~ purpureum — *Vörös* ~
 ~ Rubellum — *Kastelly* ~
 ~ Medium — *Tiszta íz való*)* ~
 ~ præcox — *Fleueszedet szőlő* ~
 ~ præleganeum — *Idem.* ~
 ~ Nouellum, hornum — *Vy* ~
 ~ Pecatum, vinaceum — *Törköly* ~
 ~ Defecatum — *Meg forrot* ~
 ~ Secundarium — *Lóre, maslas* ~
 ~ Tertiaria, Lora — *Harmadlas* ~
 ~ Bimū — *Tauuli* ~

54. Vinum trimum Harmadgui bor

- Vinum dilutum — *Vizes bor*
 Vinum turbulentū — *Zauaros bor*
 Sapa, defrutum — *Forrot must*
 Posca — *Eczetes lóre*
 Vinum Limpidum — *Vilagos színó Bor*
 ~ Passum — *Aszszu szőlő* ~
 ~ Mulsum — *Mezes* ~
 ~ Vernaculum — *Hon töltöt* ~
 ~ Exoticum — *Mag ország belü* ~
 ~ Absynthites — *Yrmós* ~
 ~ Hellenites — *óruenies* ~
 ~ Caryophyllites — *Székfües* ~
 ~ Acre — *Erős czipós* ~
 ~ Acidum — *Eczetes* ~
 ~ Vappa — *Niarlot **)* ~
 ~ Fragarium — *Eperies* ~

- ~ Depressū, transuasaticum — *Mas hordobā töltöt* ~
 ~ Mucidum — *Dohos* ~
 ~ Maluaticum, vinum Cretense — *Malosa* ~

AD AGRVM PERTINENTIA.

- Ager — *Mező*
 Ager opimus — *Kóuer mezó*
55. Ager sabulosus gracilis, — *Homokos mezó*
 Ager apertus, planus, Planicies, — *Sík mezó*
 ~ Vliginosus — *Ingouanios mezó, ragy, mocziaros*
 ~ Calculosus — *Kóues föld*
 ~ Macer, ieunus — *Souany*
 ~ Cretosus — *Feier agiagu*
 ~ Effætus — *El souaniodot, souan*
 ~ Graminosus — *Fües, gyöpös*
 ~ Neglectus, desolatus, desertus, — *Pusztu*
 ~ Confragosus — *Darabos mezó*
 ~ Putris, finosus — *Ganeios*
 ~ Informis, deformis, — *Gazos*
 ~ Vernaculus, noualis — *Vgar, először szantot mezó*
 ~ Restibilis — *Esztédónkent szantot mezó*
 ~ Compascuus — *szabad mezó.*
 Rudetum, — *Parlagból föl szantot mezó*
 Iugerum — *Egi hold föld*
 Actus — *Egi kótel föld*
 Agrum proscindere — *Vgarlani*
 Agrū occare, iterare — *Forgatni*
 Agrum syluestrem exstirpare — *Irtouani földet czinalni*
 Agrum vertere — *Vetesnek szantani*
56. Satio — *Mag retes*
 Serere — *Vetni*
 præcisio — *Vgarlas*
 Sulcus, Lira — *Barázda*
 porca — *à barazdanak kőzi*

*) Oly. tiszta ízén való bor.

**) Vö. NySz. nyárlík.

Occatio — *Baronalas*
 Fimū in agro disiicere — *Ganeit el hinteni*
 Stercorare. — *Ganeozni*
 Agrum dilapidare, eiicere lapides — *Kóuet ki hannī*
 Iteratio — *Forgatas*
 Tertiatio — *Keueres*
 Agrum runcare — *à fúuet ki giom-lalni*
 Camp9 Ecclesiastic9 — *Temetni valo mezó*
 Sticha fœniaria — *Szena rend*
 Meta fœni, quæ ita congesta est, vt inferiori parte latior superné in angustum desinat conum, — *Szena baglia*, alias circulus fœni.

INSTRUMENTA AD CVLTV-
 ram agri pertinentia.

Aratrum — *Eke*
 Rota — *Kerek*
 Axis — *Tengely*
 Vomis, vomer — *Szanto lapos ras*
 57. Dentale — *Beel deszka*
 Stina, Burris — *F'ke*) szarua*
 Chirolabes — *Eke szarua fogatoia*
 Temo — *Gerendely rud*
 Histobœus vel Histobœ — *Tesla rud*
 Temosula — *Tesla*
 Iugum — *Iarom*
 Stiuarium — *Közep rud*
 Sphyra — *Hant ronto sullok*
 Radius — *Iarom szeg*
 Endrios — *Iarom szeg lika*
 Culter præcisorius — *Czioroszlia*
 Stimulus, — *Eosztóke*
 Lætamen, Fimur — *Ganey*
 Plaustrum stercorarium — *Ganey hordo szekér*
 Ocea, sarculum — *Borona*
 Furca stercoraria — *Ganey hintó vella*
 Furca ferrea — *Vas villa*
 Pala ferrea — *Vas lapat*
 Rostrum, fossorium — *Aso*

Capisterium — *Tekenió*
 Flagellum frugum, flagellū triticeū — *Cziep*
 Manipulus frugum — *Buza keue*
 Gelima — *Kalangia*
 58. Ventilabrum — *Szoro lapat*
 Vannus, Cribrum — *Rosta*
 Incerniculum — *Szita*
 Pistrinum — *Szaraz malom*

AD PRATVM PERTINENTIA.

Pratum — *Rèeth*
 Fœnum — *Szena*
 Pratum irriguum — *Viz mellet valo ret*
 Pratum siccaneum — *Szaraz he-liè valo ret*
 Fœnilis herba — *Kaszalo ret*
 Pratum succosum — *Nedues ret*
 Pratum nouellum — *Irtouanibol czinalt ret*
 Pratū senescens, vet9 — *Souany ret.*
 Pratum submissum — *F'enekben valo ret*
 Dilapidare — *a kóuet belóle ki hāni*
 Pratum secare — *Kaszalni.*
 Fœniscium — *Kaszallas*
 Pratum desectum — *Le kaszalt ret*
 Fœniseca, Fœnisex, Fœnisector, Falcator — *Kaszas*
 Cordum — *Sariu, tarlo*
 Succidere — *Masodszor kaszalni*
 Fœnile, fœnarium — *Szena tarto hely*
 Falx fœnaria — *Kasza*
 Furcilla fœnaria — *Szena takaro villa*
 59. Circulus, cumulus fœnarius, — *Baglia szena**)*
 Aceruus fœnarius — *Kazal*
 Striga — *Szena rend.*
 Rastellum fœnariū — *Szena takaro gereblye*

*) Sajtóhiba *Eke* h.

**) 1597. évi kiadásban *Szena baglya*.

Fœnilega, cumulator *Gyűjtő,*
szena takaro
Obba. — *Czyobolio*

AD LACVM PERTINENTIA.

Palus-udis — *Tó*
Lacus — *Ki folio to*
Stagnum — *Allo to*
Piscina, viuarium piscium — *Halas to*
Ichthyotrophium — *Hal tartó barka*
Piscator — *Halasz*
Rete — *Háló*
Hamus — *Horog*
Cassis — *Vad halo*
Hamiota — *Horgaszo*
Venari pisces — *Horgaszni*
Nassa, Sagena — *Varsa*
Excipula — *Szegye**)
Verriculum — *Hal tapogató*
Iuncus — *Kaaka*
Carex — *Saas*
Carectum — *Sasas*
60. Vlua, alga — *Hinar*
Vlgo — *Ingouani*
Terra vliginosa — *Ingouanios föld*
Arundo — *Nád*
Verriculum — *Ket köz halo*

AD SYLVAM PERTINENTIA.

Sylva — *Erdő*
Sylva caedua, — *Elő erdő, szabad erdő*
Sylva glandaria, glandi fera, — *Makkos erdő*
Arbor glandi fera — *Makk termő fa*
Sylva conseminea — *Magon ültetőd erdő*
Quercetum — *Czieses*
Ilicetum — *Tölgyös erdő*
Salicetum — *Fűzes*
Sylvula — *Ritkas erdő*
Saltus — *Láget*

Nemus — *Berek*
Saltuarinus, — *Az ki az erdőn bar-
mot őriz: vagy, erdő kerítő.*
Pascuarius, Bubuleo — *Baró, raj,*
ókór pasztor

Lucus — *Gyákor erdő.*

Glans — *Makk*

Glans fagina, Iuglās — *Bik makk*

Glans quercea — *Czier makk*

Calix glandis — *Az makknak hegya*

Galla, galles — *Guba*

61. Viscus — *Fa gyöngy*

Muscus — *Fa moha*

Frutex — *Boitos fa*

Dicitur omne id quod non assurgit
in iustam magnitudinem, aut lon-
gitudinem.

Frutetum — *Sűrű bokros mező*

Sylva incidua — *Tölvalmas erdő*

Mons declinis — *Alacsony meredek
hegy*

Clinosus — *Magos hegy.*

Vallis — *Völgy*

Collis — *Halom*

Clius, Abruptum — *Meredek*

Declinis — *Léptő*

Planum — *Igyenes*

Fossa — *Arok*

Fouea — *Verem*

ANIMALIVM TERRESTRIUM

um appellationes.

Animal — *Erző lólkós allat*

Asinus, ὄνος — *Szamar*

Asino sylvestris, onager — *Vad
szamar*

Aper — *Vad kan, erdei kan*

Bos — *Ókór*

Taurus — *Bika*

Vacca — *Tehen*

62. Forda — *Hasas tehen*

Vitulus — *Borjú*

Vitula — *Vsző borjú*

Bucula iuuenca — *Inóh*

Iuuenus — *Tulók*

*) Az 1597. évi kiadásban: «Excipula — Szegye, rekesz, vesz».

Buballus — *Bial*¹⁾
 Vrus — *Iauor*
 Bisons — *Erdei radókór*
 Alce, — *Agas bogas szaruu oly nağ vad mint az vad ókór.*
 Verres, qui non est castratus, — *Kan.*
 Maialis, qui est castratus, — *Artany*
 Sus, Porcus — *Diszno*
 Scrofa, porca — *Eme diszno*
 Porcellus — *Malacz*
 Orthagoriscus secundū Carronē,²⁾
 Porcellō Delicus — *Szopo malacz*
 Nefrens — *Ki az szopast elhatta szüldő*
 Catus, Feles — *Maczka.*
 Feles sylvestris — *Erdei maczka*
 Camelus — *Tene*
 Camelus dromas — *Poroszka teue*
 Simia — *Maiom*
 Simia cynocephalos — *Elb maiom*
 Simia ἀνθρωπόμορφος — *Ember maiom*
 Simia γαλοκέφαλος — *Maczka maiom*
 63. Cercopitecus — *Hosszszu farku maiom*
 Crocodilus — *Crocodil sarkany*
 Caper — *Him keczke*
 Capra — *Nősten keczke*
 Capella, — *Kis keczke ki meg nem ellet.*
 Caprea, Dorcas, Ibex — *Vad keczke*
 Capreoli, — *Vad keczkenek gódólei*
 Rupicapra, — *Kő sziklan iaro keczke*
 Caper montanus — *Hegien iaro keczke*
 Hircus — *Bak keczke*
 Hædus — *Gódólie*
 Subrumi agni — *Szopo baraniok*
 Aries — *Szelid kos*
 Capricornus, Ibex — *Vad kos*

Agnus — *Barany*
 Agna — *Ierke barany*
 Agnellus, nouellus — *Kis barany*
 Veruex — *Eőrú*
 Ouis — *Iuh*
 Ceruus, Cerua — *Szaruas*
 Hinnulus — *Szaruas fi*
 Canis — *Elb*
 Catellus, Catulus — *Kóliók, kólieczke*
 Caniculus — *Ebeczke*
 Canis vestigiator — *Taczko, furesző eb*³⁾
 Canis sagax — *Paraczko eb*
 64. Canis trapezeus — *Asztal alat heuerő eb*
 Canis venaticus, Meliteus, Leporarius, — *Niulaszo eb, Agar*
 Canis domesticus — *Haz őrző eb*
 Molossus — *Komondor*
 Pastoralis canis — *Juhasz eb*
 Nauticus canis — *Haioban viselő eb*
 Villaticus — *Maiorban őrző eb*
 Mimicus — *Itekra*⁴⁾ *tanitot eb*
 Catulo meritorius, — *Köntös ryiabā valo eb*
 Melampus, canis actæonis à μελας h. e. niger et ποῖσ i. pes — *Fekete labu eb*
 Canis sagax sanguinariy anglorum, — *Szelendek*
 Dama — *Eőz.*
 Erinaceus, Echinus — *Sül dizno, vagy, tóüsses dizno*
 Histrix — *Borz.*
 Equus — *Him lo*
 Equa, Cabalus — *Kaczola*
 Hinnulus, Pullus equinus — *Vehem, cziko.*
 Hinnus, est animal quod ex equo et asina nascitur.

¹⁾ Az eredetiben az *i* helye üres.

²⁾ Sajtóhiba Varronem h.

³⁾ Értsd fürjésző eb.

⁴⁾ Sajtóhiba Iatekra h.

- Equus bellatorius — *Katonai vagy hadakozó lo*
 Equus ingälis, vectarius — *Halmos vagy szekeres lo*
 Asturco, Gradarius equus, — *Poroszka*
 Succursarius — *Igető lo*
65. Gradarius — *Lepő lo*
 Veredus, veredariq — *Posta lo*
 Equus canteri9, cauteriatus, — *Billegős lo*
 Antecessorius — *Vezetek lo*
 Subalbus — *Feier pey*
 Subniger — *Roh, fekete lo*
 Stillatus, Scutulatus — *Almas keek*
 Equus spadiceus — *Vörhónieges lo*
 Thracius equus — *Török lo*
 Equus celes, sellari9 — *Hatas lo*
 Equus admissarius — *Men lo, him lo*
 Equus desultorius — *Kinek szőrén ülnek*
 Equus armentalis — *Menes kőzót iarodelczeglo*
 Equus rhedarius, Essedarius, — *Kocsis lo*
 Carrucarius — *Idem*
 Sternax equus — *meg hanio lo*
 Equus carpentari9 — *Hinto szekerhez való lo*
 Canterinus, canteri9 — *Herelt lo*
 Clitellarinus equus — *Malhas lo*
 Meritorius — *Terhes lo*
 Equus calcitro — *Rugo lo*
 Equus statarius — *Szepen allo lo*
 Equus agrarius — *Szanto lo*
 Equus cespitator — *Hatra lepő, maszo lo*
 Equ9 pavid9, macer — *Pőstőuer lo*
66. Sonipes — *Lassu igető lo*
 Biennis — *Tauai, masod fű l*)*
 Triennis — *Harmad fű*
 Crapulatus equus — *Zabalt lo*
 Subferrare — *Meg patkolni*
 Fiter, Lutra, Castor — *Hod, vidra*
 Glis — *Pőlő*
 Viueria, mustela, furunculo — *Menyet*
 Sciurus. — *Puet*
 Meles, Daxus, Taxo, tasso — *Hőrczók*
 Talpa. — *Vakandok*
 Martes, martur, marturus — *Nest*
 Cuniculus. — *Írge*
 Laurix — *Írge fű*
 Gurgulio — *Gőzű*
 Lepus — *Nyul*
 Lepusculus — *Nyulaczka*
 Cuniculus Indicus — *Tengeri nyul*
 Vulpes, ἄλωπιξ — *Roka*
 Vulpecula — *Rokaczka, kis roka*
 Mus, μῦς — *Eger*
 Mus vrbanus — *Falusi eger*
 Mus sylvestris — *Erdei eger*
 Mus agrestis — *Mezei eger*
 Mus ponticus — *Feier eger*
 Mus montanus — *Hegyen lako eger*
67. Emtra — *Saxoniabeli eger*
 Sorex — *Iutkan*
 Ratus (vox noua) — *Vizi borin*
 Lacerta, ophiomach9 — *Gyík*
 Lupus, Lupa. — *Farkas*
 Leo — *Oroszlán*
 Leona — *Nősten oroszlán*
 Vrsus, Vrsa — *Medve*
 Lynx, panthera — *Heoz, fenies szemő vad*
 Pardus — *Pardocz.*
 Leopardus — *Leopard*
 Tigris — *Tigris vad, ki igen haragos allat*
 Elephas, Elephant9, Barrus, — *Elephant*
 Monoceros, vnicornis, — *Egi szaruu allat*
 Rhinoceros, — *Kinek az orrabul nőt ki az szarua*
 Platyceros, — *Szeles szaruu szaruu.*
 Tragelaphus — *Szaruu bak*
 Mulus, Mula — *Eőszueer*
 Tarandus — *Idegen orszagi vad*
 Hermellus — *Hőlggy*

*) Az *l* mellől kimaradt az *o*, értsd *ló*.

Hermellina — *Hölgy gerezna*
 Mardus — *Nuszt*
 Mardurina — *Nuszt gerezna, vag-
 suba*
 Variolus — *Pegymet.*
 Variolina — *Pegymet gerezna*

68.

REPTILIVM APPELLATIONES.

Serpens — *Kigyo*
 Acontias, Iaculus — *Kurta mer-
 ges kigyo*
 Amphisbæna — *Kettős feió kigyo*
 Aspis — *Aspis kigyo*
 Aspis cornuta, cerastes — *Szaruas
 kigyo*
 Aspis chelidonia — *Peczke kigyo*
 Anguis, natrix, Hydrus — *Vizi
 kigyo*
 Boa. — *Tehen szopo kigyo*
 Basiliscus, — *Feltte merges kigyo,
 ki lutasaulis meg öli az embert,
 es kirallya à kigyoknak.*
 Chelydrus, — *Czerfa tóueben lako
 kigyo*
 Teucrena — *Tarka kigyo*
 Draco — *Sarkany*
 Cerastes — *Szaruas kigyo*
 Vipera — *Merges kigyo*
 Præstes, — *Merges kigyoknak eggik
 neme*
 Seps, — *Marasaul rothazo kigyo*
 Dip-as, Situla, — *Szomihsagot
 marasaul hozó kígo*
 Myargus, — *Egereszó kigyo.*
 Hæmorrhais, Hæmorrhœia, Sala-
 mædra, — *Marasaul veert indító
 kigyo.*
 Coluber — *Zomok kigyo*
 Scytala vel scytale, — *Oly kigyo
 ki telben hannia el à búret*
 69. Chersydrus — *Mereg boczato
 kígo*
 Syphar est serpentis exuvium ita
 appellatum mirè leue et siccum,
 — *Kigyo heya*
 Scorpio, — *Scorpio, kinek marasa
 miat meg dagad az ember, mint
 à tómló*

Araneus-a — *Pok*
 Phalangium — *Merges fekete pok*
 Stello araneus — *Tarka pok*
 Lacerta — *Gilik*
 Lacerta aquatica — *Vizigilik*
 Lacerta flauens — *Sarga gilik*
 Rana — *Beka*
 Rana viridis — *Zöld beka.*
 Rana rubeta — *Tóuis kózt lako
 nagy beka*
 Bufo — *Tollas varas beka*
 Testudo — *Tekenís beka*

INSECTORVM APPELLATIONES.

Eruca — *Hernyo*
 Blatta — *Szipol*
 Apis — *Meh*
 Apum dux — *Ania meh*
 Examen apum — *Kai meh*
 Alueariū vel alueare, — *Mehék
 kaptara, kosaar*
 Fucus — *Herek*
 70. Musca — *Legy*
 Cynomia — *Éb legy*
 Ricinus — *Éb fátle maro legy*
 Crabro — *Nagy dongo legy*
 Mordella — *Eökör legy*
 Araneus muscarius — *Legy fogo
 pok*
 Conuoluulus, vermis corrodens et
 conuoluens palmites et vvas pu-
 bescētes, alias voluax dicitur, —
Tekeró bogar
 Tabanus, Oestrum, Asilus, — *Lo
 daras*
 Blatta vermis lædens aluearia,
 item libros et vestes rodens —
Artalmas fereg
 Bupræstes, — *Barom óló bogar
 ha meg eszi*
 Vermis — *Fereg.*
 Vermiculus — *Fergeczke*
 Millepeda — *Pap maczka*
 Culex, Mulio — *Szunyog*
 Culex vinarius — *Bor fereg, Muska*
 Bibio — *Bor bogar*
 Cantharis — *Zöld muska*
 Formica — *Hangia*
 Cicada — *Prúczők*

Cimex, cynips — *palaczka, bírdós fereg*

Gurgulio — *Gabona rago fereg*

Nitedula, Pyramis — *Éyeli fenes bogar*

Eruca, Campe — *Almaban eset foreg*)*

Scarabeus — *Szaruas bogar*

71. Scarabeus**) viridis — *Zöld bogar*

Scarabeus redinius — *Barom czipő bogar*

Scarabeus pillularis, Pilitarius, — *Ganeiban termő bogar*

Scarabeus lucanus — *Naj szaruas bogar*

Vespa — *Daras*

Hirudo, sanguisuga — *Nadaly, pioka*

Papilio — *Lependek, lúvódek*

Cochlea — *Cziga biga*

Locusta — *Saska*

Gryllus, — *Mező pusztító saska, vel vt alii volunt, Eősi bogar*

Brucis — *Szőczkő*

Bombyx — *Seliem szaro bogar*

Tinea — *Moly*

Sis — *Ruha rago moly*

Ips — *Öreg moly*

Teredo — *Szu*

Trips — *Fa rago bogar*

Xilophax — *Fa szu*

Ips vermiculus est, qui cornua, vitesq; prærodit, vt, Cis frumenta, Trips ligna, Sis vestes, Is vitra, Midis fabam, vt est autor Hermolaus Barbarus.

Midas, Midamiops — *Bab fereg*

Tarmus, vermis laridi — *Szalonna fereg*

Terres-itis — *Fa fereg*

72. Raucæ — *Gyóker rago fereg*

Galba — *Tóty faba termő fe:*

Acar — *Viaszbá termő fereg*

Redinius, — *Mindenkor ver szopo fereg*

Lytta — *Farkas, vaj eb nielueben valo fereg*

Verticia — *Diszno fereg*

Hemerobius — *Egy napik elő fereg*

Emigraneus — *Fülbe maszo fereg*

Tipula — *Vizé iaro kóniú fer:*

Lumbrici terrestres — *Földi geleszta*

Limax — *Földi cziga*

Lens-dis — *Serke*

Ascarides — *Féier gelezta*

Pediculi, Mordellæ — *Tetű*

Pulex — *Balha*

Pyralis vel pyrausta, — *Vaczygora jészto kis leppendek*

APPELLATIONES VOLUCRVM.

Auis — *Madar*

Auicula, — *Madaraczka, kis madar*

Anarius, — *Madar tarto.*

Volucris animal volatile, — *Rópósó lólkós allat*

Ales, animal alati, — *Szarnias lólkós allat*

Pullus, generale vocabulum est, omnium alituum, sed quadrupedum etiam quorundam foetus, pulli dicuntur veluti pullus equinus, — *Czitko, vehem*

73. Pullus Asini, — *Szamar vehem, à quibus pullini dentes, quos primum eiciunt nomen adepti, vulgo dicuntur, — Elsó fogak.*

Auicula, volucris — *Szarnias madar*

Humivolæ aues, — *Földön rópósó madarak*

Pulueratrices aues, — *Forbá heuerő madarak*

Volucres aduncæ, carniuoræ — *Horgas orru madarak*

Volucres rectungues, — *Egienes kórmú madarak*

*) Sajtóhiba *fereg* h.

**) Helyesen *Scarabeus*.

Ala, --- Szarnya az madarnak,
 Penna --- Töl
 Pluma --- Apro tol
 Pinna --- Kis tol
 Rostrum --- Or

Nec solum de auibus, sed de reliquis
 quoq; animalibus et de ipso homine
 dicitur. Plinius et mugilis rostrum.
 Plant: vsq; ad rostrum hominis.

Rostellum --- Kis or
 Vnguis --- Kóróm
 Crista id quod in capitibus auium
 quarundam est --- Czimmer
 Cristata auis --- Czimmeres madar
 Palea id quod pendet sub rostro
 galli --- Kakas szakalla
 Vnde et boues habere dicuntur
 palearia, quæ sunt pelles depen-
 dentes ex gutture boum, vulgo
 --- Lepenyeg.

74. Ouum --- Tikmony
 Ouum --- Kis Tikmony
 Albor, albugo, albumen, --- Tik-
 mony feiere
 Hypenemium ouum, latine irritum
 seu vêtosum Plin. lib. 10. cap.
 58. --- Szap tikmony

Vitellus --- Tikmony szeki
 Nidus --- Fészek
 Nidulus --- Kis fészek
 Nidulari, Nidificari --- Fészeket rakni
 Cubare oua --- Monyat űlni
 Excubare, excludere oua --- Ki
 költeni

Effortæ aues. Kóltót madarak
 Anser --- Lud

Hinc adiectiuũ Anserinus, na,
 num, --- Ludas

Anserinus pes --- Lud lab.
 Anserinum fœmur --- Lud czomb
 Anserinus calamus --- Lud tol
 Anserinum liquamẽ --- Lud
 haaga

Chenoboscium græci appellauere
 propriè locum vbi anseres alun-
 tur, --- Lud ol

Anas --- Recze

Anaticula --- Kis recze

Anatinus, a, um, --- Reczes

Anatario idem quod custos anatum
 --- Recze őrző

Nessotrophium --- Recze ol

75. Anas syluestris --- Vad recze,
 rag, fu

Gallus gallinaceus --- Kokas

Gallina --- Toio tik

Capus --- Kappan

Gallina nouella --- Ez idei iecze

Gallina veterana --- Agh tik

Plectrum --- Kokas sark

Gallina Aphricana, Indica, --- Ten-
 geri tik

Gallina glaciens --- Kotto tik

Pullus gallinaceus --- Tik fi, czirke

Pullus anserinus --- Lud fi, liba

Gallinariũ, ornithotrophiiũ, --- Tik
 tarto hely

Gallus syluester, auritus, --- Erdei
 kokas

Matrix --- űlő tik

Callus vel Callũ, --- Az kokas allan
 le függő tarey

Acanthis, Carduelis --- Tengelicz

Acredula, Luscinia, Phylomela,
 özöy. --- Philemle

Alauda, Galerita --- Paczirta.

Herodius --- Raro

Ardea alba --- Feier geem

Ardea atricapillata --- Szúrke geem

Cyrus ardearum --- Geem czimer

Bubo genus noctuæ, estque nomen
 ficticiũ a voce bubo, --- Ordito
 madar, ragy bagoly

Noctua. --- Eyel iaro fűles bagoly.

Vlula --- Bógető madar

76. Buteo. et buteus --- Verczie

Bonosa --- Ciaszar madara

Aquila --- Sas kesellyő

Picargus --- Feier farku kesellyő

Haliaetus --- Tengeri sas keseliő

Aquila valeria --- Nyul radaszo sas

Vultur --- Sas

Accipiter --- Eőliũ

Cygnus, Olor --- Hattyu

Pernix --- Herio

Ciconia --- Golia, eszterag

Cornus --- Hollo

Nycticorax --- Eyeli hollo, rag,
 eyel iaro

- Cornix — *Variu*.
 Cornix nigricans — *Fekete tar variu*
 Cuculo, Coccix, Babello — *Kakuk*
 Curruca — *Niomorek, raj, poszuta*
 Ortyx vel coturnix — *Für*.
 Porphyrio — *Barsony színó madar*
 Falco, Circus — *Solyom*
 Ianarius — *Gyapias madar*
 Phoenix aus vnica nascens in Phœnicia, unde etiam nomen habet, — *Phoenix madar*
 Ficedula — *Seregely*
 Sturnus — *Idem*
 Capra, capella, vanello, — *Bibicz*
 77. Spermology garrulus — *Idem*
 Mergus. — *Buar*
 Grus — *Daru*
 Pipio — *Kis daru*
 Colymbus — *Vetsek*
 Struthio vel struthiocamelus — *Strucz madar*
 Erythropus — *Vörös labu madar*
 Vria, Querquedula, Fulica, — *Szarezia*.
 Butorius, onocrotalus, — *Eökör bika*
 Meancha, Saix — *Czinege*
 Columbus-a — *Galamb*
 Colūba Anglica vel Russica, — *Tallas labu galamb*
 Palumbes, — *Vad galamb*
 Liuia — *Kek galamb*
 Vinago — *Eösi galamb*
 Turtur — *Gerlicze*
 Otis Aristoteli, recentioribus autem, Tarda, vel, bistarda, — *Tuzok*
 Ossifraga, Ales Iouis — *Eöliú*
 Fringilla — *Pintyóke*
 Miluus, Miluius — *Kania*
 Nisus — *Karoly*
 Merops, Apiaster — *Külló*
 Perdix — *Fogoly*
 Cataracta — *Feier soliom*
 78. Picus marcius — *Harkaaly*
 Phasianus, Attagen — *Faczan*
 Psitacus, Pelliceano — *Publikan*
 Merula — *Rigo*
 Pica — *Szarka*
 Gracculus — *Szaiko*
 Alcedo, Halcion — *Tenger szigetebe toio madar*
 Vrogallus minor — *Iaid*.
 Aus garrula — *Cziacziogo madar*
 Vrinatrix — *Vizbe buuulo madar*
 Cypselus, apus — *Hauasi feczke vagy tallos labu*
 Hirundo, Progne — *Feczke*
 Hirundo agrestis — *Mezei feczke*
 Hirundo riparia — *Parthi feczke*
 Passer — *Vereb*
 Passer troglodytes — *fa oduabá toio vereb*
 Passer aquaticus — *Reti, vagy, nadi vereb*
 Phœnicopterus — *Vörös szarniu madar*
 Ruticilla, Rubeta — *Czipke madar*
 Turdella — *Vörhenyó színó madar*
 Turdus — *Huros madar*.
 Canabeus — *Kéder mag színó ma*
 Vanellus — *Horgas niaku madar*
 Cassita, galerita — *Súsetek, paczirta*
 79. Pano et Pannus — *Pana*
 Motacilla, cauda tremula, — *Burazda billegető madar*
 Vpupa Epops — *Szarbabuk*
 Regulus, Trochilo — *Eökör szóm*
 Aegithus aus minima, hostis Asini hucera eius rostro excanans.
 Auarium — *Az hol madarakat hizlalnak*
 Cauea — *Kalitka*
 Vespertilio — *Deneuere, szarnias eger*
 Asio aus ex genere noctuarum minor Bubone noctua maior auribus plumeis eminentibus, — *Maczka fülő bagoly*
 Struthionica penna — *Tuzok tol*
 Gryphus, Gryphs — *Griph madar*
 Ortygometra — *Fü viselő madar*)*

*) Olv. *fűviselő* madár; ma *haris* (vö. *Finály* lat. szót. *ortygometra* alatt).

Caprimulgus — *Keczke szopo madar*
 Monedula — *Czioka*

PISCIVM APPELLATIONES.

Piscis — *Hal*
 Pisciculus — *Halaczká*
 Piscis marinus — *Tengóri hal*
 Piscis fluuiialis vel fluuiatilis, —
Folio viz hala
 Piscis lacustris — *Tó hala*
 Brancha. — *Hal kopotoia*
 90. *) Pinna, pinnula — *Hal hatan*
valo serte
 Squama — *Hal heya*
 Squamula — *His**) hey*
 Desquamare — *Meg vakarni*
 Vēterare, exenterare — *Belit ki*
vetni
 Oua piscium, polygranum, — *Hal*
ikra
 Lactem intestinū — *Hal teie*
 Spina, — *Hal czionttia, vagy, tó-*
uiszka
 Vertebra. — *Az halnak hata bor-*
daia
 Cauda piscis — *Hal farka*
 Anguilla — *Angolna*
 Alec, halec, arenga — *Hering*
 Arenga passa, harēga — *Aszszu*
hering
 Alec infumatū. — *Idem*
 Antacrus — *Tok*
 Alburnus — *Feier keszej*
 Albula, in genere — *Akar mi*
keszeg
 Astacus marinus — *Tengeri rak*
 Astacus fluuiatilis — *Folyó rizi rak*
 Asper — *Tergelie, vagy, orso farku*
hal
 Brama — *Szeles lapos keszeg*
 Balena — *Balin, vagy, czet hal*
 Barbus — *Maarna*
 Cōgrus vel conger — *Vízben*
iadczó hal

Cyprinus latus — *Szeles keszeg*
 Carpo, carpio — *Ponttyo*
 81. Cyprinus — *Idem, vagy, potyka*
 Cetus, cete — *Czet hal*
 Cetarius — *Czet hal aros*
 Concha — *Kemeny heiu hal*
 Conchile, conchiliū ostrea — *Idem*
 Carabō. — *Siger szabasu hal*
 Canis marinus — *Tengeri eb hal,*
vagy, diszno hal
 Cobites acuto rostro — *Vago hal.*
 Gesner, oxyrincho, — *Idem*
 Charax — *Karasz*
 Delphin — *Delphin hal*
 Capito, squalus — *Süllő*
 Cāmaro, squilla, cancer — *Raak*
 Chelæ. — *Rak labai*
 Concha Veneris, — *Tengeri czigá*
mellyel az papirost simaia teszik
Erythrinus — Siger
 Eperlanus — *Okle*
 Fundulus — *Kővi hal*
 Gobio — *Gob hal, vagy, lepen hal*
 Gobius fluuiatilis — *Kop hal.*
 Huso — *Viza*
 Lampetra — *Kilencz szemő hál*
 Lampreda — *Az kilēcz szeműhöz*
hasonló
 Lucius, Lupus — *Czuka.*
 Laccia, Alosa, piscis lubricus
 82. Lacertus, lunbricus, aquaticus,
 — *Czik*
 Leuciscus in genere — *Keszeg*
 Lucioperca, Gesnero — *Süllő*
 Mustela, murena — *Meny hal*
 Mario, huso — *Viza*
 Melanurus, sepia — *Fekete farku*
hal
 Malāderinos, — *Apro keszeg, vagy,*
apro karasz
 Nasus exgenere leuciscorum cuius
 venter intrinsecus nigerrima mem-
 brana ambitur, os autem veluti labra
 habere videtur, vnde quibusdam
 labes appellatur.

*) Tévedés 80 helyett. de az eredetiben így van.

**) Sajtóhiba Kís helyett.

- Oculata — *Kilencz szemű hal*
 Orfus — *vörös szárnyu keszeg*
 Perca, rubellio — *Siger*
 Phoca, vitulus marinus, — *Tengeri borjú*
 Piscis capitosus, mugil, — *Fibhal*
 Phoxinus leuis — *Iaz kezeg*
 Polypus — *Habarnicza*
 Passer — *Szeles rekonyhal*
 Poecilias — *Czik*
 Porcellana, oncha Veneris, — *Tengeri cziga*
 Rubellus, — *Vörös szárnyu keszeg*
 Rhombus, — *Keskeny keczege*
 Raia, — *Tengeri porczogo hal*
 Salmo, esox — *Lazacz*
 Salmo parvus — *Semling*
 Sturio primus, echinus, — *Keczege*
 Sturio secundus — *Sőreg*
 83. Silurus, Barbota, mullus, Perrotti, Barbellu, barbo, trigla — *Harcza*
 Saxatilis — *Kővi hal*
 Solea — *Lepeny hal*
 Scarus — *Saphir hal*
 Tenca, vel, thenca, tincha, — *Czompo*
 Trutta aurata, variolus, — *Piztrang*
 Trutta piscinaria, — *Galocza*
 Thymallus — *Lepen hal*
- HOMO ET PARTES HUMANI
 corporis tam exteriores quam interiores.
- Homo — *Ember*
 Humanus — *Emberseges*
 Humanitas — *Emberseg*
 Caput — *Fő*
 Corpus — *Test*
 Corporeus — *Testes*
 Membrium — *Tag*
 Vertex — *Az főnek à teteie*
 Sinciput — *Az főnek első része*
 Occiput — *Nyak szűrt*
 Caluaria — *Fő kaponyaja*
- pericranium — *Az feien ualo bőr*
 Frons — *Homlok*
 Fronto — *Szeles homloku*
 84. Calua, cranium — *Agy kaponya*
 Tempora — *Vag szömők**
 Supercilium — *Szömöldök*
 Cilia — *Szem szór*
 Mscophryū, metopium — *Az szömöldök közti*
 Palpebræ. — *Az szömöldök hea*
 Pupilla — *Szem feny*
 Artus quibus colligantur membra, — *Az tagoknak egy máshoz való kötötetesi, vel in genere, — Tag.*
 Animus, mens, ingenium — *Elme*
 Anima. — *Lelek*
 Intellectus — *Ertelem*
 Voluntas — *Akarat*
 Liberum arbitrium — *Szabad akarat*
 Appetitus — *Kevansag*
 Ingeniosus — *Elmes*
 Conscientia — *Lólki esmeret*
 Ratio — *Okossag*
 Synteresis, sensus — *Erzekenseg*
 Memoria — *Ertelmes elme*
 Sinciput, sincipitiū — *Homlok elei*
 Cerebrum — *Agy velő*
 Antiæ, sunt capilli in fronte hominum, — *Vstók*
 Tricha — *Idem*
 85. Cincinnus — *Hosszu hay fűrt*
 Cirrus — *Tekert hay*
 Crispus — *Fodor*
 Rufus — *Vörhenyös hay*
 Coma mulierum — *Aszony ember haia*
 Capillus, capillitiū — *Hay*
 Cæsaries virorum — *Ferfiu haia*
 Facies est immutabilis oris habitus, — *Orcza*
 Vultus qui mutatur in facie — *Abrazat*
 Oculus. — *Szem*
 Ocellus — *Szemeczke*

*) Oly. vak szömők.

Lucinus, na. num, — *Kinek mind ket szeme kicsin, czik szemü*
 Gena, folliculus quo oculus integeritur — *Szem hea*
 Strabo, qui habet oculos obliquos — *Kanczal*
 Luscus — *Sandal*
 Cocles, itis, monoculus, vnoculus, Semioculus — *Fel szemó*
 Petus, peta — *Kinek eggik szeme kisseb*
 Album oculi — *Szem feiere*
 Nigrum oculi — *Szemnek feketeie*
 Oculus glaucus — *Keek szem*
 Auris — *Fül*
 Auricula — *Fülecze*
86. Flaccus, qui habet aures latas et ob magnitudinem deflexas, auritus, ta, tum, — *Nagy füló, fúles*
 Nasus — *Orr*
 Nares — *Or likak*
 Naso — *Nagy orru*
 Nasutus, ta, tum — *Orrauul meg czufolo*
 Simus, ma, mum — *Tompa orru.*
 Resimus — *Föl horgat orru*
 Silo — *Keselyó orru*
 Os, oris — *Szai*
 Osculum — *Czok*
 Rictus — *Nagy szay*
 Dens — *Fog*
 Dentes præisores, acuti, primores, — *Első fogak*
 Dentes maxillares, molares, — *Zap fogak*
 Medii dentes, canini dentes, — *Közep fogak*
 Gemini dentes — *Vegsó fogak*
 Maxilla in qua fixi sunt dentes, — *à kiben fogak alnak*
 Mandibula — *Al kapcza, fog helye*
 palatum — *Fognak belső része*
 Gingiua — *Iny*
 Bucca, interior cavitatis — *Szainak belső része, pofa*

87. Mentum — *Al*
 Labium, labrum, labellū — *Aiak*
 Labeo, onis, — *Nagy aiaku*
 Lingua — *Nyelu*
 Lingula — *Kis nyelu*
 Saliva, sputum — *Nyal*
 Spuma — *Taitek*
 Spuere — *pókni*
 Mala — *Orczanak része*
 Barba — *Szakai*
 Mystax — *Baiusz*
 Barba proluxa, lōga, promissa — *Hosszszu szakal*
 Barbato. — *Szakallos*
 Imberbis — *Szakaltalan*
 Lanugo, inis, — *Első szakal, mikor meeg pólyhózni kezd*
 Collum — *Nyak*
 Iugulus — *Nyak első része*
 Ceruix — *Nyak szárt*
 Guttur — *Torok*
 Gurgulio — *Adam almaia*
 Epiglossis — *Torok dioia*
 Gula, faux, superior pars gulæ, — *Nieldekló*
 Vna est illa rotunditas carnea quæ est in gutture, alias nodus gutturis, — *Szaka*
 Viscus, eris, Intestinum, — *Beel*
88. Ilia, — *Az embernek szíue kórnieke, vagy, agyeka*
 Extā, viscera in corpore animalis maxime extantia, — *Embernek belső tettes részei, vt: iecur, cor, pulmo etc.*
 Præcordia, tela cordis — *Szúnek haloia*
 Omentum. — *Czepez haay*)*
 Aluus, est locus fecis quandoque pro ventre capitur.
 Pulmo — *Tüdó*
 Cor, coreculum — *Szúu*
 Iecur, epar — *May*
 Fel — *Fpe*
 Folliculus fellis — *Az epenek hoiaga*

*) Így az 1593., 1602. évi kiadásban; az 1597. és az 1619. éviben *czepez haay*. Vö. SZAMOTA, Schlägli szój.

Splen, lien — *Lép*
 Ren — *Vese*
 Stomachus — *Gyomor*
 Ventriculus — *Kis has*
 Lactes, ium — *Éteknék vta*
 Mamma — *Czőcz*
 Vbera pecudum — *Tölgy*
 Papilla, caput mammæ — *Czőcz bimbo*
 Venter. — *Has*
 Umbilicus — *Köldök*
 Dorsum tergum, — *Haat*
 Tergus, est corium et crassior illa pars, qua dorsum tegitur.
 Spina dorsi — *Haat gerenczi, bordaia*
 89. Scapula — *Val közé, lapoczka*
 Inter scalpium, spacium inter scapulas — *Ket val közé*
 Humerus — *Vall*
 Axilla, ala, — *Holnal*
 Subalares pili — *Holnal alatt való szőr*
 Brachium, lacertus, vlnæ — *Kar*
 Cubitus, curvatura brachii, mensura cubiti — *Könyök*
 Manus — *Kez*
 Dextra — *Iob kez*
 Ambi dexter — *Ki mind ket kezre tud*
 Leua, sinistra — *Bal*) kez.*
 Digitus — *Vii*
 Digitulus — *Kis vii*
 Unguis — *Köröm*
 Unguiculus — *Kis köröm*
 Pollex, mercator — *Híuelk*
 Index — *Mutato vii*
 Digitus famosus, medius, impudicus, infamis, stultus, fidius — *Közep vii*
 Annularis, medicinalis, digitus medicus — *Neuendeken vii*
 Minimus digitus, auricularis, — *Kis vy*

Palmus, manus digitis explicatis, — *Tenier*
 90. Pugnus, manus clausa — *Óköl*
 pugillus manus auersa, — *Kis óköl, horgas*
 Condylus iunctura et nodus articulorum in digitis eminens, stricta in pugnum palma, — *Az meg horgasztot rynak izeiben való bőkök.*
 Manus auersa. i. retorta, — *Horgas kez*
 Talitrum — *Homlokon rót patok**)*
 Articulns — *Iz*
 Vola — *Marok*
 Iuncturæ — *Iz hailasi*
 Os, ossis — *Czont*
 Osseus, a, um — *Czontos*
 Neruus — *In*
 Latns — *Odal*
 Costa — *Tetem*
 Medulla — *Felő*
 Cartilago — *Fülnek lika, porcogo*
 Arvina — *Haay.*
 Abdomen pinguedo carnis — *Kóuerseg*
 Lumbi. — *Embernek agyekei*
 Femur, Inguen — *Czomb*
 Nates, ang, clunes, enlus, podex — *Alfel, Seg*
 Merda, excrementũ stercus — *Szar*
 Vrina. — *Hugy*
 91. Lotium — *Vizelet*
 Pubes — *Fan*
 Estq lanugo prima adolescentis, dicitur etiam pecten.
 Pubetenus — *Óvig föl takarozot*
 Priapus — *Ferfusag,*
 Mas — *Ferfi*
 Masculus proprie — *Kis firfi*
 Pudendæ, verendæ, penis, veretrum, mentula, muto.
 Pyga, — *Szemerem teste az firfiának*
 Præputium, — *Szemerem testnek bőre.*

*) Az *a* helye az eredetiben üres.

**) Vö. NySz. és MURMELLIUS.

Verpus — *Akkinek szőmerem testenek bőre el meczetót*
 Testes, testiculi, colei, — *Mony-nak golyobissa*
 Scrotum — *Mony-nak tóki*
 Fœmina — *Aszony*
 Fœmella — *Kis asszony*
 Fœmineus — *Asszonyi dolog*
 Cunnus, cunnula est mulierum pudendum, quod et intermedium dicitur et interfœmineum, vulgo, — *Aszony embernek szemermes teste*
 Vulva inter fœmineû, — *Idem.*
 Vterus mulierum — *Aszony al-lut mehe*
 Secūdæ, arû, — *Burok, gyermek tarto luntorna*
 Hymen est folliculus ille in virginis vulva, qui primo statim coitu rumpitur.
 Coxa, coxendix, — *Forgo czõt, raj, farcziga*)*
 Pes — *Lab*
 92. Genu — *Terd*
 Poples — *Terd haitas*
 Crus — *Szaar tetem*
 Tibia — *Szaar*
 Sura — *Lab ikra*
 Varus, vacia — *Horgas szaaru*
 Varus, — *Akkinek be horgat az szaara*
 Vacia, — *Akkinek ki haylot az szaara*
 Pansa — *Syeles labu*
 Planta, tota inferior pars pedis, — *Talp*
 Podo, onis — *Nagy talpas*
 Talus — *Boka*
 Calx, calcaneû, malleolus, pes imus, — *Sark*
 Vola, pars media pedis concaua, — *Embernek talpa hailasa*
 Connexum pedis, pars superior, — *Az labnak az feie*

Digitus pedis, — *Lab vii.*
 Vena — *Eer*
 Venula — *Kis eer*
 Pori, orum, — *Vereitek iaro aprolikak*
 Arteria, vena vitalis seu semita cui inest vitalis spiritus.
 Ruga, indicium senilis ætatis, — *Szómörgözöt orcza*
 Sudor, — *Vereitek*
 Anbelitus — *Lelegzet*
 Sanguis — *Ver*
 93. Tabes, sanguis corruptus, — *Töröt ver.*
 Cruor — *Alut ver*
 Pituia, mucus, phlegma — *Takony*
 Sanies. — *Onlaksag*
 Pus, succus sanguineus ex vlcere promanans et ex maturitate crassa iam effecta, et albida, — *Genctseg.*
 Purulentus — *Fuel tellyes**)*
 Putredo — *Rothadsag*
 Lacryma — *Könyhullatas*
 Eunuchus — *Herelt ember*
 Collustrum, est lac imperfectum veniens matribq ante partû, — *Idetlen tey, erellen tey.*
 Tuber, quædam infirmitas vel qualiscunque tumor, — *Akar mi keleueny, keles.*
 Fibra, vena subtilis — *Genge er*
 Cicatrix — *Seb hely, rak seb*
 Nævus — *Minden testen valo icgy*
 Næuosus — *Iegies*
 Lentigo — *Zepló*
 Lentiginosus — *Zeplös*
 Verruca, tuberculus — *Szómölcsü*
 Verrucula — *Kis szímölcsü*
 Gibbus — *Görbe, horgas hatu*
 Acephalus — *Feietlen lab*
 94. Callum, duricies, quæ fit in manibus laborantium, — *Tenyerek kemensege*
 Truncq in homine dicitur media

*) Az 1593., 1597. évi kiadásban *farczika*.

**) Vö. NySz. és MTsz.: *év*: genyedség.

pars corporis à collo vsquè ad inguina, — *Az testnek középső dereka, mely ragyon az nyak és az csomb között.*

Thorax, anterior pars trunci à collo vsquè ad stomachum, — *Az testnek első része mely ragyon az nyak között és az gyomor között, az az, mely.*

Adops, — *Az bőr alatt való kóuer-seg*

Peritoneum, — *Az belső nagy hár-tia mely az belt be borította.*

Mesenterium, — *Fodor haai, ragy, az beel között való haai*

Intestina — *Beel*

Mucus — *Az belen való nial*

Pylorus, — *Az gyomornak job fe-lől való szája az mely az beelre szolgál*

Oesophagus, — *Az gyomornak az szája melien az etel be megyen*

Diaphragma, — *Közep hár-tia az mely között és az has között.*

Pericardiö, capsula cordis, — *Az szíűnek taskaia*

Aspera anteria — *Gege :*

Meninges, — *Az agy velőnek har-tyai*

95. Pia mater, — *Az agy velőnek közepbe való hartyaia.*

Dura mater, — *Az agy velőnek föl-ső hartyaia*

Musculi oculorum, — *Az szemnek gyökerei.*

Epidermis, est exima illa et tenuis membrana insuperficie totius corporis sub qua est pus in membris scabie vel prurigine laborantibus, — *Az à rekony bőrőczke, az mellyel az egész test kiüöl be borítatot, az mely alatt ragyon az eü,*) ragy genetseg az ruhuel auagy rizketeggel meg rakodot tagban. Auag, Epidermis az föl-ső rekony bőr az mely föl hamlyk auagy az fölötth való dörgőlessel,*

auag az kemény munkauat az embernek testen.

Cutis totius corporis natium operculum seu tegumentum — *Bőr*

Visus — *Latas*

Odoratus — *Illatozas*

Gustus — *Izelites auagy iz erzes*

Tactus — *Illetes.*

Auditus — *Hallas.*

DE HABITIBVS CORPORVM.

Nanus, homo statura pusillus, — *Törpe ember*

Pumilio — *Idem.*

96. Homuncio, homunculus, — *Kisdud ember.*

Humilis, parvus homo, — *Idem.*

Homo mediocris staturæ, — *Közep ember.*

Procerus, altus, magnus, longus — *Magas ember*

Crassus — *Kóuer, temerdek ember*

Macer, macilentus — *ősztőuer.*

Humilis — *Alazatos*

Gracilis — *ősztőuer, rekony*

Pulcher, speciosus, formosus, — *Szep, ekes abrazatu*

Turpis — *Rut.*

Deformis — *Ektelen*

Surdus — *Siket*

Surdaster — *Siketes*

Cæcus, oculis captus — *Vak*

Lippus. — *Czipas*

Mancus, mancinus — *Czonka*

Mutilus, la, lum — *Benna, czonka bonka*

Gibbosus — *Görbe.*

Clandus — *Santa*

Loripes — *Hamfa labu*

Rectus — *Igyenes testü*

Balbus — *Rőbögő*

Blæsus — *Pelp, selp*

Lingua impeditus — *Nielueb meg bantatot*

Mutus — *Nema.*

*) Oly. ér, s. vö. NySz. és MTsz.

97. Strumos9, — *Poffadozotdaga-*
dozot auagy inkab geluas
Struma, — *Daganak, poffadozas,*
gelua.

Tremulus — *Rezkető*

Traulus qui certam aliquam lite-
ram inter pronuntiandū proferre
nō potest, — *Azki à szolasban nē*
mōdhat nemőly bōtūtki, vt qui pro
latom, dicit iatom, pro b, dicit
p, vel pro l, profert r, pro louag,
dicit rouag.

Psellus qui literam aut syllabam
pronunciando præterit, — *Az ki*
az szolasban valo hertelenkōdes-
ból nemely bōtūt uagy syllabat el
hagy gyakorta.

Ischophonus cui lingua titubat et
inter loquendum hæret, nec syl-
labam syllabæ properè connec-
tere potest, — *Az ki későre, ne-*
hezen, es akadozua szol.

DE AETATIBVS HOMINVM.

Infans, quod fari nequeat, — *Ból-*
czőbeli gyermek à ki meeg nem
szolhat.

Infantulus, — *Eminap lőt fia gyer-*
mek

Infantula, — *Kis leany gyermek*

Infantia, tenera ætas, — *Gyermek-*
seg

Puer, dicitur etiam puerus, a, um,
— *Fírfi gyermekcse*

Puellus, puerulus, pusio, — *Kis*
gyermek.

98. Puella, puera — *Lean gyer-*
mek

Pueritia — *Gyermeki idő*

Ephæbus — *Ifiu*

Ephæbia — *Ifiúsagnak első ideie*
Gallulo, vel gallulasco, — *Meg*
czattanok.

Adolescens, adolescētulo, succre-
scens, — *Neuendeken inaska.*

Adolescentula, — *Neuendeken le-*
anzo

Adolescentia propriè ætas inter
quartum decimum annum et
vigésimum primum. — *Ifiúsag-*
nak masod ideie.

Pubertas — *Idem*

Iuuenis — *Vastag ifiu*

Iuuenta est ætas iuuenilis intra
vigésimum primum et vigésimū
octauum annos, — *Husz esztendő*
rtan valo ideiu.

Iuuentus — *Ifiúsag*

Iuuenca*) — *Menecse*

Iuuencula, — *Most hazasodat kis*
menecse

Virgo casta — *Szűz leany*

Virgineus, a, um, virginalis —
Szuzi dolog, szűzesseg

Mulier, — *Regen hazasult aszony*

Muliercula — *Kis aszony*

Muliebre negotium — *Aszoni dolog*

Vidua, relicta, derelicta, — *(Z-*
regy aszony

99. Vidua vita — *őzuegi elet*

Virago, mulier fortis, quod viro si-
milis sit et virilia opera agat, —

Erős auagy magabiro aszony

Vir ἀνὴρ — *Fírfu*

Virgunculus — *Szűzecse*

Virilis ætas — *Io erőbeli idő*

Senex — *Veen*

Senectus, ta, — *Veenseg*

Senilis ætas — *Idem*

Capularis senex, — *Venseg miat*
halalhoz közelitet ember, à Capu-
lus, quod inter reliqua significat,
— *Koporso auagy szent Mihaly*
loua

Canus — *ősz*

Canities — *őszseg*

Cani — *ősz hajak*

Decrepitus est desperatus, crepera
iam vita, vt crepusculum extre-
mum diei tempus. Sine decrepi-
tus dictus, quia propter senec-
tutem nec mouere se, nec vllum

*) Így, n nel, hibásan u helyett.

facere potest crepitum, vulgo dicitur, — *Czópóródót orczaü veen ember.*

Decrepita ætas, — *Igen meg vénhűség.*

Anus, Vetula, — *Vén asszony, Kófa, baba*

Silicernium est funebre conuiuium, seni-

100. bus de more celebratum, à silentio cernendo dictum, quod etiam capularis dicitur. Silicernium ergo Terentius senem vocat, atque decrepitum, hoc est, dignum vel cui silicernium fiat, vel qui ad silicernium vocetur, — *Hata görbet veen ember, ki az földre nez az veenseg miat.*

DIMENSIONEM SEV MENSURAM corporum significantia, item ponderum et mensurarum nomina.

Solidum — *Meró*

Corpulentum — *Testes*

Spithama, palmo minor — *Arasz*

Vlna, cubitus. — *Sing*

Passus — *Egy lépés*

Orgia — *Egy öll*

Stadium — *Egy futamatni föld*

Parasanga, viæ mensura est apud Persas, 30, stadia cōtinens, — *Harmicz futamatni föld, egy mint fertaly heian egy mer földet tesszen, vagy kevese többet.*

Miliare,¹⁾ milliare — *Egy mer föld*
Leuca, milliare gallicum, — *Naluk²⁾ fél mer föld*

Quatuor ex granis digitus formabitur vnus, Est quater in palmo digitus, quater in pede palmus.

101.

Quinç, pedes passum faciunt, passus quoque centum Viginti quinç, sta-

dium dant, sed miliare 6. Italicum. Octo dabunt stadia, et duplatum dat tibi Leucam, id est, Miliare Gallicum. Germanicum autem vel Vngaricum milliare dat stadia 32. plus minus.

Vestigium — *Lab nyom*

Crassum — *Temerdek*

Profundum — *Meely*

Latum — *Szeles*

Angustum — *Szoros*

Pondus, sarcina, onus — *Terek*

Pondo — *Maasa*

Libra — *Főnt³⁾*

Semilibra — *Félfont*

Sesquilibra — *Másfélfont*

Bilibris caro — *Kétfonthus*

Trilibris — *Háromfont*

Mensura, metreta — *Mertek*

Modius, cubulus — *Kőből*

Amphora, vna — *Kőből, vódór*

Quartarium — *Szapu, veka, negyed*

Cyathus sexta pars — *Kis kanna*

Congius, mensura sex sextariorū, — *Hat meszszely*

Sextarius, — *Hatod resz.*

Quartarius, — *Meszszely, mert az pintnek negyed resze.*

102. Iusta, media — *Icze*

Cotyla mēsurā habens cyathos sex, — *Hat resz*

Hemina, — *Mezzely, ab ἡμισυ quod significat dimidium, — Mert az iczenek fele*

Trutina, bilanx, statera, — *Meró serpenyő*

Libramentum, æquamentum, æquilibrium, — *Fontban való kő, auagy, az serpenyőnek fen allo es mutato vasa.*

Talentum, septuaginta duarum librarum mensura

Marca, — *Gira.*

As, omnis quantitas et omne corpus duodecim vncias continens. As apud

¹⁾ Hibás szedés *miliare* helyett.

²⁾ Sajtóhiba *naluk* h.

³⁾ Olv. *font*.

Romanos valebat numum hungaricum, hinc centum asses, florenum vngaricum valent.

Vncia, duodecima pars aszis.

Sextans, sexta pars. Quadrans, quarta pars. Quincunx quinq. vnciæ. Triens, tertia pars aszis. Semis, dimidium aszis (idest) sex vnciæ, siue selibra (hoc est) media pars libræ. Septunx, vnciæ septem.

Deunx seu decunx, quasi vna dempta ax asse vncia (id est) vndecim vnciæ. Dextans, decunx, decem vnciæ, dictus quod aszi desit sextans, h, e, vnciæ duæ.

Dodrans dempto quadrante vnciæ. Dipondium vel dipondius, dupondius vel dupondium, duo pondo.

Sestertium dictum quasi semiteritiū, — *Harmad fel*

Triuncium, quod est trium vnciarum.

103.

Nonuncium, quod est nouem vnciarum.

Auctuarium, — *Óregbites, auagy, szörzes.*

Vehis, vel, vehes — *Szeke*

Vehis fœni — *Szena szeker*

Vehis ligni — *Fa szeker*

Vehis vini — *Bor szeker*

AKTIVM ET NOTICIARVM

intellectus vocabula.

Ars — *Mesterseg*

Scientia — *Tudomány*

Sapientia — *Bölcsesség*

Prudentia — *Ésszeség*

Theologia, — *Isteni dologrul valo tudomány*

Ethica, — *Io erkölczről valo tudomány*

Physica, — *Termeszettnek tudománya*

Physicus, — *Termeszett tudo mester*

Iurisprudentia, — *Törvénybeli dolognak tudománya*

Iurisconsultus, — *Törvény tudo mester*

Dialectica, — *Igazan valo vetekedesnek tudománya*

Dialecticus, — *Igazan vetekedő*

Logica, — *Igazan es ekessen valo szolásnak, es io moddal valo vetekedesnek tudománya.*

Rhetorica, — *Ekessen szolasrul valo tudomány*

104. Rhetor — *Ekessen szolo*

Astronomia, — *Egh forgasarul valo tudomány*

Astronomus, — *Eghben nező.*

Astrologus, — *Eghnek forgasabol es czillagok iarasabol ionendölő*

Musica, — *Mesterseggel valo eneklesnek tudománya*

Musico, — *Eneklő mester.*

Geometria, — *Föld merésről valo tudomány*

Geometer — *Föld mérő*

Medicina, — *Oruossagrul valo tudomány*

Medicus — *Oruós*

Politica, — *Varas gongya viseleséről valo tud**)

Oeconomica, — *haz gőja viseleséről valo tud:*

Architectonica, — *Haz czinalasrol valo tud:*

Pictura, — *Kép irasrol valo tudo: Statuaria, — Kép faragasrol valo tud**)*

Statuarius, — *Baluany kep farago*

Poëtica, — *Vers szerzesnek tudománya*

Poësis, Poëtria, — *Idein*

Poëta, Vates, — *Vers szerző mester*

Philosophus, — *Bölcsességnek szeretője*

Arithmetica, — *Szam vetesről calo tud:*

Arithmeticus, — *Szam rető mester*

*) Értsd: tudomány.

**) Értsd: tudomány.

Ludimagister, — *Oskola mester*
 Pædotriba, Hypodidascalos, Sub-
 rector, Vicarius, pædagogus, Di-
 dascalus, — *Idem*

105.

VIRTUTVM ET VITIORVM

coniunctæ appellationes.

Noticia vera Dei — *Igaz Isteni esmeret*
 Dilectio Dei — *Isteni szeretet*
 Fides — *Hit*
 Spes — *Remenység*
 Pietas — *Istenhez való engedelmesseg*
 Neglectus Dei — *Istennek megvetése*
 Odium — *Gyűlölet*
 Despectus veritatis — *Igassagnak megvetése*
 Infidelitas — *Hitetlenség*
 Spes læguida et mortua — *Lassu és megholt remenység*
 Impietas in Deū et parentes — *Atia és Isten ellen való engedetlenség*
 Præmium — *Jutalom*
 Laus, gloria — *Dicsieret*
 Lex — *Törvény*
 Iudicium — *Itelet*
 Manus — *Ajjandek*
 Honor — *Tisztesség*
 Pax — *Bekeség*
 Dignitas — *Méltóság*
 Bellum — *Had*
 Gratia — *Kedueség*
 Concordia — *Egygyeség*
 106. Discordia — *Haborúság*
 Culpa, crimen — *Vetek*
 Pœna, supplicium — *Büntetés*
 Labor, opus — *Munka*
 Fauor — *Böcziület*
 Dedecus — *Szegíenység*
 Adulter — *Parazna*
 Ambitiosus — *Tisztesség hiuano*
 Arrogans — *Kerkedekeny*
 Assentator — *Hizelkedő*
 Aruspex, Augur — *Jóvendő mondo*
 Audax — *Vakmerő, merész*

Ebrietas — *Reszegség*
 Heluo — *Reszeges*
 Crapula dicitur à græco *κραπίλη*:
 quod derivatur à *καρὰ* caput et
παλλω quatio, quasi concutiens
 caput vel cerebrū, — *Tobzodas*
 Decoctor bonorum — *Ki attiatul*
marattat el tekozollia
 Prodigalitas — *Tekozlas*
 Prodigus — *Tekozlo*
 Gulosus — *Torkos*
 Edax comedo, luro, — *Nagyehető*
 Liberalitas — *Adakozas*
 Liberalis, — *Adakozo, beu marku.*
 Pare9, Auarus, Tenax Argyrophil-
 los, — *Fősüeny*
 107. Auaritia — *Fősüeniség*
 Dilapidare bona paterna, — *El*
tekozlani és el vesztegetni attiatul
marat iokat, ráj ioszagot
 Fidefragus, Fœdifragus, — *Hit*
szeget
 Fraudulentus — *Czalard*
 Periuus — *Hamis hitó*
 Hæreticus — *Hitlül szakat*
 Impius — *Hitetlen*
 Homicida — *Ember óló*
 Ignauus — *Tunia*
 Effœminatus — *Lagy, aszszony*
termeszeto
 Laboriosus — *Munkas.*
 Iustus — *Igaz*
 Iniustus — *Hamis*
 Lasciuus — *Faitalan*
 Leno — *Kerítő*
 Lena — *Kerítő aszszony*
 Libidinosus — *Bujá természetű,*
életű
 Scurra — *Vduar hazugia.*
 Stellio — *Czielcziapo*
 Garrulus — *Cziacziogo*
 Infamia — *Gonosz hír nél*
 Bona conscientia — *Is lelki ismeret*
 Trepidatio — *Retteges*
 Timidus — *Feléken*
 Verecundia, pudor — *Szemerme-*
tesseg
 108. Proteruia — *Szemermetlenség*
 Pudicus, verocund9 — *Szemermet*
 Temperantia — *Mertekletesseg*

Constantia — *Alhatatosság*
 Urbanitas — *Emberseg*
 Comitas — *Niaiasság*
 Simplicitas — *Eggyűgyűség*
 Misericordia — *Könyörületesség*
 Gratitude — *Haladatosság*
 Sedulitas — *Szorgalmatosság*
 Hospitalitas — *Gazdalkodás*

APPELLATIONES AFFECTV
 um simplicium et mixtorum.

Læticia — *Órórn*
 Tristitia — *Szomorúság*
 Spes — *Reményesség*
 Metus — *Félelem*
 Amor — *Szeretlem*
 Odium, Lituor — *Gyűlölet*
 Ira — *Harag*
 Invidia — *Irgeség*
 Luridus — *Késérő bosszúság*

COLORV M APPELLATIONES

Lux — *Világosság*
 109. Tenebræ — *Sötétség*
 Albedo — *Félszín*
 Lucidus — *Világos, fényes*
 Nigredo — *Feketeség*
 Ruber, Rubedo — *Vörösesség*
 Viredo — *Zöldesség*
 Cæruleus — *Egyszín*
 Ferrugineus — *Vas szín*
 Plumbeus — *On szín*
 Croceus — *Saffrany szín*
 Cygneus, niueus, candidus — *Félszín*
 Aureus. — *Arany szín*
 Roseus, Puniceus — *Rosa szín*
 Hyacinthinus — *Szederies szín*
 Coccineus — *Skarlát szín*
 Coracinus — *Hollo szín*
 Violaceus, Cyaneus — *Kék szín*
 Prasinus — *Zöld szín*
 Herbidus — *Pasit szín*

Sandicinus — *Test szín, purpiá*)*
 szin
 Ostrinus — *szederies barsony szín*
 Thalassius — *Egyszín*
 Hyalinus, vitreus — *Vüeg szín*
 Sandaracinus — *Sarga szín*
 Cristallinus — *Víz szín*
 Amethistinus — *Világos fehér szín*
 110. Sanguineus — *Tiszta rózsaszín*
 Candidus — *Tiszta tündöklő fehér szín*
 Cereus — *Viasz szín.*
 Cinereus — *Hamuas szín*
 Maculosus, varius — *Tarka szín*
 Guttatus — *Czíppógetet szín*
 Undulatus — *Habos szín*
 Cæsius, Glaucus — *Szóke szín*
 Ater, furvus — *Sötét szín*
 Liuidus — *Félszín*
 Leucophæus — *Szürke szín*
 Rutilus — *Fényes*
 Rufus — *Poszgas*
 Burrus — *Vörös poszgas*
 Fulvus, Pallidus — *Sarga szín*
 Luteus, — *Félszín sarga szín, arany szín*
 Papureus**) — *Szederies szín*
 Minium — *Vörös festék*
 Mucor — *Penész*
 Spadiceus — *Gesztenie szín*

SONORV M APPELLATIONES.

Sonus, vox — *Szózat*
 Clamor — *Kialtas*
 Screatus — *Aasítás*
 Poppismus — *Lo pisegetes*
 111. Tussis — *Hurulás*
 Susurrus — *Susogas*
 Quiritatus — *Panaszszolkodás*
 Iubilatus — *Enekles.*
 Scloppus — *Puska lövésnek csattanása*
 Sonitus bombardæ — *Agiu pattanás*

*) Olv. *purpián* s vö. NySz.

**) Sajtóhiba *Purpureus* h.

Bombus — Idem
 Frigor — *Czattagas*
 Strepitus — *Zörges*
 Sonitus Tympani — *Dob szo*
 Taratantara — *Trombita szo*
 Latratus — *Eb vgatas*
 Gruunitus — *Diszno röhöges*
 Boatus — *Bómbóles*
 Gannitus — *Nikogas mint az rokae*
 Mugitus — *Bóges,*
 Rugitus — *Ordítás*
 Balatus — *Iuh mekeges*
 Stridor — *Czikorodas*
 Lencatus — *Maczka miogatas*
 Sibilatio — *Siuöltes*
 Hininitus — *Nierites*
 Vagitus — *Kis gyermek reuvas*
 Ructus — *Keródes*
 Oscitatio — *Asítás*
 Sternutatio — *Tprűszentes*)*
 112. Tinnitus — *Czónges.*

ODORVM APPELLATIONES.

Odor — *Illat*
 Odorabile, odorato — *Szagos*
 Olfacere — *Szaglani*
 Fragrans — *Io illatu*
 Suave olens — *Io szagu*
 Graue olens — *Nehez szagu*
 Oles hircum — *Búdós vagi mint az bak*
 Acutus — *Kemeni szag.*
 Acris odor — *Erős szag*
 Fætor — *Búdósseg*
 Visus — *Latas*
 Auditus — *Hallas*
 Odoratus — *Illatozas*
 Gustus — *Kostolas*
 Tactus — *Illetes*

SAPORVM APPELLATIONES.

Sapor — *Iz*
 Dulcis, e, suavis — *Edes, à græco ἔδυσ*
 Austerus — *Sauanyu*

Acerbus — *Poshat*
 Amarus — *Keserő*
 Acidus — *Eczetes*
 113. Salsus — *Soos*
 Acris — *Erős*
 Humidus — *Nedues*
 Cariosus, Mucidus — *Peniszles*
 Mollis — *Lagy*
 Pinguis — *Köuer*
 Macer — *Osztóuer.*

AD TACTVM PERTINENTIA.

Feruidus, a, um — *Heu, forro*
 Calidum, tepidum — *Meleg*
 Frigidum — *Hideg*
 Humidum — *Nedues*
 Siccum — *Szaraz*
 Durum — *Kemeny*
 Molle — *Lagy*
 Asperum — *Darabos*
 Glabrum — *Sima*
 Graue — *Nehez*
 Leue — *Könnyű*
 Densum — *Sűrű*
 Rarum — *Ritka*
 Subtile — *Vekony*
 Gracile — *Keskeny*
 Crassum — *Temerdek*

114.

FIGVRARVM SEV FORMARVM diuersarum nomina.

Rectum — *Igyenes*
 Recuruum — *Meg horgat, görbet*
 Curuum, obliquum — *Görbe*
 Inflexum — *Meg haytot*
 Concavum — *Hezag, úres*
 Conuexum — *Boltos*
 Planum — *Lapos*
 Teres — *Gómbóliú*
 Angulatum — *Szeges*
 Rotundum — *Temerdek*
 Globus, glomus — *Gomboliag*
 Orbicularis, globosum — *Kerekded*
 Glomerare. — *Göboliagot tekerni*

*) Az 1593. és az 1597. évi kiadásokban *Tprűszentes*.

Turbinatum, acutū — *Hegyes*
 Pyramidale — *Tornios*
 Triangulum — *Harom szögű*
 Quadrangulum — *Negy szögű*
 Sphaera — *Teke*
 Cubus — *Hat szögű forma*

NOMINA COGNATIONEM ET
 affinitatem significantia.

Pater — *Attya*
 Mater — *Anyá*
 Parens — *Szüled*
115. Proles — *Magzat*
 Filius, natus, gnatus — *Fü*
 Filia, nata — *Leányzó*
 Avus — *Eősöd, szep apa*
 Ania — *Szep anyá, nag anyá*
 Nepos — *Vnoka*
 Neptis — *Vnoka leány*
 Frater — *Attya fü*
 Frater maior natu — *Battiad*
 Fraterculus — *Battiad fiaczkaia*
 Frater minor natu, germanus, —
Ecczied
 Soror maior natu — *Nened*
 Soror minor natu — *Hugod*
 Sororcula — *Kis hugod*
 Proavus, avi pater — *Nagy apad-*
nak apia
 proavia — *Nagy anyadnak anyá*
 pronepos — *Vnokanak fia.*
 Abavus, — *Nagy apadnak*) nag apia*
 Abnepos — *Vnokadnak, vnokaia*
 Atavus — *Vkóm*
 Atnepos — *Vnokadnak vnokaia-*
nak fia
 Maiores — *Az eleink*
 Minores, posteri — *Az vtannunk*
valok
 Socer, pater vxoris — *Ipam*
 Socrus — *Napam*
116. Maritus — *Fery*
 Vxor — *Feleség*
 Gener — *Vóm*
 Nurus — *Menyem*
 Affinis — *Sogor*

Sororius, — *Rered vagy, nened-*
nek era uag hugodnak
 Glos, — *Angy.*
 Patruus, patris frat: — *Attiad-*
nak battya
 Auunculo, matris fra: — *Anyad-*
nak à battya
 Amita, patris soror — *Az attyad-*
nak nenie
 Matertera, matris soror — *Aniam-*
nak nennie
 Vitricus. — *Mostoha attya*
 Nouerca — *Mostoha ania*
 Priuignus — *Mostoha fü*
 Priuigna — *Mostoha leány*
 Naturalis filius — *Termeszeti sze-*
rint való fü
 Filius adoptivus — *Fogadot fü.*
 Pater adoptivus — *Hítuós attya*

Consobrini, nœ, qui vel ex fratribus,
 aut sororibus gignuntur. Alij con-
 sobrinos aiunt, qui ex duabus sunt
 geniti sororibus, eos verò qui ex
 duobus fratribus nati sunt. Patru-
 ales, qui ex sorore et fratre, amitini.
 Amitæ tuæ filij, consobrinum te ap-
 pellant, tu illos amitinos.

Consobrini, nœ, — *Kiknek az an-*
niok egyy
 Patruelis, — *Kiknek az attiók egyy*
 Cognatus — *Rokonság*

117. Agnati qui per virilis sexus
 personas sanguine coniuncti sunt,
 omnis enim agnatus est cognatus
 sed non é contra.

Gentiles, qui sunt ex eadem gente
 — *Egy nemzetből*
 Consanguinei — *Veer szerint való*
attyá fiak
 Sobrini, nœ, sunt quæ quine fratre
 patruelibus vel amitinis proge-
 nerantur. — *Az kik az attia fiak-*
tul származtanak, kiknek egy az
attiók vagy az anyyok.
 Consobrini, — *Mikor két neneid-*

*) Sajtóhiba *apadnak* h.

*nek két fiók ragyon azok hiua-
tatnak consobrinusoknak*
Gemini fratres et gemelli, fratres
simul nati, — *Kettős gyermekek*
Germani, qui nati sunt de eadem
matre, — *Egy ember fiai.*

Sunt qui dicant germanos vocari
qui ex vtroq; parente fratres sunt.

Germanæ sexus fœminæi — *Egy
ember leány¹⁾*

Vterni ex dineris parentibus et
ex vno vrero²⁾ editi, — *Külömb
attiatul de egyg aniatul lôt attya-
fiak*

Leuir frater mariti — *Vradnak
battya*

118. Abauus, proauu pater — Ab-
auia proauu mater

Abnepos proneptis filius — Abnep-
tis proneptis filia

Patruus magnus, auu frater — Amita
magna, auu soror

Auñcula magna, auu frater, — Ma-
terterra magna, auu soror

Atauus abauu pater — Abpatruus
abauu frater

Attania abauu mater — Abamita
abauu soror

Abauñculus abauu frater — Abma-
terterra, abauu soror

Propatruus, proauu frater — Proa-
mita proauu soror

Proauñculus proauu frater — Pro-
materterra proauu soror

Tritauus atauu pater — Tritania
atau u mater

Trinepos atnepotis filius — Trinep-
tis atnepotis filia

Nothus est qui ex illegitimo toro
natus est, de cuiq; tamen parète
nihil dubitatur, — *Fattiu fi*

Spurius qui incerto matre vel
patre natus. est. — *Zab gyermek*

Terræ filius à poëtis dicitur elegan-
ter, qui obscuris natalibus ortus,
non audeat suos parentes nominare
aut monstare³⁾

Hæres — *Eörökös.*

CONIVGII NOMINA.

Maritus — *Fery⁴⁾*

Vxor, consors — *Feleseg*

Sponsus — *Vó legeny*

Sponsa — *Meny aszszony*

Sponsalia, orum, — *Hazassag
szórzes. anagy az mely aiandekot
elsóben az Fírfin es az Leany
adnak egy masnak.*

119. Vidua — *özuegy aszszony*

Viduus — *Öözuegy ember*

Celebs, — *Kinek soha nem volt
felesege*

Pupillus qui non habet patrem —
Kinek Attya meg holt

Orphanus, qui nec patrē nec matrē
habet — *Arua*

Post humus qui post obitum pa-
tris nascitur, — *Attya holta utan
lôt gyermek.*

ARBOR CONSANGVINITA-

tis in recta linea.

Tritauu pater, — *ósód ósinek ósi
attia*

Tritauus — *ósód ósinek ósi*

Atauus — *ósód ósin⁵⁾ attia*

Abauus — *ósódnék eósi*

Proauus — *ósód attya*

Auus — *Eósód.*

IN SEXU MASCULINO.

Pater — *Atya*

Nepos — *Vnoka*

Pronepos — *Vnokad fia*

¹⁾ Olv. *lednyi.*

²⁾ Sajtóhiba *vtro* h.

³⁾ Hiba *monstrare* h.

⁴⁾ Sajtóhiba *Fery* h.

⁵⁾ Sajtóhiba *ósinek* h.

Abnepos — *vnokadnac vnokàia*
 Atnepos, — *Vnokad vnokaia fia.*
 Trinepos, — *Vnokadnak, vnokai-*
nak vnokaia

120. Trinepotis filius — *Vnokad-*
nak, vnokaianak vnokaia fia

IN SEXV FOEMININEO.

Tritani mater — *úkód úkinek úki*
 Tritania — *úkód úkinek annya*
 Atania — *úkednek úki*
 Abania — *úkód annya*
 Pro ania — *úkód*
 Ania — *Szep anyja*
 Mater — *Anyja*
 Filia, nata, — *Leany*
 Neptis — *Leany vnoka*
 Proneptis, — *Vnoka leanya vnokaia*
 Aneptis, — *Vnokadnak vnokaianak*
vnokaia
 Trineptis filia — *Vnokad annya*
vnoka leanya

IN MASCVLINO SEXV DE latere dextro.

Patruus — *Attiad attya fia*
 Patruus magnus — *Attiad attya*
fianak attya fia
 Propatruus — *Ósód ósinek attyafia*

121.

IN FOEMININO SEXV latere dextro

Amita — *Attiad annya*
 Amita magna — *Attiad attya*
annia
 Pro amita — *Attiadósinék huga*
 Abamita — *Ósód óssi fianak huga*
 Attamita — *ósód ósinek huga*
 Tritamita — *ósód huga*

IN SINISTRO LATERE IN masculino sexu.

Auunculus — *Aniad attya fia*
 Auunculus magnus — *úkód attya fia*
 Proauunculus — *úkód annianak*
attya fia
 Abauunculus — *úkód annianak*
battya
 Tritauunculus — *úkód úkeienék at-*
tya fia
 Consobrini — *Hug vagi nened fia*
 Fratrueis — *Attyad fia gyermeke*
 Propior sobrini — *ósód attya-*
fianak fia
 Patruelis — *Attyad attyanak fia*
 Amitinus — *Battyaad vag hogod*)*
fia

122.

IN SEXV FOEMININO IN latere sinistro.

Matertera — *Aniad nennie*
 Matertera magna — *úkód nennie*
 Prowatertera — *úkód leania nennie*
 Trimatertera, — *úkód úkóienék**)*
nenie
 Consobriniæ — *Hug leaniók*
 Propior sobrina — *úkód huga*
leania

NOMINA DIGNITATVM

Ecclesiasticarum.

Pontifex maximus, Romanus sum-
 mus Pontifex.
 Papa — *Eretnek papa*
 Cardinalis — *Cardinal*
 Patriarcha, Pater purpuratus, Pa-
 triarcha Archiepiscopus, Metro-
 politanus, — *Ersók.*
 Episcopus, Pontifex, præsul, An-
 tistes, Superintendes, — *Púspók*

*) Valószínűen sajtóhiba *hugod* h., e mellett szól az 1593. és az 1597. évi kiadás is. Vö. azonban NySz

**) Így az 1593. kiadásban is; az 1597. éviben: *úkejenek*. Vö. NySz. *ük-nél: úkeje.*

Suffraganeus — *Szentelő püspök*
 Abbas-atís, — *Apathur*
 Praepositus — *praepost*
 Decanus — *Dekany*
 Archidiaconus — *Fő espóróft*
 Thesaurarius — *Kencz tarto.*
 Canonicus, Lector, — *Cananok,*
leczke oluaso
 Canonicatus, — *Isten igeiben iam-*
borul valo szolgálat.
 Sacerdotium, — *papsag.*
 123. Sacerdos, — *Istē igeiének*
tisztan praedikalloia
 Presbiter, Flamen, Hierophanta,
 Senior, Mystes.
 Pastor, parochus, Minister, — *pap.*
 Sacerdos mercenarius, — *Fogadot*
pap
 Symmysta — *Idem*
 Suppastor — *Vice plebanos*
 Vicarius pastoris — *Idem*
 Capellano, Sacellano — *Kaplan*
 Levita — *Valasztot pap*
 Aedilis — *Egyház fia*
 Diaconus — *Ispitaliban*) lako pap*
 Supdiaconus, Hypodiaconus, — *Kis*
pilesó pap
 Psalmista — *Soltar enekló*
 Exorcista, Baculista — *Eskútó pap*
 Hierodulos — *Oltar mester*
 Ostiarius, ianitor, portarius — *Ai-*
ton allo
 Aedituus. — *Egyház órizó*
 Monasteriū, Cœnobium — *Kalas-*
trő, Monostor
 Praefectus monachorum, — *Gard-*
gyan
 Praefectus cœnobii, prior, — *Idem*
 Monachus, cœnobita — *Barat*
 Clericus qui est ex sorte Dei.
 Confessor — *Gyontato barat*
 Cucullatus, rogator, circulator, —
Koldulo czuklias barat
 124. Cuculla — *Cziukka**)*
 Cucullatus erro, — *Kullogua pusz-*

tito, dulo, foztó, fattyu onto cziuk-
lias barat.
 Propheta, vates, fatidicus, —
Ióuendő mondo
 Monacha, virgo sanctimonialis,
 vestalis virgo, — *Apacza*
 Maxima sacerdos — *Friedelem*
apacza

DE ECCLESIA ET REBUS

Ecclesiasticis.

Ecclesia — *Kórosztieny anya szent-*
egyház
 Aedes, Templum, — *Egyház*
 Sacrum substantiue — *Idem*
 Fanum, Basilica — *Idem*
 Aedicula, Sacellum — *Kaplna*
 Adytum templi — *Segrestie*
 Sacrarium, repositorium sacrorum
 — *Szent hely*
 Ara, altare — *Oltar*
 Statua — *Baluany kep*
 Ampulla — *Ampolna*
 Calix — *Kelyh*
 Hierotheca — *Monstrancia*
 Cereus — *szentölt gyertya*
 Cereolus — *Kis giertia*
 125. Ceroferarius — *Gyergia hor-*
dozo
 Candelabrum — *Gyertia tarto*
 Lychnus pensilis — *Lampas*
 Lychnus, vel Elychnium, — *Gyer-*
gia beel
 Chorus congregatio canentium —
Eneklóknék serege
 Subsellia Ecclesiastica — *Egyház-*
ban valo ülő szekek
 Subsellia clericorū — *Papok szeki*
 Pictura — *Iras, festes*
 Imago — *Kep*
 Analogium, suggestum, Cathedra,
 pulpitum, — *praedikallo szeek*
 Thus — *Tómien*
 Suffitus — *Io illat*

*) Így van az eredetiben.

**) Sajtóhiba cziukla h.

Thuribulum, Thymiana — *Tömienőző szerszám*

Acerra arcula thuracea in qua thus reponitur, — *Tömien tarto edény*

Hostia — *Aldozat*

Crux — *Kereszt*

Baptisterium, — *Mosdo, kórósz-tóló edény*

Aqua lustralis, aspergillum — *Szentelt víz*

Horologium, Clepsedra, — *Fólio ora*

Aleramentum, Canipana, — *Hurang*

126. Nola, — *Oly harang mine-mút az karuoly madarnak labara szoktak csinálni.*

Tinnibulum — *Czimbalum*

Rhophalū, pistillum, — *Harang monya, harang útóie*

Preces horariae, — *Orankent való imádság*

Cœmiterium — *Czinterim*

Polyandrum vbi sunt multa sepulchreta.

Sepulchrum — *Koporso*

Sepulchretum, Sepultoriū, — *Temető hely*

Epitaphium, — *Koporso fölöt való iras*

Cella — *Cela, kamoraczká*

Porticus, Atrium — *Tornacz*

Schola, ludus literarius, Gymnasium, Collegium, phrontisteriū, — *Oskola, tanító ház*

DIGNITATVM SECVLARIVM.

Baro — *Zaszlos Vr*

Satrapa, Satrapes, Satraps — *Katona*

Eques. — *Louas, lauagos¹⁾ rítez*

Eques auratus — *Szentelt rítez*

Magister equitum, — *Louasz mester*

Agazonū magister — *Idem*

Stipator — *Garabant²⁾*

Signifer, Vexillifer — *Zaszlo tarto*

Quæstor — *Kincz tarto*

127. Præfectus ararii, ærarius publicus — *Fó Kamoras*

Præfectus prætorii, vel prætorio — *Vduar hadnaggya*

Prætura — *Fó bíroság*

prætor — *Törüeny teuó*

Prætorium — *Tanacz ház*

Aedilis — *Varos gongja viselőie³⁾*

Tribunus plebis, — *Kösseg elót iaro jeiedelē*

Tribunicia potestas, — *Kössegē való hatalō*

Consul — *polgar mester*

Consulatus — *Consulság viselés*

proconsul — *Bíró kepe*

Cōsularis vir, Senator — *Tanacz belí ember*

Senatus. — *Tanacz*

Latronum curator — *Gonosz teuók gonggya viselőie*

Structor, Strator — *Asztalnak, asztal vető*

Prægnator — *Etek kostoló*

Pocillator — *poharnak*

Pistor — *Súto*

Archimagirus — *Fó szakacz mester*

Dapifer — *Etek fogo*

A secretis, Secretarius, secretorum conscius, — *Títok tudo*

Ab epistolis — *Iro deak*

128. Cancellarius, Archigrāmateo, — *Kancellarió*

A calculis — *Szam vető deak*

Cubicularius, — *Comornik, ráj, aagy vető*

Rationista — *Szam tarto deak*

Prouisor — *Vduar bíró*

A pedibus — *Kengyel futó*

Apparitor — *Approd*

Armiger — *Tör hordozó ínas*

Cursor — *Ínas*

¹⁾ Az 1597. éviben: *lovagos*.

²⁾ Erre az alakra vö. NyCz.; SZIKSZAI 1593. és 1597. évi kiadásában: *Drabant*.

³⁾ Sajtóhiba *viselőie* h

NOMINA MAGISTRATVVM.

Caesar — *Cziaszar*
 Imperator — *Piedelem*
 Rex — *Király*
 Augusta — *Cziaszarne aszszony*
 Imperatrix, Regina — *Királné aszszony*
 Dux — *Hadnagy*
 Archidux, magnus*) dux — *Nagy herceg*
 Princeps. — *Nagy Vr*
 Prorex — *Király kepe*
 Regulus — *Kis Király*
 Subregulus — *Gubernator*
 Dina-tes — *Földes Vr*
 Capitaneus — *Kapitány*
 Comes palatinus — *Nador Ispan*
 Comes prouincialis — *Vajda*
 129. Comes — *Var megye Ispan*
 Centurio — *Szazados*
 Trierarchus — *Gallian hadakozo hadnagy*
 Decurio — *Tizedes.*
 Eparchus — *Tiszt tarto*
 Tricesimator — *Harmiczados*
 Teloniator — *Vamos*
 Agoranomos — *Vasar biro*
 Castellanus — *Porkolab*

DIVERSARVM CONDITIONVM
 seu graduum vitae humanae appellationes.

Nobilis — *Nemes*
 Ignobilis — *Nemtelen, paraszt*
 Dives — *Gazdag*
 Pauper — *Szegeny*
 Miser — *Nyaualias*
 Fortunatus — *Io szerenczies*
 Felix — *Boldog*
 Honoratus — *Tisztességbeli*
 Dominus — *Vr*
 Seruus, Famulus — *Szolga*
 Libertus — *Szabados*
 Mancipium, Manceps — *Rab*
 Lictor. — *Varos szolgálja, poroszlo*

Carnifex, Tortor — *Hoher*
 130. Praeco, Stentor — *Kialto*
 Actor — *Föl pörös*
 Reus — *Al pörös*
 Arrestare — *Valakit meg tartani*
 Arrestatus — *Olyéber kit meg tartnak*
 Patronus — *Oltalmazó*
 Tutor — *Aruaknak gond viselője*
 Pupillus — *Arua.*
 Subditus — *Iobbagy*
 Colonus — *Lakos ember*
 Inquilinus — *Sellyer*
 Miles — *Vitez*
 Scholasticus, Studiosus — *Tanuló deak*
 Sacerdos. — *Pap*
 Celebs — *Magának elő ember*
 Magister — *Mester*
 Discipulus — *Tanítvány*
 Athleta — *Bainak*
 Populus — *Kösseg*
 Artifex — *Mester ember*
 Coniux — *Hazas ember*
 Ancilla — *Szolgalo leány*
 Aeger, infirmus — *Beteg*
 Valetudinarius — *Beteges*
 Sanus — *Egészes*
 Piger — *Röst*
 131. Solers — *Gyors*
 Industrius — *Sóreny*
 Laboriosus — *Munkas*
 Adulator — *Ilizelkódó*
 Abstemijs — *Bor nem iszsa*
 Balbuciens — *Akadozo szauuo*
 Crecus — *Vak*
 Ex creato, cui eruti sunt oculi — *Kinek szemet ki toltak*
 Excoriatus — *Meg niuzot*
 Castratus, Eunuchus, Spado, — *Herelt éber*
 Citharecedus — *Hegedős*
 Claudus — *Santa*
 Formosus — *Szep termetű*
 Deformis — *Rut termetű*
 Doctus, eruditus — *Tudos, bölcz, iol tanult*

*) Sajtóhiba magnus h.

Indoctus, Iners — *Tudatlan.*
 Fatuus — *Bolond*
 Exul — *Szamkiuettetet*
 Lippus — *Czipas szemó*
 Luseus — *Sandal*
 Mango — *Rab arulással való ke-
 reskedő*
 Prædator — *Toluay.*
 Obliviosus — *Feledéken*
 Robustus — *Eró*
 Inermis, Imbecillis — *Erőtlen*
132. A scopis — *Haaz sópró*

ARTIFICIORVM DVIERSORVM*)
 appellationes item Mechanicorum
 nomina.

Architectus, Faber lignarius, —
Acz

Faber generale nomen, pro eo qui
 duriori labore corporis aliquod ar-
 tificium exercet, vt sunt:

Faber ferrarius, — *Kouacz*
 Faber materiariq — *Szeke g tarto,*
Bodnar
 Faber carpentarius, — *Kerek, vagy,*
hintó szeke czináló
 Carpentum enim, est genus vehi-
 culi, — *Hintó szeke*
 Faber planstrarius — *Koczi czináló*
 Essedarius — *Idem*
 Faber serarius — *Lakat g tarto*
 Faber cultrarius, cultrifex — *Kees*
czináló
 Faber aurarius, Aurifex — *Eótuós*
 Chrysopæus — *Idem*
 Faber bractearius — *Leuegó czi-
 náló*
 Faber stannarius, — *On kanna*
g tarto
 Faber laminarius — *Reez vaí,*
pleh czináló

Lamina, est metalli eniusuis frustum
 in latitudinem ductum.

Faber fenestrarius — *Ablak czi-
 náló*

133. Faber monetarius — *Penz vero*

Faber ferramētariq — *Vas mies*

Faber arcuarius — *Íú g tarto*

Faber vitrearius — *üeg g tarto*

Faber murarius — *Kó fal rako*

Faber athenarius — *üst czináló*

Faber vascularius — *Edeny czináló*

Cæmentarius, calcarius, — *Meesz*
egető

Statuarius, Sculptor — *Kep farago*

Sartor — *Szabo*

Pellio — *Szúcz*

Sutor, calcearius — *Varga*

Sutor veteramentarius, — *Foldozo*
varga

Cerdo, vilis homo, lucrum sectans,
 qui artes illiberales exercet: *χέρ-
 ὄος* enim lucrū significat, vulgo
 tamen dicitur, — *Timar*

Tonsor, Barbitonsor — *Barbely*

Chirurgus — *Seb g yogito*

Textor — *Takacz*

Cocus — *Szakacz*

Pictor — *Kep író*

Pistor — *Sútó*

Latomus — *Kó mies*

Sculptor — *Kó farago*

Sculptor — *Idem*

134. Lapidida — *Kó vago*

Lapidarii — *Kó baniaszok*

Laterarius — *Tegla vető*

Figulus — *Fazakas*

Tornator, tornarius — *Esztergaros*

Vietor — *Pinter, Kadar**)*

Vietum, Circulus. — *Abronz*

Fullo — *Cziapo, vagy poszto festő*

Fidelia — *Cziapo ideg.*

Lauio, lanus — *Meszaros*

Venator — *Vadasz*

Acupictor — *Hím varro*

Phrygio — *Aranias ruha szóúó*

Barbaricarius — *Idem*

Agazo — *Louasz*

Aliptis — *Kenő fenő aszszony*

*) Sajtóhiba *Diversorum* h.

**) Egykorú bejegyzés: *Bodnar.*

- Aluta — *Vékony bőr, írha vaj zemes*
 Alutarius — *Vékony bőr gyarto*
 Solearius — *Solia czinalo*
 Crepidarius — *Kapta czinalo*
 Veteramentarius — *Foldozo varga*
 Ocrearius — *Szekernie czinalo*
 Coriarius, ligularius — *Szi gyarto*
 Marsuparius — *Tarsoly gyarto*
 Crumenarius, bursarius, locularius — *Erszeny gyarto*
135. Calceolarius — *Saru varro*
 Sarcinator — *Varrogato*
 Sarcinatrix — *Szabo aszszony*
 Interpolator, plicator — *Foldozo szabo*
 Panniculario. — *Poszto czinalo*
 Pannicida — *Poszto metű*
 Tatrix, Tatrixula — *Szónó aszszony*
 Lintearius — *Lepedő czinalo*
 Linteo — *Keszkenő szónó*
 Stropharius — *Keszkenő czinalo*
 Lanarius — *Gyapiu czinalo, vaj arulo, cziapo*
 Arcularius — *Szekreny vaj apro szelencze czinalo*
 Arcarius, mensarius — *Asztal gyarto*
 Reticularius — *Haalo czinalo*
 Piscator — *Halasz*
 Cetarius, Piscarius — *Hal aaros*
 Piscinarius — *Halas toual bano*
 Salsamentarius — *Szatocz*
 Numulario, argentarius, — *Penz valto*
 Auiceps, Auarius — *Madarasz*
 Aurarius — *Araniazo*
 Auriga — *Szeker vezető*
 Balneator — *Főrdős*
 Bractearius — *Gyógygy fűző*
136. Lanus, Lanio — *Mezaros*
 Creopola — *Hus arulo*
 Caupo, propola — *Complar*
 Carminator — *Szós czinalo*
 Carnicoctor — *Fetek főző*
- Currucarius, rhedarius, — *Koczis*
 Clitellarius — *Maalha hordozo*
 Coronarius — *Koszoru kőtő*
 Crocotarius — *Sargaul festő*
 Cupedinarius — *Draga eetek czinalo*
 Decupa Oenopola — *Czaplar, bor arulo*
 Dulciarius — *Mezes pogaczia czinalo*
 Fartor — *Kolbasz czinalo, töltő*
 Funambulus — *Kötelen iaro*
 Histrio — *Iatekos*
 Furnariq, calefactor — *Kemencze fűtő*
 Pistor, panifex, artopoeq — *Kenier sütő*
 Gemmarius. — *Draga kő arulo*
 Helciarius — *Halo kótél ronío*
 Lactarius — *Teies etek czinalo*
 Institor — *Szeel aros*)*
 Mercator — *Kalmar*
 Instita — *Szél*
 Limbolario, fimbrarius — *Ruha peremenek varrogatoia*
 Librariq, Bibliopola — *Könyű aaros*
137. Impressor, Calchographq, Typographq — *Nyomtató*
 Compactor — *Könyűkötő*
 Toreutica vel Toreuma, — *Isttergaros miű*
 Tornarius — *Isttergaros*
 Schœnopœus, Funarius, — *Kótél gyarto*
 Restio — *Idem*
 Politor, Machœropœus, — *Cziszar*
 Politor armorum — *Fegyuer tiszteto*
 Calcarius — *Sarkantiu czinalo*
 Dorixous vel Durixous — *Puis gyarto, Kopia festő*
 Clypeator — *Idem*
 Fusor — *Öntő*
 Fusor æramentarius — *Harang öntő*

*) Jelentése a. m. valaminek a szélén, tehát a vásárnak a szélén árló. Ma *szibárus*.

- Fusor tormentarius — *Pattantiu óntó*
 Fusor pocularius — *Pohar óntó, vagy, Kanna gyarto*
 Tector — *Fődel czinalo*
 Carbonarius — *Szen egetó*
 Sulphur — *Keen kó*
 Sulphurarius — *Ken kó czinalo*
 Naphta — *Puska por*
 Naphtarius — *Por tóró*
 Porcarius, Suarius, Subuleo, — *Diszno pasztor*
 Portitor — *Reuesz*
 138. Promus, penuarius — *Taar haazzal biro*
 Putearius — *Kut aaso*
 Proxeneta — *Kózbé iaro, aru szórzó, inter kafar*
 Mantissa — *Veszót marhanak ne-zóie*
 Auctionarius — *Kotya veties*
 Auctio — *Kotya vetie*
 Thermularius — *Gőz fordó czinalo*
 Reticularius — *Fűkótó czinalo*
 Vnguentarius, Apothecarius, — *Patikaros*
 Margaritarius — *Draga gyóngy czinalo*
 Metallicus — *Baaniasz*
 Mulio — *őszuerrel bano*
 Nauclerus — *Haios Mester*
 Nouacularius — *Borotua kőszórús, vaj niirő ollo kőszóruló*
 Rasor — *Nyró*
 Obstetrix — *Baba, kódók meczó*
 Olitor — *Parei főző vaj, kerteez*
 Hortulanus — *Kerteez.*
 Organarius — *Orgona czinalo*
 Polymitaris — *Him varro*
 Placentarius — *Beles sütő*
 Armentarius — *Menes haito*
 Pegasarius, cursores vulgo vocantur — *Postha*
 139. Veredarius — *Idem*
 Stratarius — *Pokrocz czinalo*
 Stratum — *pokrocz*
 Ephippiari9, Ephippiopœus — *Nyereg gyarto*
 Sellarius — *Idem*
 Chartarius — *Karttya vaj papiros czinalo*
 Ephippium, Sella, — *Nierég.*
 Membranarius — *Lantorna czinalo*
 Pharmacopola — *Ires ruha czinalo*
 Aromatarius — *Draga kenet czinalu*)*
 Aromatopola, Myropola, — *Kenet aarulo*
 Librari9 à libra dict9 — *Font óntó, czinalo*
 Numulari9, trapezita — *Penz ralto*
 Colybista. — *Idem*
 Vespillo — *Seer aaso*
 Propola — *Kafar*
 Zonarius — *Eőu czinalo*
 Cereuisiarius — *Sór aaros*
 Coctor ceruisie — *Sór főző, neuelő*
 Olearius — *Olay aaros, vagy, olay veró*
 Olearius qui oleum facit, vel qui vendit.
 Acetarius — *Eczet czinalo*
 popina — *Vaaros konyhaia*
 Apiarius — *Mehekkal bano*
 140. Cellarius, Pincerna — *Kulczar*
 Abacus — *Szam retó tabla*
 Clibanus — *Katlan*
 Dolabra — *Gyalu*
 Forceps — *Fogo*
 Forpex — *Borbely ollo*
 Forfex — *Metelő ollo*
 Coronarius — *Koszoru fűző*
 Teloniator — *Vaamos*
 Telonium — *Vaam*
 Alastor — *Ország latra*
 Baiulus qui vecturas onerum corpore suo portat, — *Az ki haatan terhet hordoz*
 Lusor — *Hasartos*
 Clauiger à clauus — *Kormanyos*

*) Talán inkább sajtóhiba, semmint nyelvjárási sajátság czinalo h.

Clauns — *Kormany*
 Clauis — *Kulcz*
 hinc clauiger — *Kulczar*
 Molitor, molëdinarius — *Molnar*
 Catellus. — *Garat*
 Agricola, Colonus. — *Szanto ember*
 Rustico, agrestis homo — *Paraszt ember*
 Pastor — *Legeltető pasztor*
 Opilio, vpilio — *Luhaaz*
 Bubulcus, Bubsequa — *Éókór pasztor*
 Caprarius, Aegonomus, — *Keczke pasztor*
 141. Agazo — *Louasz*
 Mulio — *Éőszuer őrző*
 Mango — *Rab, ragy, gyermek arulo*
 Fossor — *Arok aaso, ráj, kapas*
 Merges-itis, spicarum manipulus à mergendo dictus: Seruius, — *El fődőzöt kalasz*
 Villicus — *Maiorban lako*
 Particulones, cohæredes, qui partem patrimonii sumunt, — *órókós tars*
 Partiarius — *Reesz pay tars*
 Opifex — *Munkas ember*
 Tympanista — *Dobos*
 Tympanum — *Dob*
 Tubicen, Tubicinator — *Trombitas*
 Tuba — *Trombita*
 Tibicen, Fistulicen — *Sipos*
 Fistula — *Síp*
 Tibia — *Tetem sip*
 Cornicen — *Kürtös*
 Vter, vtris $\alpha\sigma\chi\omicron\sigma$ — *Tómló, ráj, tómló sip*
 Vtricularius — *Tómló sipos*
 Ascaules — *Tómló sipos*
 Lyra, lutina, chelys — *Lant*
 Lyricen, Lutinista — *Lantos*
 Citharista, Citharædo — *Hegedős*
 142. Cithara — *Higedő*)*
 Plectrum, — *Hegedő vonó, ragy az minel az lantot pengetik*

OFFICINAE ARTIFICVM.

Laniena, Macellum — *Meszar szek*
 Myropolium, pharmacopolium — *Putika*
 Textrina — *Takacz mihely*
 Tonstrina — *Borbely mihely*
 Sutrina — *Varga mihely*
 Vstrina — *Olvaszto haz*
 Sartrina — *Szabo mihely*
 Thermopolium — *à hol meleg etket arulnak*
 Arcularia — *Asztal giarto mihely*
 Argentaria — *penz valto haz*
 Argyrotheca — *penz tarto haaz, taar haaz*
 Argyrocopiū, monetaria — *penz verő haz*
 Aurificina. — *őtuós mihely*
 Apodyterium — *Vetkőző haz*
 Balneatoria — *Fördő haz*
 Capsaria — *Erszeni giarto miheli*
 Carpentaria, rotaria — *Kerek giarto mihely*
 Cauponaria — *Komplar haaz*
 143. Fullonaria — *Festő haz*
 Latomia — *Kő banya*
 Lanaria — *Cziapo haz*
 Fornax calcaria — *Meszkemencze*
 Bibliopolium — *Kóniú arulo haaz*
 Machæropolium — *őkszar haz*
 Molendinum — *Malom haz*
 Icthiopolium — *Hal vasar*
 Forum piscarium — *Idem*
 Forum suarium — *Diszno vasar*
 Forum boarium — *őkór vasar*
 Armamentarium, — *Aljú szerszam tarto haz*
 Casteria — *Haio szerszam tarto haz*
 Granarium, Penuarium — *Gabona tarto haz*
 Panarium — *Kenyer tarto haz*
 Penu, Penuarium — *Taar haaz*
 Artopolium — *Kenyer sító haz*
 Vestiarium — *Ruha tarto haz*

*) Talán csak sajtóhiba *hegedő* helyett.

Valetudinarium — *Betegék háza*
 Ptochodochium — *Ispitaly*
 Xenodochium, pandocheum —
Szállás fogado ház
 Diuersorium, taberna meritoria —
Vendég fogado ház
 Nosodochium — *Betegék ispitalya*

144.

CIBORVM VARIAE DIFFE-
RENTIAE.

Cibus — *Etek*
 Bellaria, Tragemata — *Gyümölcs*
etek
 Alimonia, alimentū — *Eledel*
 Carica — *Szaraz fige*
 Pappa est prima infantulorum vox,
 pappare enim est patrem com-
 pellare, et quicquid aliud viderit
 infans pappam vocat. — *Kis*
gyermek etke, uel pupa.
 Pulpa est caro sine ossibus et
 significat corpus voluptatibus de-
 ditum, quo animus deprimitur
 a coelestibus ad terrena.
 Pulpa, pulmamentum, — *Edes*
falat, peep
 Pulmentum piperatum, — *Borsos*
pep
 Cocetum sic dictum, quod ad ig-
 nem coquatur — *Czik mak*
 Conchis — *Főt bab*
 Merenda, Antecœnium — *Osonna*¹⁾
 Obsoniū, cibus qui in foro ven-
 ditur. — *Koczonna, főt etek.*
 Obsonator — *Saffar*
 Elixum — *Főt etek*
 Assum — *Sült*
 Epulæ, Dapes — *Köz etek*
 Frixatum — *Rantot*
 Tyrotaricum — *Turoos etek*
 145. Caro elixa — *Főt hus*
 Caro assa — *Sült hus*
 Caro frixa — *Rantot hus*

Caro iurulenta, iusculenta — *Le-*
ues hus
 Leucophagum — *Tik hus*
 Caro suilla, porcina — *Diszno hus*
 Caro aprugna, macerata — *Piri-*
tot, füstön szaraztot hus
 C Ferina — *Vad hus*
 C. Bouina — *Tehen hus*
 C. Vitulina — *Borju hus*
 C. Veruecina — *örü hus*
 C. Ouina — *Iuh hus*
 C. Agnina — *Barany hus*
 Anserina — *Lad hus*
 Armus ouillus — *Barany czemor*
 Omphacion — *Egres leu*
 Omphacismos — *Egres leuel valo*
föszes
 Lacticinia — *Teies etek*
 Alliatum — *Fog hagyma*
 Sinapium — *Mustaros*
 Cupedia — *Fris etek*
 Comessatio — *Vacziora utan valo*
lakas
 Ientaculum, prandiolū — *Főlós-*
tóköm
 146. Pastillus — *Gombóta*²⁾
 Lardum, laridum, taxea — *Sza-*
lonna
 Sectile. — *Diszno odal*
 Petaso, pedoso — *Diszno farci-*
kaia
 Perna — *Sodor*
 Succidia — *Ket fele hasitot hus*
 Farcimen, Tuceta — *Kolbasz*
 Lucanica, Botellus, Faliscus ven-
 ter — *Gómbóc*
 Tomaculum a τέμνο I. seco. —
Maio
 Apexabo — *Verós hurka*
 Isuium, Sanguiculus — *Idem*
 Silum — *Apro hurka*
 Abdomen — *Diszno siir*
 Pulpamentum — *Edes falat az*
disznoban
 Laridum rancidum — *Auas szo-*
*lonna*³⁾

¹⁾ 1597. évi kiadás: *Osonna, lerant.* Vö. MTsz. lóránt.

²⁾ 1597. évi kiadás: *Gomboda.* Vö. NyTz. *gombocz* alatt.

³⁾ Lehet, hogy nem sajtóhiba.

Sagnia — *Kóuerós etek*
 Laganum — *Laxa*¹⁾
 Carynion — *Dio olay*
 Cibus gelatus — *Hideg etek*
 Pisces cōglaceati, coagulati —
Hidegge tetetet halak
 Pifa. — *Kasa.*
 Ptisana — *Arpa kása*
 Salsamentum — *Sos hal*
 Gryphis — *Rak lab*
 Lac — *Tey*
 147. Coagulum — *Alut tey*
 Colustrum, colustra — *Sos tey*
 Serum — *Sauo*
 Caseus — *Sait*
 Caseolus — *Kis sait*
 Caseus bubulinus — *Tehen sait*
 Bubalinus — *Bial sait*
 Caseus ouillus — *Iuh sait*
 Caseus caprinus — *Keczke sait*
 Caseus vetus — *Oregi sait*²⁾
 Cassej recens pressj — *Vüonnü*
niomot sait
 Casej secundarius, — *Vy laj sait,*
raj az első teynek az sauoiabol
*czinalt sait*³⁾
 Caseus parmensis, rex caseorum,
 — *Purmasan*

PANES ET PLACENTAE

diuersi generis.

Panis artopyrus — *Tizta buza*
kenier
 Panis similaginej, similadites —
Semlie kenyer
 Panis furfaraceus — *Korpa kenyer*
 Panis azymus — *Kouasz neköl*
ralo
 Panis candidus — *Feier kenyer*
 Panis ater — *Fekete kenyer*
 Panis fumarius — *Kemőczeben*
*szült*⁴⁾ k.
 Ipyntes — *Kis kemenczebe szült*⁴⁾
kenyer.

148. p. Entyphæus, subcinericeus,
 — *Hamuban sült*
 p. Spodites, σποδιτης ἄρτος, - -
 Idem.
 p. Bipyrites, bis coctus, — *Ketszer*
sült
 p. Thalysius panis, Thargelus vel
 Sytarius, — *Vy buzabul sült ke-*
mer.
 p. Siligineus — *Ros kenier*
 p. Triticæus — *Buza kenier*
 p. Hordeaceus — *Arpa kenier*
 p. Militaris — *Vitezi kenier*
 p. Speuticius — *Hamar sült kenier*
 p. Nauticus — *Haioban ralo ken.*
 p. Cibarius, plebeus — *Köz kenier*
 Blema — *Szep feier kenier*
 Pelanus — *Laszt langbul czinalt*
keni :
 Spira, crusta, crustula — *Perecz*
 Massa. — *Tesztá*
 Libum — *Czipo*
 Marcius panis — *Marczapan*
 Crustulum — *Kis perecz*
 Striblitá, Torta — *Kalacz*
 Artolaganus — *Czórege*
 Polenta — *Lepený*
 Placenta — *Beles*
 Melliceus — *Mezes beles*
 Artocreus — *Hussal töltöt beles*
 149. Copta — *Maakkal sütöt beles*
 Tyrolaganü, Tyronites — *Türos*
beles
 Traganitis — *Serpenyőbē sült be :*
 Laganum — *Vekony beles*
 Crepis, Straptos — *Retes beles*
 Obelias — *Niarson sütöt beles*
 Ostracites — *Fódó kőzöt sült be :*
 Itrion — *Apro mezes beles*
 Libum, Azyma — *pogaczia*
 Bucca, buccella, bolus, offa, offella,
 — *Falat.*
 Bolemia — *Gombas beles*
 Canterium — *Beles sütő ház, raj*
szerszam.

1) Olv. *Laska.*2) Olv. *ó, régi.* Az 1593., 1597. évi kiadásban *o, regi (reghi) sait.*3) Az 1597. évi kiadásban kiegészítve e szóval: *sendicze.*4) Olv. *sült.*

VASORVM DIVERSI GENE-
ris appellationes.

Ahenum — *Vas fazek*
 Amphitelon — *Egiben iaro pohar*
 Amphora — *Ket fülű korso*
 Ampulla — *Ampolna*
 Anaglyphum — *Viragos miű*
 Anydrion — *Viz merő rocška*
 Aristophorum, — *Olly edeny ki-
ben a meszőre miueseknek etelt
visznek.*
 Abacus — *pohar szek*
 Alueus — *Tekenő*
 150. Brochus — *Szoros nyaku
korso*
 Cacabus, operculum — *Fódó*
 Cadus — *Kád*
 Calathus, cophinus, corbis, — *Ko-
sar*
 Canistrum, sitarchia — *Tarisznia*
 Caldarium — *Űst*
 Calix — *Pohar*
 Cantharus — *Kanna*
 Capsa — *Taska*
 Capsula — *Kis taska.*
 Carchesium — *Magas keskeni
kanna*
 Catinum, patina — *Etek hordo
fa tal*
 Chytra, olla, patella — *Fazek*
 Cataglyphum — *Iratos karaiu mi¹⁾*
 Cissymbium — *Borostian fabul
czinalt pohar*
 Calix vitreus — *Űveg pohar*
 Culigna vas potoriű — *Föld pohar*
 Cista, cistella — *Lada, ladaczka*
 Clepsydra, arenariű — *Folio ora*
 Cottabo peluis aenea — *Rez me-
dencze*
 Crater, patera — *őreg aranyas
kupa*
 Cumera — *Buzas kass*
 Cyathus — *Poharka*
 Cymba, cymbium — *Cziolnak*

Cibarium — *Kenyer sűtő teknő*
 151. Dolium, solium — *Főródó
kád*
 Fiocina²⁾ — *Sait rağ turo szarazto
kosar*
 Frixorium, sartago — *Serpenűő.*
 Gutturium — *Mosdo korso*
 Hydria, vrna — *Viz merő ródór*
 Lecythus — *Olaios korso*
 Lanx — *On taal*
 Labrum, Tepedariű — *Főródó
kaad*
 Lagna — *Pulaczk*
 Lebes — *Vas fazek*
 Loculus — *Erszeny*
 Malluiű, polubrű — *Mosdo me-
dencze*
 Mantica — *Taska, vagg, iszak*
 Matella, vel, matula — *Huddozo
edeny*
 Mortarium — *Mosar*
 Muletra, Pella — *Feűő edeny*
 Modius — *Negyed*
 Nasiterna — *Nagy szaiu korso*
 Obba — *Cziobotyo*
 Oxilaphum — *Eűeny a kibű ecze-
tet visznek az asztalra*
 Paropsis-idis — *Talaczka*
 Patera — *Nagy szeles pohar*
 Peluis — *Medencze*
 Pelluiű, vel, pellunia — *Laab
moso medűcze*
 Pixis — *Szelűncze*
 152.³⁾ Vreolus — *Kis pohar*

VEHICVLORVM DIVER-
sa genera.

Arcera, Epirhediű — *Ernyős sze-
ker*
 Basterna Biga — *Két Louu szeker*
 Birotum — *Két kerekű taliga*
 Burdo — *Egy embernek valo taliga*
 Cantherium — *Vasas kerekű sze-
ker*

¹⁾ *mi* = *miu*, azaz *mű*.

²⁾ Sajtóhiba *fiscina* h.

³⁾ A 152. lapon levő szavak helyesen a 154. előtti lap elé valók.

Carpentum, pilentum — *Kolya, auagy, Hinto szekér*
 Cisium — *Két kerekű szekér*
 Octophorum — *Nolcz kerekű szek¹⁾*
 Lectica — *Két az emberek hordoznak*
 Planstrum — *Nagy vaugasu, ráj ókór szekér*
 Sarracum, — *Fa, ráj, kú hordo szekér*
 Traha, Trahea, vehiculum, vehis, — *Szán*
 Triga, quadriga — *Harom vagy, negy Louu szekér*
 Hexaphorum — *Két hata²⁾ hordoznak*
 Currus, carruca, rheda, Esseda — *Kocsi*

CVRRVS CVM SVIS PARTIBVS.
 tibus.

253.³⁾ Vas vnguentarium — *Kennet tarto edény*
 Poculum — *Pohár*
 Pocillum — *Kis pohár*
 Poculū ansatum — *Fogatoson csinált pohár*
 Sagana — *Oly edény kiben valamit törnek*
 Salinum — *Soo tarto*
 Saccus — *Saak*
 Scaphium, scapha — *Deesa*
 Scyphus — *Cízeze*
 Sinum — *Tey tarto edény fizek*
 Sporta — *Kosar.*
 Sportula — *Kosaroczka*
 Serinium, Cista — *Szekreny*
 Trulla — *Kaponya*
 Trulleum — *Vaalu*
 Talarus — *Sajt nyomo edény*
 Theca stucellaria — *Taalus, taal tarto*

Theca cochlearia — *Kalaan tarto*
 Theca orbicularia — *Tanyer tarto*
 Tina — *Czióbór*
 Vrna — *Vódór*
 Vas vinarium — *Hordo, boros edény*
 Vitrum — *Üveg*
 Vreus, vas quo aqua in vrnam infunditur, vulgo dicitur: — *Fazakaczka, Bógre, cziúpor⁴⁾*

154.

CVRRVS CVM SVIS PARTIBVS.

Rota — *Kerek*
 Axis — *Tengely*
 Faginus axis — *Bik fabol csinált tégőly*
 Temo — *Rud.*
 Temo æreus — *Vasas rud*
 Canthus — *Kerek ras, ráj szing⁵⁾ ras*
 Modius modiolus — *Kereg aggy.*
 Radius, radiolus — *Kerek kúlu*
 Curvatura rotæ — *Kerek talp*
 Orbita — *Kerek vaugas*
 Exorbitare, — *Ki terni az kerek vaugasbol*
 Fibula rotaria — *Tengely szög*
 Polus — *Tengőly vege*
 Axungia — *Szeker tengelye kenő*

MACHINARVM QVARVNDAM

Bellicarum et tormentorum genera.

Aries, demolitor murium, — *Fal törő kos*
 Bombarda, — *Puttantyu, ráj, nagy algyu*
 Sclopettus — *Puska*
 Colubrina — *Taraczk*
 Cochlea — *Cziga*
 Pluteus — *Targy*

¹⁾ Értsd: *szekér*.

²⁾ 1593. kiadásban: *hatan*, 1597-iben: *hatom*.

³⁾ Ennek a lapnak helyesen a 151. után kellene jönnie; a többi kiadásban így is van. 253 sajtóhiba 153 h.

⁴⁾ Olv. *csupor*.

⁵⁾ Olv. *sing*.

Murex, Tribulus — *Vas sulyom*
Coestus — *Lanczos bott*

155. Phalarica — *Tűzes nyíl*
Pyroboli, sunt tela ignita ardentia, quæ cum flamma mittuntur ad tecta domuum incendenda, quæ etiam Malleoli dicuntur, — *Tűzes lapta*

Exosta, — *Nagy magas labakra allatot hid, körül a kú falt meg hagiak.*

Harpago, — *Horog kiuel az haaz fődelet le vonzak*

Onerare bombardam, vel, Sclopetum, — *Meg tölteni az puskat.*

Exonerare, ciaculari, explodere, — *Ki sútni*

Eruptionem facere — *Ki pattantani*

Seloppum dare — *Ki puffantani*

ARMORVM AD BELLVM PERTINENTIVM Nomina.

Ancyle — *Féel kezre valo kerek pais*

Scutum clypeus — *Pais*

Parma — *Féel ker¹⁾ pais*

Pelta — *Féel kerek pais*

Cætra — *Bűr pais*

Hinc, cætratus miles, — *Paisos vitez*

Vimbo, est media clypei pars eminentior, et pro scuto interdum accipitur.

Lorica — *panczel*

156. Galea, cassis — *Sisak*

Thorax — *Mely vas, fejűer derek*

Hasta — *Kopia*

Hasta pura — *Vasatlan kopia*

Sarissa, Spata — *Hosszu daarda*

Aclides — *Ki lóúó dàrda, kit ismet vizza ranthatnak*

Venabulum — *Széles vasu dàrda*

Veruina — *Nyars gerely*

Verutum — *Appro gerely*

Cobus, copis — *Vizza szögezöt kasza*

Framea — *Szablya, kard*

Gladius incuruus — *Görbe szablya*

Ensis — *Hógiós tör²⁾*

Dolon, sica — *Mordaly hógióstör²⁾*

Mucro — *Mezitelen tör*

Pugio — *Hangygar*

Claua — *Buzogany*

Sparum — *Furko*

Iaculum — *Haito szerzám*

Balista — *Számször iy*

Arcus — *Keez iy*

Amentum, Nervus arcus, — *Idegh*

Sagitta, telum, iaculum — *Nijl*

Catapulta — *Szigonyós³⁾ Nijl*

Phaleræ, ornatus equorum — *Lohoz tartozo ékesítő szerzám*

157. Capistrum — *Kótó feek*

Frænum — *Zabola*

Antilena — *Szűgyeló*

Postilena — *Far metringh*

Fimbria — *Boglar perem*

Sella — *Nyerög*

Stapes — *Kengyel*

Ἡραποκλία, vniuersitas armorum, seu vniuersa arma. Hoc enim nomine intelligitur, quicquid ad armandum in pugna militem pertinet. — *Hadi szórzám, hadi sok fejűer*

AD MILITIAM PERTINENTIA vocabula.

Exercitus, phalanx, turma — *Se-regh*

Tribunus militaris — *Hadnagy*

Miles — *Vitez*

Tyro — *Vy vitez*

Centurio — *Szazados*

Legatus — *Király, vagy nagy vr kóuete*

Hastatus miles — *Kopias vitez*

¹⁾ Sajtóhíba kez h.; az 1597. évi kiadásban: *fel kez pais*.

²⁾ Olv. *hógyós tör*.

³⁾ Olv. *Szigonyos*.

Duriclytus — *Io kopias vitez*
 Miriarchus — *Tizezór embórel biro*
 Chiliarhus — *Ezór embórel biro*

158. Antesignanus — *Az sereg
 elót iaro vitez*

Ferentarius, — *Könyű szorszamu¹⁾
 vitez*

Sagittarius — *Niilas vitez*

Petaurista — *Dardan vgro Haydu*

Funditor, fundibularius, — *Pu-
 rittyas vitez*

Balistarius — *Szemszer²⁾ iias vitez*

Legio, — *Hat ezór emberbül allo
 szereg³⁾*

Cohors — *Sereg*

Auxiliarius, — *Mus helyrül fogadot
 vitez*

Signifer, vexillifer — *Zazlo tarto*

Tesserarius — *Iel ozto*

Metator castris — *Tabor hely iaro*

Vexillatio, ala equitū, — *Egy
 zaszlo allya nep*

Mensores, — *Sator oztok az Tá-
 borban*

Miles torquatus, auratus, — *Szen-
 tölt vitez*

Primipilus, — *Negy szaz emberrel
 biro*

Nanarchus, — *Egy Gallyauat, vaj
 egy haio beli neppel biro*

Classarius — *Gallyan hadakozo.*

Exauctoratus miles — *El bocziat-
 tatot Katona ki immar az szol-
 gulatot meg vnta*

Miles gregarius — *Köz Katona*

Miles triarius — *Valogatot vitez*

Accersiti, apparitores, — *Inasok,
 Apordok⁴⁾*

Lixa, Equiso, — *Louasz*

Duriphoros vel doriphoros, —
Dárda hordozo vitez

159. Claniger — *Buzgany hor-
 dozo vitez*

Velites⁵⁾ — *Elöl iarok.*

Cataphracto, — *Merő fejquerbē⁶⁾
 öltözöt vitez*

Scutigerulo — *Az ki vta vtan
 paist hordoz*

Doridoce vel δοριδοκία, id est, repo-
 sitorium hastarum Armētarium, lo-
 cus quo variae armorum species se-
 ponuntur. Thrasimachus, id est,
 Audax in pugna, Sic: Amphimachus,
 id est, qui cominus pugnat in præ-
 lio, sunt nomina apta militum.

POENARVM ET SVPPPLICIO-
 rum dinersa⁷⁾ genera.

Patibulum — *Akaztofa*

Caluaria — *Koppazto hely*

Crurifragium — *Kerekben töres*

Exilium — *Szankiuetes*

Fustuarium — *Pulczauat valo ve-
 res*

Suspendium, strangulatio — *Él
 akasztas*

Catasta, cippus — *Keezi kaloda*

Pedica, a pes — *Lalmak valo
 kaloda*

Numella lignæ machinæ genus est,
 in quam pedes et collum immittun-
 tur.

Compes, edis — *Beeko*

Manica — *Czinczer, belincz⁷⁾*

Scalæ gemoniæ — *Pölönger⁸⁾*

Culeus, — *Suak. kiben az kurua-
 kat ki horgyak es az vtan az viz-
 ben vetik.*

160. Coclea torquere — *Czigazni*

Ex coriare δερειν — *Megniuzni*

¹⁾ Olv. szörszámú.

²⁾ Sajtóhiba számszer h.

³⁾ Olv. sereg.

⁴⁾ Sajtóhiba Apródok h.

⁵⁾ Sajtóhiba Velites h.

⁶⁾ Sajtóhiba dinersa h.

⁷⁾ Olv. csincsér, béincs (= bilincs).

⁸⁾ Vö. NySz. pelenyér.

Vulco impingere — *Horogban vetni*
 Hamo impactus — *Horogban vet-*
tetöt
 Decollatio, Iugulatio, capitis plec-
 tio, — *Fő vetel*
 Subiicere quæstioni b9 — *Kenozni,*
vallatni
 Torquere. — *Idem.*

MORBORVM DIVERSORVM
 appellationes.

Morbus — *Betegség, nyaualya*
 Albugo — *Szómón való halyog*
 Alopecia — *Haynak el koppadása*
 Albus, vitilago — *Szeplő*
 Amaurosis, Amblyopia — *Szóm-*
nek homályossága
 Amphimerinon, Ephemerina —
Minden napi hideg leles
 Angina, Synanche — *Torog¹⁾ gyk*
 Anorexia — *Etelnek meg vnasa*
ἀνορέξια, morbus, quum omnia
 respuit stomacho inappetentia,
 quæ nauseam comitari solet. —
Gyomor hely Emelyedes.
 Apoplexia — *Gutta útes*
 Hemiplagia, — *Fel Gutta, eggik*
oldalának el szaradása
161. Apoptosis, diabrosis, — *Az*
szómolldóknak rizketese, es szóre-
nek el hullása.
 Apostema — *Kelès, keleuény, me*
rig²⁾ erezkódes
 Apoplecticus — *Egézlen meg sza-*
rat à Gutta útes miat
 Syderatus, Attonitus, — *Idē.*
 Aphthæ, — *A zaidában az inen való*
kelesek
 Arquatus morbus, vel regius, —
Oly betegség kiben az Sár víz
egyeb testetis el fojja.³⁾
 Arthritis,⁴⁾ podagra — *Láb kőzuény*

Atrophia — *Az testnek el jönnyá*
dasa
 Arthretica — *Testnek mindón re-*
szenek fájdalma
 Articularis morbus — *Idem.*
 Astma, — *Lehellesnek nehez volta*
 Algiosus, qui algore et rigore in-
 festatur.
 Batrachus — *A gyermeknek nyelue*
alut való keles
 Branchus — *Be rekeztő nattha*
 Bulemia — *Termezet ellen való*
eseg⁵⁾
 Cachexia — *Az egez testnek nya-*
ualyaia
 Calculus, Lithiasis — *Kú bantas*
 Catarrhus — *Naatha*
 Carcinoma, cancer — *Farkas seb,*
raj Fene
 Carbunculus, Anthrax — *Dagadas,*
raj Franczn⁶⁾
 Carbunculosus — *Francus*
162. Cephalæa — *Fő fajás*
 Columella, chion — *Nyelu cziap*
 Cicatrix — *Seeb hely*
 Chiragra — *Az kéznek kőzuénye*
 Coeliacus — *Has fajó ember*
 Comitialis, morbus caducus, —
Korsag
 Condiloma — *Az alfelben való súl*
 Cophosis, surditas, — *Siketseg, raj,*
Nemasag
 Chordapsus, Iliacus morbus —
Has fajás
 Crithe, vel Hordeolum — *Az szó-*
món termót árpa
 Carphologia, collectio festucarū
 recenset Galeno inter signa phre-
 neseos à *καρφολογειν* floccos le-
 gere, et quisquilias in veste hæ-
 rētes purgare, à nomine τὸ *καρ-*
φος, i, e, festuca, stipula, surculus,
 pluma. — *Mikor az meg halo*

¹⁾ Értsd: torok.

²⁾ Vö. NySz. *mirigy.*

³⁾ Olv. *elfojja.*

⁴⁾ Sajtóhiba *Arthritis* h

⁵⁾ Értsd: *éhség.*

⁶⁾ Sajtóhiba *Franczu* h.

*ember czipdesi az ruhát, es tiz-
togattya mint ha szemetes volna,
ki iegye bizonygal, ielön valo ha-
lala oraiának.*

Catalysis dissolutio, interitus —
Embernek Lólketül meg valasa.

Item diuersorium, mansio, unde
*καταλυτης hospes qui diuersatur,
et hospitio excipitur à Καταλύω,
id est, hospitor.*

Cardiacus morbus — *Szű faida-
lom*

Cœliolysis aluius morbus, nimius
fluxus alui, — *Erótlenség.*

163. Dysuria, quando vrina dif-
ficulter, ægre et cum cruciatu
eiicitur, satis tamen copiosa. —
*Mikor ember vizelik, de nagy
keenal.*

Ischuria, quando vrina non potest
eiici, sed supprimitur, et retine-
tur. — *Mikor nem lehet az vize-
les.*

Stranguria, quando orificium ve-
sicæ obstruitur vel constringitur
crasso humore, propter quod
vrina cum violentia et tantum
guttatum exprimitur, — *Mikor
ember nagy kennal es czióppón-
kent vizelik.*

Diarrhoea, fluxus, fluentum, me-
tus: Item Medicis copiosus alui
sine inflammatione exulceratio-
neque fluor, pro fluuium ventris,
alui resolutio, aluius liquida. —
*Mikor az embernek hasat el
czyapiu valami es igón megjön
túle.*

Dysenteria, tormen — *Veer has*
Dysentericus — *Has faio, vaj
beel faio*

Dispnoea — *Lelekzetnek nehez volta*
Destillatio — *Nútha.*

Elephantiasis — *Franczu*

Enterocœle — *Tókósseg*

Ephialtes — *Egyel valo meg nyo-
mas*

Epiphora, — *Szómnek gyakran
kómyueze*

Excreare — *Kóhógni*

164. Epiphoreticus, ἡγροτικός¹⁾ τῶν
ὀφθαλμῶν, — *Kómyuezó szómái-*

Emphysematicus — *Meg puffadot*

Enterocœlicus — *Tókós*

Epidemia, — *Mindón dógleletős
nyaualia*

Extasis, latine stupor — *Eznek
eltauozasa*

Extaticus, attonitus, stupidus, —
Eszelós

Epilesia, morbus comitialis, Hercu-
leus morbus.

Sacer morbus — *Korsag*

Epilepticus — *Korsagos*

Epilepsia autem dicitur à Græco
ἐπιλαμβάνω, id est, capio. Nam in
hoc morbo capiuntur et vincuntur
sensus, adeo vt à mortuis nihil
absint.

Comitialis nominatur à comitiis,
quia comitia dirimebat, si quis eo
fuisset in campo correptus.

Herculeus vocatur ab Hercule, qui
huic morbo traditur fuisse obnoxius.
Sacer morbus appellatur, quod ce-
rebrum sanctissimam nostri portio-
nem, quoddamque mentis veluti
sacellum, peculiariter infestot.

Febris — *Hiedeg²⁾ leles*

Febris Ephemerina, — *Mindón
napi hideg leles*

Febris continua — *Szúntelē valo
hideg leles*

Febris tertiana — *Harmad napi
hideg³⁾*

Quartana — *Negyed napi*

Ficus, Marisca, fungus — *Súly*

165. Furfures capitis — *Főnek
korpas volta*

Gangræna vel phagedæna, — *Fene*

¹⁾ Helyesen: ἡγρότης; a többi kiadásban így van.

²⁾ Sajtóhiba *Hiedeg* h.

³⁾ Értsd: *lelés*.

Glaucoma -- *Feier halyogh*

Glaucomatus -- *Halyogos szómú*

Grauedo -- *Fűnek aion hozo kor-saga*

Grauedinosus -- *Nehez feű*

Gangraena -- *Vad hus, ráj Fene*

Gonorrhœa -- *Agyekben valo betegség*

Vitium membrorum genitalium cum cuiquâ præter voluntatem sperma effluit.

Gallicus morbus -- *Franczu*

Hæmorrhœis -- *Veer has folyas*

Hydrocephale, vel hydrocephalus,

-- *Az Fűnek megdagadása*

Hydropisis vel Hydrops, -- *Sár viz betegsej, viz korsag. Huius tres species.*

Ascites ab *ἄσχος* id est vter, -- *Tómló*, cum tantum venter est repletus aquea humiditate copiosa, ita, vt præbeat similitudinem vtris impleti, -- *Mikor az has, az Sár viz miat egy meg fualkodik mint egy meg töltöt tomló.*

Tympanites à tympano instrumento Musico, cum corpus spiritu magis, quam aqua distenditur, pulsatione reddit sonum

166. tympani, -- *Mikor Saar viznek miatta az test meg fualkodik mint az Dob, egy, hogy mikor pattantyak, mintha pengene.*

Aqua intercus, alias Leucophlegmatia, cum solidæ corporis partes in aquam resolvuntur, adeo, vt corpus pallidū reddatur, et cadaveri simile, -- *Mikor az saar viz azegeez testet meg futtya es meg poffasztja.*

Hydropicus, qui illo morbo vexatur, -- *Viz korsagos, Beel poklos.*

Hemiplexia, -- *Feel gutta ütes, az az, eggik oldalanak meg halasa.*

Hepaticus, hepaticus, Iecorosus, -- *May faio*

Hepaticus dicitur etiam, -- *Ioha faio.*

Huleg inguinariū. -- *Szómermós testön valo fekelj*

Hulcus, eris -- *Fekely, keles.*

Hulcerosus -- *Fekelyös*

Hemicrania -- *Fűnek eggik reze-nek fajdalma*

Hernia, -- *Zómórē testnek el da-gadása, ráj tőkössej*

Herniosus -- *Tőkös.*

Hydrophobia, morbus est, qui morsu à canibus laborant et aquam vitant, -- *Dühös betegség, mikor az embört az dühös eb meg maria, meg dühödik túle.*

Hydrophobus -- *Dühös ember*

167. Hæmaptysis, sanguinis sputio, -- *Vér pökös*

Hæmaptisicus -- *Veer pökő*

ήπιαλος Hepialus, aliorum qui febrem præcedit, -- *Fazekoskodás, minek előtte az hideg lölös embörre jár. Quod veteres πυροπύρετος, à πύρεω quod significat idē quod frigeo, et πῦρ ignis, quasi febrem subsequens nimius æstus, -- Gyuladozas hideg Lölös rtan.*

Iliosus -- *Agyeka faio*

Icterus, vel Ictericus morbo, -- *Az kinek saar vizmia föl fualkodik mindön teste.* Habet appellationem à nomine icteros. Et autē Icteros, anicula flauis coloris, quam latini Galgulum vocant, hæc quia solo aspectu id malum sanat, inde nomen habet. Idem morbus appellatur et Aurigo, à colore flauo, qualis est in Auro. Tertio nominatur, morbus re-gius, quia sit curandus cibo et potu delicato. Quarto vocatur morbus arquatus, vel arcuatus, ab arcu seu Iridis celestis similitudine, cuius flauum colorem refert.

Ischiadicus -- *Kinek czipóie faay*

Lūbago Lagonoponus -- *Agyek faias*

Lepra. -- *Pokol var*

Leprosus -- *Poklos*

168. Lyenteria — *Hasnak szer-
telen menése*

Lyentericus, cœliacus, Aluinus —
Has fáio

Lytotomus — *Kú metelő*

Lunaticus — *Fgyeli bolódoskodo*

Lippus — *Czipas*

Lippitudo — *Szómnek czipas volta*

Lethargus — *Föl sórkenthetetlen
áló.*

Lethargicus — *Nagy alhato*

Lichen, mentagra — *Rut fekete
szeplo*

λιθίασις. morbus calcularis in re-
nibus aut vesica, *Az kit kú bent.*

λειποφονχία*) defectio animi, exa-
minatio à λειπω linquo et φονχί
anima, — *Allekodus, midón em-
bernek minden ereie el fogy.*

Mania — *Bolondsag*

Mentagra — *Torok fájdaló, rág,
fekete szeplo*

Mëtagricus, Impetiginosus, — *Szep-
lós orczauru*

Narcosis, — *Hideg miat való gem-
bóródes*

Nausea, — *Étőknek meg rtalasa,
cziómór.*

Narce — *Keznek, auaiq, Labnak
sugorodasa*

Nephritis — *Vesenek fájdalma*

Nephriticus — *Vese fáio*

Ophthalmia — *Szóm faias*

169. Otalgia — *Fülnek czióm-
gese*

Ozæna — *Ornak meg varasodasa.*

Orthopnœa, — *Ki nehezen uerzón
lelegzetót*

Oscedo ab alijs oris fœtor, ab alijs
vitium dicitur quo quis sæpius co-
gitur oscitare.

Paralysis — *Az nyaknak el szaka-
dasa*

Parothides — *Az fül mellet való
keles*

Pernio, — *Labnak hideg miat való
ueuese*

Phrenesis, delirium, — *Hajmaz.*

Phthisis — *Azzu korsag*

Pleuritis — *Szúre való esees,
nylallas*

Podagra — *Labô való kózueny*

Polypus — *Azorraban való súl*

Psorophthalmia, — *Szómöldök viz-
ketese*

Phthiriasis, pedicularis morbo, —
*Oly betegség kibén az embert az
tetuek meg eszik.*

Pustula — *Pro var*

Pneumateusis — *Hasnak föl fual-
kodasa*

Pulmonarius — *Gyakran zugo éber*

Peripneumonius — *Teúdo daga-
dasa*

Pneumonia — *Idem*

Porrigo — *Teriedó var*

Porriginosus**) — *Szelessen terie-
det var*

Pruritus, prurigo, impetigo —
Viszketeg

170. Prurire — *Viszketni*

Phanaticus — *Iáderczes*

Pituïta, — *Natha miat futo rut-
sag takony.*

Phagedæna — *Fene*

Pestis — *Dóg halál*

παροξυσμός, irritatio, incitatio,
exacerbatio, acris disceptatio, ex-
candescencia prouocatio, extimu-
latio. Galenus pro infestatione,
acerbitate et inpetu sæuo febris
sæu accessione, — *Habbal vagy
hertelen ióúó betegség, vagy, hi-
deg leles.*

Papula, pustula, quæ salinæ ie-
iunæ defricatione corrigitur. —
Keleuen

Ramex, est genus herniæ, conti-
nens sub se species porocelam,
sarcocelum, cirsocelam, et bubo-
nocelam.

*) Helyesen: λειποφονχία.

**) Sajtóhiba Porriginosus h.

Porocela est, cum ex abscessu aliquo, circa scrotum seu testiculorum sacculum materia induruit. — *Mikor az embórnak az tók környeke meg dagad*

Sarcocela est, cum in ipso scroto seu testiculorum sacculo concreuit caro. Cirsocela¹⁾ cum venæ intumuerunt ex quibus testiculi dependent. Bubonocela, cum ipsi testiculi intumuerunt, et inflammatione dolorem afferunt: Hæ spe-

171. cies herniæ nomina sumserunt à græco *κίλη* tatinè cele seu hernia.

Ramex, Hernia — *Tökösseg*

Redinia est abscessus circa radices vnguiū, cum scilicet cutis extravngues se soluit, quia rediungere idem est, quod soluere, iuxta Festum. Cicero, pro Roscio Amerino scribit duplici u.

Reduina — *Köröm merög*

Scotoma, vertigo — *Főnek szédőlgése*

Spasmus — *Göröz*

Stranguria — *Vizeletnek nehez volta*

Syderatio — *Nyaknak szakadása*

Syderatus, attonitus — *Gutta ures*

Struma — *Gelyua*

Sternutamentum — *Pthruszógés*

Spaticus — *Kiben gomoz szellet vagyon*

Sacer ignis, ignis Persicus — *Szent Antal tüze*

Spleneticus, lienosus — *Lepe faio, ráj, raszt betegség*

Splenis tumor — *Raaszt*

Scabies — *Rüh, szenniedek*

Spasticus — *Kiben belső szakadás rajon*

Serofula, columnula — *Niel cziap²⁾*

172. Syntexis defectio animi — *Elmenek foggyatkozása*

Syntecticus, lypotymicus, lipopaychus, — *Az kinek mind elmeieiben s-lólkeben foggyatkozás vagyon.*

Sternutatio — *Pthruszentés*

Singultus — *Czioklas*

Screatus — *Kóhóges, ráj asytlas*

Serofa, apostema sub lingua.

Serofula propriè dicuntur indurati a lenes seu glandulæ,³⁾ in collo præcipue, in alis, et in inguinibus cõsistentes: ita dictæ à scrophis, seu suibus, qui peculiariter hoc morbo infestantur, Græci *χοιπάδες*, latini strumas appellant, — *Az nyakban agyekban, ráj holnal alat való merigieknek es golybisoknak meg kemenyödése ráj dagadása.*

σχέσις, Aristoteles scribit luminis extinctionem quæ per se fit *μάρανσις* vocari, quæ ab aliis *σχέσις*, — *Szemnek behunyása, ráj az szómnek világanak el fordulása mikor az ember meg akar halni.*

Tenasmus, propriè est crebra et inanis deijciendæ alui cupiditas, Cum inflammatione ac tumete sedis, musculosa et et⁴⁾ sanguinolenta quædam egerens.

Tollitur lacte asinino Plin. lib. 28. Cap. 14. Nascitur au-

173. tem hoc morbi genus, ex biliosis acribusque humoribus rectum intestinum mordentibus.

Tormina intestinorum — *Has ragas*

Tussis. — *Hurutas*

Tabes, Atrophia — *Testnek el fonnyadása*

Tabidus, Atrophus — *El fonnyat.*

Vomica — *Eues rar*

¹⁾ Helyesen *Cirsocela*.

²⁾ Olv. *nyelrcsap*.

³⁾ Sajtóhiba *glandulæ* h.

⁴⁾ Sajtóhibából kétszer.

Verminea, plurale — Minden testnek posgusa

Veternus — El felejtő betegség

Veternosus — Szédeltő

Vertiginosus — Szédeltő fejú

Vertigo, turbo, Scotoma, — Szédeltés¹⁾

Vari, vel, varioli — Apro fakedek az emberön

Vibex, est signum, quod relinquit scutica, dicta quod vi fiat. — Vtes auagy suytas helye

Verruca à verrendo dic tur, asperque in monte locus. Dicitur et incorpore humano tuberculum et caruncula dura et callosa sine pruritu, porrus vulgo dicta, nostra vero lingua, — Szómólczyó

Plinius. Ocyumum misto atramento lutorio, verrucas tollit.

Hinc verrucosum dicimus, quod verrucius est plenum inaequalesque et diuersas eminentes partes habet.

174. Xerophthalmia — Szómmnek riszketese

DIVERSIS MORBIS AFFECTORUM appellationes.

Apoplecticus — Gutta útót

Anriginosus, Ictericus, — Kinek az saar viz minden testet el futtya

Anorecticus — Ki az etelt nem kiuannya

Astmaticus — Ki nehezen veszen lelekzetet

Algiosus — Fázek on²⁾

Apostematicus — Fekedelies

Carbunculosus — Az kin fittient³⁾

Carcinomaticus — Kin farkas seb vagó

Chiragricus — Kinek kezét kószueny iaria

Calculosus — Az kit kő bant

Cardiacus — Kinek szüvere esik

Cœliacus — Has faio

Colicus — Kolikus

Comitialis — Korsagos

Disentericus — Kin ver has rajon

Elephanticus — Franczus

Emprosthotonus — Kinek a meliehez ragat az alla

Epiphoreticus — Kóniuező szemő

Emphysematicus — Meg puffadozot

Febriculosus, Febricitans — Hidedg lelő

175. Glaucomaticus — Haliagos szemő

Hydropicus — Sar vízzel tele

Hydrocephalus — Kinek feje meg dagadot

Leprosus — Beel poklos

Lientericus — Kinek a hasa igen megyen

Lagophthalmus — Nyul szemő

Lethargicus — Nagy alhato

Menagricus, Impetiginosus, — Zep-lós orczaui

Orthopnoicus — Nehez lehellető

Phreneticus — Hagymazban fekűő

Phthisicus — Aszszu korsagos

Pleuriticus — Kit az öklelet bant

Podagrosus — Kószuenyos

Pediculosus — Tetues

Pustulosus — Varas

Paralyticus, — Kinek mind laba keze el esik

Spleneticus — Kit raszt bant

Stomachicus — Gyomor faio

Stomaticus — Kinek az zaiia meg vezet vag, le főt⁴⁾

Stranguriosus — Nehezen vizellő

¹⁾ A. m. szédeltés; az 1597. évi kiadásban: Szédeltős.

²⁾ Olv. fázékony.

³⁾ Így az 1593., 1597., 1619., 1629. (Bécs), 1641. évi kiadásokban is. (vö. NySz. fittient szónál), valamint SZIKSZAI nyomán MOLNÁR ALBERT szótárában. Szerintem itt valami kimaradt, talán helyesen az kin fittient vagyon.

⁴⁾ Az 1593., 1597. kiadásban el főt.

Spastic9, Spasmatic9 — *Kít à
görcz bant*
Strumosus — *Goliuas*
Torminosus — *Has faio*
Verminosus — *Gelesztas*
Verrucosus — *Szómóleziós*
176. Xerophthalm9 — *Kinek
szeme vntalan riszket*

AD VALETVDINEM PER-
tinentia.

Valetudo — *Egesség*
Valetudinarius — *Beteges*
Medicus — *Oruos*
Phlebotomia — *Eer ragas*
Cucurbita ventosa — *Köppőly*
Chirurgus — *Eer rago borbely*
Pharmacopola — *Putikaros*
Pharmacum catharticum — *Pur-
gatio, tisztető ital*
Cataplasma — *Kótes*
Clyster — *Peczkendő, has tisztító
oruosság*
Balang, suppositoriū — *Cziap*
Emplastrum — *Flastrom, ragy, ir*
Collyrium — *Szem gyogito ir*
Catapotium — *El nyelő oruosság,
ragy, pilula*
Canterium — *Billeg sútó szerszam*
Frictio — *Törles*
Vomitus, reiectus, reiectio, — *Oka-
das*
Parsimonia — *Mertekletesseg*
177. Abstinencia, — *Elteltől való
meg tartoztatás*
Pastilli, Trochisci — *Pilulak.*
Pilula, Amuletum — *Nyakan*)*
függő ir

FECES ET EXCREMENTA DIVER-
sarum rerum.

Acus-eris — *Polyua*
Analecta — *Az eteknek hulladeka*

Amurca — *Olay tóportóie*
Apluda, — *à kólesnek ondoia, rag*
az tatarkanak polyuaia
Bolbiton — *Tehen ganey*
Floces — *Az szőlőnek tórkölle*
Fraces — *Az olay gyümölcsnek
sonkolia*
Furfur — *Korpa*
Grassum — *Az gyapiunak seny-
uedese*
Helcysma — *Ezústnek sonkolia*
Oiptoton — *Iuh ganey*
Magmata — *Az kenetnek sópróie*
Metys — *Az riasznak sonkolia*
Mucus, pituita — *Tukony*
Muscerda, Muscedra, muscele-
thron — *Eger ganey*
Ptasegmina digiti — *Kórómnek
el metelese*
Scoria, excremēta sunt omnium
metallorū — *Mind arannak,
ezústnek, onnak, vasnak sonkolia.*
178. Schidion, vel Schidia, — *Fa
ragó való forgacz hulladeka.*
Scobs, — *Furasnak es fúreszles-
nek hulladeka, ragy reszelesnek
pora*
Scirus — *Saitnaak à fergefe*
Sterquillinium — *Lo ganey*
Spyras, Spyrados — *Keczke szar*
Succerda — *Diszno szar*
Stercus, merda, excrementum, —
Ember ganey
Tartarum, Fex — *Bor sóprú*
Tomentum — *Poszto nierenedekie**)*
Stercus Asininum — *Szamar ga-
ney*

NAVIGIORVM DIVERSA GENERA

Nauis — *Haio*
Actuaria nauis — *Kónniú haio*
Phaselus — *Sayka*
Celox, Lembus — *Idem*
Catascopium — *Keemleni való haio*

*) Így az 1593. évi kiadásban is; az 1597. éviben *nyakon*.

**) Így az 1593. kiadásban; ellenben helyesen az 1597. éviben:
Poszto niredekje.

Corbita — *Kosáros öreg haio*
 Cymba, Linter, Scapha — *Cziol-
 nak*
 Hypago. — *Hidas, vaj, komp*
 Liburnica — *Naszad*
 Scapha, oria — *Halaszo cziolnak*
 Monoxylon — *Merő fabul csinált
 haio*
 Oneraria navis — *Terhes haio.*
 179. Pontones — *Eőszue cziat-
 lot haioik, kikkel az rizet által
 hidulliak*
 Schedia — *Eőszue cziatlot fabul
 csinált haioik*
 Rates — *Szalak¹⁾*
 Tirimis, Biremis — *Gallia*
 Sic quadrimis, iuxta crescentem
 remorum ordinem.

AD REM NAUTICAM SPE-
 ctantia vocabula.

Nauclerus, Nauta — *Haio mes-
 ter*
 Naulum — *Haio beer*
 Nauale — *Haio allas*
 Naumachia — *Vizen valo viadal*
 Naumachiarius miles — *Vizen
 hadakozo vitez*
 Anchora. — *Vas maczka.*
 Antenna, Malus — *Arbocz fa*
 Carbasus, um, velū — *Vitorla*
 Carina — *Az haionak dereka*
 Celeuma — *Az reueszeknek noya-
 tasok*
 Classis — *Nagy sereg haio*
 Helciaricus — *Haio kótel vonio*
 Rudens — *Haio kótel*
 Prora — *Haio orra*
 Puppis — *Haio fara*
 Proreta — *Ki az haio orrat igaz-
 gattyá*
 180. Puppita — *Kormanyos*

Clauus — *Kormany*
 Remus — *Euező*
 Remigium — *Idem*
 Contus, — *Cziaklia.*
 Harpago, — *vas horog mellyel az
 vizen valo viadalban két haio
 őzue kapczolnak*
 Transtrum — *Haio beli ülő deszka*
 Ratis — *Szaul*
 Vrinator — *Az ki vizen iol tud
 buni*
 Vadum — *Reh hely²⁾*
 Vadosa aqua — *Cziekely viz*
 Portus, locus vbi transuectant ho-
 mines per aquā vnde portitor.
 Remex — *Reuesz, vagy azki az
 haioi euezi*
 Portorium, ipsum præmium quod
 datur pro labore vectandi, —
Reuh penz³⁾
 Portorius est is qui exigit pecu-
 niam pro transuectandi labore so-
 lutam, — *Reh⁴⁾ ramos.*

DOMVS ET PARTIVM
 eius vocabula.

Domus — *Haz*
 Domuncula — *Kis haz*
 Domicilium — *Hoszszu ideiglen
 valo haz*
 Aedes, ium — *Haz.*
 181. Aedificium — *Alkotmany*
 Paries — *Fal*
 Paries latericius — *Teglakbul
 csinált fal*
 Paries marmoreo, — *Faragot kő-
 ből rakot fal*
 Paries crustatus — *Mazlot fal*
 Paries craticus — *Boronabul rot
 fal*
 Paries intergerinus, medianus, sep-
 tum — *Köz fal*
 Murus — *Kő kerites*

¹⁾ Vö. NySz. szál.

²⁾ Értsd réhely.

³⁾ Értsd récpénz.

⁴⁾ Értsd rév.

Paries cæmentitius — *Meszszel*
cziaopot fal
 Calx, cæmentum — *Mesz*
 Arena — *Főüeny*
 Albarium — *Fejéritet fal*
 Gypsum — *Maz*
 Tectorium — *Mazlaas*
 Aceratū lutum, paleatum — *Poly-*
uas sar
 Cœnum — *Sikeres sar*
 Tabulatum — *Deszka haz*
 Podium — *Erkely*
 Podium — *Erkelyke*
 Vestibulū, prothyron — *Tornacz*
 Ianua — *Aito*
 Ianitor. ostiarius — *Aiton allo*
 Ostium, Fores — *Ki nilo aito*
 Pseudothyra — *Al aito*
182. Antæ, arum, pluraliter tan-
 tum, ostiorum latera — *Atyo*)*
felfa
 Parastatæ — *Oldal fa, Idem.*
 Impago — *Bellet aito*
 Postis — *Az hatulso ragazto ki-*
ben az aito sarka iar
 Valuæ — *Ket fele nilo aito*
 Porta — *Kapu*
 Catarecta, vel pendula porta, —
Emeleziós kapu
 Cardo — *Aito sark.*
 Posticum — *Aito megí*
 Limen — *Kúszób*
 Superliminare — *Főlsó kúszób*
 Atlas vel telamon cariatides, —
Az főlsó kúszób közöt valo fara-
gas, auag váias
 Liminaris lapis — *Kúszóbnek*
valo kú
 Sera — *Lakat*
 Pessulus — *Aito kilincz, vağ, aito*
zár
 Vectis, repagulum — *Aito zavar,*
vağ, retez
 Claustum — *Nito zavar.*
 Obex — *Aito tamasz*
 Obex, repagulum, possulus, in eo-
 dem fere sunt significato

Atrium — *Pituar*
 Atrium — *Kis pitua*
 Clavis — *Kulez*
 Clavicula — *Kis kulez*
183. Columna — *Oszlop*
 Columna teres — *Kerekded oszlop*
 Columnæ striatæ — *Veesót oszlo-*
pok
 Striæ — *Az oszlopon valo reese-*
sók.
 Peristilium, — *Az oszlopnak feien*
valo faragas
 Epistylum — *Oszlopon valo ge-*
renda
 Spira, Basis — *Oszlop alat valo*
kú auag fa.
 Palatium, porticus — *Palota.*
 Tetrastylon — *Nég oszlopó allo*
palota
 Decastylon — *10. oszlopon allo*
palota
 Pignostylon — *Súrú oszlopu pa-*
lota
 Criptoporticus — *Föld alat valo*
palota
 Xistis — *Mulatozo haz*
 Apoditeriū, spoliatoriū — *Le ret-*
közó haz
 Tricliniū. — *Ebelló haz*
 Mensa segmentata — *Rakot asz-*
tal
 Mensa thessalea — *Idem*
 Vermiculata, variegata, — *Himes,*
festót asztal
 Bractea aurea, lamina — *Arany*
tabla
 Conclauæ. — *Reitek, auagy titok*
haz
 Orchestra — *Tanczolo haz.*
 Oporotheca — *Aszszu újmolcz*
tarto haz
 Penarium — *Tár ház.*
 Thiriotrophium, Roborarium, —
Íad kert
 Propugnaculum — *Bastyá*
 Gypæ subterraneæ cauernæ.
184. Cella, cellarium — *Pincze*

*) Sajtóhiba Aito h.

Thermopolium — *Főgethor haz*
 Thermopotæ — *Eget bor iók*
 Theriaca — *Török*

CVBICVLVM CVM SVIS
 partibus.

Cubiculum, Thalamus — *Háló,*
auagy, agias haz
 Camera, Testudo, fornix — *Bolt*
 Cubicularius — *Komornik*
 Lectus — *Agy*
 Sponda — *Nyoszolya*
 Lectica — *Kis nyoszolya*
 Fulcrum lecti, clinopodium. — *Az*
agy lába
 Lectistrator — *Agy rető*
 Periphoretes — *Az kit szeczelbő*
hordónak
 Hemicyclus — *Szeczel.*
 Culcitra — *Paplan*
 Matta — *Laagy duhna*
 Tomentum — *Az duhnanak az*
töltése
 Cernical — *Vankos, fenaly*
 Pulvinar, pulvinus — *Parna*
 Pulvillus — *Kis parnacska*
 Stragula, lum — *Pokroc*
 Syndon lecticaria — *Gyolcz lepedő*
185. Linteum — *Köz lepedő*
 Lodix — *Lasnak*
 Toralia — *Agy lepel*
 Gausape — *Guba*
 Tapes — *Szőnyeg*
 Belluatus tapes, — *Olly szőnyeg*
kin sok vadakat szótenek
 Fratilli — *Az szőnyegnek az rostya*
 Aulæum — *Karpit.*
 Attalica — *Atlac*
 Cortina — *Suporlat, draga karpit*
 Peristroma, peripetasmata, — *Föl*
vőt karpitok
 Conopœum — *Szőnyeg*) halo.*
 Pecten — *Fűső**)*
 Sudarium, Mantile — *Készkenő*
 Speculum — *Tükör*

Conspicillū, specillū, — *Okular*
papa szem
 Auriscalpium — *Fül vaio*
 Dentiscalpium — *Fog tisztító*
 Arca, arcula — *Lada*
 Arcula libraria — *Könyű tarto*
lada
 Capsa farinaria — *Liszt tarto jak*
 Loculus, locelli — *Penz tarto*
saczko
 Numus, pecunia — *Penz*
 Aes signatum — *Vert penz*
 Aureus numus — *Arany penz*
186. Symbella — *Péz merő ser-*
penyő
 Coticula — *Proba kő*
 Lucerna — *Szövetnek.*
 Lucerna pensilis — *Függő gyer-*
ttia tarto
 Matula, Lasanū, vrinariū — *Hud-*
dodo edeny
 Latrina — *Arniek szek*
 Cloaca, Forica — *Közönseges szaro*
szek
 Teges, Hibiscus — *Giekeny*
 Cesticillus — *Tekercz*
 Fauilla — *Gyerttya hamua*
 Flabellū, Muscaria — *Leggyező*

DE HABITIBVS MVLIERV.

Gynæcium, Gynæconitis — *Asz-*
szony nepek es leaniok haza
 Gynæconites, Gynæciq. i. effœmi-
 natus.
 Mundus muliebris, — *Aszszoni al-*
lat öltözeti
 Cerussa, Fucus, vnguentum quod-
 dam mulierum quo speciosiores
 videantur, quod à plerisque dam-
 natur, nostra lingua dicitur, —
Góróg feier
 Calamistrum — *Hai feniesítő*
 Redimiculum — *Hai fodorító*
szerszã
 Discerniculum — *Haibonto fesű*

*) Olv. *szűnyeg*.

**) Vö. NySz. *fűsű*.

Cinnus — *Hay fonate*¹⁾
 Lixiuum — *Lug*
187. Calantica — *Pattyolat*
 Margarita, vnio — *Gióngy*
 Baccæ — *Gióngy szemek*
 Monile baccatum — *Gyöngyel fű-*
zót arany lancz
 Calyptrum — *Fedel.*
 Calantica, Fascia — *Fattiol*
 Frontale — *Homlok ekesége*
 Psilothrum — *Simito kenet*
 Torques — *Arany lancz*
 Torques brachialis, armilla, —
Arany percz
 Lunula — *Islog*
 Annulus gemmatus — *Draga kőü-*
gyűrő
 Bombicina — *Seliem ruha*
 Spinter, fibula mulierum, — *Ka-*
pocz
 Semicincterium, ventræ — *Elő*
kötő
 Præcinctorium — *Idem*
 Perizoma, subligaculum — *Gattyá*
 Plagula — *Halos fő kötő*
 Vitta — *Fő kötő*
 Crepidula — *Saru*
 Colus — *Gusal, rokka*
 Fusum — *Orso*
 Pensum, Stamen — *Szós*
 Spödilus, verticulus — *Orso per-*
getű
 Pecten — *Gereben*
 Bambalium, Gossipion — *Selyem*
188. Sericum — *Idem*
 Quasillus — *Seliem tarto kosar*
 Calathus — *Szóz tarto kosar*
 Acus — *Tő*
 Foramen acus — *Tő fok*
 Digitale — *Gyűsző*
 Licia, orum — *Viszszallot fonal*
 Filum — *Fonal*
 Duplarium — *Czerna*
 Forfex, forficula — *Meteelő ollo*

Forpex forpicula — *Barbely*²⁾ *ollo*
 Forceps — *Kouacz foga*
 Pecten filarium — *Borda*
 Tibicen, liciatoriū — *Idem*
 Radius, girgillus — *Vetelő*
 Stamen — *Szűni való fonal*
 Subtegmen, Trama — *Beel fonal*
 Forago, Glomus — *Gombolyag*
 Cunabula, cunæ — *Bölcsyő*
 Crepundia crepitaculum — *Czyór-*
getyű
 Puppæ. — *Baab*
 Puppæ puer, puppa puella dicitur.
 Martialis, se puppam dicit Gellia,
 cum sit anus. Puppæ etiam est puellæ,
 simulacrum ex pāniculis et to-
 mento factum, quo puellæ lusitāt
 vulgo, *Baab*. Virgines autē nupturæ
 veneri suas puppas offerebant, spe-
 rantes se breui veros puppos, pup-
 pasque habituros.

189. Puerpera — *Gyermek szülő*
 Puerperium — *Gyermek szüles*
 Obstetrix — *Baaba*
 Nutrix — *Dayka*
 Ancilla — *Szolgaló leány*
 Famula, pedissequa — *Aszszony*
vtá iaro leány
 Pallium — *Palast.*
 Cesticillus — *Konty*
 Stola — *Hosszu haczoka*³⁾
 Purpureus limbus — *Barsony*
perem
 Instita — *Selyem szeel*
 Prætexta — *Bürsonnyal hanyot*
ruha
 Peplus et peplum, est Syndon
 pertenuis, propriè est vestis mu-
 lierum sicut *χίτων* virorum.
 Quidam vsurpant in Masculino
 genere, vt: Peplumque trahebant.
 Item peplum est mulieris palla
 quæ reliquis indumentis super
 induitur vulgo dicitur: — *Faatyol.*

¹⁾ Nézetem szerint sajtóhiba *hajfonaté*k helyett. Az 1593. és 1597. évi kiadásban *Hay fonas*.

²⁾ Az *a* nem vehető ki egész tisztán.

³⁾ Az 1597. évi kiadásban *hacsoka*.

Petia syndonis, patiolethi, — *Egy vegy*¹⁾ *gyolecz, vagy, Patyolat.*

Filum de colo ducitur in fusum, à fuso in alabrum (*motola*) vel traductorium, ab alabro in girgillum (*Gombolyto*) vel deuolutoriū, à girgillo in glomicellam (*à gom-*

190. *bolyagban*) à Glomicillo in panū *vetó karora*,²⁾ à pano in telam. Est etiam girgillus lignum mobile exquo funis in puteum cū situla demittitur ad hauriendum aquam in gyrum vertendo, dicitur, — *Cziga*

AD BIBLIOTHECAM PERTINENTIA.

Bibliotheca, libraria — *Könyu tarto haz-*

Bibliothecarius, — *Könyutarto haz-zal biro*

Bibliopola — *Könyu aros*

Foruli — *Könyu tarto polcz*

Liber, codex, volumen — *Könyu Codicillus, libellus, codiculo, — Kis könyu*

Collectaneorum libellus, — *Irt könyueczke*

Enchiridiō, — *Keszben viselő könyueczke*

Tabula cerata — *Viaszos tabla*

Pugilaris — *Iro tabla*

Pagina, Folium — *Leuel*

Margo — *Az leuelnek az szeli*

Pagella — *Kis leuel*

Vmbilicus — *Az könyuon valo boglar*

Librarius — *Könyu iro*

Notarius — *Iro deak*

Charta, papyrus — *Papiros*

Glabra papyrus — *Sima papiros*

191. Scabra papyrus — *Darabos papiros*

Charta bibula — *Folyo papiros*
Charta regia, — *Sasos, vaj, ree-gal papiros*³⁾

Augusta papyro, — *Draga rekony papiros*

Chatra libraria, — *Könyu nyomtato papi*

Charta emporetica, qua vtuntur mercatores ad obtegendas merces, — *Takaro papi.*

Charta candida — *Feier papiros*

Membrana, pergamena, — *Ilaartya*

Palimpsestus membrana iterū ab-rasa — *Iedző könyu*

Deletia et deletica — *Idem*

Opistographus, — *Egy felől írot papiros kinek kiül az hatara irnak*

Schedula, scheda — *Czedula*

Pugillares tabellæ — *Viasos tab-lak*

Graphium — *Vas veszzóuel kin irnak*

Stylus — *Reez penna*

Calamus — *Lud tolbul czinalt penna*

Graphiaria theca, Theca calama-ria, pennale, pennaria, — *Penna tarto hely*

Pluteus — *Az könyu dezkaia*

Atramentum librarium, — *Nyom-tatni valo tenta*

Fuligo — *Idem.*

Atramentarium, — *Kalamaris, tenta tarto*

Atramentū scriptoriū, — *Tenta kinel irnak*

192. Minium, miltus, rubrica, — *Vörös tenta*

Codex miniatus — *Sok fele ten-taual irt könyu*

Calchographus Typographus — *Könyu Nyomtato*

Autographum, chirographum — *Valakinek kesze irasa*

¹⁾ Olv. réj.

²⁾ Vö. MOLNÁR ALB. Dict.¹: «*Vetó karo*, az gombolyításba — Panus».

³⁾ Vö. NYSZ. *papiros*-nál. Azt hiszem, hogy *sasos* = sas vízjeggyel bíró papiros.

Liber idiographo — *ó maga kőszue¹⁾l irt könyu*

Grammatocyphon, — *Terden iro.*

Epistola, Epistoliū — *Masnak irot leuel*

Tabeiliarius, Grammatophorus — *Leuel hordozo, viúó*

Diploma, — *Feiedelem peczeti alat valo leuel*

Annulus signatori9, gemma signatoria.

Sigillum — *Peczet*

Dactilium, condalium, — *Peczetlő gyúriú mellyet ember ryaban visel*

Miniare — *Vóróssiteni*

Cera miniata — *Vórós viasz*

Cera viridis — *Szóld viasz*

Complicare literas — *Leuelet be kótni*

Signare literas — *Leuelet be póczetleni*

Resignare literas, — *Leuelet fel szakasztani*

Cancellare literas, idem ist²⁾ quod dispungere, delere, nam sicut ex transuerso ducuntur ligna in cancellis: Ita delen-

193. dis scripturis transuerso calamo ducuntur notæ lineæq; atramentariæ:

Syngraphum et pha — *Bizonsag leuel*

Scrinium, Chartophilacium, — *Szekreny kiben leuel al*

Literæ publicæ fidei — *Menedek leuel*

Litera — *Bótú*

Syllaba, — *Tób ószue szór kóztót bótú*

Dictio, verbum — *Ighe*

Vox — *Szoszat*

Dictiuncula, verbullum, — *Kis ighe*

Oratio — *Bú beszed*

Oratiuncula — *Róúidedónvalo beszed*

Opusculum — *Kis könyu.*

Scholion, latinæ est excerptū, id quod vulgo postilla dicitur.

Homilia, sermo — *Praedikallas*

Tomus à τέμνω seco, — *Ej resze az könyunek*

Volumen est integum³⁾ opus, — *Egesz könyu*

Dialogus, collocutio duorum aut plurium, — *Egyymas kószta valo beszélgetes.*

Colloquium -- Idem.

Fasti, libri in quibus totius anni descriptio continetur — *Vaaros könyue*

Apologeticus, liber in quo responsio et excusatio continentur, — *Mas könyure valo feleles*

194. Panegyricus, liber laudes continens, quæ in conuentu hominum recitatur.

Paræneticus, dicitur admonitorius, parænesis enim significat admonitionem, — *Valamire intó könyu*

Didascalico, qui doctrinam continet -- *Tanító könyu*

Protrepticus, instructiuus, exhortatiuus.

Poëma -- *Versel irt könyu*

Carmen — *Vers*

Historia — *Lót dolog*

Fábula — *Beszed*

Soluta oratio quæ prosa dicitur, vt est oratorū

Expositio, — *Meg magyaraszas*
Commentarius, um, — *Bó beszedel majjarazo könyu*

Pittacium, tabula dealbata, in qua nomina Iudicum selectorum describebantur. Dictū a nomine πῖττα vel πίσσα i, e, pix, vt sit pit-

¹⁾ Sajtóhiba *keszeuel* h.

²⁾ Sajtóhiba *est* h.

³⁾ Sajtóhiba *integrum* h.

tacium tabula fusili pice ad exarandum inducta, — *Gyantáros auagy fenyő viaszszal meg borított tábla*. Alias pycetacium: Lampridius in Alexandri vita perlegebat, cuncta pycetacia.

AD COENACVLVM PERTINENTIA.

195. Coenaculum, — *Ebélő vagy vaczorallo ház*
 Coenatio, Diæta — *Vaczyoralas*
 Fenestra — *Ablak*
 Fenestra vitrea — *Üveg ablak*
 Fenestra craterata, cancellata, — *Rostelyos ablak*
 Fenestra tabulata — *Deszkas ablak*
 Laquearium — *Föl háznak az pallása*
 Candelabrū pensile, — *Függő gyertya tartó*
 Lychnus pensilis — *Függő meecz*
 Ellychnium — *Az meecznek beli, ráj, gyertya beel*
 Emunctorium — *Gyertya hamua reuó*
 Fauilla — *Gyertya hamua*
 Abax, Abacus — *Pohar szeek*
 Mallunium, peluis — *Medencze*
 Gutturniū aquarium, — *Czyorgo medencze*
 Candela sebacea — *Faggyu gyertya*
 Candela cerea — *Viász gyertya*
 Laterna — *Szaru lampas*
 Laterna vesicaria — *Tehen bellel borított lampas*
 Laterna papyracea, — *Papirossal birot¹⁾ lápas*
 Lampas, dis, à λαμπω, i, e, luceo.
 Calix — *Pohar*
 Calix vitreus — *Üveg pohar*
196. Poculum, Cyathus, vas potorium — *Innya való pohar*

Calix gemmat⁹, — *Draga kővel rakat²⁾ pohar*
 Poculum fictile, — *Föld pohar, Czyupor*
 Poculum cristallinum, — *Cristaly pohar*
 Cyphus — *Czyesze*
 Poculum ancisum, celatum — *Faragot miuel csinált pohar*
 Poculum ansatum — *Füles pohar*
 Απύρατον latine Baucalis — *Ital hidegítő ieges deesa*
 Vrcus fictilis — *Bógre*
 Patera, cratera, Crater, — *Arany kupa*
 Mensa — *Asztal*
 Ientaculum — *Fölöstökóm*
 Prandium — *Ebeed*
 Merenda, antecœniū, — *Osonna*
 Cœna — *Vaczyora*
 Domicœnium³⁾ — *Othon való vaczyorallas*
 Comessatio, — *Ídó kőszben való szaballs*
 Cœnipeta, parasitus — *Vaczyora lesó*
 Mensa abiegna — *Fenyő asztal*
 Mensa cupressina — *Cipros jabol csinált asztal*
 Mēsa segmētata, tessellata, vermiculata — *Rakot asztal*
197. Bractea aurea — *Arany taabla*
 Cilliba vel potius cibilla — *Negy szegű asztal*
 Discus, — *Kerekded asztal ráj tanyer*
 Tripus — *Harom labu asztal*
 Monopodium — *Ej labon allo asztal*
 Triclinium — *Harom asztalu haaz*
 Scamnum — *Pad*
 Sedile — *Íló szeek*
 Sedes — *Szeek*
 Sella, Thronus — *Seczely szeek*

¹⁾ Tajtóhiba borított h.

²⁾ Az 1593. és 1597. évi kiadásban rakot.

³⁾ A második szótag i-jének helye üres.

Cathedra — *Praedicallo* szeek
 Hemicyclus — *Fél kerek* Seczely
 Mappa, mensale — *Aprosz*¹⁾
 Quadra, orbis, disco — *Tanyer*
 Quadra stannea — *On tanyer*
 Quadra ligneà — *Fa tanyer*
 Dapifer, — *Tálnak, ráj etek fogo*
 Fuscinula — *Etekhez való villa.*
Liuel a hust ki veszik
 Structor — *Etel metelo es kirako*
 Chironomos dicitur is, qui in arte
 secandi capones et Anseres etc.
 est peritus, — *Az ki az tikot es*
ludat mestórséggel el tudgya bon-
tani auagy metelni
 Fiscina argentea — *Eszúst vella*
198. Cochlear argenteū *Eszúst*
kanal
 Symposium — *Egygút való ital*
 Pocillator, pincerna, à poculis, —
Poharnak
 Propinator, prægustator, — *Etel*
ráj ital kostolo
 Ferculum, Missus, — *Taal etek*
 Conessalis, conuictor, cœpulo —
Lakozo tars
 Cupediæ — *Draga es io iszú et-*
kek
 Apophoreta, — *Olly poharak ki-*
ketaz lakodalom rtan szabad el
rinni az vendegnek.
 Epulum — *Vendegseg*
 Epulari — *Vendegeskedni*
 Visceratio, — *Az szegenyeknek hus*
osztas
 Scoparius seruus — *Sópró szolgál*
 Canistrum panariū — *Kenyeres*
táriznya
 Ruscus vel ruscum — *Sóprának*
való vessző
 Scopæ, arum — *Sóprái*
 Scobs, Sordes — *Szemet*
 Muscariū flabellum — *Leggyeszó*
 Flabellum panonium — *Pauatol-*
bul csinált leggyezó

Canistrum, corbis, cophinus, sporta.
 Calathus idem fere significant. —
Kosuar
 Salinum — *So tarto*
 Buccella, Frustum²⁾ — *Darab ke-*
nyer
 Offa — *Falat, remek*
199. Offa iusculata, iurulēta, —
Leben martot falat
 Vinum dilutum — *Vizses bor.*
 Vinum merum — *Tiszta bor*
 Catinum, nus — *Etek hordo taal*
 Patina, scutella — *Fa taal*
 Patella — *Kis taal*
 Lax — *Szelés*³⁾ *őreg on taal*
 Cochlear — *Kalàn*
 Cochlearium — *Kalàn tarto*
 Gabata — *Meely taal*
 Iurulentum — *Leues etek*
 Ius, Iusculum — *Etek leue*
 Assum, tostum — *Sült*
 Frixum — *Raatot*
 Elixum, coctum — *Fót*
 Laganum, — *Laska, raial súlt*
turoos béles
 Pastillus, — *Kerekded pankho.*
czóróge
 Rufus cibus — *Lenczye*
 Epulæ — *Keesz etkek*
 Caseus — *Sajt*
 Formella — *Turo*
 Puls — *Peep*

CVLINARIA SEV AD COQVI- nam pertinentia.

Culina, coquina — *Konyha*
200. Cocus, coquus — *Szakacz*
 Popina — *Varos konyhaia*
 Popino — *Varos szakaczja*
 Archimagiros — *Fő szakacz mes-*
ter
 Obsonator, difpen-ator, — *Safaar*
 Ignis — *Tűz*
 Ignitabulum — *Tűzes szórszam*

¹⁾ Sajtóhiba *Abrosz* h.

²⁾ Olv. *frustum*.

³⁾ Olv. *széles*.

- Excussorium¹⁾ — *Tűz kú útó szer-
szam*
Silex, lapis igneus — *Tűz kú
ragy kőua*
Focus, foculus — *Tűzhely*
Fuligo — *Korom*
Caminus — *Kemence*
Infumibulum, Fumarium — *Füst-
nek való ablak, kemény*
Ligna acapna, — *Szaraz fák, raj
füst nélkül való fa ab a priuatio
et χαρπος i, e, fumus, quasi sine
fumo.*
Lignum capnodes — *Füstölgó
nyers fa*
Calo, lignifer, xilophoros, — *Fa
hordo*
Torris — *Egyő úszóg*
Ticio — *Füstölgó úszóg*
Pruna — *Eleuen szeen*
Carbo — *Holt szeen*
Fomes — *Taplo*
Fauilla candens, Scintilla, —
Szikra
Cinis — *Hamu*
201. Lix, vt varro dicit, est ci-
nis foci — *Hamu*
Lixæ, — *Az kik főzni való vizet
hordanak az konyhara, inde fiunt.*
Lixō — *Vizben főzők*
Lixinium — *Lug*
Elixum — *Vizben főt etők*
Follis, folliculus — *Fuuo*
Sulpharatum, Fomentū sulphura-
cea — *Keen gyertya*
Bacillū, pruniceps — *Szeen fogo*
Coculum — *Reez sórpónyó*
Sartago — *Sórpónyó*
Caldarium, Ahenū — *Íst*
Lebes-etis — *Vas fazek*
Ahenulum — *Kis íst*
Olla — *Fazek*
Vrnarium, — *Aztal à konyhaban
kire vizet hordnak*
Situla — *Czyeu²⁾*
- Concha, Trulla, alueolus, — *Valu*
Hydria — *Víz hordo vider*
Vrna, vrnula — *Víz merő nider³⁾*
Orca — *Edeny*
Orcula — *Kis edeny*
Cacabus, operculū — *Födő*
202. Tripes, Chytropus, — *Ha-
rom labu vas, az kin vizet hevi-
tenek, vagy három labu serpónyó*
Monoxilon — *Tekenő.*
Alney farinario, — *Sútó, raj da-
gazto tekenő*
Guttus, Lecythus — *Olajos korso*
Crater, craticula — *Rostely*
Cratis ferrea — *Vas rostely*
Veru — *Nyars*
Veruculum — *Kis Nyarsaczká*
Tudicula — *Nagy főző kalan*
Pixis, pixidula — *Szelencze*
Culter popinarius — *Szakacz kees*
Cos — *Kasza kú*
Acuere cultrum — *Keest elesiteni*
Exterere aciē cultri — *Idem*
Nonacula — *Beretua*
Mortarium — *Mosaar*
Pistillum — *Mosaar törő*
Mortarium cupreū — *Reez mosaar*
Intritum, contritū, intrimentum
— *Mosaarban törőt*
Tyronestis — *Turo raj sayt mor-
solo szerzam*
Piperatum — *Borsos etek*
Alliatum — *Fog hagymas etek*
Omphacinum — *Egreses etek*
203. Sinapium — *Mustar magos
etek*
Mola, molendinum — *Malom*
Mola manuaris, mola trusatilis —
Kezzel forgato malom
Mola miliaria — *Daralo*
Mola asinaria — *Szamar forgato
malom*
Pila — *Külf kiben kölest törnek*
Lapis molaris — *Malom kú*
Furnum — *Sútó kemence*

¹⁾ Az i helye az eredetiben üres.

²⁾ Olv. *csév*.

³⁾ Sajtóhiba *vider* h.

Præfurnium — *Sútó kemencze szala*
 Pistrinum — *Sútó haaz*
 Pistinarius, pistor, trix — *Sútó*
 Lignile — *Fa tarto haaz*
 Panifica — *Sútó Aszszony*
 Panificium — *Kenyer sítés*
 Clibanus succensus — *Be gyutot kemence*
 Infurnibulum, pala — *Kenyer hanyo lapat*
 Rutabulum, à prouendo igne — *Asag vagy pemet*
 Rutrum, ab eruendo — *Szen uonyo*

AD PENVARIVM SEV PROM-
ptuarium spectantia.

Penuarium — *Taar haaz, vagy, eles tarto haaz*
 Cella penuaria, promptuaria. — *Idem.*
204. Cellarius — *Tár házzal bíró*
 Pincerna — *Kulczár*
 Promus, ma — *Safaár*
 Conduſ — *Tár házban takaro*
 Penus — *Tár házban takart eles*
 Salgama — *Appro edényben rakot eles, egy mint borso, kasa, Lencze, olaj fűge etc.*
 Carnarium — *Hus tarto haaz*
 Petaso, coxa, — *Az rtollya cz¹⁾ disznonak*
 Succidia lardi — *Darab szalonna*
 Sumen, est venter suillus infra vmbilicū, cum ipsis vberibus, — *Az disznonak tölgyes hasa*
 Abdomen — *Diszno haaz, kóuer²⁾*
 Axungia, aruina — *Haay*
 Liquamen — *Oluasztot haay*
 Butirum — *Vay*
 Carinum — *Dio olaj*
 Oleum linarium — *Len olaj*
 Oleum oliuæ — *Fa olaj*
 Lucanica — *Appro hurka, vagy, kolbas*

Faliscus venter — *Gómbóc*
 Sanguiculus — *Veerós*
 Mel merum — *Tizta meez*
205. Fauum — *Lepes mez*
 Saccharum — *Nad mez*
 Ericeum, ab erica frutice dictum — *Vad mez*
 Sal — *So*
 Salsamentum — *Sos hal*
 Muria — *Sos víz, ráj, sos halnak az vízze*
 Insulsus — *Sotalan*
 Ouum sorbile — *Higan súlt tikmony*
 Ouum durum, induratum, — *Ke-menyen vagy öregön súlt tikmony*
 Vitellus — *Tikmony szeek*
 Album albugo — *Tikmony feiere*
 Irritū ouum, putre — *Zaap tikmony*
 Hypenemium — *Idem*

AD GRANARIVM PER-
tinentia.

Granarium — *Buzas haaz*
 Horreum — *Czyír*
 Sytus, siue potius sinus — *Bnza³⁾ reróm*
 Claua pendula — *Czyep*
 Triturator — *Buza nyomo Lo, auaj ókór, vagy, Czyepló*
206. Frumentū acerosum — *Polyuas, Szoratlá buza*
 Pala, ventilabrum, — *Szoro lapat.*
 Ventilator — *Szoro*
 Cribrum — *Rosta*
 Vannus — *Vas rosta*
 Cribrum farinariū, subcerniculum, — *Szita*
 Sextarius — *Szapu*
 Radius, hostorium — *Czyapo fa*
 Culeus, saccus — *Saak*
 Saccus frumentarij — *Gabonas saak*
 Muscipula — *Eger fogo*

¹⁾ Sajtóhiba az helyett.

²⁾ Ertsd: kóvere.

³⁾ Sajtóhiba Buza h.

AD TECTVM PERTINENTIA.

Tectum — *Haaz heiazattyá*
 Turris — *Torony*
 Arx — *Vaar*
 Tegula, Imbrex — *Haaz földel*
 Columbarium, peristerotrophium
 — *Galamb tarto*
 Loculamentū, — *Galamb fezők-
 nek valo hely*
 Columba miscella — *Tarka galamb*
 Pipio — *Galamb fi*
 Transtrum — *Altal gerenda*
 Tectū domatum, planū — *Főde-
 letlen ház*
 Tibicines — *Szaru fak*
 Tignum vel tigillū — *Lecz*
 207. Capreoli — *Kakas gerendák*)*
 Traps — *Gerenda*
 Delicia, — *Az haznak szegeletin
 valo szaru fa*
 Canterius — *Fű szaru fa*
 Imbrices, scandulæ — *Sindely,
 vagy, heazni valo teglak*
 Tectum crustatum — *Sindelyezet
 haaz*
 Tectum stanneum, — *Batokkal
 heiazot ház*
 Te: arundineum — *Náddal heia-
 zot ház*
 Te: culmeum, stramineum — *Szal-
 maual heiazot ház*
 Te: fastigiatum — *Hegyessen he-
 iazot*
 Te: pectinatum, — *Ormozot heia
 az haznak*
 Stillicidium — *Czyópóges*
 Gutta — *Czóp ki meg le nem esöt*
 Stilla — *Czyóp*
 Subgrunda seu suggrunda. — *Ez-
 terha*
 Canaliculi seu aqualia, — *Apro
 czyatornak kibén az eső viz foly
 az kutban*
 Tubuli, — *Föld alatt valo reytek
 czyatorna*

Culmen, Fastigium — *Haaz tetey*
 Scalæ-arum — *Laytoria*
 Gradus scalarum — *Laytoria fo-
 gak*
 Coelidium — *Keróngó garadicz*
 Contignatio — *Rend haaz*
 Mutuli, vel mutili — *Koszoru fa*
 208. Asseres, seu tabulæ — *Desz-
 kák*
 Coaptatio, tabulatio — *Deszkázás*
 Pauimentum tessellatū, — *Rakot
 padimontó*
 P. Rudus — *Óntéssel czinalt pa-
 dimontom*
 Procesterium, pergula, — *Mulato
 fól haaz*
 Exedra — *Erkely*
 Pycnostylon — *Setalo szoros hely*
 Canalis, aquæ ducto — *Czyatorna*
 Tegulæ — *Haaz földni valo teglak*
 Sublaquear — *Szaru fa*
 Velum — *Vitorla az ház teteien*

AD PVTEVM PERTINENTIA

Puteus — *Aasot kut*
 Canedium, canalis — *Kut mellet
 valo valu*
 Putens displuiatus, — *Kut, kibē
 eső viz esöt*
 Puteus testudinatus — *Be heia-
 zot kut*
 Putearius — *Kut aso*
 Puteus muscosus — *Mohos kut*
 Cisterna — *Cyatorna kut*
 Aqua puteana, putearia — *Kut
 viz*
 Aqua pluuiialis — *Eső viz*
 Fons — *Kut fő, forrás*
 Aqua fluuiatilis, fontanea, — *Eelő
 kut viz*
 209. Siphon, fistula, tubus, —
Czyatorna kiből az forrás ki foly
 Lingula, epistomiū — *Idem*
 Srater*) — *Sziuaruany*
 Antlia — *Viz merő saytar*

*) A második szótag e-jének helye üres, úgy szintén az a-e is.

**) Helyesen stater.

Tollon, tollenon — *Kankalik*
 Trochlea — *Cziga*
 Funis ductorius — *Czigan iaro kótel*
 Harpax, harpago — *Kuton valo horog*
 Mergus oris, hydria quam non nulli situlam vocant, vulgo tamen dicitur, — *Vódór, vagy merni valo edeny*
 Hypogæum — *Meely veróm*
 Clausum — *A malomnak az gattyja*

AD STABVLVM SPECTANTIA.

Stabulum — *Istalo*
 Equile — *Lo Istalo*
 Bouile, bubile — *ókór Istalo*
 Ouile — *Iuh akol*
 Caula, hara — *Dizno ool*
 Caprile — *Keczke akol*
 Hædile, agninum stabulum. — *Gódólye es Barany akol*
 Chenotoscion — *Lud ool*
 210. Gallinarium — *Tik ool*
 Ornithotrophium — *Az hol madarakat hizlalnak*
 Nessotrophium — *Reeze ool*
 Saginarium — *Kettrecz*
 Auarium — *Galamb kosaar*
 Armentum — *Barom czyorda*
 Grex minorum animalium — *Iuh vagy diszno niay*
 Stabulū lithostrotum, — *Kúuel rakot istalo*
 Stabulum glareosum, Sabulosum. Arenatum, — *Főüennyel tóltót Istalo.*
 Stabulum concameratum, fornicatum, curnatum, tustudinatum. — *Kó boltos Istalo*
 Præsepe — *Iaszoly*
 Fœnile — *Szena tarto hely*
 Farrago — *Keuert*
 Magister stabuli — *Louasz mestór*
 Equiso, Agaso — *Kösz louasz le-geny*
 Locale — *Istalo beer*
 Palearium — *Polyua tarto hely*

Equitium — *Mènes*
 Mandra — *Menes tarto szallas*
 Dromedari9, Asturco, Gradari9, — *Poroczka*
 Tollutari9 vel Gradarius — *Ki szepón szódi fel az labat*
 211. Canterius — *Herelt lo*
 Caballus — *Kaczola, Kancza lo*
 Equuleus — *Cziko*
 Equulus — *Kisdet louaczka*
 Succursor equus — *Igetó lo*
 Solea equestris, calceus equi, — *Putko*
 Gomphus — *Putko szeg*
 Clauis connectere — *Putkolni*
 Curulis equus — *Szekeres lo*
 Rhedarius, cisarius equus. — *Koczis lo*
 Veredus — *Sebessen futo lo*
 Veredarius, vector — *Koczis, lo hayto*
 Carpentarius — *Kolyaban fogot lo*
 Vacerra — *A rud. a kihez az lo-uakat kötik*
 Furca, furcilla — *Vella*
 Fimus — *Lo ganey*
 Fimentum — *Rakas ganey*
 Rastelli, Rastrum — *Gereblye*
 Stramen, stramentū — *Szalma*
 Fœnum — *Szena*
 Palea, Acus-eris — *Polyua*
 Strigil-lis — *Lo vakaro*
 Equatriba — *Az ki a louat rakaria*
 Frænum — *Szabola.*
 Capistrum — *Kótó feek*
 212. Frontale, — *Homlokon valo ekesseg*
 Chamus — *Lanczos feek*
 Habena, retinaculum, Lorum, — *Gyóplá*
 Lupus lupatum — *Harapo lonak orraban tót rostely*
 Calcar, stimulus — *Sarkantyú*
 Ephippium — *Nyeróg*
 Ephippiarius — *Nyerges lo*
 Ephippiatus — *Meg nyergelt*
 Cingula, læ, laterales — *Lo heueder*
 Equus desultorius, — *Kinek csak szórin ülnek*

Desultor. — *A ki csak szórin úli az louat*

Stapes, stapedes — *Kengyel*

Monile — *Bonczyok*

Antilena, Antenna — *Szűgyelő*

Postilena et postena — *Fármétring*

Helcium, epirhedü — *Haam*

Helciaria machinula, — *Haam ja*

Clitellæ, — *Malha vaj Szamar nyerej*

Asinus clitellarius — *Malhauul meg terhelt szamar*

Cingulæ laterales — *Hàmna Ist-rangia*

Helciarius equus — *Hamos lo*

Mantica — *Iszák*

Mantica viatica — *Vtra valo iszák*

213. Dorsuale, stragulum — *Pok-rocz, Pnyua*

Bulga, — *Kótees malha. Süt sacculi scortei ad ferenda numismata, sine alia ad iter necessaria. Hypopera, — Gyűszű kibén penzt tartanak*

BALNEVM CONCERNENTIA

Balneum, balneæ, arum — *Fűdő*

Balneum aquarum medicatarum — *Gyógyító¹⁾ heu víz*

Balneum sudatoriü — *Gőz fűdő*

Thermæ — *Termeszeti szórót való heu víz*

Balneator — *Főrdős*

Capsarius — *Ruha őrző*

Mediastinus, — *Fűdő, haaz törő szolga*

Vrnarium — *Desa vagy veder tarto haaz*

Apodyterium, spoliatorium — *Levetköső haaz*

Succinctorium, subligaculum, semicinctum, — *Berhe*

Linteum — *Lepódó*

Laconicum, Hypocaustü, vaporiü — *Gőz fűdő haaz*

214. Dietum Laconium eoquod Lacones peculiariter vterentur. Est enim Laconium fornacula ex terra et tegulis mammatas addito amento vel potius tomento concinnata, quæ in cluso igne, per spiracula parua calefacit per præfucium²⁾ Laconici.

Heliocaminus, — *Az napra fektető szoba*

Præfurnium, est os furni, — *Kemenecze szála*

Sòlium, Labrum — *Fűródó kád*

Frictio — *Törles vaj vakaras*

Strigilecula — *Törő kiuel törlik a szennyet az testről*

Strigmentum, Sordes quæ ex corporibus raduntur.

Apoxeon — *Törő szolga*

Pumex, — *Taytekből való kiuel törőlmek*

Psycrolutron — *Hideg víz jőrdő*

Guttus, — *Vékony és szoros nyaku korsó*

CONTRACTVVM APPELLATIONES.

Emtio — *Vétel*

Venditio — *Arulas, el adas*

Donatio — *Aiandekozas*

Permutatio — *Czereles*

Mutuatio — *Kölcsön adas*

Versura, — *Egy adossagból ki menekedni, és masnak adossa lenni*

Accomodatio, — *Ideig való oda adas*

215. Locatio — *Haznak beerben adása*

Pignoratio — *Szalagozas³⁾*

Conductio — *Bérben el adott haznak meg fogadása*

¹⁾ Olv. gyógyító.

²⁾ Sajtóhiba præfurnium h.

³⁾ Értel. zálogadás.

Fideiussio — *Kezesseg*
 Tutela, — *Tutorsag, vagy rea bi-
 zot marhanak otalmazasa*
 Emo, cæmo, redimo, mercor, vendo,
 diuêdo, distraho, veneo, loco,
 æstimo, indico, liceo, licitor, con-
 stat, valet, hæc ferè sunt con-
 tractuum appellationes.
 Licere in voce actiua significat
 idem quod venum exponere, —
Aarossa tenni. Et est venditoris,
 Tanti liceo, — *Ennyen tartom*.
 Quanti lices, — *Menin tartod*.
 Parui. — *Nem sokon*. Liceri autem
 in voce passiuua est emtoris, et
 significat certum præcium pro re
 venali dare, vt: tantum liceor vel
 licitor, — *Ennit adok érte*.

TEMPORIS ET PARTIVM

eius significationes.

Tunc — *Akkor*
 Cum — *Mikoron*
 Dum — *Mig*
 Pridem — *Ez minap*
216. Iam dudum — *Regtül toqua*
 Iam inde — *Immar ettül fogua*
 Iam olim — *Regenten*
 Olim iam — *Immar regón*
 Aliquandiu — *Valamení ideig*
 Ante hac — *Ez elót*
 Post hac — *Ez rtan*
 Antea — *Ennek elótte*
 Postea — *Osztan*
 Nudiustertius — *Ez elótharmadnap*
 Nudius quartus — *Negyed nap*
 Pridie — *Ez elót valo nap*
 Perendie — *Holnap rtan*
 Postridie — *Masod nap rtan*
 Quotidie, singulis diebus, — *Min-
 den nap*
 Pridem — *Ez minap*
 In dies et in diem — *Naprul
 napra*

Quot modis — *Meni keppen*
 Quoties — *Menizór*
 Toties — *Ennizór*
 Diluculo — *Io reggel*
 Crepusculo — *Estuennyen**)
 Quatisper — *Meni ideig*
 Tantisper — *Enni ideig*
 Quovsque, vsque — *Meddig*
 Huc vsque — *Eddig*
217. Deinde — *Ennek rtanna*
 Dehinc — *Ettül fogua*
 Huc — *Ide*
 Illico, statim, continuo, confestim,
 — *Mingyart*
 Subito — *Hirtelen*.
 Propediem — *Róuid nap*
 Quam primum, — *Mihelyen, vaj
 mentül hamareb*
 De improviso, Eximproviso, —
Hertelen
 Nonnunquam — *Neha neha*
 Iterum — *Ismeglen*
 Duntaxat — *Czyak*
 Serò, tardè — *Keesón*
 Heri — *Tegnap*
 Hodie quasi hoc die — *Ma*
 Cras — *Holnap*
 Mane — *Reggel*
 Prima luce, primo diluculo, ante
 ortū solis, summo mane — *Io
 haynalban*
 Meridie — *Deelben*
 Tempori — *Alkolmatos időben*
 Ad græcas calendas, nunquam —
Soha
 Tempus — *Idő*
 Occasio — *Alkolmatossag*
 Aeternitas, — *órók idő*. Sempiternum**)
218. Seculum spacium 100 an-
 norum esse dicit Festus vel alias
 longū tempus, — *Egy ember
 nyom, Szaz esztendő*.
 Lustrum, Quinquenniū, Olympias.
 Significat etiam lustrū prima

*) Az 1597. évi kiadásban: *estvenyen*. Vö. NySz. *estennen*.

**) Sajtóhiba *sempiternum* h.; egyébiránt a latin szó a következő sor-
 hoz tartozik.

significatione habitacula ferarum. quæ sic per Andiphrasin dicta sunt, quasi minime lustrata, præterea quoque lupanaria sic dicuntur, h. e. domo meretricia. Vsurpatur tamen pro quinque annis. — *Ott esztendős.*

Aeuum tempus et ætas longa siue perpetua.

Quinquennalis, quod fit quinto quoque anno, — *Az mi mindön ötöd esztendőben elő kerül egyzör*

Quadriennalis. — *Azmi nejed esztendőben kerül elő*

Biēnalis. — *Az mi mindön masod esztendőben elő iű*

Quinquēnis, quinq — *Öt esztędős.*

Quadriennium — *Negy esztendő*

Quadrinus, — *Nej esztędős, diminutiű eig quadrimulj*

Trienniű, — *Harõ esztendő.*

Triennalis — *Az mi harom esztendőben kerül elő egyzör*

Trimus — *Harom esztendős*

Biennium — *Keet esztendő*

Bimus — *Keet esztendős*

219. Hinc sunt illa deriuata, Bi-matus, trimatus, quadrimatus, quimatus i, e, spacium vel ætas 2 3 4 5 annorum. Idem autem iudicium sit de cæteris similibus, vt sunt: Sexennium, septennium, octennium, nouennium, decennium, vltra hoc dicendum erit, vndecim anni, duodecim anni (Periphrasticè) tempus vndecim vel duodecim annorum. Sic quoq; adiectiua, Sexennis,*) septennis, octennis, nouennis, decennis, quæ tamen minus vsitata sunt.

Annus — *Esztendő*

Ab an, i. e. circum, et nando, i, e, fluendo. Vel ab ἄνω; inusitato, quod annum græcis significat, Græcis ἐν-ατος ab εν i, e, in, et ατος ipse, huc alludit Virgilius. Atq; in se sua per vestigia voluitur annus.

Anniculus — *Eztendős*

Anniulus non tantū dicitur de animatis vt animal puer, vitulus, agnus: sed etiam de inanimatis**) vt anniculum vinum. Porro id anniculum dicitur, quod annum quidem nundum excessit sed iam tamen ferè compleuit.

Annuus dicitur, qui totum annum durat, item quod fit singulis annis, vt: annuo proventus, — *Esztendön kent való iövedelem*

Annua pensio — *Esztendei fizetes*

Annuatim — *Esztendönkent*

Quotannis i, e, singulis annis — *Mindön esztendøbē*

Quotennis — *Hany esztendős*

Biennis — *Keet esztendős*

Triennis. — *Harom esztendős.*

220. Quoteni — *Hanyan*

Bini — *Ketten ketten*

Terni — *Harman harman*

Sesquiannus — *Mas fel esztendő*

Semiannus — *Fel esztendő*

Semi simpliciter ex ἡμισο græco et dimidietatem alicuius rei significat. Significat talem esse, quale ei addimus in compositione vt: Seminudus, semimulier, semihora, semica-per, etc.

Semestre etiā dicitur, — *Fel esztendő.* Hinc

Quinquimestris — *öt holnapi*

Quadrimestris — *Negy holnapi*

Trimestris — *Harom holnapi*

Bimestris — *Ket holnapi*

Annosus — *Esztendős, Idős*

Mensis — *Holnap*

Ianuarius, erat in tutela Iani, cui signum est Aquarius, — *Bodog aszszony hana.*

Februarius, hic mensis erat in tutela Neptuni, cui signum est Piscis, — *Büyt elő ho.*

Martius in tutela Mineruæ, signum eius est Aries — *Büyt mas ho.*

*) Sajtóhiba *Sexennis* h.

**) Sajtóhiba *inanimatis* h.

Aprilis in tutela Veneris erat, signum eius est Taurus — *Szent György¹⁾ hana*

Maius Apollini, signum Gemini, — *Pinkóst ho.*

221. Iunius Mercurii, signum cancer, — *Szent Iuan ho*

Iulius Iouis, signum Leo, — *Szent Iakab hana.*

Qui etiam Quintilis olim à Romulo dicebatur.

Augusto Cereri,²⁾ signum virgo, — *Kis aszszony h.* Hic quoque olim dicebatur Sextilis, quod sextus sit à Martio qui mensis erat auni initium.

September Vulcano signum Libra, — *Szent Mihály ho.*

October Marti, signum Scorpio, — *Minul Szent ho.*

November Dianæ, signum Sagittarius, — *Szent Andras ho.*

December Vestæ, signum Capricornus, — *Karacson ho,*

Septimana, Hebdomada, — *Heet,*

Dies Solis, dies Dominicus, — *Vasar nap Vr napia.*

Dies Lunæ qui et feria prima dicitur, — *Heet jü*

D. Martis, feria secunda, — *Ked*

D. Mercurii feria tertia, — *Szerda*

D. Iouis feria quarta, — *Czyótörtök*

222. D. Veneris feria quinta, — *Peenteke*

D. Sabbathi, Saturni, feria sexta, — *Szombat*

Dies — *Nap*

Dies festus — *Innep nap*

Feriæ — *Innep napok*

Dies operosus, profestus — *Köz nap vagy dolog tevé nap*

Dies vigiliæ — *Innep nap esti*

Dies Bacchanalici — *Farsang*

Lupercalis dies colere, — *Farsanglani*

Bacchari, — *Io kedued³⁾ vëni s- egy vgrabni*

Dies consecrationis templi, dedicationis templi, Encænia, cōsecratio templi, — *Egy ház napia*

Dies supplicationū — *Kereszt iaro nap*

Quadragesima, Ieiuniū, carnispruniū — *Báyt*

Pascha ab Hebræo pasach i, e, transiit, Inde pasach græcis πάσχα festum Iudæorum: in memoriam, quod præterijt Dominus ædes filiorum Izrael, et non percussit primogenita eorum.

Hodie vulgo dicitur, — *Husuect.*

Ascensionis dies — *Aldozo nap*

Pentecoste — *Pünkösöd*

D. Natiuitatis Christi, — *Karacson napia*

Hora, hinc nostrum — *Ora*

223. Sesquihora, i, e, hora et media, — *Mas fél ora*

Semi hora — *Fél ora*

Horula, Horuncula — *Kis ora*

Horologiū, — *Toronyban valo mutatato ora*

Momentū, Nictus oculi, — *Ej szem pillantás*

Nicto à niueo inde conuiueo i, e, signum oculis do, alterutrum claudendo vel vtrūque, — *Szem hunyorítás*

Ver — *Tauaz*

Aestas — *Nyaar*

Autumnus — *Ősz*

Hyems, Bruma — *Teel*

Brumalis, Hyemalis — *Teli*

Hornus, na, num, huius anni, — *Ez idei*

Hornus, ab hic et annus, idem est quod huius anni, vel quod ætatem vnus anni non excessit. inde est: Hornotinus, quod ferè idem significat huius vel vnus anni. Serotinus i, e, quod est ferè in fine vel in calce anni.

¹⁾ Sajtóhiba György h.

²⁾ Az *i* helye üres az eredetiben.

³⁾ Sajtóhiba keduet h.

Hornæ fruges — *Ez idei gabona*
 Hornum vinum — *Ez idei bor*
 Nox — *Egyel, Eeczaka*
 Prima fax, — *Gyertia giutas kor-*
ban valo idó

Concubium tempus, cum itur cu-
 bitū — *Le fekünni valo idó*

Nox intempesta, tēpusante me-
 diam noctē, — *Keső Ey*

Nox media — *Egy fel.*

Crepusculum, tempus illud dicitur,
 ante

224. ortum solis, aut ipsius ve-
 sperī, vt cū¹⁾ dicitur: Literas
 scripsi ipsius diei crepusculo
 intelligimus nos scripsisse in
 vel post auroram, cum verò,
 crepusculo noctis i, e, vergente
 iam sole ad vesperū vulgo, —
Sötét haynal

Aurora — *Haynal*

Diluculum, summum diluculum --
Io haynalban, reggel

Tempus matutinum — *Reggeli*
idó

Lucescit, diescit — *Virrad*

Vesperascit, noctescit — *Estue-*
dik

Adesperascit, Inesperascit, ve-
 sperat, — *Idē.*

Meridies — *Deel*

Vesper, ra, rum, vespere, serū
 diei, -- *Estue*

Mox²⁾ imminet, noctescit, — *Söte-*
tedik

Dinoctiū, binoctiū — *Ket estue*

Trinoctium — *Harom estue*

Quadrinoctium -- *Negy estue*

Novilunium — *Vy Hold*

Plenilunium — *Hold tölte*

Neomenia — *Hold főtta³⁾*

Zodiacus — *Nap hossza*

Sesquidies — *Mas fél nap*

Sesquimensis — *Mas fél holnap*

Annus bissextilis — *Nap szokó*
esztendő

Aestiuus, a, um — *Nyar*

225. Aestus — *Heuseg*

Menstruus, a, um — *Minden hol-*
napi

Menstruum opus — *Egy holnapi*
munka

Octidianū opus — *Nyolczad napi*
munka

Strena, natalitiū munus, — *Szü-*
letesnek aiandeka

Dies natalis, — *Születes nap.*

Angaria. — *Ketelē⁴⁾ valo szolgálat,*
vel vt alii volunt, — Kantor.⁵⁾ h.
e, Harom holnap

Didactrum — *Tanításert valo*
beer.

AQVARVM APPELLATIONES.

Mare, Aequor, Fretum, Pontus,
 Salum, Pelagus, Reanus⁶⁾ — *Alut*
tenger

Littus — *Part*

Ripa — *Az partnak fölső része*

Fons fistularis — *Czienes⁷⁾ kut.*

Aqueductus, Riunq — *Folias, pa-*
tak

Riuulus — *Patakocska*

Flumen, fluuius, Amnis, — *Folio*
riz

Gurges — *Órueny*

Palus, dis, Lacus — *Allo to*

Vadum, — *Az riz az hol cziekely*
es altal mehetni Gaazlo.

Rhenus, fluuius Germaniæ, — *Rhen*
rize

Danubius, Ister — *Duna*

Rabus — *Raba*

¹⁾ Olv. cum.

²⁾ Így az 1597. évi kiadásban is; talán sajtóhiba Noe h.

³⁾ Olv. fotta = fogyta.

⁴⁾ Értsd kénytelen.

⁵⁾ Vö. NySz. kántor.

⁶⁾ Sajtóhiba Oceanus h.

⁷⁾ Olv. cséves.

226. Vagus — *Vaag*
 Gemmatum fluuius — *Gióngiós vize*
 Tibiscus — *Tisza*
 Samusius — *Szamos*
 Sauus — *Szaua*
 Drauus — *Draua*
 Marisius — *Maros*
 Chrysus — *Körös*.

DE VESTIBVS.

Vestis — *Ruha*
 Vestimentum — *öltöző ruha*
 Vestitus — *Ruhazat*
 Tunica brevis — *Dolmány*
 Manica, — *Dolmány rajj fölső ruha viia*
 Tunica longa, vestis muliebris, — *Szoknia*
 Talaris tunica — *Bokaig való ruha*
 Toga — *Fölső ruha*
 Pallium — *Palast*
 Amiculum — *Vallig való palast*
 Amiculum collare — *Nyakbá vető palast*
 Penula — *Kóppónieg*
 Chlamys-dis, — *Hosszu köntös*
 Ephestris-dis — *Panczel úmóg*
 Vestis cymitalis — *Cziómollyget ruha*
 Vndulata — *Habos cziómollyget*
227. Vestis sericea — *Seliem ruha*
 Vestis damascæna — *Kamuka ruha*
 Pannus Attalicus — *Atlacz*
 Petia panni — *Egy veg poszto*
 Sericum villosum — *Boitos seliem*
 Carmasinū, — *Karmasin színó poszto mint az saia¹⁾*
 Quisquiliata vestis — *Skarlat*
 Vestis acupicta — *Íratos ruha*
 Vestis lineæ — *Len ruha*
 Vestis lanea — *Giapiuból szót ruha*

Vestis lugubris — *Giasz ruha*
 Pulla vestis — *Idem*
 Vestis plicata, implicata, in rugas cōtracta, — *Ranczos ruha, kit meg ranczoltanak*
 Plica — *Rancz*
 Palla — *Aszszony übernek való talpig erő palast*
 Reticulum, — *Fő kótó halo, ki-ben takariak az hajat*
 Capitium, — *Cziafrang*
 Attalicæ vestes, — *Aranies²⁾ bar-sony ruhak*
 Vitta — *Fő kótó*
 Galerus, Petasus — *Kalapos pap süeg*
 Collarium — *Fodros galler*
 Fimbria — *Pörem*
 Pannus subducticiq — *Belleni való poszto*
 Syndon — *Gyólc³⁾*
228. Rica — *Fatrol*
 Rheno, — *Mezitelen kódmén, quæ vox à Græcis fluxit, qui oues appellant ózvas,*
 Castula — *Szokniaczka*
 Indusiū, Camisia, Interula, subucula, — *Űmóg*
 Cyclas-dis — *Rokolia*
 Supparum — *Suarcz*
 Succinctoriū, Căpestre, Perizoma, — *Gatya*
 Caligæ — *Nadrag*
 Tibiale — *Harisnia*
 Fasciæ crurales — *Terd kótó*
 Calopodium, calceq ligneus, Calo, — *Fa lab*
 Solea, — *Solia, kinek sarka nincz*
 Panthophila — *Posztoual bellet solia*
 Cothurno, calceq obliquus — *Cziczma*
 Soccus — *Kapcza*
 Pero — *Boczkor*
 Ocrea — *Szekernie*

¹⁾ Vö. NySz. saja.

²⁾ Sajtóhiba *aranyas* h.; így az 1597. évi kiadásban.

³⁾ Olv. *gyoles*.

Calceus — *Saru*
 Corigia — *Saruszi*
 Ligula — *Szalak*¹⁾ *szi*
 Chirotheca — *Kesztjtű*²⁾
 Cingulum, Zona — *Év*³⁾
 Baltheus — *Parta eó*

DE LIBRIS.

229. Codex est multorum libro-
 rum aceruus, — *Sok reezben valo könyv*.
 Liber volumen — *Könyv*
 Libellus collectaneorum, — *Sok fele dolgot kibén irnak*
 Litera, Elementum — *Egy bótű*
 Diploma — *Feiedelem pótseti alat valo leuel*
 Quietantia — *Menedek leuel*
 Syngrapha, plurium hominū manus, — *Sok embereknek kezek irások*

VENTORVM NOMINA.

Tempestat — *Szeeluesz*
 Procella, ventosus — *Szeles*
 Turbo — *Forgo szel*
 Eurus ventus principalis ab ortu flans, eius collaterales⁴⁾ sunt Subsolanus et Vulturnus, — *Nap keleti szelek*.
 Zephyrus, collaterales eius sunt Circius et Fauonius est ventus flans ab occasu, — *Nap eneszeti szelek*.
 Auster à meridie, cuius collaterales sūt, Notus Aphricus — *Deli szelek*
 Aquilo à Septemtrione, collaterales sunt Boreas et Corus, — *Fől eszaki szelek*

230.

LOCORVM NOMINA.

Regio — *Tartomány*
 Insula — *Sziget*
 Prouincia, — *Fejüerrel vet tartomány*
 Patria, natale solum — *Embernek hazája*
 Eremitus, solitudo — *Pusztá. kietlen*
 Eremita — *Kietlenben lako remete*
 Comitatus — *Var megye*
 Comitia — *Ország gyűlése*
 Nemus, Lucus — *Berek*
 Saltus — *Gyakor erdő, liget*
 Saltuarius, Syluarius — *Erdő kezelő*
 Mons — *Hegy*
 Collis — *Halom*
 Tumulus, tumor terræ — *Domb*
 Colliculus, — *Halmocska*
 Vallis — *Völgy*
 Conuallis — *Ígyenes fenekő völgy*
 Vallum — *Lator kert*
 Agger — *Töltes*
 Campus, planicies — *Szeles mező*
 Ager, Rus — *Mező*
 Aruum — *Szántani valo mező*

REGIONVM, TERRARVM, GENTI-
um et Ciuitatum nomina.

231. Hungaria, Pannonia — *Magyar ország*
 Transylvania — *Erdely ország*
 Cisalpina — *Hauas al földé*
 Gallia — *Francia ország*
 Germania, Teutonia — *Nemet ország*
 Italia, Latium — *Olasz ország*
 Iudæa — *Sida ország*
 Græcia — *Görög ország*
 Morauia — *Morua ország*

1) Értsd szalag.

2) Talán sajtóhiba *kesztjtű* h.

3) Értsd év.

4) Sajtóhiba *collaterales* h.

Bohemia — <i>Czieh ország</i>	Iudæus, Hebræus — <i>Sido</i>
Dalmatia, Sclauonia — <i>Tot ország</i>	Græcus — <i>Góróg</i>
Illiria, Croatia — <i>Horuat ország</i>	Latinus — <i>Deak</i>
Moldavia — <i>Moldua ország</i>	Venetia — <i>Velencze</i>
Polonia — <i>Lengyel ország</i>	Vienna — <i>Becz</i>
Cumania — <i>Kun ország</i>	Pisonium ³⁾ — <i>Posony</i>
Iberia, Hispania — <i>Spaniol ország</i> ¹⁾	Græcia — <i>Gerecz⁴⁾</i>
Sarmatia — <i>Sarmatak tartománya</i>	Tyrnauia — <i>Nagy szombat</i>
Silesia — <i>Slesia tartomány</i>	Iaurinum — <i>Nagy győr</i>
Saxonia — <i>Felső nemet ország</i>	Comarinum — <i>Komarom</i>
Thracia — <i>Racz ország</i>	233. Strigonium, ab Ister et <i>garum.</i> — <i>Esztergom</i>
Ruscia — <i>Oroszország</i>	Visegradum — <i>Misegrad⁵⁾</i>
Pruscia — <i>Prúz ország</i>	Alba regalis — <i>Szekes feier var</i>
Moschouia — <i>Muszka ország</i>	Buda — <i>Buda</i>
Aethiopia — <i>Szereczien ország</i>	Quinque Ecclesiæ — <i>Pecz</i>
Hunus, Hungarus — <i>Magyar</i>	Nandor alba, Belgradū, — <i>Nandor feier var</i>
Germanus, Teuton — <i>Nemeth</i>	Varna — <i>Varano</i>
232. Croata, Dalmata — <i>Horuat</i>	Hadrianapolis — <i>Drinapol</i>
Sclaus — <i>Tot</i>	Constantinopolis, alias Bizantiū, — <i>Constátinupoli⁶⁾</i>
Rascianus, Trax — <i>Racz</i>	Laicionia — <i>Lócze</i>
Bulgarus — <i>Bolgar</i>	Fragopolis — <i>Eperies</i>
Cumanus — <i>Kun</i>	Cassouia — <i>Kassa</i>
Bohemus — <i>Czieh</i>	Tyropolis — <i>Kesmark</i>
Valachus — <i>Olah</i>	Sepasium — <i>Szepes var megye</i>
Carinthiacus — <i>Kranicz²⁾</i>	Agria — <i>Eger</i>
Italus — <i>Olasz</i>	Debrecinum — <i>Debreczen</i>
Philisteus — <i>Iász</i>	Neopolis — <i>Vy varas</i>
Saracenus, Aethiops — <i>Szereczien</i>	Nicopolis — <i>Nicapol</i>
Saxo — <i>Szasz</i>	Machæropolis — <i>Fegyvernek</i>
Siculus, Siculi — <i>Szekeliek</i>	Aegopolis — <i>Keczkemet</i>
Getæ, Tartari — <i>Tataurok</i>	Mercuriopolis — <i>Szerda hely</i>
Polonus — <i>Lengyel</i>	Sabaria — <i>Szombat hely</i>
Hispanus — <i>Spaniol</i>	Varadinum — <i>Varad</i>

¹⁾ Sajtóhiba *ország* h.

²⁾ Így valamennyi kiadásban. A csehhez bővítettekben (1629., 1641.) csehül is *kranec*. SZIKSZAI-ból átvette a szót MOLNÁR ALBERT, s innen KRESZNERICS. Eredetére vö. MIKLOSICH, Slav. Elem. és ÁSBÓTH, Orosz akad. Izvjestija VII, 4, 290.

³⁾ Sajtóhiba *Posonium* h.

⁴⁾ Értsd *Græcz*.

⁵⁾ Valamennyi kiadásban *m*-mel, SZIKSZAI nyomán MOLNÁR ALBERT-nél is. Szerintem sajtóhiba, lásd bevezetés 16. lap. Ugyanígy HELTANÁL és VERBEWCZINÉL.

⁶⁾ 1593. évi kiadás: *Constancinapol*, 1597. évi: *Constanczinapoly*; vö. Érdy-kód. 301: *Constantinapol*, MURMELLIUS: *Constantinapol*, PESTHY, Nomencl. 1538, 1568: *Konstantinapolij*, CALEP. 1590: *Kustanczinapoly*. A cz ejtésre vö. Sokféle IV. 231. Magy. Kurir 1805, II. 812, 813, Nyr. 33: 112, 579.

Riuulinum — *Nagy banya*
 Claudopolis, Clauseburgü, —
Kolos var
 Alba Iulia — *Gyula feier var*
 Cibinium, — *Szeben.*
234. Corona — *Brasso*
 Agoripolis — *Vasar hely*

DE VARIIS TITVLIS EPISTOLA-
 rum, Item curialium seu forensium
 vocabula.

Prorogatoria — *Halladek leuel*
 Iudicialis — *Szólito leuel*
 Iudicialis, — *Szek leuel rag*
birsag¹⁾ leuel
 Reambulatoria — *Hatar iaro leuel*
 Prohibitoria, Inhibitoria, — *Tila-*
lom leuel
 Donationalis — *Adomanyrol valo*
le.²⁾
 Priuilegiatoria — *Ok leuel*
 Indictoria — *Egy haz tilalom le.³⁾*
 Diuisionalis — *Osztas leuel*
 Euocatoria — *Huatal leuel³⁾*
 Quietantia, expeditoria — *Mene-*
dek leuel
 Obligatoria. — *Adossag leuel*
 Fassionalis — *Vallas leuel*
 Statutoria, siue Introductoria, —
Iktato leuel
 Inquisitoria — *Tudakozo leuel*
 Testimonialis — *Bizonsag leuel*
 Indulgentionalis — *Eskuesrol valo*
le:
 Impignoratoria — *Zalagos leuel*
 Proclamatoria — *Föl kialto leuel*
 Protestatoria — *Tudomanyrol*
valo le:
 Præceptoris, Mandatum, — *Paran-*
cziole le:

135.⁴⁾ Conventionalis, compositio-
 nalis, — *Alkazo le:*
 Priuilegiü, Hæreditatoria, — *örök-*
segröl valo leuel
 Patrimonium, — *örökseg.*
 Teloniatória — *Vamra valo leuel*
 Interrogatoria — *Kerdező leuel*
 Supplicatoria — *Könyörgő leuel*
 Salus conductus — *Szabad iaro*
leuel
 Commutatoria — *Czyere leuel*
 Diploma — *Oldozo leuel*
 Martyrion — *Bizonsag leuel*
 Venditionalis — *Aros leuel*
 Amicabilis, familiaris, — *Barat-*
sagos leuel
 Protectionalis — *Otalom leuel*
 Literæ gratiæ — *Kegyelem leuel*
 Hostilis — *Ellenközo leuel*
 Sententionalis — *Sententia leuel*
 Conductoria — *Ket becziü leuel*
 Procuratoria — *Prokator leuel*
 Cömunis inquisitio — *Bekes leuel*
 Citatoria — *Idező leuel*
 Donatoria, Donatio — *Adomany*
Attestatoria — Eskütő leuel
 Confessionalis — *Gyontato leuel*
 Inductionalis — *Szek leuel*
 Ius canonicum — *Szent törvény*
 Paria libelli — *Vallasnak massa*
236. Compulsoria — *Vallato pa-*
ranczyolat
 Taxa — *Ado*
 Allodium maior — *Házhoz valo*
föld
 Arrestatoria — *Tarto leuel*
 Metalis — *Hatar iart leuel*
 Homagium — *Ember diia*
 Pactatio — *Sarczoltatás*
 Relatoria — *Válasz leuel*
 Actor — *Föl pörös*
 In causam attractus — *Al peres.*

F I N I S.

¹⁾ Itt a *birsag* = iudicium. A NySz.-ban *birsaglevél* nincs értelmezve.

²⁾ Értsd *levél*.

³⁾ A NySz.-ban nincs értelmezve.

⁴⁾ Sajtóhiba 235 helyett.

⁵⁾ Olyan levél, a mely kétoldalú, tehát szerződés.

I N D E X. *)

- Aromata seu condimenta. 35**) Ecclesiasticarum dignitatum nomina. 122
 Arborum nomina. 36 Excrementa et feces diuersarum re-
rum. 177
 Arborum partes. 39 Epistolarum tituli: 234
 Arborum cultura. 40 Fructus ad pomarium pertinentes. 42
 Arborum morbi: 41 Feces et excrementa diuersarum re-
rum. 177
 Ad Agrum pertinentia. 54 Figurarum et formarum nomina. 114
 Animalium terrestrium appellationes. 61 Frumentænea vocabula. 33
 Aetates hominum. 97 Gentium nomina. 230
 Artium et noticiarum vocabula. 103 Gemmarum nomina. 6
 Affectuum appellationes. 108. Ad Granarium pertinentia. 205
 Arbor consanguinitatis. 119. Graduum vitæ humanæ appellationes. 129
 Artificiorum appellationes. 132 Herbarum nomina. 8
 Artificum officinæ. 142 Herbarum partes. 31
 Armorum nomina. 155 Homo et partes humani corporis. 83
 Ad Agriculturam pertinentia instrumenta. 56 Habitus mulierum. 186
 Affinitatem et cognationem significantia nomina. 114 Insectorum appellationes: 69
 Aquarum appellationes. 225 Liquidorum nomina. 7
 Balneum concernentia vocabula. 213 Liquores concreti. ibidem
 ad Bibliothecam pertinentia. 190 Legumina diuersa. 33
 Corpora terrestria fossilia. 4 Ad Lacum pertinentia. 59
 Condimenta seu Aromata. 35 De Libris. 228
 Colorum appellationes. 108 Locorum nomina. 230.
 Coniugii nomina. 118 Meteora ignita. 2
 Ciborum varîe differentîæ: 144 Metallorum nomina. 5
 Currus cum suis partibus. 152. et 154 Magistratuum nomina. 128.
 Cubiculum cum suis partibus. 184 Mechanicorum (sic!) nomina. 132
 ad Cœnaculum pertinentia. 194 Mensurarum et ponderum nomina. 100
 Culinaria seu ad coquinam pertinentia. 199 Machinarum bellicarum genera. 154
 Contractuum appellationes. 214 Ad Militiam pertinentia vocabula. 157
 Conditionum diuersarum appellationes. 129 Morborum appellationes. 160
 Cognationem et Affinitatem significantia nomina. 114 Morbis diuersis affectorum appellationes. 174
 Corporis Habitus. 95 Mulierum habitus. 186
 Ciuitatum nomina. 230 Nauigiorum diuersa generæ. (sic!) 178
 Dimensionum, mensurarum, ponderum nomina. 100 ad rem Nauticam spectantia vocabula. 179
 Domus et partium eius vocabula. 180 Officina artificum. 142
 Dignitatum secularium. 126 Odorum appellationes. 112
 De Ecclesia et rebus Ecclesiasticis. 124

*) Az 1597. és 1619. évi kiadásban magyarul is vannak közölve a fogalomcsoportok czímei, s ezért magyar szótmutató is van.

**) A számok az eredeti kiadás lapszámjai; megjegyzem, hogy az eredeti sajtóhibáit itt is megtartottam.

ad Pratum pertinentia. 58	Secularium dignitatum. 126
Piscium appellationes. 79	Tormentorum genera. 154
Panes et placentæ diuersi generis. 147	Terrarum nomina. 230
Poenarum et suppliciorum genera. 159	ad Tactum pertinentia. 113
ad Pomarium spectantia. 203	ad Tectum pertinentia. 206
ad Promptuarium pertinentia. ibidem	Temporis et partium eius significationes. 215
ad Puteum pertinentia. 208	Vitis partes. 46
Partes vitis. 46	ad Vinetum pertinentia. 45
Ponderum nomina. 100	ad Vineæ culturam pertinentia. 49
ad Poenarium spectantia. 203	Vineatica instrumenta. 50
Radices esculentæ vel ediles. 35	Vitium morbi. ibidem
Reptilium appellationes. 68	ad Vindemiam pertinentia. 51
Regionum nomina. 2	Vinorum genera. 52
Substantiæ spirituales 1	Volucrum appellationes. 72
Substantiæ corporeæ cœlestes ibidem	Vasorum appellationes (sic!) 149
Substantiæ corporeæ simplices. 2	Vehiculorum diuersa genera. 152.
ad Syluam pertinentia. 60	ad Valetudinem pertinentia. 176
Saporum appellationes. 112	Virtutum et Vitiolorum appellationes 105
Sonorum appellationes. 110.	Ventorum nomina. 229
ad Stabulum spectantia. 209	de Vestibus. 226

F I N I S.

P R A E F A T I O. *)

CLARISSIMO VIRO ATQUE PIETATE, ET DOCTRINA PRAESTANTISSIMO, illustris Scholæ Saros-Patakinæ Rectori, Demetrio Kraccovio Transylvano, ejusq; ingenuis, & eximiae expectationis alumnis.

ANTE annos ferè tres, & viginti proposuit Nomenclaturam Latino-Ungaricam in celebri vestra Schola, doctissimus, & de Ecclesiis Christi optimè meritis vir, Basilius Fabricius Zikzovius, vita mox magno omnium bonorum cum moerore defunctus. Vidit enim, & probè intellexit, quàm utile, & necessarium sit tale quippiam in puerorum, & adolescentum discentium manibus versari. Sed non nisi anno decimo sexto post prælo scriptorio hic primum subjecta est, consilio, ut existimo, rara editione & vite integritate excellentissimi viri Casparis Pesthini, nuper apud vos cum ad clavum naviculæ Christi sederet, pià mortui. Placuit certo scio plurimis utriusque opera, & à

---

*) Ez a latin előszó az 1597. évi kiadás előszava. Minthogy ez SZIKSZAI FABRICIUS Szójegyzékére és a magyar szótárírodalomra fontos emlék, függelékül közlöm.

ζηλωσις avidè est arrepta: illius quidem uti authoris, hujus vero uti promotoris laboris quondam Præceptoris sui. Ac antequàm in publicum typis daretur, multi sua manu descripserunt: inter quos ipse annis ab hinc decem in eadem Schola Collaborator, aliquot exemplaribus inter sese diligenter collatis, idem feci, cujus me laboris hactenus minimè pœnituit. Nullum enim scriptum hujus generis in nostris Scholis, proh dolor, antea laude dignum, quod viderim, extabat, magno sanè discentium impedimento, & incommodo, si Nomenclaturæ cujusdam Viennæ Austriæ, anno Christi 1568 excusæ, cui lingua Ungarica tum noviter, cura Gabrielis Pesthini, literis Germanicis, nostris pueris difficilioribus quoquo modo expressa, accessit, excipias rudimenta, quæ & paucis in his partibus visa, & non longe ante hanc nata. Cum autem huc promotus ad nostrum in docendo ordinem, & institutum Nomenclaturam aliquam multum requiri animadverterem, cœpi de nova editione, deficientibus prioribus cogitare, alia discentium animos diatrachere nolens. Ac in ea an aliquid præstiterim tum Livor intelliget, cum hanc cum illis, quæ coincidunt, contulerit: quæ tamen & ipsæ à proutocolo, uti etiam alia quædam, quod quorum exemplaria fuerunt proposita de suo aliquid, jactis primis fundamentis, addiderint, non nihil differunt. Ceterum vobis hanc opellam, in qua quæ adhuc desiderimus, fracta prima glacie, longum hic foret dicere, offerre placuit, quod in eo Gymnasio primum hanc lucem Nomenclatura ista viderit, & vos optimè sciatis quanti hæc literaria studia debeant fieri. Deinde ut meam erga eam Scholam, ceu educatricem, gratitudinem, hac qualicunque tessera ostenderem. Libellus quàm sit utilis ad institutionem puerorum, & succrescentium facile intelligitis: ac optimè faciant, qui hunc eis imponunt, ut sæpe legant, repetant, & ex memoria reddant. Dolendum tanti viri reliqua opera neglecta esse, exceptis tribus orationibus funebribus, ceu Romæ natis, quæ ipso superstite publici juris facte, & nisi fallor, scripto quodam contra Lucam Agriensem. Duo in eo præter cetera impense semper miratus sum: innatam in docendo vim efficacem: & perseverantiam in eodem ad ultimum usque halitum vitæ suæ, in tanta discipulorum pervicacia, & ingratitude. Memorabile quod sæpe usurpasse fertur: Se nimirum tandiu in Scholis docturum, quandiu discipulos sit habiturus, qui numero Musas adæquent. Forti sit animo necesse est, qui hoc de se modo ausit spondere. Sed hic non licet longiorem de his instituere narrationem. De vita tam excellentis viri legi potest oratio tersa Georgii Cæsaris, etiam in Ecclesia Saros-Patakinensi in Christo*) ob-

---

*) Az 1619. évi kiadásban ez van: «anno 1586».

dormientis. Vos si non id quod à me, parvum enim id, sed quo animo, & maximam partem ex cujus promptuario, offertur, perperderitis:

Nam genus, et proavos et quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra puto.

in dextram partem omnia facile interpretabimini. Valet. Debrecini
Nonis Julii, Anni Christi 1597.

Vestri studiosissimus

Emericus A. Uyfalvius.**)

Ioannes Sturmius in epistola ad Henricum Schirnerum nonne curiæ Propositum.

Præter hoc tuum inflectendi officium: illud alterum tibi etiam atq; etiam diligenter faciendum est: ut copiam sibi. atq; facultatem vocabulorum comparent: rerum earum omnium, quæ in quotidiano versantur usu: quæ sensibus hominum sunt explicatæ. Nihil videatur in corpore hominis: nihil in pecudibus: nihil sit in culina: in cella vinaria: in cella frumentaria: ad cœnam quotidianam nihil afferatur: nihil in hortis conspiciatur herbarum, fruticum, arborum: nihil in Scholis sit usurpatum: nihil in bibliotheca: nihil in templis frequentatum: nihil in cœlo sensus quotidie hominum moveat, quod pueri tui quoad ejus fieri poterit, non queant latino nominare nomine.

**) 1619. éviben «*Emericus A. Sz. Uyfalvius*».

SZÓMUTATÓ.*)

- ablakesináló 132.
 ábrázat 85.
 ablak 195.
 ablak (deszkás — 195. füst
 nekvaló — 200, rostélyos
 — 195, üveg — 195.).
 abroncs 134.
 abrosz 197.
 aczél 5.
 aczélos 6.
 ács 132.
 Adám almája 87.
 adakozás 106.
 adakozó 106.
 adás (bérben — 215, el —
 214, kölcsön — 214, oda
 — 214.).
 adni 10, 118, 215.
 adó 236.
 adománylevél 235.
 adományról való levél 234.
 adós 214.
 adósság 214.
 adósság-levél 234.
 adott (el —) 215.
 ág 31, 32, 40, 41.
 ág (gyökér — 39, gyökéren
 nőtt — 40, oltvány —
 40, szőlővessző — 46.).
 agár 64.
 agármony 22.
 ágas 29.
 ágas-bogas 32.
 ágas-bogas szárví 62.
 agg 47, 75.
 aggott (meg —) 46.
 agú (két — 50, kiterjedt —
 40.).
 agy (kerék —) 154.
 ágy 184.
 agyag (fejér —, vörös — 4.).
- agyagú (fejér — 55.).
 ágyas ház 184.
 ágyék 88, 90, 165, 172.
 ágyéka-fűjő 167.
 ágyékfájás 167.
 agykoponya 84.
 ágylepel 185.
 ágyú 154.
 ágyúattanás 111.
 ágyúszerszámtartó ház
 143.
 agyvelő 84, 94, 95.
 ágyvető 128, 184.
 a hol vö. hol.
 ajak 87.
 ajakú (nagy —) 87.
 ajándék 105, 118, 225.
 ajándékozás 214.
 ajtó 181.
 ajtó (ül — 181, bélelt —
 182, kétfelé nyíló — 182.).
 ajtófőlfá 182.
 ajtókilincs 182.
 ajtó megí 182.
 ajtónálló 123, 181.
 ajtósark 182.
 ajtótmász 182.
 ajtózár, — závár 182.
 akadozó szavú 131.
 akadozva 97.
 akurat 84.
 akarat (isteni, — szabad —
 84.).
 akármí 80, 93.
 akarni 172.
 akasztás (fel —) 159.
 akasztófa 159.
 a ki, vö. ki.
 akkor 215.
 akol(barány —, gödölye —,
 juh —, kecske — 209.).
- al (fév — 184, zászló — ja
 158.).
 al (Havas — földé) 231.
 alacsony 61.
 alajtó 181.
 alatt 52, 64, 89, 94, 95, 161,
 172, 183, 192, 207, 229.
 alázatos 96.
 áldozat 125.
 áldozónap 222.
 alélködás 168.
 alfél 90, 162.
 alfölde (Havas —) 231.
 allható (nagy —) 168, 175.
 alkalmas 217.
 alkatmatosság 217.
 alkotmány 181.
 alkuvó levél 235.
 áll 75, 87, 174.
 állapodott (meg — 48.).
 állás (hajó —) 179.
 állat 67.
 állat (asszony — 91, 186,
 érző lelkes — 61, egy-
 szarví — 67, lelki — 1,
 repeső lelkes — 72, szár-
 nyas — 72.).
 állató (vér —) 12.
 állatott 155.
 alleljafú 23.
 állhatatosság 108.
 áll-kepeza 86.
 állni, állani 17, 33, 86, 193.
 álló 65, 158, 183, 197.
 álló (ajtón — 123, 181, fenn
 — 102.).
 álló bor 53.
 álló szélű 47.
 álló tő 59, 225.
 alma 44.
 alma (apró birs — 43, birs

*) A számok az editio princeps lapszámái, a melyek a szövegben *rastagon* vannak nyomva. Egy-egy szó egy lapon esetleg többször is előfordul. — A szavak alakja rendszeren a mai irodalmi. Nevezetesebb alakváltozatok azonban itt is fel vannak sorolva. — Az igekötős összetételek az igénél vannak felsorolva. A jegyzékbe sok nem valódi összetétel is mint czímzó van felvéve.

- 37, borizű — 44,
eleve érő — 42, fur-
kas — 8, hegyes — 44,
igen édes — 43, kemény
— 44, kerekded — 43,
leánysecső — 43, mag-
nélkül való — 43, mohos
— 43, muskotály — 43,
narancs — 35, piros —
44, puha — 44, savanyű
— 44, sömörközött —
43, teleű — 43, vad —
43.).
- almában esett féreg 70.
almafa 38.
almafa (vad —) 36.
almája (Ádám —) 87.
almáskék ló 65.
álmom 168.
álmomhozó 165.
alperes 130, 236.
általgerenda 206.
általmehetni 225.
alutt tej 7, 147.
alutt tenger 225.
alutt vér 93.
a mely, vö. mely.
ampolna 124, 149.
András (Szent — hó) 221.
angelika 10.
angolna 80.
ángy 116.
angyal 1.
Antal (Szent — tüze) 171.
anya 114, 115, 116, 117,
120, 121, 122.
anya (mostoha — 116, nagy
— 115, szép — 120.).
anyafű 15.
anyam'h (= apum dux) 69.
anyaszentegyház 124.
apa 115.
apa (nagy —, szép — 115.).
apáca 124.
apátúr 122.
apium (vizi —) 26.
apró 39, 42, 73, 92, 135,
156, 169, 173, 204, 207.
apró birsalma 43.
apró bojtortján 8, 15, 31.
apród 128, 158.
apró hurka 146.
apró kárász 82.
apró keszeg 82.
apró lapu 19.
apró mezes béles 149.
apró piros alma 43.
arany 5, 177.
aranyfonalfű 12.
aranykupa 196.
aranyláncz 187.
aranyos 6, 30, 134, 150, 227.
aranyozni (meg —) 6.
aranyozó 135.
aranypénz 185.
aranyperesz 187.
aranyszín 109.
aranyszinű 110.
aranytábla 183, 197.
arasz 32, 100.
árbocza 37, 179.
areza vö. orcza 85, 87, 92,
99, 168, 175.
arkangyal 1.
árnyék (nyűl —) 9, 28.
árnyékszék 186.
árok 61.
árokásó 141.
áros 81, 215.
áros (hal — 135, könyv —
136, 190, olaj — 139, sör
— 139, szél — 136.).
áros levél 235.
árpa 18, 34, 162.
árpakása 146.
árpa kenyér 148.
árpaliszt 34.
árpával érő körtvély 44.
ártalmas 70.
ártány 62.
árlás 214.
árlás (rab —) 131.
árlni 142.
árló 135.
árló (bor — 136, drágakő
— 136, gyermek — 141,
hús — 136, kenet — 139,
könyv — 143, rab — 141.).
árlszerző 138.
árva 119, 130.
árvacsala 24, 34.
árvaleány-haja 10, 13.
ásítás 110, 111, 172.
ásni 41, 50.
ásó 57.
ásó (árok — 141, kút — 138,
208, sír — 139.).
ásott 208.
áspis kigyó 68.
asszony 12, 21, 25, 28, 29,
91, 98, 99, 107, 134, 189.
asszony (Boldog — hava
220, császárné — 128,
királyné — 128, kis —
hava 221, meny — 118,
özvegy — 119, sütő —
203, szabó — 135, szövő
— 135.).
asszonyállat 91, 186.
asszonyember 85, 91, 227.
asszonyi 91, 98.
asszony nép 186.
asszonytermészetű 107.
asszú füge 12.
asszúgyümölcstartó ház
183.
asszú hering 80.
asszú kórság 169.
asszúkórságos 175.
asszú szőlő 48, 54.
asztal 64, 151, 183, 196, 197,
201.
asztal (fenyő —) 196.
asztalgártó 135.
asztalgártó műhely 142.
asztalnok 127.
asztalú (három — ház) 197.
asztalvető 127.
atlacz 185, 227.
atraczel 11, 20.
atraczelű 11.
atya 105, 107, 114, 116, 117,
119, 120, 121.
atya (hitves — 116, mos-
toha — 116.).
atyafi, atyafiú 115, 117,
120, 121.
atyaisten 1.
avagy 6, 8, 10, 11, 12, 14,
15, 16, 18, 22, 33, 41, 95,
97, 99, 102, 103, 118, 146,
152, 168, 173, 182, 183,
194, 197, 205.
az 95, 117.
az az 94, 166.
az az 166.
az hol, vö. hol 79.
az ki, vö. ki 60, 140, 159,
167, 168, 172, 174, 180,
184, 197, 201, 202.
az mely, vö. mely 94, 95,
118.
az mi, vö. mi 142, 218.
aztán, azután 159, 216.
azsag 203.
bab 16, 32, 33, 34.
bab (főtt — 144, keserű —
20, török — 28.).
báb 188.
bába 99, 138, 189.
bábfeleg 71.
báblevelű fű 13, 14.
babuk (szar —) 79.
bádög 5, 207.
baglya 56, 59.
bagoly 75.
bagoly (éjjeljáró füles —
75, macska fűlű — 79.).
bagolyborsó 14, 33.
bájfű 20.
bajnok 130.
bajusz 87.
bak 112.
bak (szarvas —) 67.
bakatorszőlő 48.
bakkecske 63.
bakszakállú fű 11.
balinhal 80.
balkéz 89.
bálványkép 124.
bálványképfaragó 104.
balzsamomfa 31.
balzsamomfű 11.
balzsamom-vize 23.

bánó 135, 138, 139.
 bántani 168, 174, 175.
 bántás (kő —) 161.
 bántatott (meg —) 96.
 bántó (fő — bor) 53.
 bánya (kő —) 143.
 bányász 138.
 bányász (kő —) 134.
 baraczk 44.
 baraczk (duránczai — 43,
 44, tengeri — 43.).
 baraczkfa 38.
 baraczkfa (tengeri —) 37.
 bárány 63.
 bárány (— akol 209. — czi-
 mer 145. — csecs 27,
 jerke — 63. — hús 145,
 szopó — 63. — üröm 8,
 28.).
 barát 123, 124.
 barátfő 13.
 barátságos levél 235.
 barázda 56.
 barázdabillegető madár 79.
 bárka (haltartó —) 59.
 barkócefa 39.
 barom 60.
 baromesipő bogár 71.
 baromesorda 210.
 baromlő bogár 70.
 barompásztor 60.
 bársony 189.
 bársonyperém 189.
 bársonyruha 227.
 bársonyszín 109.
 bársonyszínű 22, 76.
 bársonyvirág 9, 17, 23.
 bátya 183.
 bátok 5, 207.
 bátya 115, 116, 117, 121.
 bazsalikom 10, 22.
 bazsarózsa 21, 23.
 Bécs 232.
 becsü (két — levél) 235.
 becsület 106.
 begyűjtött 203.
 behéjazott 208.
 behorgadt 92.
 behűnyás 172.
 béka 69.
 béka (tekenős —, tollas va-
 ras —, zöld —) 69.
 békafű 26.
 békalencse 19, 20.
 békatársoly 10.
 békés levél 235.
 hékeség 105.
 békó 159.
 bél 40, 44, 80, 87, 94, 195.
 bél (gyertya — 125, 195.
 tehén — 195.).
 béldeszka 57.
 bélelni 227.
 bélelt, vö. bélelt.
 beléndfű 18.

béles 148.
 béles (apró mézes — 149,
 fődő között sült — 149,
 gombás — 149. hússal
 töltött — 148. mákkal
 sült — 149, nyáron
 sült — 149, rétes —
 149, serpenyőben sült —
 149. tőrös — 149, 199,
 vékony — 149.).
 bélessütő 138.
 bélessütő ház 149.
 bélfájó 163.
 bélfonál 188.
 bélelt 228.
 bélelt ajtó 182.
 belőle 58.
 belpoklos 166, 175.
 belső 40, 86, 88, 94, 171.
 bélyeges lő 65.
 bélyegsütő szerszám 176.
 béna 96.
 Benedek (Szent — füve) 17.
 bér 215, 225.
 bér (hajó — 179, istálló —
 210.).
 bérbenadás 215.
 berek 60, 230.
 berekesztő nátha 161.
 berhe 213.
 berillus 6.
 berkenye 45.
 berkenyefa 39.
 berving 25.
 beszéd 193, 194.
 beszéd (bő —) 193.
 beszélgetés 193.
 besztercei szilva 45.
 beteg 130, 143.
 beteges 130, 176.
 betegség 160, 161, 165, 166,
 169, 170, 173.
 betegség (rászt — 171, sár-
 víz — 165.).
 betű 97, 193, 229.
 bibicz 76.
 biga (csiga —) 71.
 bika 61.
 bika (ökör —) 77.
 bilincs 159.
 billegető (barázda —) 79.
 bimbó 40.
 bimbó (csecs — 88, rózsa
 — 32.).
 bimbós 40.
 bíró 137, 157, 158, 190, 204.
 bíró (maga —) 99.
 bíró (udvar — 128, vásár
 — 129.).
 bíró-képe 127.
 bíróság (fő —) 127.
 bírságlevél 234.
 bírsalma 37, 43.
 bivaly 62.
 bivalysajt 147.

bizonságlevél 193, 234, 235.
 bizony 162.
 bizott (reá —) 215.
 boesátott 47 (el — 158.).
 boesátó (méreg —) 69.
 boeskor 228.
 bodnár 132, 134. (jegyzet-
 ben.)
 bodza 33.
 bodza (földi — 15.).
 bodzafa 39.
 bogácskóró 12, 14, 20, 30.
 bogár (baromesipő — 71,
 baromlő — 70, bor —
 70, éjjeli fényes — 70,
 faragó — 71, ganéjban-
 termő — 71, nagyszarvas
 — 71. ősz — 71, selyem-
 szaró — 71, szarvas —
 70, 71. tekerő — 70. zöld
 — 71.).
 bogas (ágas —) 32, 62.
 boglár 157, 190.
 boglya (széna —) 56, 59.
 bojtás, vö. bujtás.
 bojtortján 20, 29.
 bojtortján (apró — 8, 15,
 31.).
 bojtás 31, 61, 227.
 boka 92, 226.
 bokor 33.
 bokor (csipke — 38, szeder
 — 43.).
 bokros 61.
 boldog 129.
 Boldogasszony haja 12.
 Boldogasszony hava 220.
 Boldogasszony mentája 21.
 Boldogasszony tenyere 12.
 bolgár 232.
 bolgár szőlő 48.
 bolha 72.
 bolhaffi 17, 23.
 bolhaűző fű 17.
 bolond 131.
 bolondoskodó 168.
 bolondság 168.
 bolt 184.
 boltos 114.
 boltos (kő —) 210.
 boncsok 212.
 bonka (csonka — 96.).
 bontani (el — 197.).
 bontó (haj — fésű) 186.
 bor 7, 52.
 bor (álló — 53, asszúszőlő
 — 54. dohos — 54, ecze-
 tes — 54, eleve szedett
 szőlő — 53, cperjes —
 54, erős — 53, erős csi-
 pős — 54, ez idei — 52,
 223, forrott — 52, fő —
 53, főbántó — 53, főfájó
 — 53, harmadévi — 54,
 harmadlás — 53, hon-

- töltött — 54, idei — 52, 223, jóillatú — 52, kastély — 53, lágy — 53, löre — 53, malozsa — 54, máshordóban töltött — 54, másolás — 53, másországbeli — 54, megforrott — 53, mézes — 54, nyárlott — 54, nyúló — 53, ó — 53, örvényes — 54, sajtolt — 53, savanyú — 53, szagos — 53, szegfűves — 54, sürfi — 53, tavalyi — 53, tiszta — 199, tiszta fejr — 53, tiszta izen való — 53, törköly — 53, ürmös — 53, új — 53, vad — 53, vékony — 53, világos színű — 54, vizes — 54, 199, vörös — 53, zavaros — 54.).
- bor (égett — ház) 184.
bor (égett — ivó) 184.
borárló 136.
borbély 133.
borbély (érvágó —) 176.
borbélyműhely 142.
borbélyolló 140, 188
borbogar 70.
borda 80, 88, 188.
borfereg 70.
borhordó edény 45.
borítani (be —) 94, 95.
borított 195.
borított (meg —) 194.
borizú alma 44.
borjú 62.
borjú (tengeri — 82, üsző — 62, vízi — 67.).
borjú-fül 18.
borjúhús 145.
borjúláb 10.
borköles 24.
bornemissza 131.
bornyomó zsák 51.
borona 57, 181.
boronálás 49, 56.
boros edény 153.
boros kömény 13.
borostyán 14, 19.
borostyán (fái — 18, földi — 12, 13, 18.).
borostyánfa 37, 150.
borotva 202.
borotvaköszörüs 138.
bors 25, 35.
bors (indiai — 29, sömör-gös — 32.).
borsfű 23, 26, 29.
borsfű (zsobrák —) 13.
borsó 25, 32, 33, 204.
borsó (bagoly — 14, 33, csi-cseri — 33, fára folyó — 14, hüvelyk — 28, szeges — 28, 33, török — 25, vad — 34.).
borseprő 178.
borsos pép 144, 202.
borszekér 103.
bortöltő dézsa 51.
ború (lágy — szőlő) 48.
borvásár 45.
borz 64.
bösszság 108.
bot (lánczos —) 154.
boza 7.
bű 194.
böbeszéd 193.
böges 111.
büető madár 75.
bügre 153, 196.
büjt 222.
büjtelt hó 220.
büjtmás hó 220.
büles 131.
büleség 103, 104.
büleső 188.
bülesőbéli 97.
bümarkú 106.
bümböles 111.
bü 68, 83, 91, 94, 95, 134.
bürcöske 95.
bürpajzs 155.
Brassó 234.
Buda 233.
büja életű 107.
büja természetű 107.
büjdosó csalán 11.
büjdosó csillag 2.
büjni 180.
bürok 91.
büváló 78.
büvár 77.
büza 30, 34.
büza (fekete — 21, polyvás — 206, szóratlan — 206, tengeri — 34, török — 16, 21, 34, zsemlye — 34.).
büzafő 32.
büzakenyér 147, 148.
büzakéve 57.
büzanyomó ló 205.
büzanyomó ökör 205.
büzás ház 205.
büzás kas 150.
büzaszár 32, 33.
büzaverem 205.
büzavetemény 34.
büzavi ág 11.
büzogány 156.
büzogányhordozó 159.
büdös 112.
büdös fereg 70.
büdösség 112.
bükkfa 37, 154.
bükkmakk 42, 60.
büntetés 106.
bürok 12.
bütyök 90.
czafrang 227.
czédrus módú fa 38.
czédula 191.
czékla 11.
czella 126.
czérna 188.
czérnas 32.
czérnas levelű 33.
czethal 80, 81.
czethaláros 81.
czimbalom 126.
czimer 73.
czimer (barány — 145, gém — 75.).
czimeres madár 73.
czinadonia 11.
czinege 77.
czinterem 126.
czipó 148.
cziprus 8, 13.
cziprusfa 36, 196.
czirkalom 52.
czirok 24, 31, 34.
czitrom 35, 37, 43.
czomb 90, 94.
czomb (lúd — 74.).
czompó 83.
consobrinus 117.
consulágviselés 127.
Csaba ire 23.
csacsogó 107.
csacsogó madár 78.
csak 212, 217.
csáklya 180.
csalán 30.
csalán (árva — 24, 30, büj-dosó — 11.).
csalárd 107.
csanal — csalán 30.
csap 52, 176.
csap (jég — 4, nyelv — 162, 171, vessző — 46.).
csapfűrés 52.
csaplár 136.
csapni (el —) 163.
csapó 134, 135.
csapó (csél —) 107.
csapó fa 206.
csapó ház 143.
csapó ideg 134.
csapott 181.
császár 128.
császár-madara 76.
császárné-asszony 128.
csatolt (össze —) 179.
csatorna 52, 207, 203, 209.
csatorna (rejteik —) 207.
csatornakút 208.
csattanás 111.
csattanni (meg —) 96.
csattogás 111.
cseber 51, 153.
cseberryúd 52.

- csecs 88.
 csecs (bárány —) 27.
 csecsbimbó 88.
 csecsű (leány —) 43.
 cseh 232.
 Csehország 231.
 csekély 180, 225.
 csélcspó 107.
 csengés 112, 169.
 csengő fű 18, 24.
 csép 57, 205.
 csepegés 3, 4, 207.
 cseperedett 99.
 csepesz (cseplesz) háj 88.
 cséplő 205.
 csepp 3, 163, 207.
 cseppetett 110.
 cserélés 214.
 cserelevél 235.
 cserép 4.
 cseres 38, 60.
 cseresnye 42.
 cseresnye (fekete —, hályog szemű —, nagyszemű —, piros —, vad —) 42.
 cseresnyefa 36.
 cserfa 38, 68.
 cserfalevelű fű 12.
 csermakk 60.
 csésze 153, 196.
 cséves kút 225.
 csicseri borsó 33.
 csiga, 154, 190, 209.
 csiga (far — 91, földi — 72, tengeri — 81, 82.).
 csigabiga 71.
 csigázni 160.
 csiger 7.
 csik 82.
 csik-mák 144.
 csikó 64, 72, 211.
 csikorodás 111.
 csikszemű 85.
 csillag 1, 104.
 csillag (bujdosó —, estveli —, hajnal —, tavasz-jelentő —, üstökös —) 2.
 csillaglevelű fű 27.
 csinálás 104.
 csinálni 55, 126.
 csináló (ablak — 132, drágagyöngy — 138, drágakövet — 139, eczet — 139, edény — 133, étek — 136, fedél — 137, font — 139, főkötő — 138, gőzfürdő — 138, gyapjú — 135, háló — 135, kapta — 134, kártya — 139, kenet — 139, kénkö — 137, kés — 132, keszkenő — 135, koci — 132, kolbász — 136, lantorna — 139, lepedő — 135, levegő — 132, orgona — 138, öv — 139, papiros — 139, pogácsa — 136, pléh — 132, pokrócz — 139, posztó — 135, réz — 132, ruha — 139, sarkantyú — 137, sólya — 134, szekér — 132, szekernye — 134, szekrény — 135, szelencze — 135, szősz — 136, üst — 133.).
 csinált 37, 58, 147, 148, 150, 153, 154, 178, 179, 181, 191, 196, 198, 208.
 csinálu vő. csináló 139.
 csincsér 159.
 csipás 96, 168.
 csipás szemű 131.
 csipdesni 162.
 csipkebokor 38.
 csipkemađár 78.
 csipkerózsa 13.
 csipő (barom —) 71.
 csipő 167.
 csipős bor 54.
 csira 30.
 csirke 75.
 csiszár 137.
 csiszárház 143.
 csítkó 72.
 csizma 228.
 csobolyó 59, 151.
 csodafű 24, 26.
 csók 86.
 csóka 79.
 csombor 23, 27.
 csomós 31.
 csónak 150, 178.
 csónka 96.
 csónka-bonka 96.
 csont 80, 90.
 csont (forgó —) 91.
 csontos 90.
 csorbaka 20.
 csorda (barom —) 210.
 csorgó medencze 195.
 csoroszlya 57.
 cső 201, 225.
 csőbör vő. cseber.
 csőmölyet 226.
 csőmölyetruha 226.
 csőmör 168.
 csörgettyű 188.
 csőröge 148, 199.
 csüves 225.
 csüfoló 86.
 csuka 81.
 csuklás 172.
 csuklya 124.
 csuklyás barát 123, 124.
 csupor 153, 196.
 csűr 205.
 csütörtök 221.
 dagadni (meg —) 69, 170, 175.
 dagadás 161, 169, 172.
 dagadás (el — 166, meg — 165.).
 dagadozott 97.
 daganag 97.
 dagasztó teknő 202.
 dajka 189.
 darab 198, 204.
 darabont 126.
 darabos 31, 55, 113, 191.
 darakása 34.
 daráló 202.
 darázs 70, 71.
 darázs (ló —) 70.
 dárda 156, 158.
 dárдахordozó vitéz 158.
 daru 77.
 daruorrú fű 17.
 de 117, 163.
 deák 232.
 deák (író — 127, 190, számvető — 128, tanuló — 130.).
 Debreczen 233.
 dékány 122.
 dél 217, 224.
 délczeg 65.
 delfínhal 81.
 déli szél 229.
 denevére 79.
 dér 50.
 derék 94, 179.
 derék (fegyver —) 156.
 deszka 191, 208.
 deszka (bél — 57, ülő — 180.).
 deszkaház 181.
 deszkás ablak 195.
 deszkázás 208.
 dézsa 153, 196.
 dézsa (bortöltő —) 51.
 dézsatartó ház 213.
 dícséret 105.
 díj 236.
 dinnye (görög — 21, királynéasszony — je 29, sárga héjú — 25.).
 dinnyeságú fű 23.
 dió 42, 43.
 dió (fás — 44, kisbelű — 44, lágy héjú — 44, szecsen — 35, 43, torok — ja 87.).
 dióbél 44.
 diófa 37.
 dióbolaj 146, 204.
 disznó 62, 146, 204.
 di-znó (eme — 62, süllő — 64, tövisszes — 64.).
 disznó farcsikája 146.
 disznófereg 72.
 disznóhal 81.
 disznó hája 204.

- disznóhús 145.
 disznókék 15.
 disznókenyér 14.
 disznókömény 25.
 disznó-kövéré 204.
 disznónyáj 210.
 disznóól 209.
 disznóoldal 146.
 disznópásztor 137.
 disznóröhögés 111.
 disznószar 178.
 disznóvásár 143.
 disznózsír 146.
 drága 136, 185, 191, 198.
 drágagyöngyesináló 138.
 drágakenetesináló 139.
 drágakő 6, 196.
 drágakőáruló 136.
 drágakőví 187.
 Dráva 226.
 Drinápoly 233.
 dob 141, 146.
 dobos 141.
 dobszó 111.
 dohos bor 54.
 dolmány 226.
 dolog 91, 98, 103, 191, 229.
 dologtevő nap 222.
 domb 230.
 dongó légy (nagy) 70.
 dőghalál 170.
 dőgleletes 164.
 dörgölés 95.
 dúló 124.
 Duna 225.
 dunyha 184.
 duránca szilva 45.
 duráncai baraczk 43, 44.
 dűhödni (meg) 166.
 dűlt (be) 47.
 dűhös betegség 166.
 e (= ez) 97.
 eb 63, 64, 166.
 eb (fekete lábú 64, fű-
 jésző 63, házörző
 64, juhász 64, nyúlá-
 szó — 64, paracsko —
 63.).
 ebéd 196.
 ebecske 63.
 ebédülő ház 183, 195.
 ebfüle-maró légy 70.
 ebhal 82.
 ebhal (tengeri) 81.
 ebkapor 10, 13.
 ebilég 70.
 ebmajom 62.
 ebnyelvű fű 11.
 ebszőlő 14, 27, 29.
 ebtej 15, 21.
 ebtövisk 26.
 ebugatás 111.
 eczet 151.
 eczetesináló 139.
 eczetes lőre 54, 112.
 eczetkóró 10.
 eddír 216.
 edény 149, 151, 201, 204,
 209.
 edény (borhordó) 45.
 boros 153, fejő 151,
 huddozó 151, 186. ke-
 nettartó 153, sajt-
 nyomó 153, szőlőszedő
 51, tejtartó 153,
 tömjéntartó — 125.).
 edényesináló 133.
 édes 42, 43, 112, 144, 146.
 édesgyökér 17.
 édeslapu 30.
 ég (= coelum) 2.
 égbennéző 104.
 Eger 233.
 egér 66.
 egér (erdei — 66, falusi —
 66, fehér — 66, mezei —
 66, Saxoniabeli 67,
 szárnys 79.).
 egerészó kígyó 68.
 égerfa 36.
 egérfark 21.
 egérfogó 206.
 egérfül 9, 24.
 egérganéj 177.
 egész 95, 161, 166, 193.
 egészen 161.
 egészség 176.
 egészséges 130.
 égetett téglá 4.
 égető 'mész — 133, szén
 137.).
 égettbörház 184.
 égettbörivő 184.
 ég-forgása 104.
 égő 200.
 egres 48.
 egres (fái — 39.).
 egreses 202.
 egreslő 145.
 ég szín 109.
 egy (32, 55, 72, 100, 116,
 117, 152, 158, 189, 191,
 193, 197, 214, 218, 223,
 225, 227, 228.).
 egy (mint —) 165.
 egybenjáró pohár 149.
 egybentalálás 2.
 egybentekerő fereg 51.
 egyéb 161.
 egyenes 61, 114.
 egyenes fenekű völgy 230.
 egyenes körmű madár 73.
 egyenes testű 96.
 egyezség 105.
 egyház 124, 125.
 egyházi 123.
 egyház-napja 222.
 egyházöriző 123.
 egyháztilalomlevél 234.
 egyik 68, 85, 160, 166.
 egymás 84, 118, 193.
 egyszarvú állat 67.
 egyszerű 218.
 együgyűség 108.
 együttvalóital 198.
 ehető (nagy) 106.
 éhség 161.
 éj 223.
 éjféli 223.
 éjjeli 163, 222.
 éjjeli 70.
 éjjeli bolondoskodó 168.
 éjjeli holló 76.
 éjjeljáró 76.
 éjjeljáró füles bagoly 75.
 éjszaka 223.
 eke 56.
 ékes ábrázatú 96.
 ékesen szólásról való tudo-
 mány 103.
 ékesen-szólo 104.
 ékesítő 156.
 ékesesség 187, 212.
 ékeszarva 57.
 ékeszarva fogatója 57.
 éktelen 96.
 él 50.
 eladás 214.
 eladott 215.
 elbocsátott 158.
 eldagadás 166.
 eledel 141.
 elefánt 67.
 élés 204.
 élesíteni 202.
 éles-sás 29.
 élestartó ház 202.
 élet 99.
 életű (bujá) 107.
 eleveérő alma 42.
 eleven szén 200.
 eleveszedettszöllőbor 53.
 elfedett 141.
 elfelejtő 173.
 elfonnyadás 161, 173.
 elfonnyadt 173.
 elfordulás 172.
 elhomlított 47.
 elhullás 161.
 elkoppadás 160.
 ellen 8, 17, 27, 105, 161.
 elleni 63.
 ellenkező levél 235.
 elme 84, 172.
 elmes 84.
 elmetelés 177.
 elnyelő orvosság 176.
 elő: vofahre 115.
 elő 84.
 elő (hőjt hó 222, szügy
 157, 212.).
 élő 39, 72.
 élő (magának — ember) 130.

- élő erdő 60.
 előjáró 159.
 előkötő 187.
 élő kútvíz 208.
 először 55.
 előtt 127, 158, 167, 216.
 elsoványodott 55.
 első 25, 46, 83, 87, 94, 98, 118.
 első (— fog 73, 86. — szakáll 87, — tej 147.).
 elsütés 50.
 elszakadás 169.
 elszáradás 160.
 eltávozás 164.
 éltető 15, 34.
 ember 10, 68, 69, 83, 85, 88, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 99, 100, 117, 127, 130, 152, 157, 158, 162, 163, 166, 167, 168.
 ember (asszony — 227, ház — 130, herélt — 131, lakos — 130, mester — 130, munkás — 141, özvegy — 119, paraszt 140, szántó — 140.).
 ember díja 236.
 embergaufj 178.
 embermajom 62.
 embernym 218.
 emberölő 107.
 emberség 83, 108.
 emberséges 83.
 emedisznó 62.
 emelésös 182.
 érmelyedés 160.
 éneklés 104, 111.
 éneklő 125.
 éneklő (zsolttár —) 123.
 éneklőmester 104.
 engedelmisség 105.
 engedetlenség 105.
 enni 70.
 enni (meg —) 70, 169.
 enni való szőlő 47.
 enyészet (nap — szél) 229.
 ennyi 215, 216.
 epe 16, 88.
 eper, eperj 16, 42.
 eperillatú fű 16.
 Eperjes 233.
 eperjes bor 54.
 epidermis ? 95.
 ér 92, 93.
 érez 5, 6.
 érezes 6.
 erdei egér 66, — kakas 75, — kan 61, — macska 62, — paprúd 16. — vad-
 ökor 62, — zanót 13.
 Erdélyország 231.
 erdő 23, 60.
 erdő (élő — 60, gyakor 60, 230, makkos — 60,
 ritkás — 60, szabad — 60, tilalmas — 61, tölgyes — 60).
 erdőkerülő 60, 230.
 ereszkedés 161.
 eresztteni (fel —) 50.
 éretlen 42, 93.
 eretnekpapa 122.
 erkély 181, 208.
 erkélyke 181.
 erkölcs 103.
 érlelő 47.
 ernyős székér 152.
 erő 168.
 érő 42, 44, 227.
 erőbeli 99.
 erős 38, 53, 54, 99, 112, 113, 131.
 erőtlén 131.
 erőtlenség 162.
 érsék 122.
 erszény 151.
 erszénygyártó 134.
 erszénygyártó műhely 142.
 érte 215.
 értelem 84.
 értelmes 84.
 érvágás 176.
 érvágó borbély 176.
 érzékenység 84.
 érzés 95.
 érző 61.
 és (= s) 172.
 és 32, 49, 68, 94, 97, 102, 103, 104, 105, 107, 118, 159, 162, 163, 166, 172, 174, 186, 197, 198, 209, 214, 225.
 esés 169.
 esett 70.
 eskütő levél 235.
 eskütő pap 123.
 esküvésről való levél 234.
 esni : fallen 174.
 esni (el —) 175.
 esni : regnen 3, 208.
 esni (le —) 207.
 eső 3.
 eső (harmatozó — 3, kén — 5, kő — 2, 3, lenge-
 dező — 3, sebes — 3,
 zápor — 3).
 esővíz 207, 208.
 esperest 122.
 est, estve 222, 224.
 estveledni 224.
 estveli 2.
 ész 164.
 északi-szél 229.
 eszelős 164.
 eszesség 103.
 esztendei 219.
 esztendő 55, 98, 218, 219, 220.
 esztendő (napszökö — 224,
 száz — 218.).
 esztendő 218, 219, 220.
 esztergár 76.
 esztergáros 134, 137.
 esztergáros mű 137.
 Esztergom 233.
 eszterha 207.
 éték 142, 144, 168, 177, 197, 198, 199, 201, 202.
 éték (főtt — 144, friss — 145, gyümölcs — 144, hideg — 146, kövőres — 146, köz — 144, leves — 199, tejes — 136, 145, tőrös — 144.).
 étেকesináló 136.
 étékfogó 127, 197.
 étékfordó fatál 150.
 étékfordó tál 199.
 étékfőző 136.
 étékkóstoló 127.
 (tek-leve 199.
 éték-uta 88.
 étel 94, 149, 160, 174, 177.
 ételkirakó 197.
 ételkóstoló 198.
 ételmetélő 197.
 étetés ellen való fű 8.
 év (= evesség) 93, 95.
 éves var 173.
 evezni 180.
 evező 179.
 evet 66.
 évi 54.
 ez 52, 75, 97, 215, 216, 217, 223.
 ezelőtt 216.
 ezer 157.
 ezerjófű 14, 27.
 ez után 216.
 ezüst 5, 6, 177.
 ezüstkanál 198.
 ezüstös 6.
 ezüstözni (meg —) 6.
 ezüstvilla 197.
 fa 36, 37, 38, 39, 40, 41, 61, 178, 179, 183, 200.
 fa (ajtófél — 182, akasztó — 159, alma — 36, 38, árboez — 37, 179, balzsamom — 31, baraczk — 37, 38, barkócza — 39, berkenye — 39, birsalma — 37, bodza — 39, borostyán — 37, 150, bükk — 37, 154, cédrusmódú — 38, cziprus — 36, 196, csapó — 206, cser — 12, 38, 68, cseresnye — 36, csoda — 2f, dió — 37, éger — 36, fagyal — 37, fenyő — 36, 37, 38, főszerű — 207, füge — 37,

- fűz -- 38, galagonya -- 36, gallestermő -- 37, gyertyán 37, gyűrű -- 39, hályog -- 37, hám -- 96, 212, hárs 39, ihar 36, Isten ja 8, jávor 36, jegenye -- 36, 38, kecskerágó 39, koszorú 207, kökény 38, kőrís 37, körtvély 38, makk 37, makkos -- 38, makktermő -- 37, 60, mandula -- 37, mirtus -- 37, mogyoró -- 36, 37, lenese -- 37, luesfenyő -- 36, narancs -- 37, naspolya -- 37, nyár -- 38, nyír -- 36, olaj -- 38, oldal -- 182, orsó -- 52, ostormén -- 39, pilma -- 38, puszpang -- 36, rekettye 38, som -- 36, szaru -- 206, 207, 208, szederj -- 37, széleslevelű -- 38, szil -- 39, szilva -- 38, tiszta -- 36, 39, tölgys -- 37, 38, 72, tömjén -- 37, vadalma -- 36.).
- fabél 40.
fácán 78.
fatéreg 71.
fagy 3.
fagyalfa 37.
fagyöngy 61.
fagyügyertya 195.
fahéj 55.
fahordó 200.
fahordó szekér 152.
fái borostyán 18.
fái egres 39.
fái sóska 37.
fájás (ágyék -- 167, fő -- 162, has -- 162, szem -- 168.).
fajd 78.
fájdalom 161, 166, 168.
fájdalom (szív -- 162, torok -- 168.).
fájni 167.
fájó (ágyéka -- 167, bél -- 163, fő -- 53, gyomor -- 175, has -- 162, 163, 168, 174, 175, joha -- 166, lépe 171, máj -- 166, vese -- 168.).
fajtalan 107.
fakadék 173.
fal 181.
fal (kő -- 133, 155, köz -- 181.).
faláb 228.
falat 144, 146, 149, 198, 199.
falevél 40.
faltörő kos 154.
falusi egér 66.
fa-moha 40, 61.
fan 91.
fa-odva 78.
faolaj 204.
far (hajó -- a) 179.
fára folyó borsó 14.
fára folyó szőlővessző 47.
faragás 182, 183.
faragó (bálványkép -- 104, kép -- 133, kő -- 133.).
faragott 181, 196.
faragó bogár 71.
farsiga, farsika 91, 146.
fark 80.
fark (egér -- 21, Isten lova -- a 9, ökör -- 11, 14, 29, 30, róka -- 9.).
farkas 67, 72.
farkasalma 8.
farkasbél 161, 174.
farkú (fejér -- 76, hosszú -- 63, fekete -- 82, orsó -- 80.).
furmétring 157, 212.
farsang 222.
farsangolni 222.
fás dió 44.
fuszékér 103.
fa-szű 71.
fatál 150, 199.
fatányér 197.
fatartó ház 202.
fátyol 187, 189, 228.
fattyúfi 118.
fattyútöltő 124.
fattyúvessző 46.
fuvágó 178.
fazék 150, 201.
fazék (tejtartó -- 153, vas -- 149, 151, 201.).
fazekacska 153.
fazekas 134.
fazékony 174.
fűzékoscodás 167.
fecske 78.
fecske (mezei -- 78, parti -- 78.).
fecskefű 8, 18.
fecskekígyó 68.
fecskekő 7.
fecskendő 176.
fedél 187.
fedél (ház --) 155, 206.
fedélesinuló 137.
fedetlen 206.
fedezett (el --) 141.
fedni (ház -- való tégla) 208.
fedő 150, 201.
fedő között sült béles 149.
fegyver 157, 159.
fegyverderék 156.
Fegyvernek 233.
fegyverrel vett tartomány 230.
fegyvertisztító 137.
fej 32, 68, 183.
fejedelem 127, 128, 192.
fejedelemapáca 124.
fejedelem pecsét alatt való levél 229.
fejér 53, 109, 110, 191.
fejér (görög --) 186.
fejére (szem -- 85, tikmony -- 74, 205.).
fejér agyag 4.
fejéragyagú 55.
fejér egér 66.
fejér farkú keselyű 76.
fejér föld 5.
fejér gém 75.
fejér giliszta 72.
fejér hályog 165.
fejér hunyor 18.
fejérlített 181.
fejér kékaszín 110.
fejér kenyér 147, 148.
fejér keszeg 80.
fejér lilium 20.
fejér mályva 9.
fejér ón 5.
fejér pejlő 65.
fejér peszerceze 21.
fejér rózsza 28.
fejér sárgaszín 110.
fejérség 109.
fejér sólyom 77.
fejér szőlő 47.
fejér szőlővessző 47.
fejér ürmő 8.
fejér virágú vízi tők 22.
fejes káposzta 11.
fejetlen láb 93.
fejjé edény 151.
fejjé (nehéz -- 165, szédelgő -- 173.).
fejtétel 160.
fék (kötő -- 157, 211, láncczos -- 212.).
fekély 166.
fekélyes 166, 174.
fekete 47, 48, 65, 69, 147, 168.
feketéje (bab -- 34, szem -- 85.).
fekete búza 21.
fekete cseresnye 42.
fekete farkú hal 82.
fekete gyopár 22.
fekete lábú 64.
fekete nadályfű 12, 27, 29.
fekete ón 5.
fekete peszerceze 21.
feketeség 109.
fekete tarvarjú 76.
fekete ürmő 8.

feküdni (le —) 223.
 fekvő 175, 214.
 fél 32, 46, 100, 102, 220, 223, 224.
 fél (ajtó — fa 182, al — 90, 162, ój — 223, más — 220, 223, 224.).
 felakasztás 159.
 felé 146.
 felé (két — nyíló ajtó) 182.
 féle 229.
 féle (sok —) 192.
 feledékeny 131.
 felejtő (el —) 173.
 félákeny 107.
 félelem 108.
 felelés 193.
 feleség 116, 118, 119.
 felette 68.
 félfont 101.
 félfuvalkodás 169.
 félguta 160.
 félgutautés 166.
 felhő 3.
 félkerék (— pajzs 155, — szecsel 197.).
 félkéz 155.
 félkézpajzs 155.
 felkiáltó levél 234.
 felkötött 48.
 felől 94, 191.
 felperes 130, 236.
 felserkenthetetlen 168.
 felső 95, 182, 225.
 Felsőnémetország 231.
 felsőruha 226.
 felszél 229.
 fél szemű 85.
 felvett 185.
 fene 161, 165, 170.
 fenékben való rét 58.
 fenékű (egyenes — völgy) 230.
 fenkő 4.
 fennálló 102.
 fenő (kenő —) 134.
 fény (szem —) 84.
 fényes 70, 109, 110.
 fényesítő (haj —) 186.
 fényes szemű 67.
 fényasztal 196.
 fényőfa 36, 37, 38.
 fényőgyantár 31.
 fényőmag 40.
 fényőviasz 194.
 féreg 51, 70, 71, 72.
 férgeske 70.
 férges 178.
 férgezés 41.
 férfi 85, 91, 99, 118.
 férfiaság 91.
 férfigyermecske 97.
 férj 116, 118.
 fertály 100.

festék 110.
 festés 125.
 festett 183.
 festő (kopja — 137, posztó — 134, sárgával — 136.).
 festőfű 16.
 festőház 143.
 festővirág 16.
 fész 185.
 fész (hajbontó —) 186.
 fészek 74.
 fészek (galamb —) 206.
 févaly 184.
 fi, fia 115, 116, 117, 119, 120, 121.
 fi, fia, fiu (atya — 115, atya — 117, egyház — 123, fattyu — 118, fogadott — 116, galamb — 206, lud — 75, mostoha — 116, szarvas — 63, ürge — 66, tik — 75.).
 fiacská 115.
 fiastyúk 2.
 fiatal 40, 41.
 fittyent 174.
 fiugyerme 97.
 fiuisten 1.
 fizetés 219.
 flastrom 176.
 fodor 85.
 fodorháj 94.
 fodorító (haj —) 186.
 fodorkáposzta 10.
 fodormenta 21.
 fodorsalyáta 20.
 fodortiszafa 36.
 fodros gallér 227.
 fog 73, 86.
 fog (hajtorja —) 207.
 fogadás (meg —) 215.
 fogadó (szállás — 143, vendég — 143.).
 fogadott fiu 116.
 fogadott pap 123.
 fogadott vitéz 158.
 foganodni (meg —) 41.
 fogató 57.
 fogatóson csinált pohár 153.
 fogni (el —) 161.
 fogó 140.
 fogó (egér — 206, étek — 127, 197, légy — pók 70, szén — 201.).
 fogoly 77.
 fagonítani (meg —) 41.
 fogott 211.
 fogtisztító 185.
 fogva 216, 217.
 fogvatkozás 172.
 fogyni (el —) 168.
 fogyta (hol l —) 224.
 fojtó (len — puszpáng) 15.
 fok (tű —) 188.

fokhagyma 10, 28, 145.
 fokhagyma illatú fű 29.
 fokhagymás 202.
 fokhagyma szagú fű 9.
 foldozó 133, 134, 135.
 folyás 225.
 folyás (vérhas —) 165.
 folyani 207.
 folyani (ki —) 209.
 folyó (fára —) 14, 47.
 folyó (ki — tó) 59.
 folyó fű 12, 27, 31, 32.
 folyó óra 125, 150.
 folyó papíros 191.
 folyó víz 3, 79, 225.
 folyó vízi rák 80.
 fonal (arany — fű 12, bél — 188, szőni való — 188, visszállott — 188.).
 fonaték (haj —) 186.
 font 101, 102.
 fontcsináló 139.
 fontöntő 129.
 fonnyadás (el —) 161, 173.
 fonnyadt (el —) 173.
 fordulás (el —) 172.
 forgács 178.
 forgás 104.
 forgatás 49, 56.
 forgatni 55.
 forgató 202.
 forgató (számár — malom) 202.
 forgó csont 91.
 forgó szél 229.
 forma 114.
 forrás 208, 209.
 forrázni (meg —) 52.
 forró 113.
 forrott (meg — bor) 53.
 forrott bor 52.
 forrott must 54.
 fosztó 124.
 fő 83, 165, 166, 171, 175.
 fő (barát — 13, búza — 32, hét — 221, kút — 3, 208, láb — 92, szőlő — 48.).
 főbántó bor 53.
 főbíroság 127.
 főbor 53.
 főesperest 122.
 főfájás 162.
 főfájó bor 53.
 főkamaras 127.
 fő koponyája 83.
 főköti 187, 227.
 főkötiöcsináló 138.
 föld 2, 45, 55, 60, 73, 100, 183, 207, 236.
 föld (mér —) 100.
 földle (Havas al —) 231.
 föld-epője 16.
 földes 39.
 földes úr 128.

földi bodza 15.
 földi borostyán 12, 13, 18.
 földi csiga 72.
 földi füst 16.
 földi giliszta 72.
 földi kenyér 14.
 földi mogoró 8, 24.
 földindulás 3.
 földi tők 10, 13.
 földmérés 104.
 földmérő 104.
 föld-mérge 12.
 földpohár 150, 196.
 földház 195.
 földhorgadt orrú 86.
 földlőstököm 145, 196.
 fölött 126.
 fölöttébb 95.
 fölészántott 55.
 földtakarózott 91.
 főni (le —) 175.
 főnixmadár 76.
 fősvény 106.
 fősvénység 107.
 főszakácsmester 127, 200.
 főszarufa 207.
 főtelen 42.
 főtt 144, 145, 199, 201.
 fővény 5, 181, 210.
 főzés 145.
 főzni 201.
 főző (étel — 136, paréz — 138, sör — 139.).
 főzőkanál 202.
 Franciaország 231.
 franczu 161, 163, 165.
 franczus 161, 174.
 friss 145.
 fű 75.
 fűrés 52, 172.
 fűrkő 156.
 futamatnyi 100.
 futni (el — 174, meg — 166.).
 futó 170, 211.
 futó (kengyel —) 128.
 fuvalkodás (fel —) 169.
 fuvalkodni (fel — 167, meg — 165, 166.).
 fuvó 201.
 fű 10, 31, 32, 33, 56.
 fű (alleluja — 23, anya — 15, aranyfonal — 12, at-racél — 11, bablevelű — 13, 14, báj — 20, bak-szakálú — 11, balzsam-mum — 11, béka — 26, belénd — 18, bolha — 17, 23, bolhaűző — 17, borjú — 18, bors — 13, 23, 26, 29, csengő — 18, 24, cserfalevelű — 12, csillaglevelű 27, csuda — 24, 26, czer-nás — 32, daru orrú —

17, dinnyeszagú — 23, ebnyelvű — 11, eperil-latú — 17, etetés ellen-való — 8, ezerjő — 14, 27, fecske — 8, 18, fekete nadály — 12, 27, 29, festő — 16, fokhagyma illatú — 29, fokhagyma szagú — 9, folyó — 12, 27, 31, 32, fül — 9, 27, 28, fűrésztő — 27, füst — 12, galamboc — 25, 30, gálna — 24, gi-liszta — 10, gerint — 27, gyík — 24, gyűszű — 15, hajás — 32, hajnevelő — 12, hálóg — 11, 23, harag — 31, harmad — 66, háromlevelű — 29, hosszú uti — 25, hú-nyor — 26, kakuk — 27, kannamosó — 15, kása — virág 25, kecske-szarvú — 16, keresztes — 13, kerti — 32, ke-serű — 11, 17, keserű bolha — 23, keserű magú — 20, kígyó — 12, 28, kőrontó — 24, kötöző — 13, kovér — 16, 26, 28, lábmósó — 18, lenlevelű — 19, 20, lenvirágú — 15, mátra — 21, máj — 21, májgyógyító — 18, másod — 66, medvetalpú — 25, méh — 9, meleg természetű — 24, mérge-nyomó — 21, mérges — 10, méz — 21, 23, mirigynevű — 16, moly — 29, napra néző — 18, nősző — 27, nyelv-es — 31, ördögcharapta — 22, 29, ördögmarta — 22, örvény — 15, öt-levelű — 24, palaczká — 29, pápa — 11, paponya — 9, 18, pénzlevelű — 12, 22, pecsétes — 28, porezogó — 24, porcs — 14, porcsin — 23, pirító — 9, putnok — 23, ragadó — 9, rontó — 27, 29, sár — 13, 24, sár-ellenvaló — 17, sása — 17, 20, 25, seb — 10, seprő — 8, 27, sömör — 10, 26, süly — 10, szapora — 18, 30, szappanozó — 28, szarvas — 16, szarvas éltető — 15, szarvas nyelvű — 27, szeg — 17, 19, 28, 35, szék — 11, szemgyógyító — 15, Szt. Benedek — 17, szemes

— 31, Szent Ilona — 17, 25, Szent János — 9, 25, Szent László — 17, Szent Mária Mag-dolna asszony — 28, szilva — 24, szök — 17, szőlővel virágzó — 23, szőrös — 24, tálmósó — 18, tej s — 29, temondád — 15, 19, 17, tetű — 24, tisztes — 28, tömjén-szagú — 20, tüdő — 24, ujj — 15, uti — 10, 25, 33, vadméz — 23, vadszeg — 19, 28, vérállító — 12, vízi sása — 17, vízi uti — 25, vi-téz — 22, vörösgyökerű — 26, vöröstitő — 15, zablevelű — 11, zsobrák bors — 13.).
 füge 35, 42, 204.
 füge (asszu — 12, száraz — 144.).
 fügefű 37.
 függő 177.
 függő (le —) 75.
 függő gyertyatartó 186, 195.
 függő mécs 195.
 fül 9, 19, 24, 70, 79, 85, 90, 169.
 fül (borjú — 18, egér — 9.).
 fülbe mászó féreg 72.
 fülecske 85.
 fülemile 75.
 füles 86.
 füles bagoly 75.
 füles pohár 196.
 fülű 9, 27, 28.
 fülű (két — 149, nagy — 86.).
 fülvájó 185.
 fűmetélő kasza 50.
 fűrdő 213.
 fűrdő (gőz — 138, 213, gőz — ház 213, hidegvíz — 214.).
 fűrdőház 142.
 fűrdőháztőlőszolga 213.
 fűrdőkád 151, 214.
 fűrdős 135, 213.
 fűrészelés 178.
 fűrj 76.
 fűrjész eb 63.
 fűrésztő (rüh ellen való — fű) 27.
 fűrj 48, 85.
 füst 145, 200.
 füst (földi —) 16.
 füstfű 12.
 füstnek való ablak 200.
 füstölő 200.
 fűtő (kemence —) 136.
 füves 54, 55.

fűviselő madár 79.
fűzes 38, 60.
fűzfa 38.
fűző (gyöngy — 135, ko-
szorú — 140.).
fűzött 187.

gabona 34, 223.
gabonarágó féreg 70.
gabonás 206.
gabonatarató ház 143.
gacsalözölővessző 47.
galagonya 12, 26, 38.
galagonyafa 36.
galamb 77, 206.
galambfészek 206.
galambfi 206.
galambkosár 210.
galambtartó 206.
galambocsfű 25, 30.
gallér 227.
gallestermő fa 37.
gálna 38.
gálnafű 24.
gálócza 83.
gálya 129, 158, 179.
ganéj 56, 57, 211.
ganéj (egér — 177, ember
— 178, juh — 177, ló —
178, 211, számar — 178,
tehén — 177.).
ganéjban termő bogár 71.
ganéjhintó villa 57.
ganéjhordó szekér 57.
ganéjos 55.
ganéjozni 50, 56.
garádics 207.
Garam 233.
garat 140.
gárgyán 123.
gát 209.
gatya 187, 228.
gazdag 129.
gazdálkodás 108.
gázló 225.
gazos 55.
gége 94.
gelyva vö. golyva.
gém 75.
gémberedés 168.
gém-czímer 75.
genyedség 93, 95.
gereben 187.
gereblye 50, 59, 211.
Gerőcz 232.
gerely (nyárs — 156, apró
— 156.).
gerenda 183, 207.
gerenda (által — 206, ka-
kas — 207.).
gerendelyrúd 57.
gerezd 48.
gerezna 67.

gerincez 88.
gerintfű 27.
gerlicze 77.
gerselyszőlő 48.
gesztenye 29, 36, 42.
gesztenyeszínű 110.
gilisza 72.
gilisztafi 10.
gilisztás 175.
gíra 102.
gobhal 81.
góhérszőlő 48.
golya 76.
golyóbis 91, 172.
golyva 97, 171.
golyvás 97, 175.
gombásbéles 149.
gombolyag 114, 188, 189.
gombolyító 189.
gombota 146.
gond 104.
gondviselő 127, 130.
gonosz 107.
gonosz szellet 171.
gonosztevő 127.
gordon 10, 14.
gödölye 63.
gödölyeakol 209.
gömböcz 146, 204.
gömbölyeg 32.
gömbölyű 114.
Gönczöl szekere 2.
görbe 96, 114, 156.
görbedt 100, 114.
görbe hátú 93.
görös 171, 175.
görög 232.
görögdinnye 21.
görögfejér 186.
Görögország 231.
gőzfürdő 213.
gőzfürdősínáló 138.
gőzfürdőház 213.
gözü 66.
Grác 232.
gránát (poma —) 35, 43.
griff-madár 79.
guba 60, 185.
gubernátor 128.
guta (fél —) 160.
gutaütés 160, 161, 171.
gutaütés (fél —) 166.
gutaütött 174.
guzsaly 187.
gyakorerdő 60, 230.
gyakorta 97.
gyakran 163, 169.
gyalu 140.
gyantár 5.
gyantár (fenyő —) 31.
gyantáros 194.
gyapjas madár 76.
gyapju 177, 227.
gyapju áruló 135.
gyapju csináló 135.

gyártó (asztal — 135, 142,
bőr — 134, ersmény —
134, 142, iv — 133, kanna
— 137, kerék — 142, kö-
tél — 137, lakat — 132,
nyereg — 139, ón kanna
— 132, pajzs — 137, sze-
ker — 132, szíj — 134,
tarsoly — 134, üveg —
133, vékony bőr — 134.).
gyászruha 227.
gyékény 186.
gyémánt 6.
gyenge 39, 46, 93.
gyepes 55.
gyeplő 212.
gyermecske 97.
gyermek 97, 98, 111, 117,
119, 121, 144, 161.
gyermek (zab —) 118.
gyermekárló 141.
gyermekded 46.
gyermeki 98.
gyermekség 97.
gyermekszülés 189.
gyermekszülő 189.
gyermektartó lantorna 91.
gyertya 124.
gyertya (faggyú — 195,
függő — tartó 186, kén
— 201, mise — 23, viasz
— 195.).
gyertyabél 125, 195.
gyertyagyújtáskor 223.
gyertyahamva 186, 195.
gyertyahamvavető 195.
gyertyahordozó 125.
gyertyánfa 37.
gyertyatartó 125, 195.
gyík 67, 69.
gyík (torok —) 28, 160.
gyíkfű 24.
gyógyító 213.
gyógyító (máj — 18, seb
— 133, szem — fű 15, szem
— ír 176.).
gyoles 189, 227.
gyolcslepedő 184.
gyomlál (ki —) 56.
gyomor 88, 94, 160.
gyomorfájó 175.
gyóntató barát 123.
gyóntató levél 235.
gyopár (fekete — 22, sárga
— 17, 27, 28, vörös —
26.).
gyors 131.
gyökér 31, 32, 33, 39, 40,
41, 46, 95.
gyökér (édes — 17, macska
— 30, örvény — 16, 17,
19, Szent János — 25,
szőlőtő — 46, vér — 26.).
gyökérág 39.
gyökerezni (meg —) 39.

- gyökérrágó féreg 72.
gyökerű (vörös — fű) 26.
gyömbér 31.
gyöngy 6, 61, 187.
gyöngy (drága —) 138.
gyöngyfűző 135.
Gyöngyös vize 226.
gyöngyszem 187.
gyöngyvirág 20.
Győr (Nagy —) 232.
György (Szent — hava) 220.
gyújtás (gyertya — kor) 223.
gyújtott (be —) 202.
gyuladkozás 167.
Gyulafejevár 233.
gyűjtő 59.
gyűlése (ország —) 230.
gyűléség 105, 108.
gyümölcs 36, 40, 44.
gyümölcstartóház (asszú — 183, olaj — 177.).
gyümölcs étel 144.
gyümölcsös 40.
gyümölcsös kert 44.
gyümölcsözni 40.
gyümölcstelen 46.
gyűrű 187.
gyűrű (pecsétlő —) 192.
gyűrűfa 39.
gyűszű 188, 213.
gyűszűfű 15.
- ha 70.
ha (mint — 162, 166, né — 217.).
hab 170.
habarnica 82.
haborúság 106.
habos csömölytet 226.
habos szín 110.
haczoka 189.
had 105.
hadakozó 64, 129, 158, 179.
hadi 157.
hadi szerszám 157.
hadnagy 128, 157.
hadnagy (gályán hadakozó — 129.).
haduagya (udvar —) 127.
hágni (meg —) 155.
hagya (fok — 145, fok — illatú fű 29, fok — szagú fű 9, kigyó — 17, 22, 23, 28, 29, metélő — 12, 25, mogyoró — 12, 24, pár — 24, vad — 11, 18, vad-fok — 10, 28, vörös — 12, 32.).
hagymás (fok —) 202.
hagymáz 169, 175.
hagyni (el —) 62, 97.
hagyott 46, 47.
haj 85, 99, 160, 227.
- haj (árvalány — a 10, 13, Boldogasszony — 12).
haj 74, 90, 94, 204.
haj (csepesz — 88, fodor — 94, olvasztott — 204.).
hajás, hajás fű 32.
hajbontó fésű 186.
hajdina 22, 34.
hajdú (dárdán ugró —) 158.
hajfényesítő 186.
hajfodorító 186.
hajfonaték 185.
hajfűrt 85.
hajító szerszám 156.
hajladozó 39.
hajlás 90, 92.
hajlott 92.
hajnal 217, 224.
hajnalesillag 2.
hajnevelő fű 12.
hajó 64, 148, 158, 178, 179, 180.
hajóállás 179.
hajóbeli 158, 180.
hajóbér 179.
hajó-fara 179.
hajókötel 179.
hajókötelvonó 136, 179.
hajó-orra 179.
hajósmester 138, 179.
hajószerszámtartóház 143.
hajtó (ló — 211, ménes — 138.).
hajtott 114.
hal 80, 82, 146.
hal (ezet — 80, 81, delfin — 81, eb — 81, disznó — 81, fekete farkú — 82, gob — 81, kemény héjú — 81, kilencszemű — 81, 82, kop — 81, kövi — 81, 83, lépény — 81, 83, meny — 82, orsó farkú — 80, porczogó — 82, sigérszabású — 81, sós — 146, 205, szafir — 83, tengeri — 79, tengeri eb — 81, tengeri porczogó — 82, vágó — 81.).
halacska 79.
háladatosság 108.
haladéklevél 234.
halál 99, 162.
halál (dög —) 170.
haláros 135.
halás (meg —) 160.
halastó 59, 135.
halász 59, 135.
halászó 178.
hal-csontja 80.
hal-héja 80.
halikra 80.
hal-kopoltója 79.
hallás 95, 112.
halmocska 230.
- halni (meg —) 172.
haló (meg —) 162.
haló 59.
haló (főkötő — 227, kétköz — 60, szívnek — ja 88, szűnyog — 185.).
halócsináló 135.
halólház 184.
halom 61, 230.
halós főkötő 187.
halt vő, halt.
haltapogató 59.
haltartó bárka 59.
hal-teje 80.
haltövíske 80.
halvásár 143.
hályog 160.
hályog (fejér —) 165.
hályogfa 37.
hályogfű 11, 23.
hályogos szemű 165, 175.
hályogszemű cseresnye 42.
hám 212.
hamar sült kenyér 148.
hamaróbb 217.
hámfa 212.
hámfalábú 96.
hamis 107.
hamishitű 107.
hámlik (fő —) 95.
hámos ló 4, 212.
hamu 186, 195, 200, 201.
hamuban sült kenyér 148.
hamvas szín 110.
handzsár 156.
hangya 70.
hántani (meg —) 41.
hantrontó súlyok 57.
hány 219, 220.
hányni (el — 68, ki — 56, 58.).
hányó (kenyér — lapát) 202.
hányó (meg — ló) 65.
hányott 189.
harag 108.
haragja (Isten —) 17.
haragfű 31.
haragos 67.
harang 125, 126.
harang-monja 126.
harangöntő 137.
harangütője 126.
harapó 212.
harapta (ördög — fű) 22, 29.
harcsa 83.
harisnya 228.
harkály 78.
harmad 54.
harmadfél 102.
harmadfű 66.
harmadlás 53.
harmad nap 216.
harmad napi hidegtelelés 164.

- hármashold, — nap 3.
hármasház színű viola 30.
harmat 3.
harmatozó 3.
harminecz 100.
harmineczados 129.
három 2, 47, 101, 218, 219, 220, 224, 225.
három asztalú ház 197.
három lábú 197, 202.
háromlevelű fű 29.
három lovú szekér 152.
háromság (szent —) 1, 30.
három szegű 114.
háromszínű virág 20.
hársfa 39.
hártya 33, 44, 94, 95, 191.
has 88, 94, 163, 165, 168, 169, 175, 204.
has (vér —) 163, 165, 174.
hasábos szállókaró 50.
hasas tehén 62.
hasfájás 162.
hasfájó 162, 163, 168, 174, 175.
hasított 146.
hasonló 81.
hasrágás 173.
hastisztító orvosság 176.
hat 101, 102.
hát 80, 88, 140, 152, 191.
háta-görbe 100.
hatalom 127.
határjáró levél 234.
határjárt levél 236.
hátas ló 65.
hát-bordája 88.
hát-gerince 88.
hatód 101.
hátralépő (ló) 65.
hatszögű 114.
hátulsó 182.
hattyú 76.
hava (Boldogasszony — 220, bőjtelő — 220, bőjt-más — 220, karácson — 221, kisasszony — 221, Mindszent — 221, pünkösöd — 220, Szent András — 221, Szent György — 220, Szent Iván — 221, Szent Jakab — 221, Szt. Mihály — 221.).
Havasalfölde 231.
havasi fecske 78.
ház 180, 183, 186, 206, 207, 208, 215, 236.
ház (ágyas — 184, ágyuszerszámtartó — 143, asszúgyümölestartó — 183, bélessütő — 149, be-tegek — a 143, búzás — 205, csapó — 143, csi-szár — 143, deszka — 181, dézsatartó — 213, ebédlő — 195, égett bor — 184, egy — 124, 125, egy — napja 222, egy — tilalomlevél 234, éléstartó — 202, fa-tartó — 202, fel — 195, 208, festő — 143, fürdő — 142, fürdő — töröl szolga 213, gabonartartó — 143, gőzfürdő — 213, háló — 184, háromszá-lalú — 197, hústartó — 204, kenyérsütő — 143, kenyértartó — 143, komplár — 142, könyv-áruló — 143, könyv-tartó — 190, levetkező — 213, malom — 143, pénzartartó — 142, pénz-váltó — 142, pénzverő — 142, rejtek — 183, rend — 207, ruhatartó — 143, sütő — 202, szállásfogadó — 143, tanács — 127, tanító — 126, tár — 138, 142, 143, 183, 202, 204, titok — 183, vacsoráló — 195, veder-tartó — 213, vendég-fogadó — 143.).
haza 230.
házas ember 130.
házasodott 98.
házasságszerzés 118.
házasult 98.
házasinálásról való tudomá-ny 104.
házfedél 155, 206.
házfedni való téglá 208.
ház gondja viseléséről való tudomány 104.
ház héjazattja 206.
házhéjazni való cserép 4.
házi ruta 26.
házörző eb 64.
házsöprő 132.
hazugja (udvar —) 107.
házsártos 140.
hé vö. hí.
hegedű 142.
hegedűs 131, 141.
hegedűvonó 142.
hegy 40, 61, 63, 65, 230.
hegy (kő — 4, szőlő — 45, szőlővessző — 46.).
hegyes 33, 114, 207.
hegyes alma 44.
hegyes orrú kapa 50.
hegyes tör 156.
hé 100.
héj 34, 40, 42, 44, 48, 60, 80.
héj 207.
héj (fa — 35, hal — a 80, kígyó — a 69, pomagra-nát — 35, szem — a 85, szemöldök — 84.).
héjakut 14.
héjazat 206.
héjazni (ház — való cse-rép) 4.
héjazni való téglá 207.
héjazott 207.
héjazott (he —) 208.
héjú (kemény — hal 81, lágy — dió 44, sárga — 25.).
hely 46, 58, 86, 158, 173, 206, 208.
hely (koppasztó — 159, mű — 142, pennatartó — 191, polyvatartó — 210, rév — 180, seb — 93, 162, szénatartó — 210, szent — 124, tábor — járó 158, temető — 126, tűz — 200, tyuktartó — 75.).
helyen (mi —) 217.
herceg (nagy —) 128.
here 9.
here (ló —) 29.
herélt ember 131.
herélt ló 65, 211.
hering 80.
hernyó 69, 76.
hét 221.
hétű 221.
hév 113.
heveder (ló —) 212.
heverő 64, 73.
hevíteni 202.
hévvíz 213.
hézag 32, 114.
hí 100.
híd 155.
hidalni (által —) 179.
hidas 178.
hideg 3, 4, 113, 146, 164, 168, 169.
hidegítő (ital —) 196.
hideglelés 160, 164, 167, 170.
hideglelő 174.
hideglelős 167.
hidegvizfürdő 214.
híg 205.
hija 100.
himes 183.
himkecske 63.
himlő 64, 65.
himvarró 134, 138.
hinár 10, 30, 60.
hinteni (el —) 56.
hintőszék 65, 132, 152.
hintőszékresináló 132.
hintő (ganéj — villa) 57.
hírnév 107.
hirtelen 170, 217.
hirtelenkedés 97.
hit 105.
hiteszegtett 107.
hitetlen 107.

- hitetlenség 105.
 hittől szakadt 107.
 hitű (hamis —) 107.
 hitves atya 116.
 hiúz 67.
 hivatallevél 234.
 hivattatni 117.
 hiszelkedő 106, 131.
 hiszlalni 79, 210.
 hó 2, 3.
 hó vö. hava.
 hód 66.
 hog vö. hug.
 hogy 166.
 hóhér 129.
 hol 79, 142, 210, 225.
 hold 2, 3.
 hold 55.
 hold (új —) 224.
 holdfogya 224.
 holdtölte 224.
 holddudvar 3.
 holló 76.
 holló (éjeli —) 76.
 hollószín 109.
 holnal vö. hónal.
 holnap 217.
 holnap vö. hónap.
 holnapután 216.
 holta után 119.
 holtshén 200.
 hólyag 88.
 homály 3.
 homályosság 160.
 homlítani 47, 50.
 homlítás 41.
 homlok 83, 187, 212.
 homlok elei 84.
 homlokon vett patok 90.
 homok 5.
 homokos 55.
 hónal 89, 172.
 hónap 220, 224, 225.
 hónapi 220, 225.
 honntöltött bor 54.
 ho dani 201.
 hordani (ki —) 159.
 hordó, 46, 51, 52, 54, 153.
 hordó (bor — edény 45,
   éték — 150, éték — tál
   199, fa — 200, fa — sze-
   kér 152, ganéj — szekér
   57, kő — szekér 152, put-
   ton — 52, törköly — kád
   52, törköly — taliga 51,
   víz — veder 201.).
 hordosni 184.
 hordozni 140, 152, 159.
 hordozó (buzogány — 159,
   dárda — vitéz 158, gyer-
   tya — 125, levél — 192,
   málha — 136, tör — 128.).
 horgálni (be —) 92.
 horgadt (fel — orrú) 86.
 horgadt (meg —) 114.
 horgas 90.
 horgas hátú 93.
 horgas nyakú 78.
 horgas orrú 73.
 horgas szárú 92.
 horgászni 59.
 horgászó 59.
 horgasztott (meg —) 90.
 horog 59, 155, 160, 209.
 horog (vas —) 180.
 horvát 232.
 Horvátország 231.
 hossz 224.
 hosszú 32, 85, 87, 156, 180,
   189, 226.
 hosszú farkú 63.
 hosszú szárú 44.
 hosszú uti fű 25.
 hozó 68.
 hozó (álom —) 165.
 hő vö. hév.
 hölgy 47.
 hölgygerezna 67.
 hölgymál 8.
 hőrség 66.
 hőség 225.
 huddozó edény 151, 186.
 hűg 115, 116, 121, 122.
 hűgleányok 122.
 húgy 90.
 húgy (kasza —) 2.
 hulladék 177, 178.
 hullás (el —) 161.
 hullatás (könny —) 93.
 hulló szőlő 48.
 hűnyás (be —) 172.
 hűnyor 15.
 hűnyor (fehér —) 18.
 hűnyorfű 26.
 hűnyorítás (szem —) 223.
 hűr (madár — 20, tyúk —
   21).
 hurka (apró — 146, 204, vé-
   res — 146.).
 húros madár 78.
 hurutás 111, 173.
 hús 101, 146, 197.
 hús (bárány — 145, borjú
   — 145, disznó — 145,
   főtt — 145, juh — 145,
   leves — 145, lúd — 145,
   rántott — 145, sült —
   145, tyúk 145, vad
   145, ürü 145.).
 hűsáruló 136.
 hűsosztás 198.
 hűssal töltött béles 148.
 hűstártó ház 204.
 hűsvét 222.
 hűsz 98.
 hűvelyk 32, 89.
 hűvelykboisó 28.
 ibolya 30.
 icceze 102.
 ide 217.
 ideg 156.
 ideg (csapó —) 134.
 idegen országi vad 67.
 idei 75, 223.
 idei bor 52, 223.
 ideig 214, 216.
 ideiglen 180.
 idétlen tej 93.
 idéző levél 235.
 idő 98, 99, 196, 217, 223,
   224.
 idős 220.
 ifju 98.
 ifjuság 98.
 igaz 103, 105, 107.
 igazgatni 179.
 igazság 105.
 ige 122, 123, 193.
 igen 43, 67, 99, 163, 175.
 iglice 9, 16.
 iharfa 36.
 ijas (számszer — vitéz) 158.
 ijesztő (vacsora — lepen-
   dék) 72.
 ij (kéz — 156, számszer
   — 156.).
 íjgyártó 133.
 ikra (hal — 80, láb — 92.).
 iktató levél 234.
 illat 125.
 illatozás 95, 112.
 illatú (eper — fű 16, fok-
   hagyma — fű 29, jó
   112, jó — bor 53.).
 illetés 95, 112.
 Ilona (Szent —) 17, 25.
 immár 158, 216.
 imádság 126.
 ín 90.
 inas 33.
 inas 128, 158.
 inas (törhordozó —) 128.
 inaska 98.
 indiai bors 29.
 indító (vért —) 68.
 indulás (föld —) 3.
 ing 228.
 ing (páncél —) 226.
 ingovány 60.
 ingoványos 55, 60.
 inkább 97.
 inni 196.
 interkáfár 138.
 intő 194.
 iny 86, 161.
 ipa 115.
 ír 176.
 ír (Csaba — e 23, likas —
   9, nyakán függő — 177,
   szemgyógyító — 176.).
 írás 125.
 írás (kép — 104, kéz — 192,

229, koporsó felett való 126.).
 iratos karajú 150.
 iratos ruha 227.
 íres ruhacsínáló 139.
 írha 134.
 irígység 108.
 írni 191, 229.
 író (kép --- 133. könyv --- 190. térden --- 192.).
 íródeák 127, 190.
 írotábla 190.
 írott 191, 192.
 irt 190, 192, 194.
 irtovány 58.
 irtoványföld 55.
 is 68, 161.
 iskolamester 104.
 islóg 187.
 isméglen 217.
 ismeret (igaz isteni --- 105, lelki --- 84, 107.).
 ismét 156.
 ispán (nádor --- 128, vármegye --- 129.).
 ispitály 143.
 ispitályban lakó pap 123.
 istálló 209, 210.
 istálló (ló --- 209, ökör --- 209).
 istállóber 210.
 Isten 1, 105, 122, 123.
 Isten (atya --- 1. fiú --- 1, oltalmazó --- 1, szentlélek --- 1.).
 Isten fűje 8.
 Isten haragja 17.
 isteni (igaz --- ismeret) 105.
 isteni akarat 1.
 isteni dologról való tudomány 103.
 isteni szeretet 104, 105.
 Isten korsója 30.
 Isten lova farka 9.
 istennyi 18, 23.
 Isten pohara 30.
 Istenség 1.
 Isten szakállá 10, 15.
 Isten táskája 10.
 istráng 212.
 iszák 151, 212.
 iszák (utrá való ---) 212.
 issza (bor nem ---) 131.
 ital 176, 198.
 italhidegítő 196.
 italkóstoló 198.
 itélet 105.
 Iván (Szent --- hó) 221.
 ivgvártó 133.
 ivó (égett bor ---) 184.
 ivolya 30.
 íz 112.
 íz 90.
 ízelítés 95.
 ízén (tisztá --- való bor) 53.

ízés 31.
 íz-érzés 95.
 izhajlás 90.
 ízű (bor --- alma 44, jó 198.).
 izsóp 18.
 Jakab (Szent --- hava) 221.
 jámbor 122.
 János (Szent --- füve 9, 25, Szent --- gyökere 25, Szt. --- kenyere 14, 23, Szent --- virága 16.).
 járás 104.
 járni 174, 182.
 járó 63, 65, 72, 75, 127, 158, 189, 209.
 járó (egyben --- 149, éjjel --- 76, elől --- 159, határ --- levél 234, kereszt --- nap 222, kötélén --- 136, közben --- 138, szabad --- levél 235, táborhely --- 158, veríték --- 92.).
 járom 57.
 járomszeg 57.
 járt (határ --- levél 236).
 jáspis 6.
 jász 232.
 jászkeszeg 82.
 jászol 210.
 játék 64.
 játékos 136.
 játom (= látom) 97.
 játszó 80.
 jávor 62.
 jávorfa 36.
 jég 3.
 jégesap 4.
 jegenyefa 36, 38.
 jeges 196.
 jegy 93, 162.
 jegyes 93.
 jegyzőkönyv 191.
 jelentő (tavasz --- csillag) 2.
 jelenvaló 162.
 jelosztó 158.
 jéceze 75.
 jerkebárány 63.
 jó 99, 103, 107, 125, 157, 216, 217, 222.
 jó 107.
 jó (ezer --- fű) 14, 27.
 jobb 89, 94.
 jobbbágy 130.
 jó erkölcsről való tudomány 103.
 joha-fájó 166.
 jó illatú 53, 112.
 jó ízű 198.
 jól 131, 180.
 jószág 107.
 jószágú 112.
 jó szerencsés 129.

jönni 167.
 jönni (elő ---) 218.
 jövedelem 219.
 jövendő 104.
 jövendőmondó 106, 124.
 jövés 32, 40, 46, 47, 50.
 jövő 170.
 juh 63.
 juhakol 209.
 juhász 140.
 juhászel 64.
 juhganéj 177.
 juhhus 145.
 juhmekegés 111.
 juhnyáj 210.
 juhsajt 147.
 jutalom 105.
 kaczola 64, 211.
 kacs (szőlővessző --- a) 46.
 kád 150.
 kád (fürdő --- 151, 214, nyomó --- 51, sajtó alatt való --- 52, szőlőszedő --- 51, törkölyhordó --- 52.).
 kádár 134.
 káka 59.
 kakas 75.
 kakas (erdei ---) 75.
 kakasgerenda 207.
 kakaskó 7.
 kakassark 75.
 kakasszakállá 73.
 kakastaréj 17.
 kakuk 76.
 kakukfű 27.
 kalács 148.
 kalamáris 191.
 kalapos papsüveg 227.
 kalász 17, 32, 141.
 kalinceza 13.
 kalitka 79.
 kalmár 136.
 kaloda (kézi --- 159, lábna-
 való --- 159.).
 kalongya 57.
 kamarácska 126.
 kamarás (fő ---) 127.
 kamukaruba 227.
 kan 62.
 kan (erdei --- 61. vad --- 61.).
 kanál 199.
 kanál (ezüst --- 198, főző --- 202.).
 kanáltartó 153, 199.
 kancsaló 211.
 kancellárius 128.
 kancsal 85.
 kankalík 209.
 kanna 101, 150.
 kannagyártó 132, 137.
 kannamosó fű 15.
 kanonok 122.
 kántor 225.

- kánya 77.
 kupa 50.
 kapálni 50.
 kapás 141.
 kapeza 228.
 kapeza (áll —) 86.
 képesolni (össze —) 180.
 káplán 128.
 káplán 123.
 kapocs 187.
 kápolna 124.
 kapor 8, 33.
 kapor (eb —) 10, 13.
 kaporna 13.
 káposzta (fejér — 11, fodor — 10.).
 kapotnyak 9, 30.
 kappan 75.
 kaptacsináló 134.
 kaptár 69.
 kapu 182.
 kar 89.
 karácsonhó 221.
 karácson napja 222.
 karajú (iratás — mű) 150.
 kárász 81, 82.
 kard 156.
 kardinál 122.
 karmazsin színű 227.
 karó 47.
 karó (szőlő — 38, 50, vető — 190.).
 karoly 77.
 karórépa 22.
 karózni 46, 50.
 karózott szőlővessző 47.
 kárpit 185.
 kártyacsináló 139.
 karvaly 77.
 karvalymadár 126.
 kas (búzás —) 150.
 kása 34, 146, 204.
 kása (árpa — 146, dara — 34, rizs — 22, 34.).
 kásafűvirág 25.
 kasáros 178.
 Kassa 233.
 kástélybor 53.
 kasza 58.
 kasza (fűmetelő — 50, visszazsegezett — 156.).
 kaszhúgy 2.
 kaszakó 4, 202.
 kaszálás 58.
 kaszálni 58.
 kaszáló rét 58.
 kaszált 16.
 kaszált (le —) 58.
 kaszás 58.
 katang 12, 18.
 katang (sárga virágú —) 13.
 katangkóró 19, 27.
 katlan 140.
 katona 126, 158.
 katona (köz —) 158.
 katonaló 64.
 kazal 59.
 kecsge 82.
 kecsge (keskeny —) 82.
 kecske 63.
 kecske (bak — 63, hegyen-járó — 63, him — 63, kősziklán járó — 63, nőtény — 63, vad — 63.).
 kecskeakol 209.
 Kecske-mét 233.
 kecskepásztor 140.
 kecskerágó fa 39.
 kecskesajt 147.
 kecskeszakáll 11, 28.
 kecskeszar 178.
 kecskeszarvú fű 16.
 kecskeszemű szőlő 48.
 kecskeszopó madár 79.
 kedd 221.
 kedv 222.
 kedvesség 105.
 kegyelemlevél 235.
 kehely 124.
 kék 85.
 kék (almás — 65, disznó — 15.).
 kékgalamb 77.
 kéklilium 16, 18.
 kékszín 109, 110.
 kékszíntű virág 11.
 kelés 93, 161, 166, 169.
 keleti (nap — szél) 22.
 kelevény 93, 161, 170.
 kemenyze 147, 200, 214.
 kemenyze (mész — 143, sütő — 202.).
 kemenyze-fűtő 136.
 kemény 44, 95, 113, 200, 205.
 keményedés (meg —) 172.
 keményhéjú hal 81.
 keménykő 4.
 keménység 94.
 keményszag 112.
 kémleni 178.
 kender 11.
 kender-magszínű madár 78.
 kéneső 5.
 kenet 177.
 kenet (simító —) 187.
 kenetáru 139.
 kenetcsináló 139.
 kenettartó edény 153.
 kengyel 157, 212.
 kengyelfutó 128.
 kengyertya 201.
 kénkö 5, 137.
 kénköcsináló 137.
 kenő (kesz —) 135, 185.
 kenő (szekér tengelye —) 154.
 kenőfenő asszony 134.
 kenyér 148, 198.
 kenyér (árpa — 148, búza — 147, 148, disznó — 14, földi — 14, korpá — 147, köz — 148, rozs — 148, Szent János — 23, vitézi — 148, zsemlye — 147.).
 kenyérhányó lapát 202.
 kenyérsütés 202.
 kenyérsütő 136, 143, 150.
 kenyértartó 143.
 kénytelen való szolgálat 225.
 kép 125.
 kép (bálvány — 124, bálvány — faragó 104.).
 képe (bíró — 127, király — 128.).
 képfaragás 104.
 képfaragó 133.
 képfaragó (bálvány —) 104.
 képirás 104.
 képiró 133.
 kérdő levél 235.
 kerék (fő — szeczel) 197.
 kerék 56, 154.
 kerékgy 154.
 kerékben törés 159.
 kerekded 33, 35, 43, 114, 183, 197, 199.
 kéréksináló 132.
 kérékgyártó 142.
 kérékküllő 154.
 kerek pajzs 155.
 kérékhalp 154.
 kerekű (ké — 152, nyolcz — 152, vasas — 152.).
 kérékvágás 154.
 kérékvas 154.
 kerengő garádics 207.
 kerek (sár —) 21.
 kereskedő 131.
 kereszt 125.
 keresztelő 125.
 keresztény anyaszentegyház 124.
 keresztessű 13.
 keresztjáró nap 222.
 kergesfa 36.
 keríteni (be —) 41.
 kerítés (kő —) 181.
 kerítő 107.
 kerítő asszony 107.
 kérékdekony 106.
 kérédős 111.
 kert (gyümölcsös — 44, lator — 230, vad — 183.).
 kertész 138.
 kerti fejtő rózsza 28.
 kertifű 32.
 kerti kömény 13.
 kerülni (elő —) 218.
 kerülő (erdő —) 60, 230.
 kés 202.
 kés (metsző — 50, szakács

202, szőlőmetsző —
 45, szőlőszedő — 52.).
 készcsináló 132.
 keselyű (fejér farkú — 76,
 sas — 76, tengeri sas —
 76.).
 keselyű orrú 86.
 keserű 108, 112.
 keserű bab 20.
 keserű bolhafű 23.
 keserű fű 11, 17.
 keserű lapu 24.
 keserű magú fű 20.
 keserű mandula 42.
 keskeny 113, 150.
 keskeny kecsge 82.
 Késmárk 233.
 késő éj 223.
 későre 97.
 későn 217.
 kész 199.
 készeg 80, 82.
 készeg (apró — 82, fehér —
 80, keskeny — 82, széles
 — 80, széles lupos — 80,
 vörösszárnnyú — 82.).
 keszkenő 185.
 keszkenőszövő 135.
 két 85, 101, 117, 180, 218,
 219, 220, 224.
 kétgű 50.
 kétbocsűlével 235.
 kétfelő hasított hus 146.
 kétfelő nyíló ajtó 182.
 kétfüli korszó 149.
 kétkerekű szekér 152.
 kétkerekű taliga 152.
 kétközháló 60.
 kétlövő szekér 152.
 ketrecz 210.
 kétszerérőfüge 42.
 kétszer sült 148.
 ketten-ketten 220.
 kettős-nap 3.
 kettős fejű kígyó 68.
 kettős gyermek 117.
 kétvállköz 89.
 kéve (búza —) 57.
 keverés 49, 56.
 keverni 50.
 kevert 210.
 kevésbé 100.
 kéz 89, 162, 168, 174, 175,
 190, 192.
 kéz (bal — 89, fél — 155,
 horgas — 90, jobb — 89.)
 kezdeni 87.
 kezesség 215.
 kézij 156.
 kézi kaloda 159.
 kézírás 192, 229.
 keztyű 228.
 kézzel forgató malom 203.
 ki 6, 10, 60, 62, 63, 65, 67,
 68, 69, 85, 89, 92, 97, 100,

106, 116, 117, 119, 130,
 131, 140, 149, 151, 152,
 153, 155, 156, 158, 159,
 161, 162, 167, 168, 169,
 171, 172, 174, 175, 176,
 179, 180, 182, 184, 185,
 191, 193, 197, 198, 201,
 202, 207, 208, 209, 210,
 211, 212, 213, 214, 227,
 228, 229.
 ki (vala —) 130, 192.
 kiáltás 110.
 kiáltó 130.
 kiáltó (fel — levél) 234.
 kicsiny 32, 85.
 kietlen 230.
 kietlenbenlakó remete 230.
 kifolyó tó 59.
 kigyó 68.
 kigyó (áspis — 68, cserfa-
 tövében lakó — 68, ege-
 részű — 68, fecske — 68,
 kettősfejű — 68, kurta
 mérges — 68, mérgebó-
 csátó — 69, marásával
 rothasztó — 68, mérges
 — 68, szomjúságot hozó
 — 68, szarvas — 68, turka
 — 68, tehénszoró — 68,
 vért indító — 68, vízi —
 68, zomok — 68.).
 kigyófü 12, 28.
 kigyóhagyma 17, 22, 23, 28,
 29.
 kigyóhéja 69.
 kigyónyelv 23.
 kigyótráng 14, 28.
 kihajlott 92.
 kilencszemű hal 81, 82.
 kilínes (ajtó —) 182.
 kilövő 156.
 kín 163.
 kinstartó 122, 126.
 kinozni 160.
 kinyíló 181.
 kirakó 197.
 király 68, 128.
 király képe 128.
 király koronája 20.
 király követő 157.
 királynéasszony 128.
 királynéasszony dinnyéje
 29.
 kis 36, 63, 66, 72, 73, 74, 77,
 80, 87, 88, 89, 90, 91, 92,
 93, 97, 101, 115, 124, 147,
 148, 150, 152, 153, 180,
 182, 184, 190, 193, 199,
 201, 202, 223.
 kisasszony 91, 98.
 kisasszony-hava 221.
 kisbélű dió 44.
 kisdud 96, 211.
 kisgyermek 97, 144.
 kisgyermekrívás 111.

kiskirály 128.
 kispillisű pap 123.
 kisebb 85.
 kis-ujj 89.
 kiszakadás 41.
 kiterjedt águ fa 40.
 kívánni (meg —) 174.
 kívánó 106.
 kívánság 84.
 kivettetett (szám —) 131.
 kívül 95, 191.
 klastrom 123.
 kocsi 152.
 kocscsináló 132.
 kocsis 136, 211.
 kocsisló 65, 211.
 kocsonya 144.
 kocörd 14.
 kofa 99.
 kokas vő, kakas.
 kolbász 146, 204.
 kolbászcsináló 136.
 kolbásztöltő 136.
 kolduló csuklyás barát 123.
 kólikás 174.
 Kolozsvár 233.
 kőlya 152, 211.
 Komárom 232.
 komló 20.
 komondor 64.
 komornyik 128, 184.
 komp 178.
 komplár 136.
 komplárház 142.
 konkoly 17, 19, 22, 24, 31, 35.
 konkoly (tisztogós) 20.
 Konstantinápoly 233.
 konszultáció 127.
 konty 189.
 konyha 139, 199, 200, 201.
 kopfal 81.
 kopja 156.
 kopja (vasatlan —) 156.
 kopjafestő 137.
 kopjás vitéz 157.
 kopoltója (hal —) 79.
 koponya 153.
 koponya (agy — 84, fő —
 83.).
 koporsó 99, 126.
 koporsófelölt való írás 126.
 koppadás (el —) 160.
 koppasztó hely 159.
 kor (ak — 215, mi — 87,
 162, 163, 165, 166, 170,
 172, minden — 72, gyer-
 tyagyújtás — 223.).
 kormány 140, 180.
 kormányos 140, 180.
 kóró (bogács — 12, 14, 20,
 30, eset — 10, katang —
 19, 27, varádics — 14.).
 korom 200.
 koron (mi —) 215.
 koronája (király —) 20.

- korpa 34, 177.
 korpakenyér 147.
 korpás 165.
 kórság 162, 164, 165.
 kórság (asszú — 169, víz — 165.).
 kórságos 164, 174.
 kórságos (asszú — 175, víz — 166.).
 korsó 202, 214.
 korsó (Isten — ja 30, két fülü — 149, mosdó — 151, nagyszájú — 151, olajos — 151, szoros nyakú — 150.).
 kos (faltörő — 154, szelid — 63, vad — 63.).
 kosár 69, 150, 153, 198.
 kosár (galamb — 210, se-lyemtartó — 188, sajt-szárazító — 151, szőlő-szedő — 51, szősztartó — 188, szűrő — 51, tűró-szárazító 151.).
 kosárocsonka 153.
 kóstolás 112.
 kóstoló (étel — 127, étel — 198, ital — 198.).
 koszorúfa 207.
 koszorúfűző 140.
 koszorúköttő 136.
 kotló tyúk 75.
 kótyavetye 138.
 kótyavetyés 138.
 kova 200.
 kovács 132.
 kovász nélkül való kenyér 147.
 kő 56, 58, 102, 168, 174, 182, 183, 210.
 kő (drága — 6, 136, 196, fecske — 7, fen — 4, fa-ragott — 181, kukas — 7, kasza — 4, 202, kén — 5, 137, likadozott — 4, malom — 202, már-vány — 4, próba — 186, tajték — 4, tűz — 4, 200, tűz — ütő szerszám 200.)
 kőbántás 161.
 kőbánya 143.
 kőbányász 134.
 kőboltos 210.
 kőből 52, 101.
 kód 3.
 ködmen 228.
 köeső 2, 3.
 kőfal 155.
 kőfalrakó 133.
 kőfaragó 133.
 kőhegy 4.
 kőhordó szekér 152.
 kőhögés 172.
 kőhőgni 163.
 kőkény 42.
 kőkényfa 38.
 kőkerítés 181.
 kőkörös 8, 22, 24.
 kőkörös (leány —) 24.
 kőkörös 24.
 kőkörös (ló — 24, sárga — 18.).
 kőcsönadás 214.
 köldök 88.
 köldökmetsző 138.
 köles 21, 34, 177, 203.
 köles (madár — 17, mohar — 15.).
 költeni (ki —) 74.
 költött madár 74.
 kőlykecske 63.
 kőlyök 63.
 köm ny 15, 21, 33.
 kömény (boros — 13, disznó — 25, korti — 13, olasz — 13, vad — 28.).
 kömetelő 168.
 kőműves 133.
 köntös 64, 226.
 könyök 89.
 könyörgő levél 235.
 könyörületesség 108.
 könyv 190, 191, 192, 193, 194, 229.
 könyv (jegyző — 191, ta-nító — 194, város — 193.).
 könyváros 136, 190.
 könyváruló ház 143.
 könyvecske 190.
 könyvíró 190.
 könyvkötő 137.
 könyvnyomató 192.
 könyvnyomtató papiros 191.
 könyvtartó ház 190.
 könyvtartó házzal bíró 190.
 könyvtartó láda 185.
 könyvtartó polcz 190.
 könnyezés 163.
 könnyező szemű 164, 174.
 könnyhullatás 93.
 könnyű 72, 113, 178.
 könnyű szerszámú 158.
 köpés (vér —) 167.
 köpni 87.
 köpő (vér —) 167.
 köpönyeg 226.
 köppöly 176.
 kőrisha 37.
 körmű (egyenest —) 73.
 környék 88.
 környék (tők —) 170.
 köröntő fű 24.
 köröm 73, 89, 177.
 körömméreg 171.
 Körös 226.
 körtvély (árpával érő — 44, hosszú szárú — 44, leves — 45, muskotály — 44,
 piros 44, telelő 44.).
 körtvélyfa 38.
 köszál 4.
 köszikla 4, 63.
 köszméte 39.
 köszörülő (olló —) 138.
 köszörüs (borotva —) 138.
 köszvény 162, 169, 174.
 köszvény (láb —) 161.
 köszvényes 175.
 kötél 136, 209.
 kötél (egy — föld) 55.
 kötél (hajó — 179, hajó — vonó 179.).
 kötélén járó 136.
 kötélgyártó 137.
 kötés 176, 213.
 kötni 211.
 kötni (be —) 192.
 kötő (elő — 187, fő — 138, 187, 227, fő — háló 227, koszorú — 136, könyv — 137, térd — 228.).
 kötőfék 157, 211.
 kötött (fel —) 48.
 kötözni 50.
 kötözőfű 13.
 kötöttes 84.
 kövágó 134.
 kövér 54, 96, 113.
 kövér (disznó — e) 204.
 kövéres 146.
 kövérű 16, 26, 28.
 kövér porcsin 25.
 kövérség 90, 94.
 köves 55.
 követ 157.
 kövi hal 51, 83.
 köví (drága —) 187.
 köz 56, 84.
 köz (idő — ben 196, két háló 60, váll — 89.).
 közbenjáró 138.
 közeltett 99.
 közép 95, 96.
 közép fog 86.
 közép hártya 94.
 közép rúd 57.
 középső 94.
 középpűj 89.
 közétek 144.
 közfal 181.
 közkatona 158.
 közkenyér 148.
 közlepedő 185.
 közlovászlegény 210.
 köznap 222.
 közökörnyelv 15.
 közönséges 186.
 között 65, 94, 149, 182.
 község 127, 130.
 közt 69, 193.
 krániz 232.
 kristály 4.

- kristálypohár 196.
 krokodilsárkány 63.
 kucs (= kacs) 46.
 küfár 139.
 kulcs 140, 182.
 kulcsár 140, 204.
 kullogva 124.
 kün 232.
 Kúnország 231.
 kupa 150.
 kupa (arany —) 196.
 kurva 159.
 kurta mérges kígyó 68.
 kút 207, 208, 209.
 kút (csatorna — 208, esé-
 ves — 225, héja — 14.).
 kútásó 138, 208.
 kútfü 3, 208.
 kútvíz 208.
 küllő 77.
 küllő 203.
 küllő (kerék —) 154.
 küllőmb 117.
 külső 40, 44, 48.
 külvő. küllő 154, 203.
 küszöb 182.
- láb 81, 91, 93, 155, 159, 168,
 169, 175, 184, 197, 210.
 láb (borjú — 10, fa — 228,
 lúd — 74, nyúl — 19,
 oroszlán — 25, rák —
 146, szarka — 11, varjú
 — 13, 14.).
 labda vő. laptá.
 láb-feje 92.
 lábikra 92.
 lábköszvény 161.
 lábmosófű 18.
 lábmosó medencze 151.
 lábnyom 101.
 lábú (fekete — 64, hámfa
 — 96, három — 197, 202,
 széles — 92, tollas — 77,
 78, vörös — 77.).
 láb-újj 92.
 láda 150, 185.
 láda (könyvtartó —) 185.
 ládácska 150.
 lágy 113, 147, 184.
 lágy bor 53.
 lágy ború 48.
 lágy héjú 44.
 lágy természetű 107.
 lágyult 48.
 lajtoria 207.
 lajtoriafog 207.
 lakás 145.
 lakat 182.
 lakatgyártó 132.
 lakó 66, 68, 69, 123, 141,
 20.
 lakodalom 198.
- lakos ember 130.
 lakozó társ 198.
 lámpás 125.
 lámpás (szaru — 195, te-
 hénbéllel borított —
 195.).
 láncz (arany —) 187.
 lánczos bot 154.
 lánczos fék 212.
 láng (liszt —) 34, 148.
 lant 141, 142.
 lantorna (gyermektartó —)
 91.
 lantornacsináló 139.
 lantos 141.
 lapát (kenyérhányó — 202,
 szóró — 58, 206, vas —
 57.).
 lapoczká 89.
 lapos 114.
 lapos (szántó — vas 56,
 széles — keszeg 80.).
 laptá (tűzes — 155, vajás
 — 8.).
 lapu (apró — 19, édes —
 30, keserű — 24, mos-
 toha — 30, széles — 20,
 tövises — 9, 19, 27.).
 laska 146, 199.
 lassú 66, 105.
 László (Szent — füve) 17.
 látás 68, 95, 112.
 látom 97.
 latra (ország —) 140.
 latorkert 230.
 lazac 82.
 lazsnak 185.
 lé 199.
 lé (egres — 145, étek — ve
 199.).
 leány 117, 118, 122, 186.
 leány (árva — haja 10, 13,
 asszony után járó — 189,
 hug — 122, mostoha —
 116, szolgáló — 130, 189,
 szűz — 98, unoka — 115,
 120.).
 leánysecesű alma 43.
 leánygyermek 97, 98.
 leánykököres 24.
 leányunoka 120.
 leányzó 115.
 leányzó (nevendékeny —)
 98.
 lécz 206.
 leczkeolvasó
 lednek 31, 34.
 lednek (vad —) 22, 23.
 ledült 47.
 lefüggő 75.
 legeltető pásztor 140.
 legény (közlovász — 210,
 vő — 118.).
 légy 70.
 légy (eb — 70, ebfülemaró
- 70, nagydongó — 70,
 ökor — 70.).
 legyező 186, 198.
 légyfogó pók 70.
 lehellés 161.
 lehelletű (nehéz —) 175.
 lehet 163.
 lejtő 61.
 lejű 52.
 lekaszált 58.
 lélek 1, 84, 162, 172.
 lélek (Szent — isten) 1.
 lélekzet 92, 163, 169, 174.
 lelés (hideg —) 160, 164,
 167, 170.
 lelkes állat 61, 72.
 lelki állat 1.
 lelkiismeret 84, 107.
 lelő (hideg —) 174.
 lelős (hideg —) 167.
 lemetélni 41, 49.
 lémonya 35, 43.
 len 19, 34.
 len (vad —) 19.
 lenese 33, 199, 204.
 lenese (béka — 19, 20, vad
 — 9, 34, vízi — 15.).
 lenesefa 37.
 lenfojtó puszpáng 15.
 lengedező eső 3.
 lengyel 232.
 lengyelország 231.
 lenlevelű fű 19, 20.
 lenni 214.
 lenolaj 204.
 lenruha 227.
 lenvirágú fű 15.
 leopárd 67.
 lép 88.
 lepedő 213.
 lepedő (gyölcs — 184, köz
 — 185.).
 lepedőcsináló 135.
 lépe-fájó 171.
 lepel (ágy —) 185.
 lepény 148.
 lepényeg 73.
 lepényhal 81, 83.
 lépés 100.
 lépésméz 205.
 lépő 16 65.
 leppendék, lependék 71, 72.
 leső (vacsora —) 196,
 letörött 40.
 lett 97, 117, 119.
 lett dolog 194.
 levegőcsináló 132.
 levél 40, 190, 192, 193.
 levél (adomány — 235, ado-
 mányról való — 234,
 adósság — 234, alkuvó
 — 235, áros — 235, ba-
 rátságos — 235, békés —
 235, birság — 234, bizo-
 nóság — 193, 234, 235, csere

- 235, egyháztilalom — 234, ellenkező — 235, esküdt — 235, esküvésről való — 234, fa — 40, fejedelem peeséti alatt való — 229, felkiáltó — 234, gyóntató — 235, haladék — 234, határjáró — 234, határjárat 236, hegyes — 33, hivatal — 234, idéző — 235, iktató — 234, kegyelem — 235, kérdező — 235, kétbecsű — 235, könyörgő — 235, menedék — 193, 229, 234, ok — 234, oldozó — 235, oltalom — 235, osztás — 234, örökségről való — 235, parancsoló — 234, prókátor — 235, szabadjáró — 235, szék — 234, 235, szentencia — 235, szőlítő — 234, szőlő — 49, 51, tartó — 236, tilalom — 234, tudakozó — 234, tudományról való — 234, válasz — 236, vallás — 234, vámmra való — 235, zálogos — 234.).
- levelezni 40, 50.
- levélhordozó 192.
- levélű (bab — 13, 14, csernás — 33, cserfa — 12, csillag — 27, három — 29, len — 19, 20, öt — 24, pénz — 12, 22, ritka — 33, 48, széles — 34, szőlő — 48, zab — 11.).
- levélvivő 192.
- levendula 19, 22.
- leverés 50.
- leves éték 199.
- leveshús 145.
- leveskörtvély 45.
- levestikom 19.
- levetkező ház 183, 213.
- liba 75.
- lidérezes 170.
- liget 6^a, 230.
- lik 57, 90.
- lik (orr — 86, verejtékjáró apró 92.).
- likadozott kő 4.
- likas ír 9.
- liliom (báronyszínű — 22, fehér — 20, kék — 16, 18, sárga — 9, 19, 20.).
- liszt 34.
- lisztláng 34, 148.
- lisztartó zsák 185.
- lő 156.
- lő (almáskék 65, bélyeges — 65, lúzanyomó — 205, fejtér pejt — 65, fekete — 65, fogott — 211, futó — 211, hadakozó — 64, hámos — 64, 212, harapó — 212, harmad fű — 66, hárta — 65, herélt — 65, 211, hátalépő — 65, him — 64, 65, hintőszekérhez való — 65, Isten — va farka 9, kancza — 211, katona — 64, kocsis — 65, 211, lassú ügető — 66, lépő — 65, málhás — 65, másod fű — 66, mászó — 65, meghányó — 65, mén — 65, nyerges — 212, ösztövére — 65, posta 65, roh — 65, rugó — 65, szántó — 65, szekeres — 64, 211, Szent Mihály — va 99, szépen álló — 65, tavali — 66, terhes — 65, török — 65, ügető — 64, 211, vezeték — 65, vörhonyeges — 65, zabált — 66.).
- lődarázs 70.
- lőganéj 178, 211.
- lőhajtó 211.
- lőhere 29.
- lőheveder 212.
- lőistálló 209.
- lőkörörcsin 24.
- lőmenta 11, 27.
- lőránt 144 (jegyzet).
- lőrüm 20, 26.
- lőrüm (sós —) 22.
- lő-pisegetés 110.
- lősóska 20, 26.
- lovacska 211.
- lovag 97.
- lovagos vitéz 126.
- lovakaró 211.
- lovass 134, 141, 158.
- lovászegény (köz —) 210.
- lovászmester 126, 210.
- lovú (három — 152, két — 152, négy — 152).
- Lőcse 233.
- lőre 7, 53.
- lőre (eczetes —) 54.
- lővés (puska —) 111.
- lövő (ki —) 156.
- lövődék 71.
- lucsfenyőfa 36.
- lúd 74, 197.
- ludas 74.
- ludczomb 74.
- ludfi 75.
- lud-hája 74.
- ludhús 145.
- ludláb 74.
- lúdlól 74, 209.
- lúdpázsit 25.
- ludtoll 74, 191.
- lág 186, 201.
- lugas 47.
- lyuk vö. lik.
- ma 217.
- macska 62.
- macska (erdei — 62, pap — 70, vas — 179.).
- macskafülfü bagoly 79.
- macskagyökör 30.
- macskamajom 62.
- macskaméz 16, 22.
- macskamiogatás 111.
- macskatövis 15, 19, 24.
- madár 72, 210.
- madár (barázdabillegető — 79, báronyszínű — 76, bögető — 75, czimeres 73, csacsogó — 78, császár — 76, csipke — 78, főnix — 76, füviselő — 79, földön repeső — 73, egyenes körmü — 73, griff — 79, gyapjas — 76, horgas nyaku — 78, horgas orrú — 73, hurok — 78, karvaly — 126, kecskeszopó — 79, kendermag színű — 78, költött — 74, porban heverő — 73, struccz — 76, szárnyas 73, tengerszige-
tében tojó — 78, törhenyő színű — 78, vörös lábú 76, vörös szárnyú 78.).
- madaracska 72.
- madarász 135.
- madárhúr 20.
- madárköles 17.
- madártartó 72.
- madársóska 8, 20.
- madrafü 21.
- mag 17, 33, 34, 42, 43, 48.
- mag (fenyő 40, kender — 78, szőlő — 48.).
- mag 192.
- magabíró asszony 99.
- magának élő ember 130.
- magas 36, 47, 50, 61, 96, 150, 155.
- Magdolna (Sz. Mária — asszony fűve) 28.
- magon ültetett erdő 60.
- magos (mustár — étel) 202.
- magvetés 56.
- magú (keserű — fű) 20.
- magzat 115.
- magyar 231.
- magyarázás (meg —) 194.
- magyarázó 194.
- Magyarország 231.
- máj 88.
- májás 146.

májfájó 166.
 májfű 21.
 májgyógyító fű 18.
 majom 62.
 majom (eb — 62, ember — 62, hosszú farku — 63, macska — 63.).
 major 64, 141.
 majorána 9.
 mák 24, 149.
 mák (csik —) 144.
 makk 60.
 makk (bükk — 42, 60, cser 60.).
 mal. kfa 37.
 makkos erdő 60.
 makkosfa 38.
 makktérő fa 37, 60.
 mál (hölgy —) 8.
 malacz 62.
 malacz (szopó —) 62.
 málha 212, 213.
 málhahordozó 136.
 málhás ló 65.
 malom 203, 209.
 malom (kézzel forgató — 203, számúforgató — 203, száraz — 58.).
 malomház 143.
 malomkő 203.
 malozsa bor 54.
 malozsaszőlő 36, 47.
 mályva (fejér 9, tengeri — 19.).
 mályvarózsa 21.
 mandula 36, 42, 44.
 mandulafa 37.
 már (im —) 158, 216.
 maradt 106, 107.
 marás 68, 69.
 marezapán 148.
 maria 138, 215.
 Mária (Sz. — Magdolna asszony fiúja) 28.
 markú (bő —) 106.
 márna 80.
 marni (meg —) 166.
 maró (ebfüle — lég) 70.
 marok 90.
 Maros 226.
 marta (ördög — fű) 22.
 mártott 199.
 márványkő 4.
 más 54, 158, 192, 193, 214, 235.
 más (bőjt — hó 220, egy — 84, 118, 193.).
 másfél 101, 220, 223, 224.
 másolás 53.
 másod 98, 216, 218.
 másodfű ló 66.
 másodszor 58.
 mászó (fülbe — féreg) 72.
 mászó ló 65.
 matring (far —) 157, 212.

máz 5, 181.
 mázolás 181.
 mázlott fal 181.
 mázsa 101.
 mécs 195.
 meddig 216.
 medence 151, 195.
 medence (lábmósó — 151, mosdó — 151, réz — 150.).
 medve 67.
 medvetalp 11.
 meg (ajtó —) 182.
 még 63, 97, 207.
 megaggott 46.
 megállapodott 48.
 megbántatott 96.
 megbolittatott 194.
 megcsúfoló 86.
 megdagadás 165.
 megfogadás 21.
 megforrott 53.
 meghajtott 114.
 meghalás 166.
 meghaló 162.
 meghalt 105, 119.
 meghányó ló 65.
 meghorgadt 114.
 meghorgasztott 90.
 megkeményedés 172.
 meglágyult 48.
 megmagyarozás 194.
 megmetszett 50.
 megnyergelt 212.
 megnyírás 51.
 megnyomás 163.
 megnyúzott 131.
 megpuffadt 164.
 megpuffadozott 174.
 megrakodott 95.
 megtartóztatás 177.
 megterhelt 212.
 megtöltött 165.
 megűnés 160.
 megutálás 168.
 megválás 162.
 megvarrasodás 163.
 megvéhlődés 99.
 megveszés 51.
 megvetés 103.
 megvevés 169.
 megye (vár —) 129, 230, 233.
 megyőn vő. menni.
 meggy 42.
 méh 69, 139.
 méh (anya — 69.).
 méh 91.
 mehetni (által —) 225.
 méhfű 9.
 méhraj (?) 69.
 mekégés 111.
 meleg 113, 142.
 melegtermészetű fű 24.
 mell 94, 174.
 mellett 58, 169, 208.
 mellvas 156.

méltóság 105.
 mely 81, 94, 95, 118, 180, 192.
 mély 101, 209.
 mélytál 199.
 menedékleveél 193, 229, 234.
 menekedni (ki —) 214.
 menés 65, 168, 210.
 méneshajtó 134.
 ménestartó szállás 210.
 ménlő 65.
 menni 163, 175.
 menni (be —) 94.
 ménta (Boldogasszony — ja — 21, fodor — 21, ló 11, 27, vízi — 11, 21.).
 mentől hamarab 217.
 meny 116.
 menyasszony 118.
 menyecske 98.
 menyét 66.
 menyhal 82.
 mennyi 1.
 mennyi 215, 216.
 mennyi (vala —) 216.
 mennyiképen 216.
 mennyiszor 216.
 meredek 61.
 mérő (föld — e 12, köröm — 171.).
 méregbocsátó kígyó 69.
 méregnyomó fű 21.
 mérés (föld —) 104.
 mérész 106.
 mérőföld 100.
 mérges fekete pók 69.
 mérgesfű 10.
 mérgeskígyó 68.
 merni 209.
 merő 32, 33, 100, 159, 178.
 merő (vak —) 106.
 merő (víz —) 149, 151, 201, 209.).
 mérő (föld — 104, pénz — — serpenyő 186.).
 mérő serpenyő 102, 186.
 mert 101, 102.
 mérték 101.
 mértékletesség 108, 176.
 mester 103, 1. 0.
 mester (énekő — 104, főszakács — 200, hajós — 138, 179, iskola — 104, lovász — 126, 210, oltár — 123, polgár — 127, szakács — 127, számvető — 104, természetűlő — 103, törvénytudó — 103, versszerző — 104.).
 mesterember 130.
 mesterség 103, 104, 197.
 mész 4, 181.
 mészáros 134, 136.
 mészárszék 142.
 mészégető 133.

- mésszkevenceze 143.
 messzely 101, 102.
 metélés (el -) 177.
 metélnei 41, 49, 197.
 metélő (étel - 197, fű -
   kasza 50, kő 168.).
 metélő hagyma 12, 25.
 metélő olló 140, 188.
 meteng 30.
 mető (posztó -) 135.
 metring (far -) 157, 212.
 metszeni 49.
 metszeni (el -) 91.
 metszett 46, 50.
 metsző (köldök -) 138.
 metszőkés 50.
 metszőkés (szőlő -) 45.
 méz 7, 204.
 méz (lépes - 205, macska
   - 16, 22, nád - 8, 35,
   205, tisztá - 204, vad -
   205.).
 mezei egér 66.
 mezei fecske 78.
 mezei paprád 16.
 mézes béles 148, 149.
 mézes bor 7, 54.
 mézespogácsasínáló 136.
 mézfű 21, 23.
 mezítelen 156, 228.
 mező 54, 55, 56, 61, 149,
   230.
 mezőpusztító sáska 71.
 mézsör 7.
 mi 97, 142, 167, 218.
 mi (akár -) 80, 93.
 mi (vala) 153, 163, 194.
 miatt 50, 69, 99, 100, 161,
   165, 166, 167, 168, 169,
   170.
 midőn 168.
 míg 215.
 mihelyen 217.
 Mihály (Szent - hó 221.
   Szent - lova 99.).
 Mihálka-monja 21, 35.
 mikor 87, 117, 162, 163, 165,
   166, 170, 172.
 mikoron 215.
 minap 97, 215, 216.
 mind 172, 175, 177.
 minden 93, 161, 164, 167,
   168, 173, 174, 218, 219,
   225.
 mindenkor vérszopó féreg
   72.
 mindennap 216.
 mindennapi hideglelés
   160, 164.
 mindjárt 217.
 mindkét 85, 89.
 mind-mind 36.
 mindszent hó 221.
 mindtől vö. mentől.
 minemű 17, 126.
 mint 31, 32, 33, 62, 69, 100,
   111, 112, 166, 227.
 mint (úgy -) 204.
 mintegy 165.
 mintha 162, 166.
 miogatás (macska -) 111.
 mirigy 161, 172.
 mirigy nevű fű 16.
 mirtusfa 37.
 Misegrád 233.
 misegyertya 23.
 mocsáros 55.
 mód 103.
 módú (ezédrus - fa) 38.
 mogyoró 42, 43.
 mogyoró (földi -) 8, 24.
 mogyorófa 36, 37.
 mogyoróhagyma 12, 124.
 moh 22.
 moha (fa -) 40, 61.
 mohar 10, 14.
 moharköles 15.
 mohos 208.
 mohos alma 43.
 Moldovaország 231.
 molnár 140.
 moly 71.
 molyfű 29.
 momortika 10.
 mondád (te - fű) 15, 17, 19.
 mondani (ki -) 97.
 mondó (jövendő -) 106,
   124.
 monostor 123.
 monstranezia 124.
 mony 74, 126.
 mony (agár - 22, Mih lka
   - a 21, 35, tik - 74, 205.).
 monynak golyóbisa 91.
 monynak töki 91.
 mordály 156.
 Morvaország 231.
 morzsoló (sajt - 202, tőrő
   - 202.).
 mosdó edény 125.
 mosdó korsó 151.
 mosdó medenceze 151.
 mosó (kanna - fű 15, láb
   - fű 18, láb - meden-
   cze 151, tál - fű 18.).
 most 98.
 mostohaanya 116.
 mostohaanya 116.
 mostohaafi 116.
 mostohalapú 30.
 mostohaleány 116.
 mozsár 151, 202.
 mozsár (réz -) 202.
 mozsártörő 202.
 mulató felház 208.
 mulatozó ház 183.
 munka 95, 106, 225.
 munkás 107, 131.
 munkásember 141.
 muska 70.
 muska (zöld -) 70.
 muskotályalma 43.
 muskotálykörtvély 44.
 muskotályszőlő 48.
 must 49.
 must (forrott - 54, szín -
   49, 52.).
 mustár 27.
 mustármagos 203.
 mustáros 145.
 Muszkaország 231.
 mutató óra 223.
 mutatóújj 89.
 mutató vas 102.
 mű 137, 196.
 mű (íratos karajú - 150.
   virágos - 149.).
 műhely (asztalgéártó -,
   borbély -, erszény-
   géártó -, kerékgéártó
   -, olvasztó -, ötvös
   -, szabó -, tukács -,
   varga -) 142.
 műves 149.
 műves (kő - 133, vas -
   133.).
 nád 31, 60, 207.
 nádály 71.
 nádályfű (fekete) 12, 27,
   29.
 nádi veréb 78.
 nádméz 8, 35, 205.
 nádorispán 128.
 nadrág 228.
 nadragulya 21.
 nagy 32, 62, 69, 71, 86, 94,
   151, 154, 155, 163, 202.
 nagy (had -) 127, 128, 129,
   157.
 nagyajakú 87.
 nagyalható 168, 175.
 nagyanya 115.
 nagyapa 115.
 Nagybánya 233.
 nagy dongó légy 70.
 nagyehető 106.
 nagyfűlű 86.
 Nagy-Győr 232.
 nagyherceg 128.
 nagyobb ebtej 21.
 nagyorrú 86.
 nagy sereghajó 179.
 nagyszájú 151.
 nagyszemű 42, 47.
 Nagyszombat 232.
 nagy-tálpas 92.
 nagy-úr 128, 157.
 nagyvágású 152.
 nálunk 100.
 Nándorfejérvár 233.
 nap 2, 72, 214, 222.
 nap (áldozó - 222, dolog-
   tevő - 222, harmad -

olajverő 139.
olasz 232.
olaszkömény 13.
Olaszország 231.
olaszvirág 30.
oldal 90, 160, 166.
oldal (disznó —) 140.
oldalf 182.
oldozó levél 235.
olló (borbély — 140, 188, metélő — 140, 188.),
ollóköszörülő (nyíró —) 138.
oltalmazás 215.
oltalmazó 130.
oltalmazó isten 1.
oltalomlevél 235.
oltani 41.
oltár 124.
oltármester 123.
oltás 41.
oltás (uj —) 39.
oltovány 41.
oltoványág 40.
olvasó (leczeke —) 122.
olvasztóműhely 142.
olvasztott 204.
oly 10, 62, 68, 126, 130, 149, 153, 161, 169, 185, 198.
ón 177.
ón (fejér — 5, fekete — 5.).
ondó 177.
ónkannagyártó 132.
ónszin 109.
óntál 151, 199.
óntányér 197.
ontó (fattyu —) 124.
óra 125, 126, 162, 222, 223.
óra (fél — 223, folyó — 150.).
oreza 85, 87, 92, 99.
orezájú (szepülés —) 168, 175.
ordítás 111.
ordító madár 75.
orgonacsínáló 138.
ormozott 207.
oroszlán 67.
oroszlánláb 25.
Oroszország 231.
orr 67, 73, 86, 169, 212.
orr (hajó — a) 179.
orrú (daru — fű 17, fölhogadt — 86, hegyes — kapa 50, keselyű 86, nagy — 86, tompa — 86.).
orrlik 86.
orsó 187.
orsófa 52.
orsófarkú hal 80.
orsópergettyű 187.
ország (Cseh — 231, Erdély — 231, Felsőnémet — 231, Francia — 231, Gö-

rög — 231, Horvát — 231, Kün — 231, Lengyel — 231, Magyar — 231, Moldva — 231, Morva — 231, Muszka — 231, Német — 231, Olasz — 231, Orosz — 231, Prusz — 231, Rác — 231, Spanyol — 231, Szerecsen — 231, Tót — 231, Zsidó — 231.).
országbeli (más —) 54.
országgyűlése 230.
országai (idegen —) 67.
országlatra 140.
országuta 2.
orvos 104, 176.
orvosság (elnyelő — 176, hastisztító — 176.).
orvosságról való tudomány 104.
ó-sajt 147.
oskola 126.
ostorménfa 39.
oszlop 183.
oszlopú (sűrű —) 183.
osztán 216.
osztás (hús —) 198.
osztáslevél 234.
osztó (jel — 158, sátor — 158.).
otthon 196.
ő 192.
ős 115.
őkle 81.
őklelet 175.
őköl 90.
őkör 61.
őkör (búzanyomó — 205, erdei vad — 62, vad — 62.).
őkörbika 77.
őkörfark 11, 14, 29, 30.
őkörfül 19.
őköristálló 209.
őkörlégy 70.
őkörnylev 10.
őkörnylev (köz —) 15.
őkörpásztor 60, 140.
őkörszekér 152.
őkörszem 79.
őkörvásár 143.
öl 100.
ölni (meg —) 68.
ölő (barom — bogár 70, ember — 107.).
öltözet 186.
öltözőruha 226.
öltözött 159.
ölyv 76, 77.
öntés 208.
öntő 137.
öntő (font — 159, harang — 137, pattantyú — 137, pohár — 137.).
ördög 1.

ördögharaptafű 22, 29.
ördögmartafű 22.
örögbités 103.
örög moly 71.
örizni 60.
öriző 64.
öriző (egyház — 123, ház — 64, öszvér — 141, réce — 74, ruha — 213.).
örök 217.
örökíteni 49.
örökös 118.
örökös társ 141.
örökség 235.
örökségről való levél 235.
öröm 108.
örvény 225.
örvényes bor 54.
örvényfű 15.
örvénygyökér 16, 17, 19.
örző vö. öriző.
ös 115, 119, 120, 121.
östör 21.
östörparéj 10.
ősz 99.
ősz 223.
ősz bogár 71.
ősz galamb 77.
őszség 99.
ősztoke 57.
ősztvér 65, 96, 113.
őszvér 67, 138.
őszvérörző 141.
összeesetolt 179.
összeszerkesztett 193.
öt 218, 220.
ötlevélű fű 24.
ötöd 6, 218.
ötös 132.
ötösműhely 142.
öv 91, 228.
öv (párta —) 228.
övesináló 139.
öz 64.
özvegyasszony 98, 119.
özvegyemlé 119.
özvegyi élet 99.

pacsirta 75, 78.
pad 197.
pádimentom 208.
padlás 195.
pajtárs 141.
pajzs 155, 159.
pajzs (bőr — 155, félkéz — 155, félkerék — 155, ke-
rek — 155.).
pajzsgyártó 137.
pajzsos vitéz 155.
palaczk 151.
palaczkaféreg 70.
palaczkafű 29.
palást 189, 226, 227.

- páleza 159.
 pálmafa 38.
 pálmagyümölcs 44.
 palota 183.
 panaszkódás 111.
 páncél 155.
 pánczéling 226.
 pánkó 199.
 pap 123, 125, 180.
 pápa (eretnek —) 122.
 pápafű 11.
 pápaszem 185.
 papiros 81, 190, 191, 195.
 papiros (darabos — 191,
 egyfelőlirt — 191, folyó
 — 191, könyvnyomtató
 — 191, regál — 191, sasos
 — 191, sima — 190, ta-
 karó — 191.).
 papiroscsináló 159.
 paplan 184.
 papmacska 70.
 paponya 27.
 paponyafű 9, 18.
 páprád (aranyas — 30, er-
 dei — 16, mezei — 16.).
 papság 122.
 pap-sajtja 21.
 papsüveg (kalapos —) 227.
 pára 3.
 paracskóeb 63.
 paraj, paréj 17, 22.
 paraj (östör —) 10.
 parajfőző 138.
 parancsolat 236.
 parancsoló levél 254.
 paraszt 129.
 parasztember 140.
 parázna 106.
 párducz 67.
 paréj vö. paraj.
 rárhagyma 24.
 parittyá 45.
 parittyás vitéz 158.
 parlag 55.
 parlagi rózsza 26.
 Parmazán 8, 147.
 párna 184.
 párnácska 184.
 part 225.
 part (tenger —) 4.
 pártáöv 228.
 parti fecske 78.
 pásztor (barom — 60,
 disznó — 137, kecske —
 140, legeltető — 140,
 ökör — 60, 140, szőlő —
 45.).
 patak 225.
 patakocsa 225.
 patika 142.
 patikáros 138, 176.
 patkány 67.
 patkó 211.
 patkolni 211.
 patkolni (meg —) 66.
 patkószeg 211.
 patok 90.
 pátriaarcha 122.
 pattanás 111.
 pattantani 166.
 pattantani (ki —) 155.
 pattantyú 154.
 pattantyúöntő 137.
 patyolat 187, 189.
 páva 79.
 pávatoll 198.
 pázsit 16, 17.
 pázsitszín 109.
 Pécs 233.
 pecsét 192, 229.
 pecsétes fű 28.
 pecsétleni (be —) 192.
 pecsétlő gyűrű 192.
 pegymet 67.
 pegymetgerezna 67.
 pehely 16.
 pej (fehér —) 65.
 peleh 66.
 pelengér 159.
 pelyhezni 87.
 pelyp 96.
 pemet 202.
 penész 110.
 penészes 113.
 pengeni 166.
 pengetni 142.
 penna 191.
 penna (rész —) 191.
 pennatartó hely 191.
 péntek 222.
 pénz 185, 213.
 pénz (arany — 185, rév —
 180, vert — 185.).
 pénzlevélű fű 12, 22.
 pénz mérő serpenyő 186.
 pénztartó ház 142.
 pénztartó zacskó 185.
 pénz váltó 135, 139.
 pénz váltó ház 142.
 pénzverő 133.
 pénzverő ház 142.
 pép 144, 199.
 perecz 148.
 perecz (arany —) 187.
 perém vö. prém.
 peres (al — 130, 236, fel —
 130, 236.).
 pergető (orsó —) 187.
 perje 17.
 peszerce (fejér — 21, fe-
 kete — 21, vízi — 21.).
 petrezselyem 18, 22, 25.
 petrezselyem (vad —) 14.
 pénzma 27, 36.
 phoenixmadár 76.
 pilisű (kis —) 123.
 pillantás (egy szem —) 223.
 pilula 176, 177.
 pimpinella 25.
 pimpóp 20.
 pincze 45, 184.
 pint 101.
 pintér 134.
 pinyőke 77.
 pióka 71.
 pipacs 24.
 piritó fű 9.
 piritott 145.
 piros (apró — alma) 43.
 piros alma 44.
 piros cseresnye 42.
 piros körtvély 44.
 pisegetés (ló —) 110.
 pitvar 182.
 plántált (újjonnan — szőlő-
 vessző) 47.
 plébános (vice —) 123.
 pléhsináló 132.
 pofa 86.
 poftadozás 97.
 poftadozott 97.
 poftasztani (meg —) 166.
 pogácsa 149.
 pogácsacsináló 136.
 pohár 150, 151, 152, 153,
 195, 196, 198.
 pohár (egybenjáró — 149,
 fogatosan csinált — 153,
 föld — 150, 196, füles —
 196, kristály — 196, üveg
 — 150, 195.).
 pohara (Isten —) 30.
 pohárka 150.
 pohárnok 127, 198.
 poháröntő 137.
 pohárszék 149, 195.
 pók 69.
 pók (légyfogó — 70, mér-
 ges fekete — 69, tarka
 — 69.).
 poklos 167.
 poklos (bél —) 166, 175.
 pokolvar 167.
 pokrócz 139, 184, 213.
 pokróczcsináló 139.
 polcz (könyvtartó —) 190.
 polgármester 127.
 polyva 177, 211.
 polyvás 181, 206.
 polyvatartó hely 210.
 pomagránát 35, 43.
 pomagránáthéj 35.
 pontyó 80.
 ponyva 213.
 por 5, 173, 178.
 por (puska —) 137.
 porezogó 90.
 porezogó (tengeri — hal)
 82.
 porezogófü 24.
 poresű 14.
 porcsin 14.
 porcsin (kövér —) 25.
 porcsinfű 23.

- porhajas 46, 49.
 porkoláb 129.
 poroszka 64, 210.
 poroszkateve 62.
 poroszló 129.
 Poroszország 231.
 portörő 137.
 poshadt 112.
 poshadt szálló 48.
 posta 138.
 postaló 65.
 poszáta 76.
 posztó 178, 227, 228.
 posztócsináló 135.
 posztófestő 134.
 posztómető 135.
 potyka 81.
 pozdorja 32.
 posgás 173.
 poszgás (vörös —) 110.
 Pozsony 232.
 pöffedék 30.
 pökés (vér —) 167.
 pökni 87.
 pökő (vér —) 167.
 pölyő, vö. peleh.
 prédikálás 193.
 prédikáló 123.
 prédikálószek 125, 197.
 prém 136, 157, 227.
 prém (bársony —) 189.
 prépost 122.
 prókátorlevél 235.
 próbakő 186.
 Pr-szország 231.
 ptrücsök 70.
 ptrüsszentés 172.
 ptrüsszögés 171.
 publikán 78.
 puffadt (meg —) 164.
 puffadozás 97.
 puffadozott 97.
 puffadozott (meg —) 174.
 puffantani (ki —) 155.
 puffasztani (meg —) 166.
 puha alma 44.
 pupa 144.
 purgáció 176.
 purpiánszín 109.
 püska 154, 155.
 puskalövés 111.
 puskaapor 137.
 puszpáng (lenfojtó —) 15.
 puszpángfa 36.
 puszta 55, 250.
 pusztító 124.
 pusztító (mező — sáska) 71.
 putnokfű 23.
 puttony 52.
 puttonyhordó 52.
 pünkösöd 222.
 pünkösödő 220.
 püspök 122.
 püspök (szentelő —) 122.
 rab 129.
 Rába 225.
 rabárulás 131.
 rabaróló 141.
 rácz 232.
 Rácország 231.
 ragadni 174.
 ragadó fű 9.
 ragadó vörös virág 23.
 rágás (has —) 173.
 ragasztó 182.
 rágó 51.
 rágó (fa — bogár 71, gabona — féreg 70, gyökér — féreg 72, kecske — fa 39, ruha — moly 71.).
 ragya 51.
 ragyázás 41.
 raj 69.
 Rajna 225.
 rák 81.
 rák (folyóvízi — 50, tengeri — 80.).
 rakás 211.
 rákláb 81, 146.
 rakni 49, 74.
 rakó (ki — 197, köfal — 133.).
 rakodott (meg —) 95.
 rakott 181, 183, 196, 204, 208, 210.
 ráncz 227.
 ránczolni (meg —) 227.
 ránczos 227.
 rántani (vissza —) 156.
 rántott 144, 199.
 rántott hús 145.
 raponcz 26.
 ráró 75.
 rást 171, 175.
 rástbetegség 171.
 reábízott 215.
 rebegő 96.
 récze 74, 75.
 récze (vad —) 75.
 réczeöl 74, 210.
 réczeörző 74.
 réczés (= anatinus) 74.
 regál-papiros 191.
 régen 98, 216.
 régenten 216.
 reggel 216, 217, 224.
 reggeli 224.
 régi agg szálló 47.
 régi sajt 147.
 regtől fogva 216.
 rejtekesatorna 207.
 rejtekház 183.
 rekesztő (be —) 161.
 rekettyefa 38.
 remek 198.
 reménység 105, 108.
 remete 230.
 rend 41, 47.
 rend (széna —) 56, 59.
 rendház 207.
 Rén vize 225.
 répa 26, 35.
 répa (karó — 22, nagy ke-rekded — 35, sárga — 24, 35, vad — 26, vö-rös — 22.).
 repce 26.
 repcsin 15, 27.
 repeső 72, 73.
 rér 116.
 rest 130.
 rész 6, 83, 86, 88, 94, 101, 102, 161, 166, 193, 225, 229.
 részeges 106.
 részegség 106.
 reszelés 178.
 részes 141.
 reszkető 97.
 reszkető fa 39.
 rét 58.
 rét (fenékben való —, irtó-ványból csinált —, kaszáló —, lekaszált —, nedves —, sovány —, száraz helyen való —, vízmellett való —) 58.
 reték 24, 26, 35.
 rétes béles 149.
 retesz 182.
 réti sáfrány 18.
 réti torma 13.
 réti veréb 78.
 rettegés 107.
 révész 137, 179, 180.
 révhely 180.
 révpénz 180.
 révvámos 180.
 réz 5.
 réz (velencei —) 5.
 rézcsináló 132.
 rezes (velencei —) 6.
 rézmedence 150.
 rézmozsár 202.
 rézpenna 191.
 rézrozsda 5.
 rézserpenyő 201.
 rigó 78.
 ritka 113.
 ritkalevelű 83.
 ritkalevelű szálló 48.
 ritkás erdő 60.
 rivás (kis gyermek —) 111.
 rizskása 22, 34.
 rocska (vizmérő —) 149.
 roh fekete ló 65.
 róka 66, 111.
 rókácska 66.
 rókafark 9.
 rokka 187.
 rokolya 228.
 rokonság 116.
 romanyaszálló 48.

- rontó (hant — sulyok 57, kő — fű 24.).
rontó fű 27, 29.
roponcz 26.
rost 185.
rosta 58, 206.
rosta (vas —) 206.
rostély 202, 212.
rostély (vas —) 202.
rostélyos ablak 195.
rossz 41.
rothadtság 93.
rothasztó 68.
rótt (boronából — fal) 181.
rovag (= lovag) 97.
rozmarin 26.
rozs 28, 29, 34.
roz : (tavaszi —) 29.
rózsa 26.
rózsa (basa —) 21, 23, csipke — 13, kerti feje — 28, mályva 25, nyúl — 22, parlagi — 26, sárga 17.).
rózsabimbó 52.
rózsaszemű szőlő 48.
rózsszín 109.
rózsda (réz —) 5.
rózsdás 6.
rózskenyér 148.
röhögés (disznó —) 111.
rövid 217.
rövided 193.
rúd 154, 211.
rúd (csőbőr — 52, gerendely — 57, közép — 57, vasas — 154, tézsla — 57.).
rügő ló 65.
ruha 136, 162, 189, 226.
ruha (bárony — 227, csömölyet — 226, felső — 226, gyász — 227, iratos — 227, kamuka — 227, len — 227, öltöző — 226, selyem — 187, 227.).
ruhacsináló 139.
ruhaőrző 213.
ruharágó moly 71.
ruhaszövő 134.
rubatartó ház 143.
rubázat 226.
rút 96, 168.
ruta (házi —) 26.
rútság 170.
rut természetű 131.
rüh 95, 171.
rüh ellen való fűrésztő fű 27.
s (= és) 222.
sáfár 144, 200, 204.
safir vö. szafir.
sáfrány 13, 35.
sáfrány (réti — 18. vad — 10, 11, 18.).
sáfrány szín 109.
sája 227.
sajka 178.
sajt 8, 147, 178, 199.
sajt (bivaly — 147, juh — 147, kecske — 147, ó — 147, pap — 21, régi — 147, tehén — 147.).
sajtár (vizmerő —) 209.
sajtmorzsoló szerszám 202.
sajtnyomó edény 153.
sajtó 52.
sajtoló 52.
sajtott bor 53.
sajtszáraztató kosár 151.
saláta 20.
salyáta (fodor —) 20.
salétrom 4.
sállya vö. zsálya.
sandal 85, 131.
sanicor vö. szanicor.
sánta 96, 131.
saphir vö. szafir.
sár 5, 181.
sár (polyvás — 181, sikeres — 181.).
sarezoltatás 236.
sár ellen való fű 17.
sárfű 13, 24.
sárga gyík 69.
sárga gyopár 17, 27, 28.
sárgahéjú dinnye 25.
sárga kökörcsin 18.
sárga lilium 9, 19, 20.
sárga répa 24, 35.
sárga róza 17.
sárga szilva 45.
sárga szín 101, 110.
sárgával festő 136.
sárga viola 19, 30.
sárga virág 12.
sárgavirágú katang 13.
sárgavirágú vizitók 22.
sarjú 58.
sark 92, 228.
sark (ajtó — 182, kakas — 75.).
sarkantyú 212.
sarkantyúcsináló 137.
sarkantyútara 11.
sárkány 68.
sárkány (krokodil —) 63.
sár-kerép 21.
sarkvessző 46.
saru 187, 228.
saruszij 228.
saruvarró 135.
sárvíz 161, 165, 166, 167, 174, 175.
sárvízbetegség 165.
sas 76.
sas (nyúl vadászó —) 76.
sás 17, 19, 21, 28, 59.
sás (éles —) 29.
sásafű 17, 20, 25.
sásas 59.
sáska 71.
sáska (mezőpusztító —) 71.
saskeselyű 76.
saskeselyű (tengeri —) 76.
sasos papiros 191.
sátorosztó 158.
savanyú 112.
savanyú alma 44.
savanyú bor 53.
savanyú szőlő 48.
savó 7, 147.
seb (farkas — 161, 174, vak — 93.).
sebesen 211.
sebes eső 3.
sebfű 10.
sebgyógyító 133.
sebhely 93, 162.
segg 90.
sekrete 124.
selyem 187, 227.
selyemruha 187, 227.
selyemszaró bogár 71.
selyemszél 189.
selyemtartó kosár 188.
selyp 96.
semling 82.
senyedék 171.
sentencia vö. szentencia.
senyvedés 177.
seprő 177.
seprő (bor —) 178.
seprő (ház —) 132.
seprő szolga 198.
seprű 198.
seprű fű 8, 27.
sereg 125, 157, 158, 179.
seregély 76.
serény 131.
serke 72.
serkenthetetlen (fel —) 168.
serpenyő 102, 151, 186, 201, 202.
serpenyő (mérő — 102, réz — 201.).
serpenyőben sült béles 149.
serte 80.
sétáló 208.
sigér 81, 82.
sigérszabású hal 81.
sík mező 55.
sikeres sár 181.
siketség vö. sükettség.
Silézia vö. Slézia.
sillaba 97.
sima 32, 81, 113.
sima papiros 190.
simító kenet 187.
sing 100.
singyi (egy —, fél —) 32.
singvas 154.
síp 141.

- síp (tetem — 141, tömlő — 141.).
 sípios 141.
 sírásó 139.
 sisak 156.
 skarlát 227.
 skarlátszín 109.
 skorpió 69.
 Slézia tartomány 231.
 smaragd 6.
 só 4, 205.
 só (tin —) 5.
 sódar 146.
 sógor 116.
 soha 119, 217.
 sok 157, 215, 229.
 sokféle 192, 229.
 sólya 228.
 sólyacsínáló 134.
 sólyom 76.
 sólyom (fejér —) 77.
 som 42.
 somfa 36.
 sonkoly 5, 17, 177.
 sós 113.
 sós hal 146, 205.
 sóska 8, 23.
 sóska (fű — 38, ló — 20, 26, madár — 8, 20.).
 sós lórum 22.
 sós tej 147.
 sós víz 205.
 sótalan 205.
 sőtartó 153, 198.
 sovány 55, 58.
 soványodott (el —) 55.
 sömörfű 10, 26.
 sömörögös 32.
 sömörögös bors 32.
 sömörögözött oreza 92.
 sömörközött alma 43.
 söprő vő. seprő.
 sör 7.
 sör-áros 139.
 sörög 82.
 sörfőző 139.
 sörnevelő 139.
 sötét 224.
 sötétetni 224.
 sötétség 109.
 sötét szín 110.
 spanyol 232.
 Spanyolország 231.
 spárga 9.
 spikanárd, spikinard 19, 22, 28.
 spinác 22, 27.
 strucczmadár 77.
 suarez 228.
 suba (nyuszt —) 67.
 sújtás 173.
 sulyok (hantrontó —) 57.
 sulyom 22, 29.
 sulyom (vas —) 154.
 suporlát 185.
 susogás 111.
 sügér vő. sigér.
 süket 96.
 süketes 96.
 sükettség 162.
 süldisznó 64.
 süldő 62.
 süllő 81, 82.
 sült 144, 147, 148, 149, 199, 205.
 sütlő 145.
 süly 162, 164, 169.
 sülyfű 10.
 sűrű 41, 113, 183.
 sűrű bor 53.
 sűrű bokros mező 61.
 süseték 78.
 sütés (el — 50, kenyér — 202.).
 sütni (ki —) 155.
 süttö 127, 133, 149, 202.
 süttö (béllyeg — szerszám 176, béles — 138, kenyér — 136, 143, 150.).
 süttö asszony 202.
 sü'őház 202.
 süttö kemence 202.
 süttö teknő 202.
 süttött 149.
 süveg (kalapos pap —) 227.
 süvöltés 111.
 szabad 198.
 szabadakarat 84.
 szabaderdő 60.
 szabadjáró levél 235.
 szabadmező 55.
 szabados 129.
 szabású (süger —) 81.
 szablya 156.
 szablya (görbe —) 156.
 szabó 133.
 szabó (foldozó —) 135.
 szabó asszony 135.
 szabóműhely 142.
 szafir 6.
 szafirhal 83.
 szag (erős —, kemény —) 112.
 szaglani 112.
 szagos 112.
 szagos bor 53.
 szagú (dinnye — fű 23, fok-hagyma — fű 9, jó — 112, nehéz — 112, tömjén — fű 2.).
 száj 86, 94, 161, 175, 202, 214.
 szájkó 78.
 szájú (nagy —) 151.
 szaka 87.
 szaka (éj —) 223.
 szakács 133, 200.
 szakácskés 202.
 szakácsmester 127.
 szakácsmester (fő —) 200.
 szakadás 171.
 szakadás (el — 169, ki — 41.).
 szakadt (hittől —) 107.
 szakáll 49, 87.
 szakáll (Isten — a 10, 15, kakas — a 73, kecske — 28.).
 szakállas 87.
 szakállú (bak — fű) 11.
 szakálltalan 87.
 szakasztani (fel — 192, ki — 41.).
 szál 179, 180.
 szál (kő —) 4.
 szalagszíz 228.
 szállás (menestartó —) 210.
 szállásfogadó ház 143.
 szalma 207, 211.
 szalonna 146, 204.
 szalonna (avas —) 146.
 szalonnaféreg 71.
 szám (szer —) 156. és vő. szerszám.
 számár 61, 212.
 számár (vad —) 61.
 számárforgató malom 202.
 számárganéj 178.
 számáryereg 212.
 számártóvis 12, 14, 26, 29.
 számártóvisk 16.
 számárvelem 73.
 számkivetés 159.
 számkivettett 131.
 Szamos 226.
 számszerij 156.
 számszerijas vitéz 158.
 számtartó dák 128.
 számvetésről való tudomány 104.
 számvető deák 128.
 számvető tábla 140.
 szán 152.
 szanikor 29.
 szántani 55, 230.
 szántó ember 140.
 szántó lapos vas 56.
 szántó ló 65.
 szántott 55.
 szaphir vő. szafir.
 szaporafű 18, 30.
 szappanyozó fű 28.
 száptikmony 74.
 szapu 101, 206.
 szar 90.
 szar (disznó — 178, kecske — 178, vas — 5.).
 szár 31, 32, 40, 49, 92.
 szár (buza —) 32, 33.
 száradás (el —) 160.
 száradni (meg —) 161.
 szárasztó (sajt —, túró —) 151.
 szárasztott hús 145.
 száraz 113, 200.
 szárazfüge 35, 144.

szárazmalom 58.
 szarbabuk 79.
 szárcsa 77.
 szarka 78.
 szarkaláb 11.
 szarmata 231.
 származni 117.
 szárny 73.
 szárnyas egér 79.
 szárnyas madár 73.
 • szárnyú (vörös — keszeg
 82, vörös — madár 78.).
 szaró (selyem — bogár 71).
 szarószék 186.
 szártetem 92.
 szárú (horgas — 92, hosszú
 — körtvély 44.).
 szarufa 206, 207, 208.
 szarulámpás 195.
 szarv 67.
 szarva (eke —) 57.
 szarvas 63.
 szarvas (széles szarvú —)
 67.
 szarvasbak 67.
 szarvasbogár 70, 71.
 szarvaséltető fű 15.
 szarvasfi 63.
 szarvasfű 16.
 szarvasgígyó 68.
 szarvasnyelvű fű 27.
 szarvú (ágasbogas — 62,
 egy — állat 67, kecske
 — fű 16, széles — szarvas
 — 67.).
 százsz 232.
 szatócs 135.
 Száva 226.
 szavarvány vö. szivárvány.
 Szaxoniabeli egér 67.
 száz (négy —) 158.
 százados 129, 157.
 százszentendő 218.
 Szeben 233.
 szeczczel 184.
 szeczczel (félkerék —) 197.
 szeczczelszék 197.
 szédélgs 171, 173.
 szédelgő 173.
 szédelgő fejű 173.
 szeder, szederj 43, 45.
 szederbokor 43.
 szederjes bársony szín 109.
 szederjes szín 109, 110.
 szederifa 37.
 szederjin 26, 32.
 szedett (eleve — szőlő) 53.
 szedni 51.
 szedni (fel —) 210.
 szedő (szőlő —) 51, 52.
 szeg 32.
 szeg 57.
 szeg (patkó — 211, tengely
 — 154.).
 szégelet 207.

szegény 129, 198.
 szeges 114.
 szeges borsó 23, 33.
 szegett (hite —) 107.
 szegezett (vissza — kasza)
 szegfű 17, 35.
 szegfű (vad —) 19, 28.
 szegfüves bor 54.
 szegű (három — 114, hat-
 szegű — 114, négy — 114,
 197.).
 szégye 59.
 szégyenség 106.
 szék (árnyék — 186, mé-
 szár — 142, pohár — 149,
 195, prédikáló — 125,
 197, szaró — 186, szecz-
 czel — 197, tikmony —
 205, ülő — 125, 197.).
 székely 232.
 szekér 103.
 szekér (bor — 103, ernyős
 — 152, fa — 103, fahordó
 — 152, ganéjhordó —
 57, Gönczöl — e 2, há-
 rom lovú — 152, hintó
 — 65, 132, 152, két lovú
 — 152, kőhordó — 152,
 nagy vágású — 152, négy
 lovú — 152, nyolczkerékű
 — 152, ökör — 152, széna
 — 103, vasaskerekű —
 152.).
 szekérsináló 132.
 szekeres ló 64, 211.
 szekérgyártó 132.
 szekernye 228.
 szekernyecsináló 134.
 szekértengelye kenő 154.
 szekérvezető 135.
 Székesfejérvár 233.
 szekfű vö. szegfű.
 székfű 11.
 szekfüves bor vö. szegfüves
 bor.
 széklevél 234, 235.
 szekrény 52, 153, 193.
 szekrénycsináló 135.
 szél 2.
 szél (déli — 229, északi —
 229, fel — 229, forgó —
 229, napnyészeti — 229,
 napkeleti — 229.).
 szél 136, 190.
 szél (selyem —) 189.
 széláros 136.
 szelencze 151, 202.
 szelenczecsinaló 135.
 széles 229.
 széles 101, 151, 169, 199,
 230.
 széles élű kapa 50.
 széles homlokú 83.
 széles keszeg 80.
 széles lábú 92.

széles lapos keszeg 80.
 széles lapú 20.
 széles levelű fa 38.
 széles szarvú szarvas 67.
 széles vasú dárda 156.
 széles vékonyhal 82.
 szelid kos 63.
 szelindek 64.
 szellet (gonosz —) 171.
 szélvész 229.
 szem 47, 50, 85, 95, 131,
 160, 162, 163, 172, 174,
 176, 168.
 szem (gyöngy — 187, ökör
 — 79, pápa — 185, szőlő
 — 48, 49, tyúk — 10, vak
 — 84.).
 szemecske 85.
 szeméremtest 91, 166.
 szemérmes 108.
 szemérmes test 91, 166.
 szemérmesség 107.
 szemérmetség 108.
 szemes 134.
 szemes fű 31.
 szemét 198.
 szemetes 162.
 szemfájás 168.
 szem-fejére, — feketéje 85.
 szemfény 84.
 szemgyógyító fű 15.
 szemgyógyító ir 176.
 szem-héja 85.
 szemhunyorítás 223.
 szemölcső 93, 173.
 szemölcsös 175.
 szemöldök 84, 161, 169.
 szemöldök héja 84.
 szemöldök közli 84.
 szempillantás 223.
 szemszór 84.
 szemű (csik — 85, csipás
 — 131, fél — 85, fényes
 — 67, hályog — cseresz-
 nye 42, hálygos — 165,
 175, kecske — szőlő 48,
 kilencz — hal 81, 82,
 könnyező — 164, 174,
 nagy — cseresnye 42,
 nyúl — 175.).
 szemzet 40, 46, 49.
 szén (eleven —, holt —) 200.
 széna 16, 58, 211.
 széna (baglya —) 59.
 szénabaglya 56, 59.
 szénarend 56, 59.
 szénaszék 103.
 szénatakaró 59.
 szénatakaró gereblye 59.
 szénatakaró villa 58.
 szénatartó hely 58, 210.
 szénégető 137.
 szénfogó 201.
 szent (mind — hó) 221.
 Szent András hó 221.

- Szent Antal tüze 171.
 Szent Benedek füve 17.
 szentegyház 124.
 szentelő püspök 122.
 szentelt gyertya 124.
 szentelt vitéz 126, 158.
 szentelt víz 125.
 szentenczia levél 235.
 Szent György hava 220.
 Szentháromság 1.
 Szentháromság violája 30.
 szenthely 124.
 Szent Ilona asszony füve 25.
 Szent Ilona füve 17.
 Szent Iván hó 221.
 Szent Jakab hava 221.
 Szent János füve 9, 25.
 Szent János gyökere 25.
 Szent János kenyere 14, 23.
 Szent János virága 16.
 Szent László füve 17.
 Szentlélekisten 1.
 Szent Mária Magdolna asszony füve 28.
 Szent Mihály hó 221.
 Szent Mihály lova 99.
 szenttörvény 235.
 szénvondó 203.
 szenny 214.
 szép 148, 210.
 szép ábrázatú 96.
 szépanya 115, 120.
 szépapa 115.
 szépen 65.
 Szepesvármegye 233.
 szepőlő 93, 160, 168.
 szepőlős 93.
 szepőlős orczájú 168, 175.
 szép szöllő 27.
 szép termetű 131.
 szerda 221.
 Szerdahely 233.
 szerezcsen 232.
 szerezcsendiő 35, 43.
 Szerezcsenország 231.
 szerelem 108.
 szerencsés 129.
 szeretet (istení —) 105.
 szerint 116, 117, 213.
 szerkesztett (össze —) 193.
 szerszám (ágyú — tartóház 143, bélessütő — 149, bélyegsütő — 176, hadi — 157, hajfodorító — 186, hajító — 156, hajó — tartóház 143, sajt morzsoló — 202, tömjénező — 125, túrómorzsoló — 202, tüzes — 200, tűzkötő — 200.).
 szerszámú (könnyű — vitéz) 158.
 szertelen 168.
 szerzés 138.
 szerzés (házasság — 118, vers — 104.).
 szerző (áru — 137, vers — 104.).
 sziget 78, 230.
 szigonyos nyíl 156.
 szij (saru — 228, szalag — 228.).
 szijgyártó 124.
 szikla (kő —) 4, 63.
 szikra 200.
 szilfa 39.
 szillaba vö. sillaba.
 szilva 45.
 szilva (besztercei 45, duranča — 45, sárga — 45, vad — 45, vörös — 45.).
 szilvafa 38.
 szilvafű 24.
 szín 10.
 szín (arany — 109, csöppögetett — 110, ég — 109, fejér 109, fejér kék — 110, fejér sárga — 110, habos — 110, hamvas — 110, holló — 109, kék — 109, ón — 109, pázsit — 109, purpián — 109, rózsza — 109, safrány — 109, sárga — 109, 110, skarlát — 109, sötét — 110, szederjes — 109, 110, szederjes bársony — 109, szöke — 110, szürke — 110, tarka — 110, test — 109, tiszta tündöklő fejér — 110, tiszta vörös — 110, üveg — 109, vas — 109, viasz — 110, világos fejér — 109, víz — 109, zöld — 109.).
 színmust 49, 52.
 színű (arany — 110, bársony — liliom 22, bársony — madár 76, három — viola — 30, gesztenye — 110, három — virág 20, karmazsin — 227, kék — virág 11, üveg — 6, világos — bor 54, vörhenyő — madár 78.).
 szipoly 69.
 szirt (nyak —) 83, 87.
 szita 58, 206.
 szív, szű 88, 94, 169, 174.
 szivárvány 2, 209.
 szivfájdalom 162.
 szó 131.
 szó (dob — 111, trombita — 111.).
 szoba 214.
 szokni 126.
 szoknya 226.
 szoknyácska 228.
 szólás 97, 103.
 szolga 129.
 szolga (fürdőháztörő — 213, seprő — 198, törő 214.).
 szolgálat 122, 158, 225.
 szolgálni 94.
 szolgálóleány 130, 189.
 szólító levél 234.
 szólni 97.
 szóló (ékesen —) 104.
 szombat 222.
 Szombat (Nagy —) 232.
 Szombathely 233.
 szomjúság 68.
 szomorúság 108.
 szopás 62.
 szopó (kecske — 79, tehén — 68, vér — 72.).
 szopó bárány 63.
 szopó malacz 62.
 szórátlan 206.
 szorgalmatosság 108.
 szóró 206.
 szóró lapát 58, 206.
 szoros 101, 208, 214.
 szoros nyakú korsó 150.
 szózat 110, 193.
 szöcskő 71.
 szöke szín 110.
 szökű vö. szegfű.
 szökő (nap — esztendő) 224.
 szöllő 45, 46, 49, 50, 51, 177.
 szöllő (agg — 47, álló — 47, asszú — 48, 54, baka-tor — 48, bolgár — 48, eb — 14, 27, 29, eleve-szedett — 53, ennivaló — 47, fejér — 47, felkötött — 48, gersely — 48, góhér — 48, hulló — 48, kecskeszemű — 48, lágy-ború — 48, mazsola — 36, 47, megállapodott — 48, meglágyult — 48, magnólkul való — 48, lugason termett — 47, muskotály — 48, nagy-szemű — 47, nyomott — 48, poshadt — 48, régi — 47, romonya — 48, rózsaszemű — 48, ritka levélű — 48, savanyú — 48, szép — 27, tengeri — 36, 48, ujonnan plántált — 47, vad — 20, 42, 45, 49, vad fekete — 48.).
 szöllőfű 48.
 szöllőgerezd 48.
 szöllőhegy 45.
 szöllőkaró 38, 50.
 szöllőkaró (hasábos —) 50.
 szöllőlevél 49, 51.
 szőlőmag 48.
 szőlőmetsző kés 45.

szőlőnemérlelő szőlő-
vessző 47.
szőlőpásztor 45.
szőlőszedő 51.
szőlőszedő edény 51.
szőlőszedő kád 51.
szőlőszedő kés 52.
szőlőszedő kosár 51.
szőlőszem 48, 49.
szőlőtő 45, 46, 47, 49.
szőlőtőgyökér 46.
szőlőtőke 46.
szőlőültetni való föld 45.
szőlővel virágzó fű 23.
szőlővessző 45, 46, 49, 51.
szőlővessző (agg — 47, fára
folyó — 47, fejtér — 47,
fekete — 47, gacsal —
47, ledűt — 47, magas
karóra bocsátott — 47,
karózott — 47, renddel
ültetett — 47, szőlőnem
érlelő — 47.).
szőlővesszőág 46.
szőlővesszőhegy 46.
szőlővessző kacsa 46.
szőlővíz 46.
szümölcső vö. szemölcső.
szőni 185, 188.
szőnyeg 185.
szőr 65, 89, 161, 212.
szőr (szem —) 84.
szőrös 32.
szőrös fű 24.
szősz 187.
szőszszál 136.
szősztartó kosár 188.
szőtt 227.
szővétnek 186.
szövő 134.
szövő (keszkenő —) 135.
szövő asszony 135.
szű 71.
szű (fa —) 71.
szűnyog 70.
szűnyogháló 185.
szűcs 133.
szűgyelő 157, 212.
szűle 114.
szülés (gyermek —) 189,
születés 225.
születésnap 225.
szülő (gyermek —) 189.
szüntelen 164.
szüret 51.
szürke gém 75.
szürke szín 110.
szűzecske 99.
szűzesség 98.
szűzi dolog 98.
szűzleány 98.

tábla 194.
tábla (arany — 183, 197,
író — 190, számvető —
140, viaszos — 190, 191.).
tábor 158.
táborhelyjáró 158.
taeskö 63.
tag 83, 84, 95.
tajték 7, 87, 214.
tajtékkő 4.
takács 133.
takácsműhely 142.
takarni 227.
takaró 204.
takaró (széna — 59, széna
— gereblye 59, széna —
villa 58.).
takaró papiros 191.
takaróztott (fel —) 91.
takart 204.
takony 7, 93, 170, 177.
tál (étekhordó — 199, fa —
150, 199, kis — 199, mély
— 199, ón — 151, 199.).
tálacska 151.
találás (egyben —) 2.
tálas 153.
tálétek 198.
taliga (egy embernek való
— 152, kétkerekű — 152,
törkölyhordó — 51.).
tallas (= tollas) 77, 78.
tálmósó fű 18.
tálnok 197.
talp 92, 227.
talp (kerék — 154, medve
— 11.).
talpas (nagy —) 92.
táltartó 153.
támasz (ajtó —) 182.
tanács 127.
tanácsbeli ember 127.
tanácsház 127.
tánczó ház 183.
tanítás 225.
tanító ház 126.
tanító könyv 194.
tanított 64.
tanítvány 130.
tanuló deák 130.
tanult 131.
tányér 197.
tányér (fa — 197, ón —
197.).
tányértartó 153.
tapló 200.
tapogató (hal —) 59.
taraczk 154.
taraj, taréj (kakas — 17,
kakas állán lefüggő —
75, sarkantyú — 11.).
tárgy 154.
tárház 138, 142, 143, 183,
202, 204.
tarisznya 150.

tarka 206.
tarkakígyó 68.
tarkapók 69.
tarka szín 110.
tárkony 23.
tárkony (vad —) 23.
tarló 58.
társ (lakozó — 198, örökös
— 141, paj — 141.).
tarsoly (b -ka —) 10.
tarsolygyártó 134.
tartani 213, 215.
tartani (meg —) 130.
tartó (asszúgyűmölcs —
ház 183, ágyúszerszám
— 143, dézsák — ház 213,
élés — ház 202, fa — ház
202, függő gyertya — 186,
195, gabona — 143, ga-
lamb — 206, gyermek —
lantorna 91, gyertya —
125, hús — ház 204, hal
— bárka 59, kanál —
153, 199, kenet — edény
153, kenyér — 143, kincs
— 122, 126, könyv — ház
190, könyv — láda 185,
könyv — polcz 190, liszt
— zsák 185, madár — 72,
ménés — szállás 210,
penna — hely 191, pénz
— 142, pénz — zacskó
185, polyva — hely 210,
ruha — 143, selyem —
kosár 188, só — 153, 198,
szám — 128, széna —
hely 58, 210, szősz —
kosár 188, tál — 153, tá-
nyér — 153, tej — edény
153, tik — hely 75, tinta
— 191, tiszt — 129, töm-
jén — 125, veder — ház
213, zászló — 126, 158.).
tartólevél 236.
tartomány 230.
tartomány (fegyverrel vett
— 230, Silézia — 231,
szarmaták — a 231.).
tartozó 156.
tartóztatás (meg —) 177.
tarvarjú (fekete —) 76.
táska 94, 150, 151.
táskája (Isten —) 10.
tatár 232.
tatárka 22, 34, 177.
tatarozni 52.
tátorján 11, 22, 35.
tavalyi 66.
tavalyi bor 53.
tavasz 223.
tavaszi első virág 25.
tavaszi rosz 29.
tavaszjelentő csillag 2.
távozás (el —) 164.
tégla 4, 181, 207, 208.

tégla (égetett) 4.
 téglavető 134.
 tegnap 217.
 tehén 61.
 tehén (hasas —) 62.
 tehénbél 195.
 tehénganój 177.
 tehénhús 145.
 tehénsajt 147.
 tehénszopó kígyó 68.
 teher 101, 140.
 tej 7, 80, 146.
 tej (alutt — 7, 147, eb — 15, 21, éretlen — 93, idétlen — 93, nagyobb eb — 21, sós — 147.).
 tejes éték 145.
 tejes éteksináló 136.
 tejesfű 29, 33.
 tejfel 7.
 tejtartó edény 153.
 teke 114.
 tekenő 57, 149, 202.
 tekenő (dagasztó — 202, kenyérsütő — 150, sütő — 202.).
 tekenős béka 69.
 tekercs 186.
 tekerni 114.
 tekerő (egyben —) 51.
 tekerő bogár 70.
 tekert haj 85.
 teknő vö. tekenő.
 tékozlani (el —) 106, 107.
 tékozlás 106.
 tékozló 106.
 tél 68, 223.
 tele 175.
 telelő alma 43.
 telelő körtvély 44.
 téli 223.
 télizöld 9, 28.
 teljes 93.
 temérdek 31, 101.
 temetni való mező 56.
 temető hely 126.
 temondádfű 15, 17, 19.
 tengelicz 75.
 tengely 56, 154.
 tengely (bükkfából csinált — 154, szekér — e kenő 154.).
 tengelyszeg 154.
 tengely-vége 154.
 tenger 3, 4, 78.
 tenger (alutt —) 225.
 tengeri barackz 43.
 tengeri barackzfa 37.
 tengeri borjú 82.
 tengeri búza 34.
 tengeri csiga 81, 82.
 tengeri eblal 81.
 tengeri hal 79.
 tengeri mályva 19.
 tengeri nyul 66.

tengeri porczogó hal 82.
 tengeri rók 80.
 tengeri saskeselyű 76.
 tengeri szöllő 36, 48.
 tengeri tik 75.
 tengeri üröm 29.
 tenni 81, 100.
 tenni (árossá —) 215.
 tenyér 89, 94.
 tenyere (Boldogasszony —) 12.
 térd 33, 92, 192.
 térdhajtás 92.
 térdkötő 228.
 tergelye 80.
 terhelt (meg —) 212.
 terhes hajó 178.
 terhes ló 65.
 terjedő 169.
 terjedt 169.
 terjedt (ki —) 40.
 terjék 184.
 természet ellen való éhség 161.
 természetnek tudománya 103.
 természet szerint való fin 116.
 természet szerint való hév-víz 213.
 természettudó mester 103.
 természetű (asszony — 107, buja — 107, meleg — fű 24.)
 termett (lugason — szöllő 47, szemén — árpa 162, tövisen — szeder 43.).
 termett szem 47.
 termetű (rút — 131, szép — 131.).
 termő (galles — fa 37, gánéjban — bogár 71, makk — fa 60, tölgyfában — féreg 72.).
 térti (ki —) 154.
 test 83, 93, 94, 95, 161, 167, 173, 174, 214.
 test (szemérem — 91, 166, szemérmes — 166.).
 testes 83, 100.
 testszín 109.
 testű (egyenest —) 96.
 tészta 148.
 tetem 90.
 tetem (szár —) 92.
 tetemsíp 141.
 tétetett 146.
 tető 33, 83, 207, 208.
 tető (fa — je) 40.
 tett 212.
 tettetés 88.
 tetű 72, 169.
 tetűfű 24.
 tetves 175.
 teve (poroszka —) 62.
 tevő (dolog — nap 222, gonosz — 127, törvény — 127.).
 tézsla 57.
 tézslarúd 57.
 tigrisvad 67.
 tik 197.
 tik (agg — 75, fias — 2, kotló — 75, tengeri — 75, tojó — 75, ülő — 75.).
 tik-fi 75.
 tikhúr 21.
 tikhús 145.
 tikmony 74.
 tikmony (higan sült — 205, keményen vagy öregén sült — 205, záp — 205.).
 tikmony-fejére 74, 205.
 tikmonyszék 205.
 tikől 210.
 tikszem 10.
 tik-tartó hely 75.
 tilalmas erdő 61.
 tilalom (egyház — levél) 231.
 tilalomlevél 234.
 timár 133.
 timsó 5.
 tinta 191, 192.
 tinta (vörös —) 192.
 tintatartó 191.
 Tisza 226.
 tiszafa 39.
 tiszafa (fodor —) 36.
 tiszta 204.
 tiszta bor 199.
 tiszta búzakenyér 147.
 tiszta fehér bor 53.
 tiszta izen való bor 53.
 tisztán 123.
 tiszta tündöklő fehér szín 110.
 tiszta vörös szín 110.
 tisztos fű 28.
 tisztesség 103.
 tisztességbeli 129.
 tisztességgivánó 106.
 tisztítani (meg —) 41, 49.
 tisztító (fegyver — 137, fog — 185, has — 176.).
 tisztító ital 176.
 tisztogatni 162.
 tisztított 129.
 titokház 183.
 titoktudó 127.
 tiz 183.
 tizedes 129.
 tizezer emberrel bíró 157.
 tó 59, 79.
 tó (álló — 59, 225, halas — 59, 135, kifolyó — 59.).
 tohózás 106.
 tojó 78.
 tojó tik 75.
 tok 80.

tompa orrú 86.
toll 73.
toll (lúd — 74, 191, páva — 198, tüzok — 79.).
tollas lábú fecske 78.
tollas lábú galamb 77.
tollas varas béka 69.
tolni (ki —) 131.
tolvaj 131.
torkos 106.
torma 9, 19, 22, 35.
torma (réti —) 13.
tornác 126, 181.
tornyos 114.
torok 87.
torok-diója 87.
torokfájdalom 168.
torokgyik 28, 160.
torony 206, 223.
tót 232.
tót száfrány 13.
Tótország 231.
tő 41, 68.
tő (szőlő —) 45, 46, 47, 49.
több 100, 193.
tök 91.
tök (fejér virágú vízi — 22, földi 10, 13, sárga virágú vízi — 22, török — 12, vízi — 19, 22, 26.).
tőke 39.
tőke (szőlő —) 46.
tökkörnyék 170.
tökös 164, 166.
tökösség 163, 166, 171.
tölcsér 52.
tölgy 88.
tölgyes 204.
tölgyes erdő 60.
tölgyfa 37.
tölgyfa (erős —) 38.
tölgyfában termő féreg 72.
tölgyfából csinált 37.
tölte (hold —) 224.
tölteni (fel — 41, meg — 155.).
töltés 184, 230.
töltő (bor — dézsa 51. kolbász — 136.).
töltött 210.
töltött (honn — bor 54, más hordóban — bor 54, meg — 165.).
töltyfa vö. tölgyfa.
tömrdek 96, 113, 114.
tömjén 36, 125.
tömjénező szerszám 125.
tömjénfa 37.
tömjénzagú fű 20.
tömjéntartó edény 125.
tömlő 69, 141, 165.
tömlősip 141.
tömlősipos 141.
tönköly 28, 31, 34.
töppörtője (olaj —) 177.

tör (hegyes — 156, mezite-len — 156.).
törés (kerékben —) 159.
törhordozó inas 128.
törköly 49, 177.
törkölybor 53.
törkölyhordó kád 52.
törkölyhordó taliga 51.
törkölynymó 51.
törteni 214.
törles 176, 214.
töröl 214.
törölő (fürdőház — szolgál) 213.
törölő szolgál 214.
törni 153, 202.
törő (fal — kos 154, mozsár — 202, por — 137.).
török bab 25, 28.
török borsó 25.
török buza 16, 21, 34.
török ló 65.
török tük 12.
törött 202.
törött (le —) 40.
törött vér 93.
törpe ember 95.
törvény 105.
törvény (szent —) 235.
törvénybeli dolognak tudománya 103.
törvénytevő 127.
törvénytudó mester 103.
tövis (macska — 15, 19, 24, számár — 12, 14, 26, 29.).
töviesen termett szeder 43.
tövises dísznő 64.
tövises lapu 9, 19, 27.
tövisk 80.
tövisk (eb — 26, számár — 26.).
töviskes 32.
töviskes fa 39.
tövis közt lakó nagy béka 69.
tperüsszentés 111.
trang (kigyó —) 14, 28.
trombita 141.
trombitás 141.
trombitászó 110.
tudakozó levél 234.
tudatlan 131.
tudni 89, 180, 197.
tudó (természet — mester 103, titok — 127, törvény — mester 103.).
tudomány (ég forgásáról való — 104, ékesen szó-lásról való — 103, föld-mérésről való — 104, házcsinálásról való — 104, házgondja viseléséről való — 104, Igazán és ékesen való szólásnak és jó móddal való vete-

kedésnek — 103, Igazán való vetekedésnek — 103, isteni dologról való — 103, jó erkölcsről való — 103, képfaragásról való — 104, képirásról való — 104, mesterséggel való éneklésnek — 104, orvosságról való — 104, számvetésről való — 104, természetnek — 103, törvénybeli dolognak — 103, város gondja viseléséről való — 104, versszerzésnek — 104.).
tudományról való levél 234.
tudós 131.
tulok 62.
tunya 107.
turbolya 12, 16.
tű 199.
tűromorzoszó szerszám 202.
tűrös béles 149, 199.
tűrös éték 144.
tűrőszáraztó kosár 151.
tutorság 215.
tűzok 77.
tűzoktoll 79.
tű 188.
tűdő 88, 169.
tűdőfű 24.
tűfok 188.
tűkör 185.
tűndöklő 110.
tűskés 39.
tűz 2, 200.
tűz (Szent Antal — e) 171.
tűzes laptá 155.
tűzes nyíl 155.
tűzes szerszám 200.
tűzhely 200.
tűzkő 4, 200.
tűzköztű szerszám 200.
tűzvirág 12.
tyák vö. tik.

udvar (hold —) 3.
udvarbíró 128.
udvar-hadnagyja 127.
udvar-hazugja 107.
ugar 55.
ugarlani 55.
ugarlás 56.
ugatás (eb —) 111.
ugorka 12.
ugrálni 222.
ugró 158.
ügy 165, 166, 222.
ügymint 100, 204.
új 49, 147, 148.
új bor 53.

újhold 224.
 újj 64, 89, 90, 192, 226.
 újj (kis — 89, közép — 89, mutató — 89, nevéndék — 89.).
 újjfű 15.
 újjövés 32, 40, 46, 47.
 újnövés 39.
 újoltás 39.
 újonnan 49.
 újonnan nyomott sajt 147.
 újonnan plántált szőlő 47.
 Újváros 233.
 új vitéz 157.
 únás (meg —) 160.
 undokság 93.
 unni (meg —) 158.
 unoka 115, 119, 120.
 unoka-leány 115, 120.
 untalan 176.
 úr 116, 117, 129, 159.
 úr (apát — 122, földes — 128, nagy — 128, 157, zászlós — 126.).
 Úr-napja 221.
 út 46, 88.
 uta (ország —) 2.
 utálás (meg —) 168.
 után 98, 119, 145, 159, 167, 189, 198, 216, 217.
 utánunk valók 115.
 utifű 10, 25, 33.
 utifű (hosszú — 25, vízi — 25.).
 uti porcsin 14.
 utól 204.
 utra való iszák 212.
 uzsonna 144, 196.
 ügető ló 64, 66, 211.
 űk 115, 120, 121, 122.
 űkeje 121.
 űkője 122.
 űlni 65, 74, 212.
 űlő deszka 180.
 űlő szék 125, 197.
 űlő tik 75.
 űltetett 47, 60.
 űltetni 40, 41, 45, 47.
 űltetni (el —) 49.
 űltető verem 50.
 űnnepnap 222.
 űnő 62.
 űres 114.
 űrge 66.
 űrgefiú 66.
 űrmös bor 54.
 űröm (bárány — 8, 28, fējér — 8, fekete — 8, tengeri — 29.).
 űrü 63.
 űrühús 145.
 űst 150, 201.
 űstcsinaló 133.

űstök 84.
 űstökös csillag 2.
 űszöborjú 62.
 űszög 200.
 űszögös konkoly 20.
 űtés 173.
 űtés (félguta — 166, guta — 160, 161, 171.).
 űtő (harang — je 126, tűzkő — szerszám 200.).
 űtött (guta —) 174.
 űveg 4, 153.
 űveglablak 195.
 űveges 6.
 űveggyártó 133.
 űvegpohár 150, 195.
 űvegszín 109.
 űvegszínű 6.
 űző (bolha — fű) 17.
 vacsora 145, 196.
 vacsora ijesztő kisleppendék 72.
 vacsorálás 195, 196.
 vacsoraleső 196.
 vacsoráló ház 195.
 vad 62, 67, 188.
 vad (tigris —) 67.
 vadalma 43.
 vadalmafa 36.
 vadász 134.
 vadászó (nyúl — sas) 76.
 vad bor 53.
 vadborsó 34.
 vadcseresnye 42.
 vadfa 41.
 vadfekete szőlő 48.
 vadfokhagyma 10, 28.
 vadfüge 42.
 vadgalamb 77.
 vadhagyma 11, 18.
 vad háló 59.
 vadhús 145, 165.
 vadkan 61.
 vadkecske 63.
 vadkert 183.
 vadkos 63.
 vadkőles 25.
 vadkőmény 28.
 vadlednek 22, 23.
 vadlen 19.
 vadlencse 9, 34.
 vadméz 205.
 vadmézfű 23.
 vadolajfa 38.
 vadoltovány 41.
 vadökr 62.
 vadökör (erdei —) 62.
 vadpetrezselyem 14.
 vadréce 75.
 vadrépa 26.
 vadsáfrány 10, 11, 18.
 vadszamár 61.
 vadszegfű 19, 28.

vadszilva 45.
 vadszöllő 20, 42, 45, 49.
 vadvárkony 23.
 vadváradies 10.
 vadzab 9, 16, 34.
 vadzsá'ya 9.
 Vág 226.
 vágás (ér — 176, kerék — 154.).
 vágású (nagy —) 152.
 vágó (ér — borbély 176, fa — 178, kő — 134.).
 vágó bal 81.
 vagy 5, 6, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, stb.
 vagy 112.
 vagyon (= est) 94, 95, 117, 171, 172, 174.
 vaj 199, 204.
 vágás 182.
 vajas labda 8.
 vajda 128.
 vágó (fűl —) 185.
 vak 66, 131.
 vakandok 66.
 vakarás 214.
 vakarni 211.
 vakarni (meg —) 80.
 vakaró (ló —) 211.
 vakmerő 106.
 vaknap 3.
 vakseb 93.
 vakszem 84.
 valaki 130, 192.
 valamennyi 216.
 valami 153, 163, 194.
 válás (meg —) 162.
 válaszlevél 236.
 választott pap 123.
 váll 89, 226.
 vállás 235.
 vállaslevél 234.
 vállatni 160.
 vállató 236.
 vállköz 89.
 vállköz (két —) 89.
 való 4, 8, 17, 27, 40, 43, 45, stb.
 valók (utánunk —) 115.
 válogatott vitéz 158.
 váltó (pénz —) 135, 139, 142.
 vályú 153, 201, 208.
 vám 140.
 vámos 129, 140.
 vámos (röv —) 180.
 váma való levél 235.
 vánkös 184.
 var 169.
 var (eves — 173, pokol — 167.).
 vár 206.
 Váradi 233.
 váradies 29.
 váradies (vad —) 10.

varádicskóró 14.
 Varanó 233.
 varas 175.
 varasbeka 69.
 varasodás (meg —) 169.
 var ellen való fű 27.
 varga 133.
 varga (foldozó —) 134.
 vargaműhely 142.
 varjú 76.
 varjú (fekete tar —) 76.
 varjúláb 13, 14.
 vármegye 230, 233.
 vármegyeispán 129.
 Várna 233.
 város gondja viselése 104.
 város gondja viselője 127.
 város konyhája 139, 200.
 város könyve 193.
 város szakácsa 200.
 város szolgája 129.
 varró (hím — 134, 138, sarú — 135.).
 varrogató 135, 136.
 varsa 59.
 vas 5, 177, 202.
 vas (kerék — 154, mell — 156, mutató — 102, sing — 154, szántó lapos — 56.).
 vásár (bor — 45, disznó — 143, hal — 143, ökör — 143.).
 vásárbíró 129.
 Vásárhely 234.
 vásárnap 221.
 vasaskerekű szekér 152.
 vasas rúd 154.
 vasatlan kopja 156.
 vasfazék 149, 151, 201.
 vashorog 180.
 vaslapát 57.
 vasmacska 179.
 vasműves 133.
 vasrosta 206.
 vasrostóly 202.
 vassulyom 154.
 vasszar 5.
 vasszin 109.
 vastag 50.
 vastag ifju 98.
 vasú (széles —) 156.
 vasvessző 191.
 vasvilla 57.
 vecsek 77.
 veder vö. vödör.
 vég 154, 189, 227.
 végső fog 86.
 vehem 64, 72.
 vehem (számár —) 73.
 véka 101.
 vékony 31, 95, 96, 113, 191, 214.
 vékony béles 149.
 vékony bor 53.

vékony bőr 134.
 vékonybörgyártó 134.
 vékony (hal) 82.
 Velenceze 232.
 velencezi réz 5.
 velencezi rezes 6.
 velő 90.
 velő (agy —) 84, 94, 95.
 vén 99, 100.
 vénasszony 99.
 vendég 198.
 vendégeskedni 198.
 vendégfogadó ház 143.
 vendégség 198.
 vénhedtség 99.
 venni 169, 174, 222.
 venni (ki —) 197.
 venség 99, 100.
 venyige 46.
 vér 7, 92, 117.
 vér (alult — 93, törött — 93.).
 vérállató fű 12.
 vércse 76.
 veréb 78.
 veréb (nádi —) 78.
 verem 41, 61, 209.
 verem ültető — 50.
 veres vö. vörös.
 verés 159.
 verés (le —) 50.
 véres 204.
 véreshurka 146.
 vérgyökér 26.
 vérhas 163, 174.
 vérhasfolyás 165.
 veríték 7, 92.
 veríték-járó apró lik 92.
 vérköpés 167.
 vérköpő 167.
 verő (olaj — 139, pénz — 133, 142.).
 vers 194.
 versszerzésnek tudománya 104.
 versszerző mester 104.
 vérszopó 72.
 vértindító kígyó 68.
 vertpénz 185.
 vese 88, 168.
 vesefájó 168.
 vésés 183.
 vésett 183.
 vész (szél —) 229.
 veszés (meg —) 51.
 veszett marhának nézője 138.
 veszni (meg —) 175.
 vesztegetni, el — 107.
 vessző (agg — 47, elhomlított — 47, fattyú — 46, gyermekded — 46, gyökérből nőtt — 46, gyöngye — 46, gyümölcstelen — 46, hagyott — 46, három

szemre hagyott — 47, homlitani való — 47, megaggott — 46, porhajas — 46, sark — 46, seprűnek való — 198, szőlő — 45, 46, 47, 49, 51. [vö. szőlővessző]. ültetni való — 40, 47, vas — 191.).
 vesszőcsap (félben met-szett —) 46.
 vét (hús —) 222.
 véték 106.
 vetekedés 103.
 vetekedő 103.
 vétel 214.
 vétel (fej —) 160.
 vetélő 188.
 vetemény (ültető —) 34.
 vetés 55.
 vetés (mag — 56, meg — 105, szám — 104, számki — 159.).
 vetkező (le —) 183, 213.
 vetköző ház 142.
 vetni 56, 159, 160.
 vetni (ki —) 80.
 vető (ágy — 184, asztal — 127, nyakban — 226, szám — 128, 140, téglá — 134.).
 vetőkaró 190.
 vett 90, 230.
 vett (fel —) 185.
 vettetett (horogban — 160, számki — 131.).
 vevés (meg —) 169.
 vevő (gyertyahamva —) 195.
 vezetéklő 65.
 viadal 179, 180.
 viasz 8, 72, 177.
 viasz (fenyő — 194, vörös — 192, zöld — 192.).
 viaszgyertya 195.
 viaszos tábla 190.
 viaszszin 110.
 vizeleplébános 123.
 vider vö. vödör 201.
 vidra 66.
 világ 1, 172.
 világos 109.
 világos fejrészin 109.
 világosság 108.
 világos színű bor 54.
 villa 197, 211.
 villa (ezüst — 197, ganéj-hintő — 57, szénatakaró — 58, vas — 57.).
 vincezellér 45.
 vinni 149, 151.
 vinni (el —) 198.
 viola (hármass színű — 30, sárga — 19, 30, Szentháromság — 30.).

- virág 16, 33, 51.
 virág (bársony — 9, 17, 23,
 búza — 11, festő — 16,
 gyöngy — 24, három
 színű — 20, kásafű — 25,
 kéksziű — 11 olasz —
 30, ragadó vörös — 23,
 sárga — 12, Szent János
 — a 16, tavaszi első —
 25, tűz — 12.).
 virágos mű 119.
 virágzó (szőlővel — fű) 23.
 virágú (fehér — 22, len —
 15, sárga — 13, 22.).
 virradni 224.
 Visegrád 233.
 viselés 104.
 viselés (konszulság —) 127.
 viselni 192.
 viselő 64, 190.
 viselő (fű — 79, gond —
 127, 130.).
 viszketeg 95, 169.
 viszketős 161, 169, 174.
 viszketni 170, 176.
 visszállott fonál 188.
 visszazögzezett kasza 156.
 vitéz 126, 130, 157, 179.
 vitéz (dárdahordó — 158,
 kopjás — 157, könnyű
 szerszámú — 158, más-
 helyről fogadott — 158,
 merő fegyverben öltözött
 — 159, nyilas — 150, paj-
 zsos — 155, parittyás —
 158, sereg előtt járó —
 158, számszerijas — 158,
 szentelt — 158, új — 157,
 valósnott — 158.).
 vitézfű 22.
 vitézi kenyér 148.
 vitorla 179, 208.
 vivő (levél —) 192.
 víz 2, 58, 72, 78, 80, 159,
 179, 180, 201, 202, 205,
 225, 226.
 víz (balsamum — e 23, eső
 — 207, 208, folyó — 3, 79,
 225, h v — 213, hideg —
 fürdő 214, kút — 208,
 sár — 161, 165, 166, 167,
 174, 175, sós — 205, szen-
 telt — 125, szőlő — 46.).
 viza 81, 82.
 vízben főtt éték 201.
 vizelés 163.
 vizelet 91, 171.
 vizelleni 163.
 vizelő 175.
 vizen hadakozó vitéz 179.
 vizes bor 54, 199.
 vízholdó veder 201.
 vízi ápium 26.
 vízi borjú 67.
 vízi gyík 69.
 vízi kígyó 68.
 vízi lencse 15.
 vízi menta 11, 21.
 vízi peszerce 21.
 vízi rák 80.
 vízi sásfű 17.
 vízi tők 19, 22, 26.
 vízi utifű 25.
 vízkórság 165.
 vízkórságos 166.
 vízmerő sajtár 209.
 vízmerő veder 201.
 vízmerő rocska 149.
 vízmérő veder 151.
 víz szín 109.
 volna 162.
 volt 119.
 volta 161, 163, 165, 168, 171.
 vonó hajókötel — 136, 179,
 hegedű — 142, szén —
 203.).
 vonszani (le —) 155.
 vő 116.
 vöcsök 77.
 vödör 52, 101, 153, 201, 209.
 vödör (vízholdó — 201, víz-
 mérő — 151, 201.).
 vödörtartó ház 213.
 völgegy 118.
 völgy 61, 230.
 völgy (egy nes fenekű —)
 230.
 vörhenyeges ló 65.
 vörhenyös 85.
 vörhenyöszínű madár 78.
 vörös (ragadó — virág) 23.
 vörös agyag 4.
 vörös bor 53.
 vörös festék 110.
 vörös fűzfa 38.
 vörös gyopár 26.
 vörös gyökerű fű 26.
 vörös gyűrű fa 39.
 vörös hagyma 12, 32,
 vörösíteni 192.
 vörösítő fű 15.
 vörös lábú madár 77.
 vöröspozsgás 110.
 vörös répa 22.
 vörösség 109.
 vörös szárnyú keszeg 82.
 vörös szárnyú madár 78.
 vörös szilva 45.
 vörösszín 110.
 vörös tinta 192.
 vörös viasz 192.
 zab 9, 33.
 zab (vad —) 9, 34.
 zabálás 196.
 zabált ló 66.
 zabgyermek 118.
 zablevelű fű 11.
 zabola 157, 211.
 zacskó (pénztartó —) 185.
 zálogos levél 234.
 zálogozás 215.
 zanót 13, 26.
 zanót (erlei —) 13.
 zápfog 86.
 záporosó 3.
 záptikmony 74, 205.
 zár (ajtó —) 182.
 zászlóalja 158.
 zászlós úr 126.
 zászlótartó 126, 158.
 zavar (ajtó — 182, nyitó —
 182.).
 zavaros bor 54.
 zemes 134.
 zomokkígyó 68.
 zomat? 26.
 zöld 42.
 zöld (téli —) 9, 28.
 zöldbeka 69.
 zöld bogár 71.
 zöld erdő 23.
 zöld muska 70.
 zöltség 109.
 zöldszín 109.
 zöld viasz 192.
 zörgés 111.
 zúgó 169.
 zuzmaraz 3.
 zsák 153, 159, 206.
 zsák (bornyomó — 51,
 lisztartó — 185.).
 zsállya 15, 28.
 zsállya (vad —) 9.
 zsellér 130.
 zsemlye 34.
 zsemlyebúza 34.
 zsemlyekenyer 147.
 zsendics 162 (jegyzet).
 zsidó 232.
 Zsidóország 231.
 zsindey 207.
 zsindeyezett 207.
 zsir (disznó —) 146.
 zsobrák borsfű 13.
 zsoltrónokló 123.
 zsgorodás 168.

TARTALOM.

	Lap
Bevezetés	3—16
Szójegyzék	17—101
A szójegyzék eredeti indexe	102—103
Az 1597. évi kiadás előszava	103—105
Szómutató	106—141

---

irodalom között. 20 f. — V. *Barna F.*: Néhány ősműveltségi tárgy neve a magyarban. 60 f. — VI. *Télfi*: Rankavis Kleon új-görög drámája. 60 f. — VII. *Imre S.*: A nevek uk ésük személyragairól. 40 f. — VIII. *Ballagi M.*: Emlékbeszéd Székács József t. tag fölött. 40 f. — IX. *Vámbéry*: A török-tatár nép primitív culturájában az égi testek. 20 f. — X. *Volf Gy.*: Batori László és a Jordánszky-codex bibliafordítása. 20 f. (1877—1879.) — VIII. k. I. *Dr. Ábel J.*: Corvin-codexek. 1 K 20 f. — II. *Barna F.*: A mordvaiak pogány istenei s ünnepi szertartásai. 1 K. — III. *Dr. Genetz A.*: Orosz-lapp utazásomból. 40 f. — IV. *Gr. Zichy Á.*: Tanulmány a japáni művészetről. 2 K. — V. *Szász K.*: Emlékbeszéd Pázmándi Horvát Endre 1839-ben elhunyt r. t. fölött. 20 f. — VI. *Hunfalvy P.*: Ukkonpohár. A régi magyar jogi szokásnak egyik töredéke. 40 f. — VII. *Mayer A.*: Az ugynevezett lágy aspiráták phonetikus értékéről az ó-indben. 1 K 20 f. — VIII. *Dr. Ábel J.*: Magyarországi humanisták és a dunai tudós társaság. 1 K 60 f. — IX. *Dr. Pozder K.*: Ujperzsa nyelvjárások. 1 K. — X. *Imre S.*: Beregszászi Nagy Pál élete és munkái. 60 f. (1879—1880.) — IX. k. I. *Budenz J.*: Emlékbeszéd Schiefner Antal k. tag felett. 20 f. — II. *Gr. Zichy Á.*: A Boro-Budur Jáva szigetén. 80 f. — III. *Ballagi M.*: Nyelvünk újabb fejlődése. 40 f. — IV. *Vámbéry*: A hunnok és avarok nemzetisége. 60 f. — V. *Hunfalvy P.*: A Kín- vagy Petrarka-codex és a kúnok. 60 f. — VI. *Szász K.*: Emlékbeszéd Lewes Henrik György külső tag felett. 10 f. — VII. *Barna F.*: Ős vallásunk főistenei. 80 f. — VIII. *Dr. Ruzsicska K.*: Schopenhauer aesthetikája. 20 f. — IX. *Barna F.*: Ős vallásunk kisebb isteni lényei és áldozat szertartásai. 60 f. — X. *Dr. Kont I.*: Lessing mint philologus. 60 f. — XI. *Bogisich M.*: Magyar egyházi népének a XVIII. századból. 1 K. — XII. *Simonyi*: Az analogia hatásáról, főleg a szóképzésben. 40 f. (1880—1881.) — X. k. I. *Simonyi*: A jelentéstan alapvonalai. 60 f. — II. *Heinrich G.*: Etzelburg és a magyar hünmonda. 40 f. — III. *Hunfalvy P.*: A M. T. Akadémia és a szuomi irodalmi társaság. 40 f. — IV. *Joannovics*: Értsük meg egymást. 60 f. — V. *Ballagi M.*: Baranyai Decsi János és Kis-Viczay Péter közmondásai. 20 f. — VI. *Dr. Pecz V.*: Euripides tropusai összehasonlítva Aeschylus és Sophokles tropusaival. 1 K 20 f. — VII. *Szász K.*: Id. gróf Teleki László ismeretlen versei. 20 f. — VIII. *Bogisich M.*: Canticale et Passionale Hungaricum. 60 f. — IX. *Jakab E.*: Az erdélyi hírlapirodalom története 1848-ig. 1 K. — X. *Heinrich G.*: Emlékbeszéd Klein Lipót Gyula kültag felett. 80 f. — XI. *Bartalus*: Ujabb adalékok a magyar zene történelméhez. 80 f. — XII. *Bánóczy J.*: A magyar romanticismus. 20 f. — XIII. *Bartalus*: Ujabb adalék a magyar zene történelméhez. 80 f. (1882.) — XI. k. I. *Hunfalvy P.*: Ugor vagy török-tatár eredetű-e a magyar nemzet? 40 f. — II. *Télfi*: Ujgörög irodalmi termékek. 80 f. — III. *Télfi*: Középkori görög verses regények. 60 f. — IV. *Dr. Pozder K.*: Idegen szók a görögben és latinban. 1 K. — V. *Vámbéry*: A csuvasokról. 60 f. — VI. *Hunfalvy P.*: A számlálás módjai és az év hónapjai. 40 f. — VII. *Mafláth B.*: Telegdi Miklós mester magyar katechismusa 1562-ik évből. 20 f. — VIII. *Dr. Kiss I.*: Káldi György nyelve. 1 K. — IX. *Goldziher*: A muhammedán jogtudomány eredetéről. 20 f. — X. *Barna F.*: Vámbéry Ármín «A magyarok eredete» című műve néhány főbb állításának bírálata. 1 K 20 f. — XI. *Ballagi M.*: A nyelvfejlődés történelmi folytonossága és a Nyelvör. 40 f. — XII. *Vámbéry*: A magyarok eredete és a finn-ugor nyelvészet. I. 60 f. (1883—1884.) — XII. k. I. *Dr. Kont I.*: Seneca tragédiái. 1 K 20 f. — II. *Dr. Nagy S.*: Szombatos codexek. 60 f. — III. *Szász B.*: A reflexiv és valláserkölesi elem a költészetben s Longfellow. 60 f. — IV. *Kúnos és Munkácsi*: A belviszonyragok használata a magyarban. 1 K. — V. *Vámbéry*: A magyarok eredete és a finn-ugor nyelvészet II. 1 K. — VI. *Volf Gy.*: Kiktől tanult a magyar-írni, olvasni? 1 K. — VII. *Thury J.*: A kasztamuni-i török nyelvjárás. 1 K. — VIII. *Télfi*: Nyelvészeti mozgalmak a mai görögöknél. 40 f. — IX. *Kálmány L.*: Boldogasszony, ősvallásunk istenasszonya. 40 f. — X. *Brassai*: A mondat dualismusa. 1 K 20 f. — XI. *Gr. Kuun G.*: A kúnok nyelvéről és nemzetiségéről. 80 f. — XII. *Ábel J.*: Isota Nogarola. 1 K. (1884—1885.) — XIII. k. I. *Heinrich G.*: Kudrun, a monda és az eposz. 80 f. — II. *Barna F.*: A votják nép multja és jelene. 60 f. — III. *Goldziher I.*: Palesztina ismeretének haladása az utolsó három évtizedben. 80 f. — IV. *Ábel J.*: A homeroszi Demeter-hymnusról. 1 K. — V. *Barna F.*: A votjákok pogány vallásáról. 40 f. — VI. *Szarvas Gábor*: A régi magyar nyelv szótára. 20 f. — VII. *Budenz J.*: Egy kis viszhang Vámbéry Ármín ur válaszára. 40 f. — VIII. *Szily K.*: Ki volt Calepinus magyar tolmácsa. 20 f. — IX. *Bogisich M.*: Szegedi Lénárt énekeskönyve. 1 K. — X. *Joannovics*: Szórendi tanulmányok. I. rész. 60 f. — XI. *Pecz V.*: A kisebb görög tragikusok tropusai 20 f. — XII. *Télfi*: Heraclius. Rankavis Leon hellén drámája. 60 f. (1885—1886.) — XIV. k. I. *Ábel J.*: Az ó- és középkori Terentius biographiák. 80 f. — II. *Joannovics*: Szórendi tanulmányok

II. rész. 80 f. — III. *Barna F.*: A mordva nép házassági szokásai. 60 f. — IV. *Tel'fy*: Jelentés ujhellén munkákról. 60 f. — V. *Kálmány L.*: Mythologiai nyomok a magyar nép nyelvében és szokásaiban. 20 f. — VI. *Putnoky M.*: Etymologicum magnum Romaniae. 40 f. — VII. *Simonyi*: A magyar szótők. 60 f. — VIII. *Simonyi*: A nyelvújítás történetéhez. 40 f. — IX. *Brassai*: Szórend és accentus. 80 f. — X. *Tel'fy*: Három francia hellenista és a volapük. 40 f. — XI. *Némethy G.*: Enhemeri reliquiæ. 1 K 20 f. — XII. *Vikár B.*: Gáti István steganographiája, kapcsolatban a modern stenographiával. 80 f. (1887—1889.) — XV. k. I. *Dr. Schreiner M.*: Az iszlám vallásos mozgalmak az első négy században. 60 f. — II. *Haraszi*: André Chénier költészete. 3 K. — III. *Simonyi*: Kombináló szóalkotás. 80 f. — IV. *Hunfalvy P.*: Az aranyosszéki mohácsi nyelvemlékek. 30 f. — V. *Zichy A.*: Psychiatria és politika. 20 f. — VI. *Tel'fy*: Ujabb hellén munkák és a hellén nyelvtanítás. 1 K 20 f. — VII. *P. Thewrewk E.*: A magyar zene tudományos tárgyalása. 40 f. — VIII. *Asbóth O.*: A hangsúly a szláv nyelvekben. 1 K 60 f. — IX. *Simonyi*: A nyelvújítás és az idegenszerűségek. 1 K 20 f. — X. *Tel'fy*: Kisfaludy Károly «Mohács»-a görögül. 80 f. — XI. *Dr. Kégl S.*: Tanulmányok az újabbkori persa irodalom történetéből. 3 K. — XII. *Gróf Kun G.*: Ujabb adatok a kún Petrarca-Codexhez. 30 f. (1889—1892.) — XVI. k. I. *Finály*: A besztercei szószerzet. 4 K. — II. *Goldziher I.*: A pogány arabok költészetének hagyománya. 1 K 20 f. — III. *Asbóth O.*: A szláv szók a magyar nyelvben. 90 f. — IV. *Pecz V.*: Paraspondylos Zotikos költeménye a várnai csatáról. 60 f. — V. *Tel'fy*: Új-görög munkák ismeretése. 40 f. — VI. *Tel'fy*: Két új-görög nyelvtan magyarul és a mai görög verstan. 40 f. — VII. *Szamota I.*: A Murmelius-féle latin-magyar szójegyzék 1533-ból. 1 K. — VIII. *Hegedüs I.*: Guarinus és Janus Pannonius. 1 K 60 f. — IX. *Dr. Kúnos I.*: Kisázsia török dialektusairól. 90 f. — X. *Hegedüs I.*: Dicsének Jacobus Ant. Marcellusra. Irta Janus Pannonius. (1892—1897.) — XVII. k. I. *Dr. Mahler*: Egyiptologiai tanulmányok a choronologia köréből 30 f. — II. *Kúnos*: Naszreddin hodsza tréfái. 3 K. — III. *Kégl S.*: A perzsa népdal. 90 f. — IV. *Melich J.*: Melyik nyelvjárásból valók a magyar nyelv régi német jövevényszavai? 1 K 20 f. — V. *Kozma F.*: Brassai Sámuel mint æsthetikus és műkritikus. 2 K. — VI. *Dérsi L.*: Sz. Ágoston reguláinak magyar fordítása Celius (Bánffy) Gergelytől. 2 K. — VII. *Vadnai*: Czakó Zsigmond ismeretlen drámái költeménye. 30 f. — VIII. *Gyomlay*: Szent István veszprémvölgyi donatiójának görög szövegéről. 1 K 20 f. — IX. *Mahler*: Adalékok az egyiptomi nyelvhez. 60 f. — X. *Id. Szinnyi J.*: Az első magyar bibliographus. 60 f. (1898—1901.) — XVIII. k. I. *Gyomlay*: Bölcs Leo Taktikája mint magyar történelmi kútforrás. 1 K. 20 f. — II. *Katona L.*: Temesvári Pelbárt Párdái. 1 K 20 f. — III. *Némethy G.*: A római elegia viszonya a göröghöz. 48 f. — IV. *Thúry J.*: A «Behdset-ül-Lugat» csagatáj szótár. 1 K 20 f. — V. *Katona L.*: Alexandriai sz. Katalin legendája középkori irodalmunkban 1 K 60 f. — VI. *Dr. Cserép J.*: Határidőszámítás a rómaiaknál. 40 f. — VII. *Thúry J.*: Török nyelvemlékek a XIV. század végéig. 1 kor. — VIII. *Szilasi M.*: Adalékok a finn-ugor palatalis mássalhangzók történetéhez. 1 kor. — IX. *Kégl S.*: Szenáji. 3 kor. — X. *Katona L.*: A Teleki-codex. 1 kor. 60 f. — XIX. k. I. *Bayer*: Egy magyar Eszther-dráma. 60 f. — II. *Haraszi*: A renaissance francia színiköltészete és a színszerűség. 1 kor. 20 f. — III. *Thúry J.*: A közép-ázsiai török irodalom. 1 kor. 50 f. — IV. *Melich J.*: A brassói latin-magyar szótár-törödek. 60 f. — V. *Pecz V.*: A classica philologia jövője. 60 f. — VI. *Hegedüs I.*: Petrarca «Szózatja». 50 f. — VII. *Kúnos I.*: Ada-Kaléi török népdalok, fordítással és jegyzetekkel. 2 kor. — VIII. *Cserép J.*: C. Julius Cæsar commentariusainak folytatásai és Asinius Pollio. 80 f.

Megrendelhetők, a mennyiben még készletben vannak, a Magyar Tud. Akadémia Könyvkiadó-hivatalában Budapest, V. Akadémia-utca 2.